

MUSA YAQUB

DÖVRÜN DƏYİRMANI

poemalar, şeirlər...

Bakı - 2012

*Redaktor: Nəzirməmməd Zöhrəbli
jurnalist - publisist*

Yaqub Musa Səfiməmməd oğlu
Dövrün dəyirmanı (poemalar, şeirlər)
Bakı, «CBS», 2012, 576 səh.

Kitab Azərbaycanda Vətəndaş Cəmiyyətinin İnkişafına Yardım Assosiasiyası (AVCIYA) və Söz Azadlığını Müdafiə Fondunun (SAMF) dəstəyi ilə şair Musa Yaqubun 75 illik yubileyi münasibətilə işıq üzü görüb.

Kitabda şairin bütün dövrlərə aid ictimai əhəmiyyətli müxtəlif səpkili yaradıcılıq məhsulları - poemaları, seçmə şeirləri və yeni qələmə aldığı şeirləri toplanılıb. Geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuş kitab “Dövrün dəyirmanı” adı altında həm də müəllifin 75 yaşın ucalığından zamana, bəşəriyyətə, insan ömrünə verdiyi dəyər, hesabatdır.

© Musa Yaqub

DÖVRÜN DƏYİRMANI

poemalar, şeirlər

MÜƏLLİFDƏN

Mənim şeirlərimdə, poemalarımnda dəyirman obrazı çoxdu. Tərəzi, dəyirman, daş... Bunlar elə əməli, bədii obrazlardı. Çünki dəyirman ömrü qəribə ömürdü, dəyirman ömrü elə həm də insan ömrüdü. Dəyirmandan gör nə qədər deyimlər qalıb zaman-zaman. El arasında deyirlər: “Üstümü unlu görüb adımlı dəyirmançı qoyma”. Bir ağır yük qaldıranda deyirlər: “Ədə, bu dəyirman daşı qədər ağırdı ki...”, yaxud məşhur “dəyirman öz işindədir, çax-çax baş ağrıdır”. Bax, bunların hərəsi bir dəyirman ömrüdü. Sonra “söz dəyirmandakıdı”- bu bir rəmz kimi işlənilib, bir sükutunu görəndə: “Suyu çəkilməmiş dəyirman kimidi” deyiblər həmişə. Bu da dəyirman ömrünün bir hissəsidir.

Dəyirman su ömrüdü. Yəni əvvəlcə gərək bəndin ağzını bağlayasan, bu bəndi saxlayasan, o bənddən arx çəkəsən, arx gərək hündürdə olsun ki, nov onu ala bilsin, su bu novla sürət alıb tökülsün dəyirmanına. Elə suyu qurumuş dəyirman kəlməsi də burdan yaranıb ki, yəni dəyirmanı susuz təsəvvür eləmək olmaz. Çünki onun ömrü suyunun ömrü qədərdir. Adamlar arxı qazıb suyu gətirib çıxarırlar dəyirmanına. Amma elə bilirsiz, o suyu asanlıqla gətirib çıxarırlar dəyirmanına?! Bir də görürsən ki, əzazilin biri və ya başqa bir kimsə zülmə ərsəyə gətirilən bəndi dağıtdı, dəyirmanına gələn suyu kəsdi, dəyirman sükuta döndü, kənd yenə qaldı tax-lax. Bəlkə elə nağıllarımızdan eşitdiyimiz əjdaha surəti də həmin əzazil adamların surətidi. Nağıllarımızda deyilir ki, bir əjdaha elin suyunun qabağını kəsib, gərək hər gün ona yemək üçün bir heyvan və ya gözəl bir qız verilsin ki, onu yeyib qurtarana qədər o əcaib məxluq da suyun qabağından çəkilsin. Amma nağıllarda qəhrəman oğullar da təsvir olunur. Onlar suyun qarşısını kəsmiş əjdaha ilə döyüşə

gedirlər. Xalq gözləyir. Su bulanıq, qanlı gələndə başa düşürlər ki, deməli, onların qəhrəman övladı artıq əjdahanı öldürüb. Bir qədər də gözləyirlər ki, su durulsun. Sonra təmiz sudan içirlər, arx çəkirlər, arxın novu ilə tökülən su dəyirmanının pərlərini hərəkətə gətirir, dəyirman işləyir, çörəkləri olur. Bəlkə elə dövrümüzün dəyirmanını işləməyə qoymayan pis adamları da nağıllardakı o əjdaha xislətində görür indiki insanlar. Ona görə də su kəsilən kimi yarızarafat-yarıcıddi “yənə suyumuzun qabağında əjdaha peyda olub”,- deyirlər...

Dəyirman su ömrü olmaqla yanaşı, həm də bir sel ömrüdü. Necə ki dediyimiz əjdahadan qurtulan su birdən-birə guruldayıb selə dönərdi, gəlib arxı, novu ağzına alardı, dayanmadan dəyirmanının pərlərinə tökülər və pərləri vurub parça-parça edərdi. Selin qarşısını almaq üçün çox çətinliklə yeni bəndlər bərkidirdilər, novu bərpa edirdilər, qalırdı pərlər. Kişilər gedib meşədən qarağac, palıd ağacları kəsib gətirir, bu ağacları yonub, dəyirmanının donuzluğuna girib nə çətinliklə pərləri də yenidən düzəltdikdən sonra dəyirmanımız başlayırdı fırlanmağa. Camaat da həsrətlə gözləyirdi ki, görək nə vaxt işləməyə başlayacaq dəyirmanımız. Amma bunun üçün dəyirman daşını çəkicləmək də lazım idi. Bunu da hər vaxt eləmək olmazdı. Amma dəyirman daşı mütləq çəkiclənməli idi ki, çopurlaşsın. Daş çopurlaşmasa, ta çopur üzə bənzəməsə dəni üyütməzdi axı. Nəhayət, çəkiclənən daşlar üst-üstə qoyulurdu. Yalnız bundan sonra bütün kənd sevinirdi ki, hə, dəyirmanımız işə düşdü.

Dəyirman ömrü yənə su ömrüdü. O nə sudu bəs? Bir də göürdün ki, ən dəhşətli şaxtalarda dəyirmanın donmaq təhlükəsi yaranırdı. Dəyirmançı düşürdü bütün kəndə, əvvəlcə növbədə olanları xəbərdar edirdi, sonra hamıya xəbər çatdırırdı ki, kimin üyüdəsi

dəni varsa gətirsin, tək dəyirman fasiləsiz işləsin, dayanmasın. Amma çətin vaxtlar idi, kənddə də o qədər dən olmurdu. Ona görə də bir də görürdün ki, dəyirman yavaş-yavaş dayandı, buz bağladı. Dəyirmanın buzunu açmaq ən çətin bir iş idi. Dəyirmanın dayanmasına insanları yasa batırırdı.

Dəyirmanın dayanması kənd camaatının onsuz da az olmayan qayğılarını birə-beş artırırdı. Məcbur olub qonşu kəndlərə üz tuturdu ki, dağətəyi kəndlərdə qara su ilə işləyən dəyirman tapsınlar. Bu da bir dəyirman özəlli idi. Qara su heç vaxt donmur, bu su ilə işləyən dəyirmanlar həmişə fırlana bilir. Camaat üz tuturdu belə dəyirmanlara. Bellərində dən, gedib həmin dəyirmanlara çıxar, dənələrini una çevirib uzaq məsafələrdən çətinliklə evlərinə gətirərdilər.

Amma yazın gəlişi, havaların istiləşməsi ilə dəyirmanın üstündən sallanan buzlar əriməyə başlayır, beləcə kəndin tale dəyirmanı geriyyə dönür, yenidən onlar üçün fırlanmağa başlayırdı, camaatımız yenidən sevinirdi.

Dəyirman ömrü qəribə ömürdü. Nədən başlanır dəyirman? Şum, əkin, biçin, dərz, xırman, xırmanda döyülən dənin şanalanması, şanadan sonra xəlbirlənməsi, təmizlənməsi... Bunlardan sonra dəyirman yollanırdı dən. Dən dəyirmanın təknesinə dolurdu, təknedən şindana, şindanı çax-çax dəbərdirdi, dən yavaş-yavaş dəyirmanın boğazına düşürdü və başlayırdı əzilib una dönməyə, un da tökülürdü dəyirmanın unluğuna.

Evlərdə də davam eləyirdi dəyirman ömrü. Burada dəyirman ömrü un ömründə davam eləyirdi. Un gətirilirdi evə, evdən təkneyə, təknedən xəmir, xəmindən kündə, kündədən sonra ya sacın üstü, ya da təndir. Nəhayət, çörək. Ən böyük nemət olan çörək. Bu da dəyirman ömrüdü. Çörək dəyirmanın ruzusudu. Ən böyük ruzusu.

Ah bu dövran, bu dövran,
Keçmək olmur yanından.
Girib dəyirmanından
Çıxdım başqa biçimdə.

Dəyirmanın boğazından diri çıxmaq. Eldə belə bir məsəl də var. Kiminsə qəhrəmanlığını, şücaətini diqqətə çatdırmaq üçün onun barəsində “dəyirmanın boğazından ölü atsan, o biri tərəfdən diri çıxar” deyirlər. Hər zülmə, zillətə, çətinliklərə dözə bilən, sinə gərən adamlar haqqında belə deyiblər. Çox maraqlıdı...

Dəyirmandakı ən maraqlı işlərdən biri dəyirman növbəsidir. O dəyirman növbəsi ki, hamı gəlib öz dənini çəkmək istəyir. Gəlirdin dəyirman, görürdün adamlar dayanıb, kimisi günlük ruzisi üçün, kimisi aylıq ruzisi üçün, kimisi illik ruzisi üçün. Düzülüb bir-birinin ardınca kisələr, vedrələr, hamısının da içərisi dolu dən. Dəyirman növbəsi çox ciddi idi. Heç kəs dəyirman növbəsini poza bilməzdi. Növbənin ardıcılığına dəyirmançı özü böyüklük – nəzarət eləyirdi ki, dəyirman növbəsi pozulmasın. Dəyirman növbəsini pozmaq istəyənin və ya buna məcbur olanın haqq-hesabı başqaydı. Bir də görürdün ki, kimsə varlı-hallı, ya sahibkar gətirib kisələrlə taxılını üyütmək istəyirdi. Onda dəyirman bir neçə sutka onun üçün işləməli olurdu. Amma bu da növbə ilə idi. Həmin günlərdə başqa bir imkansız adam gəlib dəyirmançıya üz tuturdu ki, balaları evdə çörəksizdi, onu imkan daxilində sabaha saxlamasınlar, yola versinlər. Bu zaman dəyirmançı onun bir kisə, ya bir vedrə taxılını üyütmək üçün mütləq həmin sahibkarı tapıb onun razılığını almalı olurdu. Deyirdi ki, beş dəqiqə gözlə, qoy ağnağaz eləyək. Ağnağaz nə demək idi? Bunun üçün mütləq gərək çax-çaxı saxlasınlar, şindanın titrəyişi dayansın. Sonra həmin adam öz dənini az-az töküdü dəyirma-

nın boğazına, heç olmasa bir vedrə ununu götürürdü gedirdi. Ağnağaz sözü də dilimizə buradan keçib elə. Hətta yolüstü, ya yüngülvari yeməyə də “bir ağnağaz eləyək” deyirlər.

Dəyirmanın gecə növbələri də başqa bir dəyirman nağılıdı. Dəyirməndə gecə növbələri gözləyənlər dəyirmanın bir küncündə yığışib ocaq qalayardılar, keçmişdən-gələcəkdən, dünyada baş verənlərdən söhbətlər eləyərdilər. Bir məqam da dəyirmançının dincəlmək istəməsi ilə bağlıdı. Dəyirmançı icazə istəyib dincəlməyə gedəndə, onun bir az iri çıxdığını görənlər müştərilər dəyirmanın dabanını aşağı salırdılar. Bu zaman bir də görürdün ki, aşağıda pərləri işlədən su artıq dənliyə dolur. Tez dəyirmanı saxlayırdılar. Dəyirmançı gəlib hirsələnirdi ki, axı mən demişəm dəyirmanın dabanına dəyməyin. Çünki dəyirmanın dabanı lap çox qalxanda toza döndərir hər şeyi. Gərək bu işin də ustası ola. Dəyirmançı da hirsələnirdi, hirsələnirdi...

Bir də şahab deyirdilər. Hər gətirilən dəndən şahab götürülürdü. Yəni dəyirman haqqına görə şahidliklə götürülən həmin pəyə şahab deyirdilər. Bu, yəqin ki, şahidlik sözündən törəmiş kəlmədi. Çox güman, dəyirmançının şahidliklə dən götürməsinə işarədi. Bu zaman da müəyyən narazılıqlar yaranırdı. Un sahibi deyirdi, mənəim dənimdən şahabı çox götürdün, beləcə dəyirmançı ilə dəyirməyə gələnlər arasında sözsöhbət, münaqişə yaranırdı. Amma yenə dəyirmanımız dayanmadan fırlanırdı. Bütün mübahisələrə, heç nəyə məhəl qoymadan...

Deyirlər ki, bir kəndin dəyirmanı yoxdusa, o kənd xarəbadı. Doğrudan da, dəyirman ümid idi, dəyirman insan ömrü idi. Mən niyə dəyirman barədə qənaətimə “dövrün dəyirmanı” deyirəm. Doğrudan da, hər fırlanan, dövr eləyən çarxdan dəyirman olmaz. Onun o ağırlığı, bərəkəti çox böyük qismət idi insanlara.

Bir də xatırlayıram ki, hamı Novruz bayramı axşamı istəyirdi öz dənini çəksin. Belə bir inanc var idi. Əsatirlərə görə, Novruz gecəsi su mütləq bir neçə saniyə yerində donub qalır, ağaclar səcdəyə gəlir və sonra yenidən hərəkət başlayır. Hamı istəyirdi ki, həmin anın canlı şahidi olsun. Çünki demişdilər ki, suyun dayandığı, ağacların səcdəyə gəldiyi həmin anlarda Allah-təaladan üç dilək diləsən, onlar mütləq yerinə yetər. Böyüklər deyərdi ki, bu dayanma anları ancaq avam adamların gözünə görünər, bir az cəld, bir az çox bilən adamların gözünə görünməz. O vaxtlar danışardılar ki, guya bir nəfər həmin məqamı tutur, görür su dayandı, tez başını dəyirmanın kiçik pəncərəsindən çıxarıb deyir: «Ay Allah, mənə o yekəbaşlardan elə!» Allah onun başını böyüdür, bu dəfə başı pəncərədən çıxmır, qayıdır ki, “Allahım, mənim başımı sərçə başından elə”. Başı dönür olur sərçə başı boyda, bu dəfə yalvarır ki, ay Allahım, mənim başımı əvvəlki formasına qaytar! Başı əvvəlki görkəminə qayıtsa da, beləcə üç arzunu da fövtə verir. Birisi də guya Novruz gecəsi dəyirmanda suyun dayandığını görən kimi qışqırır ki, bəs “çuval çuval içində”. Məqsədi çuval-çuval qızıl qazanmaq olsa da, nəticənin sözü deməsinə münasib baş tutduğunu, yəni çuvallar içində çoxlu boş çuvallar yığıldığını görür. Beləliklə, o da heç nə qazana bilmir.

Dəyirman arxı, doğrudan da, müqəddəsdə. Novdan, arxdan axıb dəyirmanın pərlərinə tökülən su da bizdən ötrü müqəddəsdə. Şübhəsiz ki, dəyirmanın özü də müqəddəsdə. Heç vaxt dəyirmanə pis gözlə baxmazlar. Məhəbbətlə baxarlar. Çox qərībədir ki, dəyirmanda görüşlər də olardı. Dən çəkmək bəhanəsilə oğlan, qız dəyirmanə gedib bir-birlərinə ürək sözlərini çatdırardılar, deyərtilər. Yəni dəyirman həm də bir görüş məskəni idi.

Dəyirmanın gözəlliyi bir deyil, iki deyil. Mənim bu kitabda da nəşr olunan “Dəyirman” adlı poemam var. Ulu Xaqaninin həyatına həsr etmişəm. Xaqaninin belə bir beyti var:

- Oxşayır kündə ayağında dəyirman daşına,
Qanlı göz yaşımlla işlər bu dəyirmanım mənim.

Xaqani öz ağır taleyini göz yaşı ilə işlətdiyi ağır dəyirman daşına bənzədib. Başqa çoxlu şairlər də dəyirman mövzusunə müraciət ediblər öz yaradıcılıqlarında. Mənim elə bu kitabda da çıxan “Köhnə dəyirmanə sözüm” adlı bir poemam da var. Elə bu poemada da hiss və duyğularla mən o dəyirmanın dövrünü çəkmək istəmişəm. Dəyirmansa dövr eləməsə, fırlanmasa, deməli, o artıq dəyirman deyil. Bu dövrü-dəyirman deyil. Eləcə üz-üzə dayanmış iki daşdı. Dəyirman gərək fırlansın, un çəksin, milləti yedizdirsən, yaşatsın. Dəyirman qədər xeyirxah bir yer, məkan, özü də xoş niyyətli məkan olarmı?! Bu mənada dəyirman bizimçün daim müqəddəs olub. Elə ona görə də mən bu kitabımın adını “Dövrün dəyirmanı” qoydum. Kitabda mənim poemalarım, seçmə şeirlərim və yeni şeirlərim toplanıb. Kaş elə ilham dəyirmanı da dayanmasın, daim fırlansın, fırlansın...

Məhz buna görə deyirlər ki, dəyirmanın işinə, şahıdına haram qatma, bərəkəti qaçar, təkəcə dəyirmanın yox, elə bizim də bərəkətimiz, ruzumuz qaçar. Dəyirman haram götürməz.

Dəyirmanın dayanan, sönüklü günlərindən biri də Sovet dönəmində pambıq əkinini ilə bağlıydı. Əlbəttə ki, bizim yaşadığımız dağ kəndləri ki var, bütün sular o kəndlərdən, dağlardan aşıb-daşib gəlirdi. Amma su aranda pambıq əkininə gərək olanda cuvarlar cəllad kimi gəlib bütün axarları, o cümlədən dəyirmanə

gedən bütün axarları kəsirdilər. Dəyirmanımızın ən zümlü günləri onda başlayırdı. Camaat başlayırdı gileylənməyə. Gecə yarıdan gedib arxı döndərirdilər. Bununla həm də sukəsənlərin nəbzini yoxlayırdılar ki, görək camaata, dəyirman su verəcəklər, ya yox. Cuvarlarsa arxın qırağında yatırdılar nağıllardan xatırladığımız əjdahalar kimi. Bizim arxları yenidən ləğv edirdilər, camaatı cərimə edirdilər ki, çaylardan qol ayırmayın, suyun hamısı qoy gedib çatsın aranda əkilən pambığa.

Bu minvalla bizim kəndlərimizin suyu ilə ağ pambıq yetişdirilirdi, həmin suya möhtac qalan dəyirmanımızsa işləmirdi, ağ unumuz hasil olmurdu, dəyirmanımız fırlanmırdı, çörəyimiz qıtlışırdı. Mən indi o günləri xatırlayıram. O günlər dəyirmanımızın ən zümlü, camaatımızın ən fikirli vaxtları idi. Neynək, o da bir dövrən idi. O da vaxtın dəyirmanı idi. Dövrəni-dəyirman belə idi.

Dəyirmanın hissələri haqqında dedim. Dəyirmanın damına, divarına yığılan ard deyirlər - çox həzin bir una bənzər toz əmələ gətirir, məsələn, saç düşəndə elə bilirsən ki, saç ağarıb. Ona görə deyirlər ki, “üstümü unlu görüb, adımlı dəyirmançı qoyma”. Amma dəyirmançının, dəyirmançılığın özü də müqəddəs peşə sayılıb. İnanılmış, halal adamlara tapşırıblar həmişə dəyirmanları. Bir az da yarımusta, yəni dəyirmanın daşını çəkicləyə bilən, onu fırlada bilən, dabanını həmişə bir qaydada saxlaya bilən, eyni zamanda heç nəyə haram qatmaq istəməyən, yəni haramçılıqla arası olmayan adamlara etibar eləyiblər dəyirmançılığı. Dəyirmançı da sayılan, seçilən kişilərdən olub bizim kəndlərdə, bizim taleyimizdə...

POEMALAR

DƏYİRMƏN

Qədim bir kənd dəyirmanı,
Arxasında ulu dağlar;
O ram edib bu dövranı,
Əsrlərlə işlər belə,
Suyu daşar, arxı çağlar...
Yaranışdan yox qorxusu,
Qarlı qışdan yox qorxusu.
Çapar, çapar novunda su,
Çiliklənər pərində su.
Pər od tutub sanki yanar,
Damcılar da toza dönüb
Həndəvərdə
Tüstülənər, dumanlanar,
Pər fırlanar...
Ox fırlanar...
Daş fırlanar...
“Oxşayır kündə ayağında dəyirman daşına,
Qanlı göz yaşımlla işlər bu dəyirmanım mənim”.
Ağır daşlar zindan kimi
Bu sənsənmi, ey Xaqani,
Bu dəyirman səninkimi?
Necə ahdı, amandı bu?..
Daşlar - dönən bəxtindimi,
Yoxsa çərxi-dövrandı bu?..
Dayan görüm, ey Xaqani,
Sən nə əcəb oturmusan dəyirməndə?
Yoxsa, şair, uduzmusan
Zəmanəylə toqquşmada,
O üsyanda?..
Sən ki, şahlar sarayında...
Söz mülkünə bir hökmran,
şirin lisan,
Şairlərin mütəbəri
idin axı.

Təxti-tacın işıq saçan
Bir gövhəri idin axı.
Yazan əlin
Bəxtin sənə bəxş etdiyi
nemət idi.

Söz atını çapıb sola, çapıb sağa,
Şah gözündə ucalmağa,
Ali mənsəb qazanmağa
Səninçin bir fürsət idi.
Bu məqama çatmaq üçün,
Lap sarayın kandarında
yatmaq üçün

Sürünənlər var idilər.
Təxti-tacda sülənməyə
Həndəvərdə kölgə kimi
Görünənlər var idilər.
Yalvaranlar, yaxaranlar,
Vəzir, vəkil ayağına
yıxılanlar var idilər.

O məqamı əldən verib,
Hər ənamı əldən verib
Sən nə əcəb
Oturmusan dəyirməndə?!
Yoxsa, şair,
Cəngə girib dövrən ilə
Uduzmuşan bu üsyanda?

Təxti-taca baş əyməyib
Padşahın bir niyyətində
Mane olmaq asan deyil;
Oturub bu dəyirməndə
Naz-nemətdən üz çevirib
Şor-çörəyə qane olmaq
asan deyil.

Susuzluqdan
Dilin yansın bir səhrada,
Minnət qoyub su versinlər
İçməyəsen, asan deyil.
Sellər səni versin bada,
Amma, namərd körpüsündən
Keçməyəsen, asan deyil...
Ey Xaqani!
Səninçin nə asan olub,
Mədhıyyələr yazan əlin
“Həbsıyyə»ni yazan olub.
Mədhıyyədə - xaqan üçün
Bir sarayın şöhrət-şanı,
«Həbsıyyə»də - dövran üçün
De, işlət bu dəyirmanı.
Bu qədər ki qələm çaldın
Bəs dövlətin, varın hanı?
Köç-külfətin hardadı bəs,
Ciyərparaların hanı?..
Yəqin sən də külfətinə
Gün ağlamaq istəmişən.
Özün üçün xoş dolanış,
Bir kef-damaq istəmişən.
Bu dünyaya
Sən də gəldin bircə kərə,
Öz-özünü atdın oda.
Öz gözlərin görə-görə.
Göydə ahın dumanlanıb
Yerdə yaşın dönüb Kürə.
“Qıdandır duzlu göz yaşın,
Üzündür zər nəməkdanı”-
Belə ömür sürə-sürə
De, işlət bu dəyirmanı.

Sən minnətli çörək yemə,
Yeyənlər çox oldu fəqət.
Sən şahlara tərif demə,
Deyənlər çox oldu fəqət.
Könlün haqqın sorağında,
Kündələrin ayağında.
Yaltaqlar kef-damağında
Sən işlət bu dəyirmanı.
Dizin məktəb, sözün inci,
Dərya könül sədəf kanı.
Sən xoş amal ola-ola,
Əhli-kamal ola-ola
De, işlət bu dəyirmanı.

Bu əmrdən qaçmaq olmaz,
Hər qapını açmaq olmaz.
Bu yük ilə uçmaq olmaz
De, işlət bu dəyirmanı.
Sinən yanır
 körüklənə-körüklənə,
Dəyirmanın arxı daşır
 köpüklənə-köpüklənə.
Pər fırlanır,
Ox fırlanır,
Daş fırlanır...
Elə bildim, ulu şair,
Bir gecənin ağuşunda
Dəyirmanın aydır yanır,
 bu şölədən
Qarşı dağlar işıqlanır.
Nov ağzından,
Dəyirmanın boğazından
 nur süzülür.

Aşağıdan, yuxarıdan,
daş barıdan
nur sızılır.

Nəmli daşlar
Yanır par-par.
İşıq düşür pəncərədən,
Xırda daşlar su altında
İnci-inci, sədəf-sədəf.
Şehli otlar almaz-almaz,
İşıldaquşdur hər tərəf.
Dəyirmanın pərində nur
Dilim-dilim, şölə-şölə..
İndi bildim, ey Xaqani,
Sənin idrak işığıdır
yanır belə.

Hey vuruşur zülmət ilə,
Bağrına sancılır göyün.
Sənin idrak işığında
Halay vurur
Dürlü-dürlü pərvanələr.
Sənin idrak işığında
Gör qarovlar çaşıb necə,
Bir yarasa qanadında
Torpağa çırpıldı gecə.
Dəyirmanda yuva qurmaq
İstəyən o yarasalar
İşığından düşüb bezar,
uçar, açar...
İndi bildim, lovğa şahlar,
O nadanlar, o bədxahlar
İstəməyib səni niyə,
Tələsiblər

Bu işıqı söndürməyə.
Günah olub fəzlin sənə,
Çünki batıb fəzilətin
Cahillərin gözlərinə.
Kor etmişən sən onları,
Kar etmişən sən onları.
Zəmanənin dili haça,
Qalx ayağa, müdrik qoca,
görüm səni.

Elə bildim birdən-birə
Dəyirməndə söküldü dan;
Damcıları tozlandıran
Fırlanan pər arxasından
baxdın mənə...

Xəyaldı bu?..
Surətədi bu?..
Dərya kimi dolu gözlər...
Nə nurani sifətədi bu.
Alnın bir daş kitabədir,
Qırıqları
Zəmanənin sərt əliylə
Yazılan bir yazıdımı?
Un ələlib? Yoxsa elə
Əsrlərin tozudumu,
Qonub sənəin saçlarına?..

Dayan görüm, ey Xaqani,
Bu surətə baxım yenə.
Dayan, bir az tanış gəlir
Bu nurani sifət mənə.
Səni harda görmüşəm mən?
Xatırladım yavaş-yavaş...

O illərin üşütməsi
Bir də keçdi ürəyimdən.
Gəlib durdu gözlərimdə
 o qış günü,
Kəndimizin qar altında
 yatmış günü.
Canalının, Sarı daşın
Üstü qatı duman idi;
Dava təzə qurtarmışdı,
Bir az ağır zaman idi.
Ruzu kasad,
Eh, bu qar da ondan betər...
Dən olsaydı
Heç bu qədər səpilməzdi:
Un olsaydı
Ələnməzdi heç bu qədər.
Kəndimizdə
Fikirliydi o gün hamı
O gün hamı naçar idi.
Çaylar da buz bağlamışdı
 arxlar da buz,
Dəyirmanın pərində buz
Zindan idi,
Mismar idi.

Od-ocaqla əriyəsi,
Yalvarışla isinəsi
Deyildi ki o buz, o qar
Ona çarə tapaydılar.
Bir elatın ömrü, günü, dolanışı,
Fırlanmırdı kəndimizdə
Dəyirmanın çopur daşı.

Bir dəyirman boğazının
Dənsiz qalib soyuması
Qurutmuşdu min boğazı.
Böyüklər də karıxdılar,
Dəyirmanə çox baxdılar,
vurnuxdular...
Ayaqlar da üşüyürdü.
Qar üstündə, buz üstündə.
Hər qoltuqda bir kisə dən,
Kisələr də
Düyün-düyün, kündə-kündə.
Hər düyündə bir az buğda,
Bir az arpa, bir az darı.
Bunlar idi kəndin varı.

- Ay adamlar, ay adamlar...
Lap uzaqda qara suyla
İşləyən bir dəyirman var,
Gedək ora, -
Onun suyu donan deyil.

Bu xəbərə bağlı idi
kənd elə bil,
Qalın qarı yara-yara,
Az getdilər, üz getdilər,
Dərə, tərə düz getdilər...
Belimdəydi dağarcığım,
Mən də elə
Gedirdim bu dəstə ilə.
Yamaqlıydı çarıqlarım,
Kövşələri didim-didim.
Doqquz yaşlı bir uşaqdım,
Amma evin kişisiydim.

Gedəsiydim
Lap başaçıq, ayaqyalın.
Ən balaca yolçusuydum
 mən bu yolun.

Keyimişdi barmaqlarım,
Taxta idi ayaqlarım.
Bu taxtanı sürüyürdüm,
Bədənimdə o soyuğu,
O şaxtanı sürüyürdüm.
- Qalma dala,
Axşam geri dönə bilək,
Gəl, ay bala, gəl, ay bala...
Sürüyürdü bu səs məni,
Sürüyürdü bir xəmirlik
Una olan həvəs məni.
İz salırdı ayağımız
Çayların buz zirehinə.
Qarşı dağlar dikəlirdi,
Uzanırdı dərə yenə.
Sandım hava ayazıdı,
Baş açmadım bu sehdən.
Lap yaxından qulağıma
Çaxçax səsi gəldi birdən.
Durub baxdım,
Bir dəyirman işləyirdi
Yəhər dağın ətəyində.

Əyri damı
Qardan taya saxlamışdı
 kürəyində.
Buğlanırdı arx elə bil,
Dərə boyu buğlanırdı.

Dəyirmanın daşı çil-çil,
Fırlanırdı, fırlanırdı.
Möcüzəydi bu dəyirman,
Dənlə dolu,
Təknəsinin başı üstə
Cüssəli bir qoca vardı,
Nur yağırdı saqqalından.
Qoca məni gördü əvvəl:
- Gəl, balacan, içəri gəl...
Eh, ay uşaq, sərçəbədən,
Bu yolları
Necə keçib gəlmisən sən?..
Mən gizlətdim göz yaşımı.
Qoca süzdü üst-başımı,
Baxdı donan ayağıma,
Baxdı sələ çarığıma.
Baxdı... Baxdı...
Köks ötürüb susdu bir az:
-Yox, balacan, belə getməz,
belə qalmaz.
Ürəyini bürüməsin
ağrı, kədər,
Bu qar, çovğun keçib gedər,
Ağır günlər keçib gedər.
Titrəyirdi səsi onun:
- Sən ocaqda bir az qızın
Hazır olar indi unun.
Mən baxırdım
Gözlərimdə minbir maraq...
Dəyirmanın bir küncündə
yanır ocaq.
Bu ocağın alovundan
Daş balaca qurum yanır,

Tavandakı
Ağ hörümçək torları da
Bu hənirdən
Yelləndikcə qotazlanır.
Kətillər də daş kimidir,
Pərçimlənib bir-birinə.
- Bu da bir cür dəyirmandır, -
Qoca sakit dindi yenə:
- Sən demə ki, azdır dənin,
Axı unum
Bərəkətli olur mənim;
Burdan çıxsa bir dağar un,
Evdə olar bir tağar un.
Evinizdən un kəsilməz
bundan belə...
Al, balacan, get səbr elə...
Yol uzununu onun ağır
Nəzərləri kürəyimdə,
Yol uzununu elə bildim
Günəş yanır ürəyimdə.
Bir dəyirman nağlı idi
Gördüklərim...
Danışdırdım öz-özümə,
İsinirdim öz közümə.
Sinəm bir az dolu idi,
Qarlı cığır mənim üçün
Bir ağ ümid yolu idi.
Keçib getdi o qar, boran...
Ey Xaqani, bəlkə elə
Həmin qoca sən olmusan.
Dəyirman da o dəyirman.
Bu dağlarda
Qanadlanıb quş olmuşam,

Yenə gəlib sən işlədən
Dəyirmanı tuş olmuşam,
Daşın dönür aram-aram,
Yox, bu dəfə
Mən un üçün gəlməmişəm;
Gizlətmirəm məramımı,
Sonra sənə danışaram.
Dəyirmanın işlər hələ,
Daş barısı, əyri damı,
Köhnə qapı-pəncərəsi
Necə vardı qalıb elə.
Baxır mənə tanış koman,
Üstündə də sənənin ahın -
Həmin tüstü, həmin duman.
Eh, duman da un kimidir,
Sən dumanı üyütmüsən.
Əsrlərin qaldırdığı
Min boranı, min tufanı
 üyütmüsən.
İki daşın arasında
 qalıb zaman,
Sən zamanı üyütmüsən.
Amma sənənin
Dəyirmanın işlər hələ.
Sel gəldikcə sellər ilə,
İl gəldikcə illər ilə,
Həqiqətin göz yaşında,
Əsrlərin yaddaşında
İşlər sənənin dəyirmanının.
Ey Xaqani,
Səndən sonra
Dayanıb çox dəyirmanlar.
Bəzən dənsiz qalıb onlar,

Bəzisinin çarxı dönüb,
Bəzisi də unudulub,
Başqa səmtə, arxa dönüb.

Amma sənin
Dəyirmanın işlər hələ.
Un vermişən, su vermişən,
Sən bərəkət paylamışan
yurda, elə.
Sən işlədən dəyirmanın
Nə təknəsi boşalıbdır,
nə şindanı.
A dövlətim, bərəkətim,
De, işlət bu dəyirmanı.

Dörd yanı göy hasar olan,
Qarşı dağı bahar olan,
Həndəvəri gülzar olan
Bu dəyirman bəkdir sənə.
Əlində bir sükandı bu,
Ömrünə ilk təkandı bu.
Nə arxayın məkandı bu?
Bu dəyirman bəkdir sənə.
Dar dərəsi körüklənən,
Ağ buludu bölüklənən,
Arxı coşub köpüklənən
Bu dəyirman bəkdir sənə.
Təxti-taclar çürütdüyün,
Çox şöhrətlər üyütdüyün,
Var-dövlətlər üyütdüyün
Bu dəyirman bəkdir sənə.
Həzin ötər könül tarın,
Nə şahın var, nə sərdarın.

Öz əlində ixtiyarın,
Bu dəyirman bəsdir sənə.
Bu dəyirman şöhrətinə
İndi heç kəs ortaq deyil,
Sözü, fikri azad olan
Məhbəsdə də dustaq deyil.
Çox fərmanlar burda bitib,
“Hə” ilə “Yox” arasında
vurnuxduğun
Ağır anlar burda bitib.
Hakimlərin
Sözü, əmri burda bitib,
Külfətinə gün ağlamaq
Dərdi-səri burda bitib.
Oturmusan dəyirmanda...
Nə zamandan keşikçisən
Bu gülzara, gülüstana?..
Bu günəşlə
Neçə dəfə yol getmisən,
Gün çıxandan gün batana?
Bu çiçəklər neçə adda -
səninkidir,

Qızılağaclar
Qanadını salıb suya,
Bu qanad da səninkidir,
Dağların da ilkin yazı
sənə çatır.
Bu quşların ilk avazı
sənə çatır.

Oturmusan dəyirmanda,
Ürəyinə çiraq edib,
Daş barını varaq edib,

Öz şerini sətir-sətir
Bu daşlarda bitirmisən.
Sən bu yerdə
Düşüncənlə
Yazdıqların arasında
Hər sərhədi götürmüşən.
Qapı yazı, kətıl yazı...
Könül necə istəyirsə,
Əlin yazır, dilin yazır.
Bu daşlarda çox hikmət var,
Mən oxuya bilməmişdim,
O zaman da yazılıydı
 həmin daşlar.

Ürəyimdə
Bir dəyirman nağlı qalıb.
Mən də deyim könlüm niyə
Bu dağlara bağlı qalıb.
İndi gəlib xətimə
O şah misralar da düşüb.
Mən də deyim ürəyimə
İlk şeir odu harda düşüb.
Mən də deyim o zamandan
Neçin axı azalmayıb.
Süfrəmin də bərəkəti.
Mən də deyim
Gözlərimdə heçdir niyə
Bu dünyanın var-dövləti.
Ürəyimdə başqa istək,
Mən də deyim
Neçin yeyə bilmirəm mən
Nahaq söz, minnətli çörək...
Ey Xaqani,
Səndən sonra

Sən çəkdiyın dərđlər olub,
Çox ölçülər, hədlər olub,
Həqiqətlər qarşısında sədlər olub,
Bu sədləri vurub sökən
mərđlər olub,

Su töküblər yana-yana
Sən işlədən dəyirmanına.
O dərđlərin acığına,
Sular kəsib, od söndürən
Namərđlərin acığına,
Bəzi-bəzi yaltaqların,
Onun, bunun qarşısında
Adamsayaq yumaqların,
İnsanlığa yamaqların
acığına

Sən işlət bu dəyirmanı.
Gələcəyik.

Neçə-neçə ziyafətdən,
Yüz mərtəbə imarətdən
Biz çox enib gələcəyik
Bu müqəddəs daş komana,
Sən işlədən dəyirmanına.
Ən işıqlı salonlardan,
Çıxıb hərđən
Ən mötəbər məclislərdən
gələcəyik.

Ağır daşlar
Yana-yana fırlanacaq,
Bu yanğından od almağa,
Alışmağa gələcəyik
ocaq-ocaq.

Gedən getsin...
Arif olan bu məkandan
Götürsün öz hesabını.
Həyat boyu
Oxumağa gələcəyik
Sənin bu daş kitabını.
Ağ günlərdən
Sənə soraq gətirməyə,
İbrət dərsi götürməyə,
Öyrənməyə, soruşmağa
Gələcəyik,
Bu hücrəyə ibadətə,
Bu əbədi hərəkətə
qovuşmağa
gələcəyik.

Axacaq bu isti yaşlar,
Fırlanacaq ağır daşlar,
Neçə-neçə hissimizi,
Duyğumuzu ayılmağa,
Dönə-dönə özümü zə
Qayıtmağa gələcəyik.
Sənin kimi biz bu yolu
Yana-yana gələcəyik.
Əbədiyyət kimi ulu
Bu məkana gələcəyik.
İşləyəcək ən müasir
Çoxmərtəbə dəyirmanlar,
Amma yenə bu komana -
Sən işlədən dəyirman
gələcəyik.

Ağır daşlar yandı,
fırlat.
Bu çərxi-dövrəndi,
fırlat.

1977

*İNDİ DESƏM
NAĞILDIR*

Bu ilk dərslənizdir,
Başlayaq işə;
Sizə də ilk dəfə yetişər səsim.
Ammə, əzizlərim, mənim həmişə
torpaq haqda olub birinci dərslim
Bəli, torpaq haqda,
torpaq müqəddəs,
Gərək yadınızdan çıxmasın bu dərsl.
O da can kimidir, satıla bilməz,
Vətəndi, atadı, anadı torpaq.

Odur ilk mayası yoxun, varın da,
Soyumaz nəfəsi qışın qarında.
Yerdən ulduzlara uçanların da
Ümidi torpaqdır, qanadı torpaq.

İndi ki, xamı var, yorğunu da var,
O da bir canlıdır, bizdən haqq umar.
Bitirər sünbülü iki şah damar:
Bir adı zəhmətdir, bir adı torpaq.

Gərək tər təkəsən hər qarışına,
O da ruzusunu təkə başına.
Quru kəsəyinə, çopur daşına
Tum səpən deyər ki, canadı torpaq.

Axı, torpaq eşqi çağırıb sizi,
Yəqin bu həvəslə çağlayırsınız.
Hə, siz də bu gündən taleyinizi,
Deməli, torpaqla bağlayırsınız.

Dəmir atlarınız süzəcəklə sabah,
Haray qoparacaq tarlada, düzdə.

Yarar kötanınız yerin bağırını,
Göyərər eşqiniz torpağın üstə.
Bəlkə çox asandır peşə qazanmaq,
Bu peşəni sevmək hünərdir ancaq.
İyirmi ildir ki, mən bu sinifdə...

Yaxşı, yaxşı...

Hələ qoy tanış olaq.

Adın?

- Kərim Qafar oğlu,

- Mənimki Fəzli.

- Qafar oğlu Kərim?

- Elədi, bəli.

- Mənim adım Laçın,

- Onunku Səlmi.

- Bu adlar nə qədər yaxındır mənə.

Bu adlar alıcı bir xəyal kimi,

Məni o günlərə apardı birdən.

O kotan çarxları səsləndi yenə,

Torpaq qoxusunu duydum yenidən.

Bilirsinizmi mən,

Kotançı olmuşam,

payızda, yazda,

İş yerim o dağlar, o düzlər idi.

Onda matorumuz, maşınımız da

Kəllər, arabalar, öküzlər idi.

Eh, sizə nə var ki...

kəllə, öküzlə

Gecəni gündüzə qatanlar idik,

Boyunduruq üstə yatanlar idik.

O zəncir səsləri,

O kənd, o torpaq

Bir də ki mən özüm, cılız bir uşaq...

Hə, kotançı Qafar, kotançı Fəzli

Bir də Səlmi xala -
gülər, məzəli...
Biz kələ qoyardıq Laçın adını.
Laçın kəl var idi -
qara pəhləvan,
Vermişdi kötana öz həyatını...
Könlümdə sizinçin bir nağıl yatır,
İndi də gözümün qabağındadır:

Yekə Qafar yapışıb
Kotanın dəstəyindən;
Biz də iki çubuqla -
Yetim Fəzli, bir də mən.
Öküzlər cərgə-cərgə,
Kotanlar da dalbadal;
Çubuğumuz şipşumal,
Əllərimiz havada,
Öküzü qovhaqovda.
Dib kəlimiz Laçındır
Bozla, Düzək cilovda.

Şumda var izi,
Gəzər hər düzü.
Yox kotançının
Gecə-gündüzü.
Güc verir Xumar,
Çubuqlar oynar.
Qəfədanımız
Alovda qaynar.

Kölgələr otaq,
Süfrəmiz ortaq.
Çantalarımız
Budaqda sallaq.

Kəsəyi əz, əz,
Sünbül bitirməz.
Sən ək, bu torpaq
Zəhmət itirməz.

Kotan kotanı,
Tənbəl yatanı.
Göy uda bilməz
Torpaq udanı.

Kotanlı hünər,
Şumda toxum zər.
Ölən dirilməz,
Əkilən bitər.

Qılinc yer cızar,
Gavahin qazar.
Torpaq sürtünər,
Çimçevrən qızar.

Kotanlar qoşa,
Dəyməsin daşa.
Ha, sürün, sürün,
Qalmayaq qışa.

Ağacda quşların yuxusu baldır,
Sığınıb budağın yarpaqlarına.
Arılar elə bil qapqara xaldır.
Yapışib güllərin yanaqlarına.
Günəş də dincəlidir dağlar dalında,
Daha öküzlər də düşüb təpərdən.
Dolanır başına bu talanın da
Fırlanıb kotanlar dönür səhərdən.

Bu payız küləyi həzindir necə,
Könlüm quşa dönüb uçar yerindən.
Çıxmaz xatirimdən o aylı gecə.
Torpaq qoxusunu duydum dərindən.
Meşənin kölgələr qarışığında,
Vələs yarpaqları düşürdü zər-zər.
Lapan yarpaqları ay işığında
Ayı pəncəsinə bənzəyirdilər.
Çilov öküzünün ayağı altdan,
Birdən qalxıb uçar çobanaldadan;
Öküzlər diksinir pırıltısından.
Gecə quşlarının batırdı səsi,
Kotan çatlarının cırıltısından.
Torpaq da üst-üstə yatırdı çin-çin.
Qafar da dəstəyi hərdən əyirdi.
Kotan qolu üstə duran Fəzlinin
Kölgəsi şum üstə mürgüləyirdi.
Ay düşür kotanın çimçevrəninə,
O da aya dönüb bəzən yanırdı.
Qəfildən gəvahi gedir dərinə,
Öküzlər ləngiyib, kəl dayanırdı,
Yenə çarxlar dönür,
lay uzanırdı...

- Bizim bu yerlər
Dağlı, dərəli.
Xırda daşları
İncidər kəli.
Traktorlar var,
Dağı da dələr.
Bizim yerlərə
Bəs nə vaxt gələr?..

Dağda, yamacda
Keçdi ayımız,
Qalib aranda
Torpaq payımız.

Di oylaq verin.
Di torpaq verin!
Kotanlar qoşa
Dəyməsin daşa.
Ha, sürün, sürün
Qalmayaq qışa.

Bu səsi uzağa apardı rüzgar,
Laçın da mahniyə qulaq asırdı.
Əsgərliyə gedən kotançı Şahlar,
O yerdən Laçına salam yazırdı.
Laçın kotançıya can-ciyər idi,
Bu kəl bayaq dedim, şiri-nər idi.
Həmişə arada gəzər bu söhbət: -
- Laçını gətirin,
 filan kəl yatıb,
- Laçını gətirin,
 araba batıb.
- Gücünü gizlətsə döyün qıçına,
Bu mala ağırdır, qoşun Laçına.
- Laçını gətirin,
 odur əlacı,
Çəksə bu kötüyü qopara bilər.
- Eh, bu nə yükdür ki,
 belə ağacı
Laçın buynuzunda apara bilər.
Həm solda Laçın var,
Həm sağda Laçın,

Çəltik əkiləcək palçıqda, Laçın.
Görübdür hər işin savaşını o,
Min adam bu kələ çubuq da vurub.
Neçə boyunduruq yoldaşını o
Çərlədidib,
 qurudub,
 öldürüb, yorub.

Burnu körük Laçın,
 gözü qan Laçın,
Boynu gümüş kimi aşlanıb durub.
«Qara kəlim naz eylər,
Quyruq bular toz eylər.
Ay qaranlıq gecədə
Kotanı pərvaz eylər.

Qara kəl asta gedər,
Dolanar dosta gedər.
Ay qaranlıq gecədə
Astabaasta gedər».

Laçına qoşublar bu bayatını,
O da asta-asta gedər, yorulmaz.
Bağlayıb kotana öz həyatını,
Dırnağı yeyilib itər, yorulmaz.
Talanın üstündən qaranlıq itir,
Aydın qabağından çəkilib duman.
Bir kölgə uzaqda sürünüb gedir.
Buynuzu iridir fil xortumundan.

Laçının
Kölgəsi dağ oldu birdən.
Laçın əjdahaydı,
Laçın gəmiydi.

Fəzli də minirdi belinə hərdən,
Fəzli də
Belində milçək kimiydi.

- Fəzli, səni şad görüm,
Çubuğu oynat görüm.
Laçın kəlin belində.
Bir uzanıb yat görüm.

Razıyam Boz, Düzəkdən,
Onlar çıxmaz bu rəkdən.
Dəstəçidən qaçırdım,
O da vurdu kürəkdən.
Fəzli, Fəzli, çat görüm,
Çubuğu oynat görüm.
Yenə düşdü qırovlar,
Kotan kotanı qovlar.
Dib kəlləri yatıbdır,
Haldan düşüb cilovlar;
Fəzli, Fəzli, çat görüm,
Çubuğu oynat görüm.

- Kotanlar qoşa.
Dəyməsin daşa...
Eh, bu necə yerişdi...
Bu vaxt kotan qəfildən
Bir kötüyə ilişdi;
Çıxdı da birdən-birə.
Zəncirlər boşalanda
Top kimi dəydim yerə.
Kotançılar içində
Bir gülüşmə qopdu ki...
- Ə, bu uşaq deyilmiş
Yupyumruca topdu ki...

Ay düşür kotanın çimçevrəninə,
O da aya dönüb bəzən yanırdı.
Qəfildən gavahın gedir dərinə,
Öküzlər ləngiyib, kəl dayanırdı.
Yenə çarxlar dönür,
lay uzanırdı...

Arabaçı hardadır
Çubuğu yalqız qalıb.
Araba çağları da
Bu gün çantasız qalıb.
Çıxıb palçıqlı xiydən
Bu gün arx qırağında
Malalar da yatırdı.
Zəncirlər şum altında,
Çalalarda yatırdı.
Kotanın çimçevrəsi
Güzgü tutub günəşə,
Şüa-şüa böyüyüb
Dönüb rəngli qanada.
Bu gün şumal çubuqlar
Oynamayır havada.
Kəllərin ağzındadır
Gömgöy qoruqlar bu gün.
Öküzlərin boynunda
Hələlik yük deyildir
Boyunduruqlar bu gün.
Şappıldamır, bulanmır
Xiy yerinin arxları.
Susur kotan çarxları.
Bu gün arabaların
Cırıldamır oxları.

Durnalar qatar,
Çiçəklər qatar,
Uşaqlar qatar,
Geydim əynimə
Təptəzə paltar.
Kənd həyəcanlı,
Səsli-soraqlı.
Düyü bir kasa,
İki yumurta
Bir çətvər yağım
Süfrədə bağlı
Mən də gedirəm,
Fəzli də gedir,
Kərim də gedir.
Ağac qaşığım
Cibimdə gedir.
Qoltuğumdadır
Qalaylı nimçəm.
Başdan-ayağa
Şadlıq, sevincəm.
Uçmaq istərəm,
Qanadım hanı?
Fəzli, tez ol gəl
Sula meydanı –
«Şadlan, a quzum, maydır,
Bir gör nə gözəl aydır».
Çiçəklər, otlar
Oynayır bu gün.
Əzizin bağı
Qaynayır bu gün
Hər dəstənin öz
Odu, ocağı.
Çatıb bizə də

Bağın qırağı.
Tay-tuşlar ortağ oldu,
Düyü bir tabaq oldu.
Çətvər-çətvər yığıldı
Beş girvənkə yağ oldu.
Səlmi xala, çat görüm,
Qazanı qaynat görüm.

Bir ocağı qurdala,
Alovundan dur dala.
Al düyünü tabaqla,
Sulufunu vur dala.
Səlmi xala, çat görüm,
Qazanı qaynat görüm.
Əvvəl aş süzərsən,
Nimçələri düzərsən.
Həlimini böləndə
Amma bir az bezərsən.
Səlmi xala, çat görüm,
Kəfkiri fırlat görüm.
Lobyaları ovucla
Həlimlərə qat görüm.
Çəkmə dünya qəmini,
Tapdıq işin çəmini.
Dəm nimçəsi sulandı
Dur al aşın dəmini,
Səlmi xala, çat görüm,
Közləri çək altına,
Qazanı fırlat görüm.
Kənd yerinin mayları,
Hayları-harayları,
Düyüsünü bölmüsən,
Qalıb qazmaq payları.

Səlmi xala, çat görüm,
Qazmağı çıxart görüm.
Bu gün mayın biridir,
Oynamağın yeridir.
Kişilər top-top oynar,
Gəlinlərin seyridir.
Səlmi xala, çat görüm,
Qaş- gözünü at görüm.
Yayıldı narın-narın
Səsi zurnanın, tarın.

Yelləncəyi quruldu
Qızların, oğlanların,
Səlmi xala, çat görüm
Qızları yellət görüm.

Döşənib bağa
Yaşıl xalçalar.
Açıb lalələr
Qızıl xonçalar.
Bu xalça üstə
Ayaqlarımız
Bəxtəvər idi.
Bu xonça üstə
Barmaqlarımız
Bəxtəvər idi.
Biz də qaçırdıq,
Biz də uçurduq.
Qızlar özünü
Verib qırağa.
Arvadlar oynar
Qabaq-qabağa.
Kişilər üçün

Çalğılı məclis.
Bu məclislərə
Həsərət idik biz.
Böyüklər bizi
Qoymur yaxına.
Dəcəllər idik,
Biz qoşulurduq
Hər cür axına.

- Lap boğdu qeyrət məni,
A dostu, öyrət məni.
Yelləncəyim dayandı,
Bir az da yellət məni.
Ha yellənə-yellənə,
Saçlarımız tellənə;
Siz bürüyün bu bağı,
Bir də çalın tabağı.
Əydi Gülsənəm arvad
Yelləncəkli budağı.
Ha yellənə-yellənə,
Saçlarımız tellənə;

Örpəklər oynar,
Köynəklər oynar...
Uçub axırdı,
Bu yelləncəklər
Durna qatarı.
Bir də nə gördüm,
Yelləncək altda
Fəzli uzanıb
Bic-bic baxırdı
Altdan yuxarı.
Fəzli qımışıb

Hərdən gülürdü.
Gülsənəm arvad
Onu görürdü.

Birdən Gülsənəm arvad
Üz-gözünü bozartdı.
Bic-bic baxan Fəzlinin
Yaxasına əl atdı.
İstədi vursun onu
Tez əlini saxladı.
Fəzli pursulub bir az
Sonra bərkdən ağladı.
Gəlinlər güldü getdi,
Fəzli utandı yaman,
Nimçəsi bağda qaldı,
Birbaş götrüldü getdi.
Daha günəş dönürdü,
Həvəslər də sönürdü.
Bağda tapdaq otların
Dikəlirdi başları.
Soyudu qaldı yerdə
Çatdaq ocaq daşları.
Susur qaval, susur tar,
Ocaq qıraqlarından
Yığılırdı qazanlar.

3

Armutların ləzzətlişi,
Almaların ən mətlisi
 kənddə qalıb.
Dağ suyu, çay şırıltısı,
Dəyirmanın xırıltısı
 kənddə qalıb.

Bir aydı ki, arandayıq,
Babadanın gümüş qaşı
Çox uzaqdan baxır bizə.
Canalının sarı daşı
Çox uzaqdan baxır bizə.
Kimdir duran, kimdir yatan,
Səhər kotan, axşam kotan;
Bu tikanlı, çayırli yer
Öküzləri üzüb daha.
Kəllər sanki bezib daha.
Biz günləri əritmişik
 mum etmişik.
Dərələri, yastanları şum etmişik.
Çarığımız cırıq-cırıq,
Kövşənləri qırıq-qırıq.

- Qaraltı var gədikdə!..
Bir dayanın, bir baxın!..
Atlıya bax, atlıya,
Bəs niyə gəlmir yaxın?!
Yəqin sədrdir gələn,
Gərək atı həmişə
O gədikdə otlaya.
Sədr gəlməz bu vaxtı. -
Hey o baxdı, bu baxdı.
Bəs bu xəyaldır, nədir,
Bəs bu sevinçdir, nədir?!
- Forslu Kərəmdir gələn!
- Forslu Kərəm deyil, yox,
O, yüklü at minəndir?
- Bəlkə elə Səfərdir,
O, belə dinməz gələr.
- Səfər at minən deyil,

At olsa - minməz gələr.
- Aha, gözətçi Bayram!
- Aha, gözətçi Bayram!
- Qıçı gülləli Bayram!
«Ağacda qora, a Bayram dayı,
Düşmüşən tora, a Bayram dayı».
Biz dönəndə çevrəyə,
Bayram düşdü dövrəyə.
- Salam, uşaqlar, salam!
Kolxozun şahinləri,
Kolxozun dirəkləri.
Bu yük sizin payınız,
İndi gəlin siz bəri.
Mən bölüm sizdən əvəz.
- Kənddə nə var, nə yox bəs?!
- Kənddə nə var, nə yox, hə?!
- Balam, nə olacaq ki...
Kənd-kəsək gül içində,
Hamı sünbül içində.
Özləri də salamat.
Çəltiyimiz qiyamət,
Biçilir vurhavurla.
Ye aşını, yıxıl yat.
Bayram şikəst qıçını
Çıxarmışdı yadından.
Yük üstündən sürüşüb
O tez düşdü atından.
Bayram iki çuvaldan
Gör neçə pay çıxartdı.
- Ala, göndərib anan,
- Ala, göndərib bacın,
Alma, armud darıxdı,
Kisələri tez açın!

Hə, bu da duz torbası,
Alın verin Laçına.
Səlmi göndərib ona.
Laçın anlayıb bunu
Hey dil çəkir burnuna.
Bəzi kisələrin də
Dibindən mət axırdı.
Fəzli durub qıraqda
Bu paylara baxırdı.
Yetim Fəzli bilirdi
Kənddə bir kəsi yoxdur.
Bu kisələr içində
Onun kisəsi yoxdur.
Qovurğalar içində
Onun qovurğası yox,
Qovurğaya qatılmış
Ləpəsi yox Fəzlinin.
Onun da payı məndə,
Onun da payı səndə.
Amma indi dünyanın
Ən mehriban adamı
Bayram idi mənimçün.
Kənddən gələn kim isə
Anam idi mənimçün,
Atam idi mənimçün,
Bayram idi mənimçün.

4

Qaranlıq qaşını çatıbdır,
Dözmürəm mən daha.
Dərələr uzanıb yatıbdır
Sanki bir əjdaha.

Qorxular bürüyüb
Sağımı, solumu.
Kollar da
Bir topa zülmətdir.
Bitirlər qarşımda,
Kəsirlər yolumu.
Qaralır gözümdə
Şumlanan aşırım.
Laçına sığınıb
Qorxumu qaçırım.
Öküzlər istəyir
Udsunlar otlağı.
Öküzlər nə bilir
Onları otaran uşağın
Quruyur udlağı.
Küləkdən
Uğultu qoparır uçurum,
Laçına sığınıb
Qorxumu qaçırım.
Atam çox deyərdi
Bu yerlər barədə...
Çanaqlı bağalar
Taqqıltı salıbdır dərədə
Koramal sürüşür çayırdan,
Qorxuram üstümə qalxarlar,
Əqrəblər, gürzələr, talxalar.
Uzaqdan görünən
İşıqdır həyanım.
Qoy sürüm, qoy gedim obaya...
Dəstəçi hirslənər,
Yox, hələ dayanım.
Qaralır gözümdə
Şumlanan aşırım,

Laçına sığınıb
Qorxumu qaçırım.
Kim isə yanıma gələcək,
Könlümdə bu güman.
Görmədim
Bir kola toxundum bu zaman.
Qalxıb nə uçdusa
Qəfildən pırhapır;
Kəklikdi, bilmədim.
Təklikdi, bilmədim.
Soyudu, isindi bədənim,
Bayıldım...
Nəfəsi üzümə toxundu Laçının,
Ayıldım...
Öküzlər otlayır deyəsən,
Bir həlim küləklə
Həzindir çöl-bayır deyəsən...
Fikrəmi dalmışam,
Nə qədər uzanıb qalmışam,
bilmədim.
Üstümə qaranlıq yağdı
deyəsən.
Adımı kim isə çağırdı
deyəsən.
Fəzlidir bu gələn,
Qafardır bu gələn,
Yoldaşlı gedirik deyəsən.
Öküzlər kölgədir sürünür,
Obamız görünür deyəsən...
O tənha, o qorxunc
Gecələr barədə
Könlündən keçəni
Deyəsən,
Deyəsən...

Səhər durub gördük dünya ağappaq,
Qalıb qar altında kösöv, od-ocaq.
Qaratikanlar da düşüb sovruğa.
Qar yağıb kotana, boyunduruğa.
Qar yağıb

Laçının belindən axıb,
Qar yağıb,
araba banına yağıb.

Tarlanın üstünü tutub duman, çən,
Qar yağıb,
razıyıq gümüşü qardan;
Canımız qurtardı kotan əlindən,
Canımız qurtardı bu vurhavurdan.
Qar yağıb, qar yağıb!
Sevincim aşır,
Qafarın, Fəzlinin gözü oynaşır.
Elə bu sevinclə vurur hər ürək,
Kəndə gedəcəyik, biz kəndə, kəndə
- Kəndə gedəcəyik!

Atlanın görək! -
Çarıqların bağı çəkildi bərk-bərk
Amma çarığının kövşələri çəp,
Fəzli kimi isə söyür bu yerdə.
Araba oxları yağlanır əcəb,
Araba şinləri yoxlandı bir də.
Obamız yenidən gəlibdir cana,
Hərə öz işini salır sahmana.
Öküzlər sallayıb qulaqlarını,
Laçın da burnunu sürtürdü qara.
Qafar vurub yerə ayaqlarını,

Kotanı qaldırır arabalara.
Samılar atıldı arabalara,
Zəncirlər yükləndi arabalara.
- Alın qəfədanı, qəfədan qalar,
- Götürün gəvahini, gəvahin qalar..
Top kimi büküldü yorğan-döşəklər
Araba çağına keçdi çantalar.
Öküzlər qabaqda,
Biz arxasınca,
Arabalar bizdən qalırlar dala.
Yığışdırıb olan-olmazımızı
Bir səhər çağında düzəldik yola.

6

- Laçını qaytarın!
Laçını!
Laçın!!!
Bu səs uğuldadı qulağımızda,
Qar uddu bu səsin həyəcanını.
Qaytardıq geriyyə
bu qarda, buzda
Laçını - kəllərin pəhləvanını.

Sırsıra bağlayıb Çağan meşəsi,
Keçən öküzlərin ayağı altda
Xırda nohurların sınıb şüşəsi.
Kiminsə cır səsi deşir qulağı:
- Laçını qaytarın,
araba batıb...
Sürürəm Laçını üzü aşağı,
Kəlin cod tükləri islanıb yatıb.
Axır gəlib çatdıq...
Əyriçaya bax!

Əyriçay şirədir, lildir ağappaq.
Çantalar, döşəklər əcəb çimmədə,
Arabamız da ki üzür lehmədə.
Laçın baxan kimi bildi işini,
O heç dəyişmədi öz yerişini.
Bu kələ quru da, lehmə də birdi...
Qafar samıları düzəldən kimi
Laçın boyunduruq altına girdi.
(Onun cəsərəti, həvəsi nəydi?!)
Laçın bir güc gəldi
 Şumalı əydi
Təpəli qoşdular,
 Təpəli əydi.
Laçına tay hanı?
 Hər kəli əydi.
Tavarı qoşdular,
 yıxdı Tavarı.
Zənciri boşaldıb, sonra bir təhər
Araba qolunu sürüşdürdülər
 Laçına sarı
Bu kəlin boynuna düşdü ağırlıq.
Laçın əyri-əyri baxdı bir anlıq.
- Hə, başına dönüm, ay Laçın!
 günüm, ay Laçın...
Çək görüm, çək görüm...
 Laçın da çəkdi...
Laçının qıçları dirək-dirəkdi.
Eh, bu kəl yüz belə sınaqdan çıxıb
- Hə, bir də, hə, bir də!
 Laçın da coşdu...
Lehmə oxa çatıb, bana da qalxıb,
Araba tərپənmir,
 araba daşdır.

Elə bil ki, qeyrət boğurdu kəli,
Hə, bir də, hə, bir də!
Təkərlər bir qarış döndü irəli.
Gözləri pırtlayıb çıxır yerindən,
Laçın vurdu yerə dizini birdən
Çökdü,
 yox, sözünə baxmadı bu yük.
Laçının bu dərdi dünyadan böyük...
O qalxdı,
 dayandı,
 ha bir də çəkdi,
Laçının qıçların dirək-dirəkdi.
Qan gəldi qızardı gözü Laçının,
Gücdən qançır oldu dizi Laçının.
Zəncir qijıldayır, çatlayır samı,
İstəyir Laçını saxlasın hamı;
Bütün qüvvəsini toplayıb ancaq
O çəkir,
 vurnuxur,
 dözür bir sayaq...
Bəlkə də ömrünün dönüb gərdişi,
Dünyada görməyib Laçın bu işi.
Üzündən, gözündən lehmə töküldü,
Qəfildən yumaqtək Laçın büküldü,
O, əsdi,
O, əsdi,
 yıxıldı,
 durdu...
Təngidi nəfəsi, titrədi canı,
Axırda Təpəl də basdı Laçını.
Deyəsən Laçının yaşardı gözü,
İlk dəfə ömrünə qocalıq sözü
 yazıldı sanki.

Dünyanın ən böyük bir pəhləvanı
Bizim qarşımızda basıldı sanki.
Bütün kotançılar baxırdı kələ,
Fəzlinin gözündən lap yaş axırdı.
Səsi xırıldadı,

sanki bu səslə

Laçın da özünə ölüm çağırırdı.
Aldılar boynundan boyunduruğu,
Ay Laçın, gəl keç...
Kəl öz yerindən də tərپənmədi heç.
Durub ayaq üstə lay divar kimi,
Üzəcək lehmədə qara bir gəmi...
Laçın titrəyirdi,
Kotançılar pərt...
Çərlədib Laçını öldürər bu dərd.
Dayan görüm, a Fəzli,
Dayan görüm, ay Qafar!
Laçının bəxti döndü,
Heç belə də iş olar?..
Ayağını, əlini
Yaraladıq bir para.
Qulağından qan aldıq,
Eh, qanı da qapqara.

Düşdü qışın qarına...
Bir az da su qaynadın,
Tökək ayaqlarına,
Ayaqları isinsin.
Sığallayın boynunu,
Ovuşdurun burnunu.
At belinə yorğanı,
Bəlkə qızınsın canı.
Alovladın tonqalı,

Bəlkə isinsin canı.
 Əl atdıq hər əlaca...
 Laçına bax, Laçına
 Söykənibdir ağaca
 Laçının bəxti döndü,
 Laçın söykənən deyil.
 Laçın elə kəl deyil...

Biz də heydən düşüb oturduq daha.
 Laçın belə getsə çıxmaz sabaha.
 Bu gecə meşənin qulaqları kar,
 Yatır qar altında nazik budaqlar.
 Elə bil vadiyə çəkilib qalay.
 Gümüşü sahili kölgələndirib
 Qara zülmət kimi axır Əyriçay.
 Yanır tonqalımız,

qovur ayazı,

Alov budaqdakı qarı yandırır.
 Ocaq, kəldə duran arabamızın
 Palçıqlı banını işıqlandırır.
 Lehmədən göllənilib çarxların altı,
 Samı, boyunduruq - palçıq qaraltı.
 Sərilib tonqalın həndəvərinə,
 Buğlanıb quruyur yorğan-döşəklər
 Baxır kotançılar biri-birinə,
 Qızarır köz üstə quru çörəklər.
 Biri də közləri çəkir qabağa,
 Çevirib belini Qafar ocağa,
 Fəzli də tüstünü hey qova-qova
 İsləq corabını verir alova.
 Hamı sükut ilə baxır Laçına,
 Sonra «heyf» deyib vurur qıçına.
 Daha keçib getdi gecənin çoxu,

Başlar çiyinlərə əyilir hərdən.
Yorğun bədənləri boşaldır yuxu.
Mən isə yatmıram,
Gözlərim oyaq.
Laçınım, bu gecə həmsöhbət olaq.
Pəhləvanım, səninlə
Əritdik çox dərdi biz.
Kotanlı günlərimiz
Yadımdamı, ay Laçın?
Çoxuna gəlib hədə
Kotançı Şahlar səni
Gizlətmişdi tövlədə.
Yəni səni obaşdan
Özü qoşsun kotana.
Laçın kəlli bir kotan
Şöhrət gətirsin ona.
Mən də sənə dalınca
Düşmüş idim sorağa.
Mən o gecə sübhəcən
Baş vurdum hər bucağa.
Kotançılar içində
Başqa cür ad eylədim.
Qıfılını sındırıb
Səni azad eylədim.
Xəbər tutub bu işdən
Gəldi kotançı Şahlar
Səndən ötrü, ay Laçın,
Əzdi məni o ki var...
Döydü məni o ki var...
Yenə sən bizə düşdün,
Yenə sən mənim oldun.
Mən də gəzdim fəxr ilə...
Ha fırlandı dalınca

Şöhrətli kotanımız,
Qüvvətli kotanımız.
Bax, sən həmin pəhləvan,
Bax, sən həmin Laçınsan.
Əyilmədi bir kərə
Sənin polad dizlərin
Toxum kimi səpilib
Şuma dəvə izlərin,
Düzə dəvə izlərin.
Tayalar qaldırmısan
Düzdə, xırman yerində
Sünbüllərimiz bitib
Sənin ləpirlərində.

Uçdu birdən-birə
 bir qaya uçdu,
Uçdu birdən-birə,
 dərə qovuşdu.

Hündür budaqların töküldü qarı,
Birdən tufan qopdu, dəli bir tufan.
Buynuzlar siyirdi sərt budaqları,
Cağan ağacı da çıxdı qabıqdan.
Bir nəhəng sərildi qara torpağa...
Birdən kotançılar qalxdı ayağa.
Birdən Əyriçay da kükrədi, daşdı,
Deyəsən Qafarın gözləri yaşdı,
Deyəsən Fəzlinin gözləri yaşdı.
Samılar titrəyib düşdü əlimdən,
Deyəsən özümü itirmişəm mən.
Deyəsən ocaq da qaralıb sönür,
Deyəsən araba çarxları dönür.
Deyəsən gedirik üzü yuxarı...
Deyəsən küləklər sovurur qarı...

Kotançılar qara kölgələr kimi,
Gedirik dinməzəcə
özgələr kimi,
Deyəsən sürürük kəl, öküzləri,
O kəl dala baxıb niyə dayanmır?
Yanır öküzlərin çıraç gözləri,
Deyəsən Laçının gözləri yanmır.

Oyanar yuxusundan
Kənd-kəsək sübh çağında,
Uşaqlar da yüyürüb
Durar yol qırağında.
Havada xırda əllər
Salamlar kotançını,
Salamlar bu karvanı.
Birdən soruşacaqlar:
- Vay, vay, bəs Laçın hanı?!
- Qaqaş, bəs Laçın hanı?
- Dayı, bəs Laçın hanı?
Səlmi xala bu dərdi
Ürəyinə salacaq.
Sənə duz göndərirdi
Kisəni də alacaq.
Çatdaq dodaqlarım çıxıb yadımdan,
Yorğun ayaqlarım çıxıb yadımdan.
Deyəsən gedirik üzü yuxarı,
Deyəsən küləklər sovurur qarı.
Görünür kəndimiz üstündə duran
Canalı dağının axar-baxarı...

EPİLOQ ƏVƏZİ

Günlər, aylar dolandı
Yenə çəltik zəmisini
Dalğalandı

Laçınsız.

Yatmış buğda dənləri
Sünbül-sünbül oyandı

Laçınsız.

Xırmanlar dərzlə dolub
Arabalar qalandı
Kotanlar da yeridi,
Malalar da yeridi;
Tala, düzən şum idi

Laçınsız.

Elə günlər gəldi ki,
Keçdi o vurhavur da.
Çox araba banları
Çürüdü orda-burda
Aylar, illər dolandı...
Samılar salbalandı
Qaldı qoz ağacında.
Çox saxladıq samanı
Heç gəlmədi zamanı,
Gərək olar dedilər,
Boyunduruqları da
Künc-bucağa atdılar.
Dəcəl-dəcəl uşaqlar
Araba şinlərini
Dağdan dığırлатdılar.
Əl kotanı pas atdı,
Kəl kotanı pas atdı.

Tarlaları, düzləri
Dəmir atlar oyatdı.
Kotançının dəyişdi
O əvvəlki öyüdü.
Tarlalar da böyüdü,
Anbarlar da böyüdü.
İtiləndi yaddaşım...
Oldu yetim Fəzli də
Skamya yoldaşım.
O günlər söz-söz oldu,
Ürəyimə yığıldı.
Əzizlərim, sizinçün
O günlər bir nağıldı.
Nağıltək baxmayın amma keçmişə,
O illərdən gəlir eşqim, həvəsim.
Bilin, əzizlərim, mənəm həmişə
Torpaq haqda olur birinci dərşim.

1972

UN İŞIĞI

Birdən-birə şimşək çaxdı,
Tufan qopdu evimizdə.
Mis kasalar
Cingildədi rəfimizdə.
Elə bil ki, bir bombalıq
Barıt yandı bir gilzdə.
Öz-özünə qısaldımı,
Birdən boyu qısaldımı?
Anam bir az yazıqlaşdı,
Yumaqlandı...
Atamınsa gözlərində
 qəzəb yandı,
Hirsi daşdı dönə-dönə:
Apar qaytar, dedim sənə...
Apar qaytar lap indicə!
Lap bu saat!
Lap bu axşam!
Yox, hələ ki
Quzğun Zəki deyiləm mən,
Namusumu itə atıb,
Nəfsimə qul olmamışam.
Durub indi
Bir yazığın, naəlacın
Xalçasına qalmamışam.
Qara qanı qaynadıqca
 damar-damar,
Atam yenə nə dedisə,
Cingildədi mis kasalar.
Bu qəzəbi
Əllər dedi, gözlər dedi;
Anam yazıq
Qırıq-qırıq sözlər dedi...
- Sən şahidsən, sən de, bala.

Elə bu vaxt
Gözlərimdə gəlib durdu
Səhər-səhər bizə gələn
Güllü xala, -
Gözlərində giley-güzar,
Dilindəki yalvar-yaxar.

Güllü xala
Dayanmışdı artırmada,
Ətəyindən yapışmışdı
Oğlu Səlim
- Zərif bacı,
Heç deməyə gəlmir dilim,
Amma çarəm yoxdu daha;
Gümanım yox
Nə bu günə, nə sabaha.
İki gündü...
Birdən qəhər boğdu onu,
Çox yanğılı sözü qaldı.
Bu yanğıdan
Od götürdü kirpikləri,
Yanağında közü qaldı.
Pıçıldadı handan-hana,
Bir də dedi yana-yana:
- Bircə sənə qalib güman,
Olanından bir nimçə dən,
Bir az arpa, bir az darı,
Unun varsa, olanından,
Nəyin varsa kömək elə.
Hər adama demək olmur,
Bura gəldim bilə-bilə.
Mən tək olsam nə var axı,
Darıxmaram bircə gilə;

Bu uşağı neyləyim bəs,
Bu balamı neyləyim bəs?..
Sənə baxma, Zərif bacı,
Eh, evində necə olsa
Yenə kişi nəfəsi var,
Köməyindir səndən əvəz.
Sirdaşın var, necə olsa,
Boyunduruq yoldaşın var,
necə olsa...

Dərd deyil ki,
Mən də çəkim təkbaşına,
Mən neyləyim bu uşağı,
Uşaq «yoxdu» bilmir axı.
Zərif bacı,
Çox köməyin dəyib mənə,
Başqa fikir
Qoy gəlməsin ürəyinə.
Dən yerinə, un yerinə
demirəm, yox;
Bu xalçanı elə-belə gətirmişəm,
Oğlun üçün pay demişəm,
Alıb dilə gətirmişəm -
Öz malındı,
Halalındı.
Güllü xala xalçasını
Bərk sıxmışdı qoltuğuna.
Mən adım eşidəndə
Dörd göz ilə baxdım ona.
Bəh, nə gözəl xalça idi,
Gülü xonça-xonça idi.
Bu xalçanı toxuyanın
Yəqin evi çörəkliymiş,
Yəqin könlü baharlıymiş,

Yəqin əli çiçəkliymiş.
İstədim ki, bu naxışlar
 mənim olsun,
İstədim ki, gül baxışlar
 mənim olsun.
Dedim birdən anam deyər
 istəmirəm...
Bir də baxdım,
Naxışlarda sevinc vardı,
 gözlərdə qəm...
- Eh, a Güllü, bu nə sözdü,
Bu evim, bu palazımdı,
Mənə xalça nə lazımdı.
Durum görüm nəyimiz var...
- Zərif bacı,
Götür belə, lap yadigar,
Bu undu ki, çörəkdi ki...
Bəs mənə nə gerekdi ki...
Cəfər dönüb gəlsin təki,
Balamızın
Eh, atası dönsün təki.
Deyirlər ki,
Qurtaracaq dava bu yaz,
Qazılacaq
Nemislərin qəbri bu yaz.
Belə getməz, belə qalmaz.
Bax, yazıb ki, gələcəyəm... -
Əri yazıb,
Üç il əvvəl yazıb bunu,
Güllü xala
Onun əsgər məktubunu
Çıxarıb göstərir yenə.
Üç ildir ki, bu məktubu

Kənd oxuyub dönə-dönə,
Kiçik görüb dönə-dönə,
Böyük görüb dönə-dönə.
Çıxarıb göstərir yenə:
Bax, yazıb ki gələcəyəm,
Sizinlə bir güləcəyəm.
Var nəyimə gərəkdi ki...
Cəfər dönüb gəlsin təki;
Dörd divarım bəsdir mənə,
Əynimdəki
Bu paltarım bəsdir mənə,
Gözümüzdə
Təki həyat gəlib görsün.
Balasını
Sağ-salamat gəlib görsün, -
bəsdir mənə.

Belə getməz, belə qalmaz...
Güllü xala
Yenə də kövrəldi bir az:
- Zərif bacı,
Görürsən də yaz ağzıdı,
Çıxarıq bostana, bağa,
Cincilimdi, qulançardı
çıxar üzə,

Tərə olsa,
Daha nə var dolanmağa.
Lap bir batman buğda verə
Mən getməyəm Zəkigilə;
Dur, mənə bir çarə elə.

Anam ağır-ağır qalxdı yerindən,
Rəfdən mis nimçəni götürdü əvvəl;
- Güllü, indi sənə bəs nə deyim mən,

Dərdimə bir dərd də sən artırma gəl.
Çəltik unumuz var iki xamırlıq,
Bir az sənə verim,

daha neyləyək.

Bir az bizdə qalsın,

Sonrasın görək.

Üzünə gün düşdü Güllü xalanın,

Sanki ortalığa zər xonça gəldi.

Sevinc, ümid gəldi, bir nimçə gəldi.

Bayaqdan daş olan Səlim balanın

Elə bil açıldı əli-ayağı.

Bir evin yenidən yandı çırağı.

Aldı Güllü xala bir nimçə unu,

Min göz gərək idi görəydi onu.

Səlim heç qayıdıb baxmadı dala,

Yaman xoşbəxt oldu bu ana-bala.

Getdilər,

Bir anlıq susdu ev-eşik,

Anam şad oldu ki,

İmdada yetib.

Gör onlar

Sən demə biz görməmişik,

Qoyub astanaya xalçanı gedib.

Gözlərimdən

İtib getdi o sifətlər.

Birdən atam

Şimşək olub çaxdı yenə:

- Apar qaytar, dedim sənə!

Lap indicə,

Lap bu saat

Durub-durub

İmdada yet, insafı sat...

O xalçanın hər ilməyi

Günah kimi taleyinə yazılacaq,
Hər saçağı ilan olub
Boğazından asılacaq.
Onun əri
Od ağzında, cəbhələrdə,
Biz də burda
Alhaalda, sathasatda.
Bir gecə də
Saxlamaram bu dam altda,
Daş yarılar, evim yanar,
qaytar geri!
Anam daha danışmadı,
qaldı naçar.
- Qarğıdalı gətirmişəm,
Bir kasa da ondan apar...

Bu axşam çox qəribə kənd axşamıydı,
Günbatan sapsarı beçə şanıydı.
İşıq yavaş-yavaş əriməyində,
Zülmət yavaş-yavaş yeriməyində...
Bir cığır keçirdi kəndin dalıyla,
Cığır gah ağarıb, gah da itirdi.
Mən bir qovurğalıq qarğıdalıyla,
Anam qoltuğunda xalça gedirdi.
Deyirlər durnalar tez gəlib bu yaz,
Kəndimiz üstündə o qərib avaz
Yenə həzin-həzin dalğalanırdı.
Bahar ümidindən yapışıb, tutub,
Bir çox ürəklərdə işıq yanırdı.
Bəzi pəncərələr işıldaquştək
Bir az işarırdı, sonra sönürdü.
Nağıl içindəydi bütün kənd-kəsək,
Tüstülər qovzanıb çarxa dönürdü.

Evlər bir-birini səslər yardıma,
Bu nağıl bir nağıl salar yadıma:
Deyirlər çox qədimdə
Bir ana gəlib cana
Yoxsulluqdan bezarmış.
O ocaqda hər axşam
Bir qazan daş asarmış.
- Balalarım, - deyərmiş, -
Ocaq körük-körükdü,
Bax, qazanda qaynayan
Yağlı, ətli sümükdü.
Dözün, indi bişəcək,
Hamıya pay düşəcək.
Mürgü döyən balalar
Yatıb, durub dözərmiş,
Gözləməkdən bezərmiş:
- Bəs nə oldu, ay ana?
Bir bizi doydursana!
- Qazanım, qayna, qayna,
İçində əti, oyna.
Dözün, indi bişəcək,
Hamıya pay düşəcək;
Siz də yeyib-doyarsız,
Yastığa baş qoyarsız.
Üç bala mürgüsündə,
Qazan da pıqhapıqla
Qaynarmış uzun gecə.
Ana ocaq başında
Ağlayarmış gizlicə.
Axırda yorğun düşüb
Ac balalar yatarmış.
Ümid yeyib yuxuda
Sabahlara çatarmış.

Qoca nağılçıdan mən də bir axşam
Bu nağılı eşidib fikrə dalmışam.
Mənə elə gəldi yəqin indi də
Tüstüsü qovzanıb çıxan evlərdə,
İşara-işara baxan evlərdə
Nağıl deyilirdi gecələr boyu.
O qazan qaynayıb,
Daş yumşalırdı,
Ümid yeri yirdi küçələr boyu.
Biz indi bu nağlın içindən keçib,
Təzə cıdır tutub, təzə yol seçib
Kəndin o tayına keçib gedirdik.
Kimsəsiz evlərin kölgəliyində
Bəzən görünürdük, bəzən itirdik.
Axırda xalçanı atıb çiyinə,
Anam hərdən-hərdən dönürdü mənə.
Xalça da o xalça deyildi daha,
Gülü xonça-xonça deyildi daha.
Heyf o naxışdan,
O gül baxışdan -
İndi hər ilməyi dönüb günaha,
Sanki taleyimə yazılasıdı.
Qıvrılan talxaydı saçağı bəlkə,
Atılıb boynumdan asılasıydı.
Anam bu günahı atıb çiyinə,
Gileyli-gileyli dinirdi yenə:
O nə uşaq evidi ki,
Quzğun Zəki şahdı orda.
Özü üçün nə cah-calal
Düzəldir bu vurhavrda.
Yetimlərin
Payı niyə tikan olub
İlişməyir boğazında?
Min yetimin ahı yatır

Onun xalça-palazında.
Bu dünyada günah varsa,
Niyə onun
Taleyinə yazılmır bəs?
Bu dünyada ilan varsa,
Niyə onun
Boğazından asılmır bəs?
Üç kartofa bir qanavuz
Dizlik alıb arvadına.
Beş girvənkə buğda verib
Sahib durub Salatına,
Sahib durub cehizinə.
Biz dedik ki,
Başına ildırım düşər,
 düşmədi heç.
Sinəsini güllə deşər,
 deşmədi heç.
Deyirlər ki,
Artıq tamah daşı yarar,
 nahaq sözdü.
Daş qaldırıb başı yarar,
 nahaq sözdü.
Onda gərək
Quzğun Zəki külə dönə.
Di gəl hələ
Cavanlaşır gündən-günə,
Tumarlanır gündən-günə.
Nahaq sözdü haram-halal,
Onda gərək o quzgunu
Tapsın elə ilkin zaval.
Dünyada haqq-hesab varsa,
 hardadı bəs?
Zalımlara veriləsi
 əzab varsa,
 hardadı bəs?

Bu ara deyəsən bir səs duyuram;
Anam çırmananda
 qüvvətli bir əl
Tez onun çiyindənən çəkdi xalçanı.
Anamın qorxudan titrədi canı...
İstədi qışqırsın...
Gördü atamdı,
 mat qaldı bu dəm;
Deyəsən heç bizi salmayıb saya,
Atam bir nəfəsə keçdi o taya.
O taydan səs gəldi:
 - Durun gəlirəm!
Atam rahat yatdı yaman
Öz evində həmin gecə.
Mən də qaldım səhərəcən
Yuxulardan keçə-keçə.
Yuxuların rəng dünyası,
Çox qaralı-ağlı idi.
Mənim yuxum yarıoxşar
Məlikməmməd nağlı idi.
Zülmətdəydik biz deyəsən,
Yol gəzirdik işıqlığa.
Qalmışdıq Zümrüd quşunun
Yollarına baxa-baxa.
Birdən gördük
Qaranlıqda bir daxma var,
Pəncərəsindən bu evin
Nur süzülür bircə damar.
Deyirdilər,
Un kimi ağ bu cığırla
Ağ dünyaya çıxmaq olar.
Getməliydik, getməliydik,
Bu işıqla - ağ cığırla

Aydınlığa yetməliydik.
Amma ki, bu ağ cığırın
qırağında
Qorxulu bir quyu vardı.
Aman allah, bu quyudan
Nə hay-həşir ucalırdı.
O zülmətin nə qədər ki
İlanı var, əqrəbi var
O quyuya axırdılar,
O quyuya dolurdular.
Od səhrada
Susuz qalmış gürzə təki
O quyuda
Mələyirdi quzğun Zəki.
Yalvarırdı, yaxarırdı,
inləyirdi.
Əl yetişməz, kəndirçatmaz
bu quyuda
Hərdən aman diləyirdi.
Kimdi ona aman verən;
Qurtarmağa gümanı yox,
Kimdi ona güman verən.
Büzüşürdü, əjdahalar
Dil vururdu kürəyinə.
Bəd ilanlar
Yapışmışdı biləyinə.
Hər yetim bir əqrəb olub
Asılmışdı boğazından.
Quzğun Zəki bu quyuda
Qalasıydı zaman-zaman.
Qalasıydı
Qarısqaya dönənəcən,
Lap qiyamət gününəcən.

Nə yaxşı ki biz adlayıb
O quyudan keçə bildik.
Ağ cığırı
Qarasından seçə bildik.
Bir xalçanın üstündəyik
Səlimlə mən.
Xalça bizi
Uçururdu hərdən-hərdən.
Amma atam qarşıdaydı,
Bir ağ qoçun belindəydi.
Deyəsən bu ağ cığır da
Elə onun əlindəydi.
Anamla da Güllü xala
Bizdən bir az aşağıda,
Yaşıl tərə
ışığında gedirdilər.
Bir-birinin imdadına yetirdilər.
Quzğun Zəki
Çox uzaqda inləyirdi,
Sonra səsi çıxdı yoxa.
Əsgərlərin
Süngüsünə baxa-baxa,
Atamın o
Ağ qoçuna baxa-baxa
Biz gedirdik işıqlığa,
Tələsirdik aydınlığa...
O yuxudan mən nə zaman
Ayılmışam heç bilmirəm.
Görəsən o yuxudumu?
Yoxsa elə
Yuxu kimi illər idi;
Düşünürəm indi-indi...
Xatirələr qırıq-qırıq,

O cığırılar kəsik-kəsik.
İndi atam
Torpaq altda rahat yatır,
Həmin o un işığında
Yol gedirəm mən hələlik.

1980

*KÖHNƏ DƏYİRMANA
SÖZÜM*

Axır ki, taledə dayandı çarxın,
Axır ki, başına gəldi bu oyun.
Axır ki, biryolluq qurudu arxın,
Axır birdəfəlik kəsildi suyun.

Novun da çürüdü, topda pərin də,
Oxun da pas atıb qaldı yerində.
Susdu o çax-çaxın, kəsildi səsin,
Unluğun söküldü, ardı qaraldı.
Dabanın ovuldu, əyildi dizin,
Düşüb ağır daşlar üz-üzə qaldı.
Axır şindanının ipi qırıldı,
Sanki çənən çıxdı, əngin cırıldı;
Daha boğazından nə keçər, heç nə,
Heç kəs bu halını almaz vecinə.

Yol gözləmə dəyirmanım,
Yolun bura gəlməz daha.
Çuval-çuval qızıl dənin
Dolub bura gəlməz daha.
Çoxun, azın olmayacaq.
Gülsənəmin gətirdiyi
O bir kasa sulufu da
Ağnağazın olmayacaq.
Bir də arxın dolmayacaq,
Bir də novun olmaz daha.
Həmin novda arx suyunu
Qovhaqovun olmaz daha.
Fırlanmırsa daşın əgər
Dəyirmançı axşam-səhər
Başına fırlanmayacaq,
O bacadan qalxmayacaq
Günümüzün

İlk tüstüsü, son tüstüsü.
Görüləsi şahad yoxsa,
Gözlənəsi növbə yoxsa,
Nə giley, nə umu-küsü,
O nağıllar bitdi daha,
O sel axıb getdi daha.

Elə deyil, dəyirmanım,
Yox deyilik, yox deyilik.
Böyük kəndik, böyük elik.
Tarla-tarla əkinimiz,
Süfrə-süfrə çörəyimiz.
Bir evimiz yüz ev olub
Böyüyüb kənd-kəsəyimiz,
Dəyirmanım,
Böyüməkdən sənə nə var,
Keçdiyimiz küçələrdən
Sənə tərəf ayaq açıb
Bircə cığır gəlirmi de.
Çayımızdan
Bircə gilə, bircə sızım
Bura axır gəlirmi de.
Durmusan yol qırağında
Burda səni görən varmı?
De, bu qədər adamlardan
Sənə salam verən varmı?
Heç qapıdan girən varmı?
Yarı uçuq divarını
hörən varmı?
Olmayacaq dəyirmanım,
olmayacaq.

Eh, indi ki,
Dən verib un almayacaq.
De səndən kim nə umacaq?
Umacağı yoxsa əgər
Kimdi sənə salam verən,
Kimdi sənə divar hörən.
Əriyib o yaxşılığın
Heç elə bil olmamısan,
Heç boşalıb dolmamısan.
Kəndimizin bərəkəti
Süfrə ilki, çörək ilki.
Heç daşın da fırlanmayıb
Olmamısan elə bil ki.

Mən nə əcəb?
Mən arabir
Çoxdan yatan hislərimi
Ayılmağı xoşlayıram.
Keçmişimlə danışmağı,
Öz-özümə qayıtmağı xoşlayıram.
Ötənilmə görüşməyi,
Keçmişimə gəyişməyi
xoşlayıram.
Hardasa bir yaxşılığı,
Dar günümdə
Mənə arxa olanları
yada salıb
Kövrəlməyim olur hərdən.
Soraq alıb o günlərdən
geri döndüm,
bir də gördüm
Könlümdə sən oyanmısan,
Yolumda sən dayanmısan -

İndi tənha, indi yetim,
İstədim ki, mən də elə
Salam-kəlamsız qayıdıb
dönüb gedim.
Bir də gördüm daşın mənə
yaman baxır
O köhnə yaddaşın mənə
yaman baxır.
Mamır basan tağın durub
Pərsiz qalan topun baxır
Sınıq-salxaq qapın baxır.
Səndən ümid, səndən işıq,
Kəndimizə
Biz bərəkət daşımışıq.
O xırdaca pəncərədən
Çox boylandıq bu dünyaya.
Gör o boyda yaxşılığ
Salmayanda indi saya,
O axşamdan, o səhərdən
Bu xırdaca pəncərəndən
çox utandım.

O nağıllı qucağından
Od aldığım ocağından,
İllah da ki,
Un aldığım unluğundan
çox utandım.
Ağ deyib sənə yandım.
«Dəyirmanlar qoşa-qoşa,
Suyu gəlir daşa-daşa»..
Bu ömrü kim vurdu başa...
Dəyirmanım,
Sən yaxşını, sən yamanı
görürsənmi?

Sən zamanı görürsənmi?
Sən zamanın işlətdiyi
Dəyirmanı görürsənmi?
Görürsənmi səni necə üyütdü,
Almayıb heç nəyi vecə, üyütdü.
Su dəyirmanları...
min illik ömrü,
O arxı, o çarxı üyütdü yaman,
üyütdü zaman.
Barı yadındamı, a dəyirmanım,
Buğdan nəm olanda xəmirləyərdin,
Dənin sərt olanda oxu əyərdin.
Görürsən zamanın sərt dəyirmanı,
Vermədi fürsəti, aldı amanı,
Səni də gör necə üyütdü rahat.
Əvvəl cığırını, xoş salamını,
Sonra kətlini, sonra damını,
Sonra divarını, sonra daşını,
Əvvəl baharını, sonra qışını
üyütdü rahat.
Üyütdü, çıxmadı səsin, nəfəsin,
Vardı bir düz çəkən köhnə tərəzin.
O nizam-tərəzi, çəki üyündü.
Bu əlin o ələ ərki üyündü.
Görürsən zamanın sərt dəyirmanı,
Heç kəsə, heç nəyə verməz amanı
Yamanlar boş yerə öyünüb gedib,
Çox-çox yaxşılıqlar üyünüb gedib.
Çox təzə üyünüb köhnə adıyla,
İgidlər üyünüb səmənd atıyla,
Üyünüb çox ali şöhrətlər, adlar.
Nə bilim, üyünüb bir çox elatlar.
El var ki, bir dünya varı üyünüb.

Zaman elə bilib darı üyünüb.
Üyünüb bəlkə də bir dərdi-sərim,
Çox dərdlər göyərilib libası təzə.
Köhnə dəyirməndə görüşdüklərim,
Təzə dəyirməndə dəyməyir gözə!
Eh, sənə nə var ki ay dəyirmanım,
Qoy gəlib lap sənə yaxın dayanım.
Bay səni!

Sən əvvəl çox nəhəng idin
O coşan arxında bir pələng idin.
Hər dəfə baxanda deyirdim ki, mən
Bir anbar dən tutar sənənin bu təknən,
Bir çuval dən tutar sənənin şindanın.
Yəni bu unluqla olub ad-sanın?
Mən elə bilirdim qayadır yerin,
Barın da qayanın sərt divarıdır.
Mən elə bilirdim topunda pərin
Bir Simurq quşunun qanadlarıdır.
Oxunu nazildib kim belə döyüb?
Suyun harda isə lillənib donub.
Yəqin ki,
ya mənim dünyam böyüyüb,
Ya səni zamanın rəndəsi yonub.

Qoy bir də lap gəlib yaxından baxım
Yox, ağır daşların yaxşıdır, qalıb.
Lap əsil dəyirman daşıdır qalıb.
Demə bu daşlarla nə etmək olar,
Hələ çox şeyləri üyütmək olar.
Nə lazım, bu dirək, bu uçuq divar,
Belə ağır yükü alıb çiyinə.
Kəndimə mənim bir vəsiyyətim var.
Elə bu daşları versinlər mənə.

Dəyməz dünya gəzib yer axtarmağa,
Burda tapşırsınlar məni torpağa.
Burda - kəndimizdə - o qəbristanda,
O çinar altında yuyunum onda.
Qoy elə bu yerdə bitim, cücərim,
Burda da bədxahım qan qaraltmasın.
Torpağım yoxdur ki, əkib-becərim,
İki daş nədi ki, mənə çatmasın.
Orda başım üstə - deyirəm sizə,
Bu ağır daşları qoyun üz-üzə.
Hündür eləməyin baş daşımı ki,
Bu daşlar uzaqdan görünsün gözə.
O çəmən bir bahar xalçası kimi
Daşlar da bir qaya parçası kimi,
Qap-qara, mamırlı, üzü göytəhər,
Daşlarım, yox, sizi rəngləməsinlər.
Alt daşım, üst daşım bir dəyirman ol!
Fırlan başım üstə mənə həyan ol.
Ömrümə, günümə bir imtahan ol,
Bura duman çöksə dumanı üyüt,
Üyüt payız çağı o xəzəlləri.
Durub başım üstə zamanı üyüt,
Üyüt fəsilləri, üyüt illəri.
Əvvəl, gərəksizdi bezimi üyüt,
Eldə izim yoxsa, izimi üyüt,
Dildə sözüm yoxsa, sözümü üyüt.
Sən başım üstündə dözüm ol, dözüm,
Getmə arxasınca hər cür avazın
Boğazından diri çıxsa bir sözüm,
Burax o sözümü gedib yaşasın.
Deyirəm bu boyda yaxşılığınla
Yaddan çıxmısansa, ay dəyirmanım,
Məni unutmağa nə var ki, canım.

Dünya çox bənd olmur yaxşı-yamana,
Baxma yalvarışa, baxma amana,
Gördün ki, çayımız yanımdan axmır,
Gördün ki, dost-tanış heç mənə baxmır,
Gördün ki, vələslər bir bahar dəmi,
Daha pıçıldamır nəğmələrimi.
Gördün ki, el-oba unudub tamam,
Heç məni yadına salmır bir adam,
Salamsız-kalamsız keçir yanımdan,
Gördün ki, gələ-nə-gedənə yadam,
Gördün, bir cığır da gəlmir üstümə,
Onda, dəyirmanım, sən dur qəsdimə;
Onda fırlancığım, məni də üyüt,
Sən unudulmuş dəni də üyüt,
Üyüt ünvanımı, üyüt adımı,
Üyüt torpaq adlı son həyatımı.
Ömrümə, günümə bir imtahan ol,
Döyəcələ sözümü çəkiç-zindan ol,
Onda, fırlancığım, sən dur qəsdimə
Elə cür amansız, sərt dəyirman ol
Zamanın tozunu ələ üstümə.
Mən də korun-korun yanımda tüstümə.
Hələ ki, ömürlə qalıb savaşımda,
İndi mən bir qonaq, daim yaşar sən.
Var ol, salamat qal, dəyirman daşım,
O təzə mənzildə görüşənəcən.

1986

MİN İLİN BİR GECƏSİ

1

Səmənd atım, mənə bax,
Mən varammı? Bilmirəm,
Odam, suyam, torpağam,
Odvarammı? Bilmirəm.
Səmənd atım, mənə bax,
Xalına qurban sənin.
Bizim yolumuz hanı,
Yoluna qurban sənin.
Qoy yalını oxşayım,
Halına qurban sənin.
Bircə kərə doyunca
O saçı hörməz oldum.
Kamımızın dalınca
Bir səni sürməz oldum.
Darıxıram, yalqızam,
O anı görməz oldum.
Nə bir soraq, nə bir səs,
Babam da məni bilməz,
Anam da məni bilməz.
Bu xeyirmi, bu şərmi?
Oddur mənim ürəyim,
Könlümə şeir girərmimi?
Atəşə girişərmimi...
Sinəmdə od var, od var,
Girsə Qara Div yanar.
Girsə şeytanlar yanar...
Səmənd atım, mənə bax,
Mehribanım, hayanım!
Hanı mənim meydanım?
Nə uzundur bu günlər,

Qısalmazmı günlərim?
Açmaz oldu çiçəyim,
Bitməz oldu güllərim.
Lap deyim ki, gülüm var,
Güllərimi neyləyim.
Bir isticə əlim var,
Əllərimi neyləyim?
Sinəmdən axmaz oldu,
Sözlərimi neyləyim?
Gözlərə baxmaz oldu,
Gözlərimi neyləyim?
Tanrım, səbrimi qaytar,
Mənim könlümü qaytar,
Rahat günümü qaytar!
Torpaq məni saxlamır,
Torpağına öyüd ver.
Atəşimi az eylə,
Ocağına öyüd ver.
Səslər məni qaçmağa
Yollarına öyüd ver.
Qanadım yox uçmağa,
Göylərinə öyüd ver.
Ya bir çarə qıl mənə,
Ya mənə bir ümid ver.
Özün mehr vermişən,
Neyləyim bu mehrimi.
Nədir bu sehrin adı?
Aç mənim bu sehrimi!
Bir təsəlli ver mənə,
Səməndim harda çapar?
O atəşli gözləri
Gözlərim harda tapar?..
Bu dünyaya ümidimi,

Ömrümü bağlayan oğul
Ocağında alovumu,
Odumu saxlayan oğul!
Nə yanıqlı oxuyursan
Sinəmi dağlayan oğul!?
Gözünün nuruna dönüm.
Dərdin alım, dərdin nədi?
Axan çayım, doğan günüm,
Sirrin nədi, sirrini de.
Heç olmasa birini de.

- Eh, ay ana,
Nə vaxtacan dözmək olar?
Nə vaxtacan bir yuvada
Dayanıb can üzmək olar?
Nə vaxtacan
Bir məcrada axmaq olar
Çaylarım daşmazmı daha?
Nə vaxtacan
Bir ocağa baxmaq olar.
Ahım alışmazmı daha?
Gözlərim yoldadır, ana,
Gözümü yığa bilmirəm.
Elə bil ki, sehdəyəm
Sehdən çıxma bilmirəm
- Eşitmə, tanrım, eşitmə,
Bu danışan Odvar deyil.
Məni günahkar etmə,
Keçir zülüm ələyindən,
Bu danışan Odvar deyil.
Bu şeytanlar, əcinələr
Çıxın onun ürəyindən
Ey Qara Div

Çıx Odvarın ürəyindən!
Aman Odvar,
Bu nə sözdü dedin mənə?
Bu mənəmmi, bu sənsənmi,
Qara Div son nəfəsdədi
Ona nəfəs verirsənmi?
Bu nə sözdü dedin Odvar
Səndə özgə niyyətmi var?
Di yaxın gəl bu atəşə,
Yerdə yanan bu günəşə
səcdə elə.

Səcdə elə bu ocağa,
Sən Məzdanın nəfəsinə
Səcdə elə dönə-dönə,
Bu məbədə -
Əyil ümidgahımıza,
Gün düşsün dərgahımıza.

- Oğul Odvar,
Çaylarımız axırmı, de?
- Axır, anam, axır hələ.
- Günəşimiz çıxırmı de?
- Çıxır, anam, çıxır hələ
- Sirdaşımız o ruhlara
Ayinimiz yetirmi de?
- Yetir, anam, yetir hələ.
- Baban orda əkib-biçir,
Sünbülümüz bitirmi, de?
- Bitir, anam, bitir hələ.
- Yerdən çıxan qara nöyüt
axırmı, de?
yanırmı, de?
- Axır, anam, yanır hələ.
- Onda, oğul, nə var belə,

Söyləməzsən dərdin nədi...
Günah həmin gecədədi,
O gecədə, o səfərdə...
O gecədən sonra axı
Nə göydəsən, nə də yerdə.
Rəngin qaçıb, ruhun uçub.

O gecə deyiləndə
Canı yandı Odvarın.
Gözləri ulduz-ulduz
İşıqlandı Odvarın.
O gecə başqa gecə,
O yer başqa yer idi.
Cığıruları, yolları
Bəlkə elə sehr idi.
Ardıc ağacı kimi
Bitmişdi bu qayada.
Eh, Odvar nə bilirdi,
Nə görmüşdü dünyada.
Dünyasının içində
Başqa dünyanı gördü.
O köhnə yurd yerini
Doğma məkanı gördü.
Yüz ilinin içində
Qəribə anı gördü...
Anasıydı, özüydü
Saqqalından nur daman
Bir də Urxan babası.
Hər üçü at belində
Baxırdılar bu yurda.
Çox tamarzı-tamarzı
Bu Novruz axşamında
Bəlkə almışdıq soraq

Bu gecə oyaq idi,
Deyəsən ruhlar oyaq.
Odvar birinci kərə
Müqəddəs daşı gördü,
O daşdakı yazını,
O daş yaddaşı gördü.
Eşitdi babasının qəribə söhbətini,
Eşitdi ayinini,
Gördü ibadətini.
Amma gərək ki Odvar
Babasının verdiyi
Təlimdən çıxmayaydı.
Olmazdı sağa baxmaq,
Olmazdı sola baxmaq.
Odvar dözməzdi ancaq...
Baxdı, diksindi birdən
Baxdı, baxdı gözünə
Nə göründü bu ara?!
Ordan - ala-torandan
İki göz - sehrlı göz
Dikilmişdi Odvara.
Bu necə möcüzəydi
Odvarla üz-üzəydi.
Bu onun gül sifəti,
Bu xurmayı saçları,
Bu da gözlər... baxışlar...
Aydınca gördü Odvar.
O gözlərin alovu,
Sehrlı duyğuları
O qəfləti baxışla
Axdı Odvara sarı.
Tufan qopdu başında,
Odvarın göylərində

Şaqqıldadı ildırım.
Göyün yağış damarı
Qırıldı qırım-qırım.
Sel qopdu, dağ titrədi,
Yer-göy zağ-zağ titrədi.
Ayağının altından
Yer getdi,
 gəldi,
 durdu...

O baxışın şimşəyi,
Tufanı onu vurdu.
Gizildədi sinəsi,
Göynədi barmaqları.
Gərildi daş qolları,
Çatladı dodaqları.
Baba Odvara baxdı
Hər şey dəyişdi birdən.
Bircə anın içində
Qeyb oldular o yerdən

- Çiçəklərin açar olsun,
 Odvar, sənin.

Durnaların uçar olsun,
 Odvar, sənin.

Damcı daşı ovan kimi
Göz yaşlarım
Ürəyimi ovsun mənim
Dərdin varsa, olsun mənim
Əzabın var, olsun mənim.
Sənin günün qaraldıqca,
Mənim ilim qara gəlsin.
Mənim ağaclarım solsun,
Sənin pöhrən bara gəlsin.

Gözün niyə oyaq qalıb,
Axı könlün niyə yatmır?
O nə hisdir ürəyində
Məzdanın da gücü çatmır.
Odvar, gəlirmi eyninə,
Söylərsənmi indi mənə;
Yəqin ki, var o gecədə
O atanın ruhu olub
Görünübdür gözlərinə.
O atanın ruhu olub bəlkə elə
O gecəni işıldadıb
Sənə baxıb həsrət ilə.
Ola bilsin yaddaşında
Qalıb boyun, qalıb adın.
Bir gözaltı eyləmişdim sənə

o vaxt -

Gültac xatın.

Düşüb yoluna, izinə
Bəlkə elə həmin gecə
Çiçəklənib, mələklənib,
Ürəklənib Gültac xatın.
Özünü göstərüb sənə...

Oğul Odvar! Sənin atan! -
Əkib-biçən,
Dərya keçən
İldırımından od qoparan,
Eldən-elə ad aparın,
Öz atına qanad verən,
Mənə, sənə həyat verən,
El-obanın qoruyanı
Şər əlində
Yurd yerində axdı qanı,

Baxanda çaşdı Odvar -
Anasını heç zaman
Görməmişdi bu halda,
Bu halda, bu xəyalda,
Bu baxış, bu duruşda.
Görməmişdi heç zaman -
Dumanlıydı sifəti
Zərif idi bu duman,
Təmiz idi bu duman.
Nə isə titrəyirdi
Dilində, dodağında.
Damcı-damcı göz yaşı
Yanırdı yanağında.
Yox, başqaydı bu yangı.
Özgəydi bu intizar -
Onda bildi ki, Odvar
Bu dünyada nəşə var,
Ürəklərdə nəşə var.

Atəşgahın alovunda
Soyudu bir, isindi bir.
Gülnur xatın birdən-birə
Öz-özünə diksindi bir.
- Yox, yox asi deyiləm mən,
Yox, narazı deyiləm mən.
Sızlamıram ay Qara Div,
Rədd ol mənim ürəyimdən.
Ey şeytanlar, əcinnələr,
Çıxın mənim ürəyimdən!
Tanrım, görmə, görmə məni
Tanrım, görmə məni, sən məni görmə,
Xeyir nəzərini bizdən götürmə.
Sən qurtardın bizi şərin əlindən,

Qara Divlərin qara yelindən.
Hardan qaynadılar, hardan gəldilər?
Şəri göyərttilər, xeyri sildilər.
Oynadı havada qılınclar, oxlar,
Varı yox etməyə var oldu yoxlar.
Günəşlə açılan o sabahları,
Viranə qoydular atəşgahları.
Alıb dilimizdən ayinimizi,
Alıb əlimizdən kitabımızı,
Şər vurub ayağa salanda bizi
Yenə sən saxladın hesabımızı.
Yenə sən azaltdın əzabımızı
Göydə Əhrimənin gücünü aldı,
Yerdə qara Divi tilsimə saldın,
Verdin açarını Urxan babaya,
Min ildir əyildik sən verən paya.
Onda şər söndürdü ocağımızı,
Burda sən yandırdın çırağımızı.
Əbədi bir alov bəxş etdin bizə
Bir təzə məbədgah çıxartdın üzə.
Urxan babamızı, məni, Odvarı
Ruhlara keşikçi saxladın barı,
Bizə ömür verdin, zamanı verdin,
Üstəlik bu gizli məkanı verdin.
Yox, narazı deyiləm mən,
Yox, yox, asi deyiləm mən,
Görmə, tanrım, görmə məni...
Odvar, sən də gəl yaxına,
Gəl Məzdanın ocağına
Bəxtimizdə
Yandırdığı çırağına
səcdə edək.

O Qara Div

Bu ocağa baxıb ölür,

Bu çırağa baxıb ölür.

- Bu nədir, Gülnur xatın,

Bu nədir, oğul Odvar?..

Könlünüzdə

Yoxsa başqa niyyətmi var?

Görməzsünüz yoxsa məni?..

- Üstümüzə nur çilənir,

Qalx ayağa baban gəlir!

- Oğul Odvar!

- Yox, babacan,

Ruhumdadır fikrin bütün

Eşidirəm hər kəlməni.

- Yox, başqadır səndəki hal,

Yurd yerindən söz düşəndə

Aparmışdı səni xəyal.

Bezmişənmi, doymusanmı?

Yalanlara uymusanmı?

Könlünə şər dolar birdən,

Ey pöhrəmiz, budağımız,

Ey qaynayan bulağımız,

Ey qolumuz-qanadımız,

Bizdən sonra həyatımız

Ey varımız - Odvarımız.

Könlünə şər dolar birdən!

Ey göyərən buğda dənim...

- Yox, babam, yox,

Bir uluca duyğum var ki,

Könlümə şər girməz mənim;

Neyçün babam bilməz məni?!

- Gülnur xatın, nə var belə?

- Heç, ay baba.
- Könlümüzdə mehr nədir?
- Bu ocaqdır,
Baba, yenə bu ocaqdır.
- Bəs əzəli xeyir nədir?
- Bu torpaqdır,
- Baba, yenə bu torpaqdır.
- Əbədilik qalan nədir?
- Xeyri verən, xeyri bilən.
- Bəs can üstə olan nədir?
- Şərdi babam, şərdi ölən...
- Şər yamandır, şər yaman.
Gülnur xatın, şər yaman.
Oğul Odvar, şər yaman.
Min-min fitnə göyərər
Bircə qətrə qanından
İnsan ki var, ilk dəfə
Günəşi salıb yada.
Əyilib qızıl oda.
Bu dünya xeyrin olub
Şər olmayıb dünyada.
Torpaq yaranıb ilkin
Torpaqda şər olarmı?
Ocaq alışıb ilkin
Ocaqda şər olarmı?
Xeyir üçün yaradıb
Məzda bu ağacları.
Dəni xeyir bitirib
Doydurubdur acları.
Amma xeyir var ikən
Birdən yol azdı insan
Onun üçün yaranan
Torpağa ağ olanda,

Üstünə kölgə salan
Budağa ağ olanda,
Toxum düşdü göyərdi -
Yarandı ikiliklər,
Ürəkdən boylandı şər;
Yarandı qara fikir
Yarandı qara niyyət.
İlk adı günah oldu,
Bir adı tamah oldu;
Şeytan olub böyüdü,
İblis olub böyüdü
Eşitmədi yaxşını,
Götürmədi öyüdü.
Dediyi mən, mən oldu,
Yerdə nəhəng Qara Div,
Göydə Əhriman oldu.
Ox oldu, nizə oldu,
Nə oldu, xeyrə oldu.
Nə oldu, bizə oldu.
- Amma çətin ölür bu şər,
Amma ölür, ölür daha.
Təkliyimiz yetir sona,
Taleyimiz gülür daha.
Qara Divdə güc nə gəzir,
O tilsimdən çıxma bilsin;
Ruhları da tuta bilsin,
sıxa bilsin.
Şərin yolu iynə ucu,
Xeyrin yolu hamar qalıb.
Əhrimənin göydən yerə
çatan qolu,
Qara Divi tutan qolu.
Quruyub bir damar qalıb.

O damar da quruyacaq.
Qara Divi, eh, daha kimi
qoruyacaq,
Baxıb yaşıl əkinimə
Paxıllıqdan çıxır canı.
Görür ocağımız yanır
Damar-damar donur qanı.
Ölür, paxıllıqdan ölür,
Can deyil ki, saxladığı
Əzabdadır, çoxdan ölür.
Özünü öldürür kini,
Elə bil ki, zəncirdədir
Hey gəmirir tilsimini.
Yox ümidi, yox həyanı,
Qıvrıl-qıvrıl eşir yeri,
Cırmaqlayır daş-qayanı.
Gör o qara buludu
Əhriməndi, Əhrimən...
Günəşimiz doğuldu,
O düşdü pərən-pərən.
Göyərən zəmimizdən,
Yanan ocağımızdan,
Qızıl torpağımızdan
Zara gəlib ölür şər.
Ölür qara fikirlər,
Ölür qara niyyətlər.
Biz dünyanın tərtəmiz
İlkinə qayıdırıq.
İnsanların insana
Ərkinə qayıdırıq.
Bu dünya təzələnər
Ürəklər təzələnsin...
Ürəkdən boylanır şər.

Dayan görüm, Gülnur xatın.
Dayan görüm, oğul Odvar.
O müqəddəs daşımıza
Harda isə toxunan var.
Eh, bu nədir ürəyimi
Titrətdi bir qəribə hiss.
Elə bil ki, harda isə
Oxunur o ayinimiz.
Dayan görüm, ruhlar birdən,
Qalxa bilər yerbəyerdən.
Tanrımıza, daşımıza,
Əl toxunur, el toxunur...
Hə, oxunur, hə, oxunur,
Ayinimiz gəlir dilə.
Tutun məni!

Möcüzədi!

Görməmişəm bunu hələ;
- Ulu Məzda, kömək elə!
- Ulu Məzda, kömək elə!
- Ulu Məzda, kömək elə!

2

- Bu daş kitabədən dünyada olmaz,
Tarixin yolunda ləngiyib bir az;
Gör indi dünyaya nə səs salacaq.
Adı, şöhrəti də bizim olacaq.
Orxan daşı çevirir o yan-bu yana,
Turac gülümsəyir göz qoyur ona
- Yox, bu nə şəkildi, bu nə naxışdı,
Bax, hərfdi, yazıdı əməlli-başlı -
Özü də başqa cür, tam başqa sayaq.

Şöhrət olacaqdır bu Yalodüzə.
Axır ki, bizimlə danışdı torpaq.
Axır ki, babalar sirr açdı bizə.
- Ay Orxan, tələsmə, tələsmə hələ.
Burda calamışığı illəri ilə,
Biz bu Yalodüzdə nələr etmişik.
Neçə gecələri səhər etmişik...
- Turac, qəribədir bəzi adamlar
Gəlib çox eyhamla soruşan da var:
«Heç qızıl tapmırsınız? Hə, qızıl necə?»
Neçə yol könlümə toxunub bu söz,
Dayanıb durmuşam lap kırımışca;
Nə deyim, danışmaq demək də artıq.
Guya ki, biz qızıl axtaranlarıq...
Mənimçün bax, bu daş, bu daş qızıldı,
Dünya tarixinə bəlkə yazıldı.
Qızıldır bizimçün bu xətt, bu yazı,
O saxsı qırığı, o gil parçası.
- Bəh, bəh, kefdəyik ki, ay Orxan lələ,
Xəbər bilməmişik qızıldır hər yan...
- Yalçın, getməmişən, burdasan hələ?
Eh, sən də qalmırsan zarafatından;
Nə bir maşın gəldi, nə də bir kömək
- Hər dəfə üz qoyub avtobazaya
Müdirlə döş-döşə gələsən gərək.
Məni görüb cini qalxacaq yenə;
Bilirsənmi dünən nə deyir mənə:
«Alan aldığıni nə qaytarıb ki,
Maşın nə mənimdi, nə də sənindi.
Torpağın üstündə iş qurtarıb ki,
Torpağın altına girişək indi?
A balam, əl çəkin, yüz dərdimiz var,
Taxıla, üzümə gedir maşınlar.

Bu yoldu, bu bağıdı, bu tikintidi,
Nə bilim yük qalıb filan mahalda;
Lap başım itibdi bu qalmaqalda...»
Dedim, yoldaş müdir, başın itibsə,
Bu saat qayıdıb qoy Yalodüzə,
Neçə cür baş desən gətirim sənə.
Qədim kişilərin bax kəlləsinə,
Hansını bəyənsən qoy olsun başın.
Amma bir şərtim var,

köhnə kişilər

Nə qaraj görübdür, nə də ki, maşın,
Maşını görəndə hürkməyəsən ha...
Qızardı, bozardı, dinmədi daha,
Dedi: - Maşın verin bu goreşənə.
- Bic oğlu bicə bax,
Nə deyib sənə;
Goreşən deyibsə mən buna şərik,
Doğrudan biz elə goreşənlərik.
İynəylə gor qazan!!!...
Arxeoloq işi deyildir asan.
- Di yaxşı, mən getdim...
Yaxşı yol söylədi Turacla Orxan.
Alıb Yalodüzü səhər günəşi,
Bir az qızilladıb yoxuş-enişi.
Qazıntı yerində tam başqa nəfəs,
Hər torpaq qatında min əsrin yaşı.
Nə yaxşı, insanın cıdırı itməz.
Torpağın altında qalıb nə yaxşı.
Bu yer kitab kimi açılıb durub,
Oxu ömürləri, oxu illəri,
Zaman bu daşlara naxışlar vurub,
Bax, bu ev yeridir, bu həyət yeri.
O qat başqa ömür,
bu başqa ömür;

Min ilin izini saxlayır o gün.
Təndirin yanında bir parça kömür
İndicə çörəkdən qopulub düşüb.
Bu külfə, bu maşa, bax, bu da ocaq...
Elə bil sahibi var qayıdacaq.
Qulpunda əllərin izini saxlar.
Bu gil qab-qacaqlar, saxsı çıraqlar.
Bəlkə də bu həyət haray qoparır,
Deyir bu gün hara, o günüm hara?..
Adamın fikrini çəkib aparır,
Çox-çox dərinlərə - lap uzaqlara,
Doğma ocaqlara, qədim çağlara.
- Bu atəşsevərlər, bu odsevərlər
Nələr yaradıblar, burda gör nələr.
Doğrudan Yalodüz başqadır, Turac
Hər torpaq qatını gəl səbirlə aç,
Aç oxu...
Aldatmaz məni gümanım,
Bilirəm qüvvə də var qələmində;
Mənim aspirantım, qoy Turac xanım
Bir fəğan eyləsin elm aləmində.
- Biz burda əlləşək, axtaraq, tapaq,
Bir də görəcəksən hamıdan qabaq,
Alıb ağızlardan təzə söhbəti
İndi Qara Əjdər yazır vurhavur;
«Yalodüzün maddi mədəniyyəti».
Onda nə qeyrət var, nə millət qanı,
Var gücü, adamı, işi, imkanı.
Nə bilim, bu hesab, ha o hesabdən,
Görərsən ki, çıxdı kitabı çapdan.
Di gəl, bundan sonra sən də fikir yaz.
Biri söyləyəcək, yox, belə olmaz,
Bu söz sərf eləmir Qara Əjdərə,

Bu fikir toxunur Sarı Əjdərə -
Görərsən bir nağıl başladı hərə.
Di gəl yaz...
- Turac, elmin yolu qovğasız olmaz.
Heyf ki, bu yoldan çoxu bixəbər,
Sözü hazır gəlir, fikri də hazır.
Heyf ki, hər ələ qələm veriblər,
Heyf ki, hər qələm bir tarix yazır.
Yaxşı ki, tarixlə üzləşmirik biz,
Babalar bir quru candır, danışmaz.
Kitabı, qılınıcı şahidlik etsə,
Xoşun gəlməyəni yandır, danışmaz.
İndiyə nə var ki, elin, millətin
Keçən keçmişiyə döyüşmək olar.
Tarixin özünü dəyişmək çətin,
Sözünü min dəfə dəyişmək olar.
Sözün kimə sərfdi, necə biləsən,
Deməsəm ölərəm, desəm ağ olar.
Gərək doğanaqdan keçə biləsən.
Elmin də yolunda doğanaq olar!/?
Tarix bu torpaqdır, Turac, bu torpaq,
Yeni Odlar yurdu, bu od, bu ocaq.
Gərək onu bilək, onu oxuyaq.
Ən qədim insanın çənə sümüyü
Tapılıbsa Azıx mağarasından
Demək bizimkidir, bu ad, bu ünvan;
Bu gün bu torpaqda doğulanındır
Bu ömür, bu tarix, bu şöhrət, bu şan -
Ən ulu babamız, - ən qədim insan...
Bax, elə özün gör bu Yalodüzü,
Torpağı, insanı, az öyrənmişik.
Hələ az demişik öz sözumüzü,
Bu qədim məkanı az öyrənmişik.

Haqq var ki, üstünü toz-torpaq alıb,
Qələm var, tarixdə itirib izi.
Torpaq ayaq altda baxılmaz qalıb,
Havadan yazmışıq tariximizi.
- Kökümüz dərin, lap çox-çox dərin,
Bundan başı çıxmaz Qara Əjdərin.
- Kök haqda, “biz kimik” sualı haqda
Qorxur danışmağa adam bir az da.
Bizi xar edənlər qalır qıraqda
Düşmən axtarırıq öz aramızda.
Qara Əjdər kimi o «haqq» sevərlər.
Guya millətsevər, o xalqsevərlər
Nə Şabrana baxar, nə də Azığa,
Bir Vətən, bir torpaq, bir elli xalqı
Aparıb çıxarar tayfabazlığa.
Bu vaxt Turac deyir:
- Yazıq, çox yazıq
Bitib tükənməzmi bu tayfabazlıq.
- Lap deyək ki, sən Muğ qəbiləsindən
Mən oğuzlardanam -
bu torpaqdanıq.
Yəni bir nəfəsik, yəni bir canıq.
Qoy olsun,
deyək ki, o vaxt babamız
Çaş salıb, bilməyib bəlkə xeyrini,
Vuruşub, öldürüb biri-birini...
Onda bu gün biz də düşmən olaq, hə?
Gəl Turac, bu qəbri göstərim sənə,
İnsan torpaq altda qol-boyun yatır.
Bu sənin babandır, mənim babamdır,
Yəni bir torpaqdır, yəni bir addır.
Gərək bu ülfəti çıxaraq üzə
Bu məhəbbəti çıxaraq üzə.

Ulu babaların
Daha bir-birini qırmağını yox,
Çatıb- çapmağını, vurmağını yox,
Nə bilim, kinini, söyüşünü yox,
Çürük qoz üstündə döyüşünü yox,
Ən xoş sorağını çıxaraq üzə.
Bəlkə qılıncını, nizəsini az,
Əvvəl orağını çıxaraq üzə.
Heç yurdun bu qədər çırağı yoxdur,
Barı çırağını çıxaraq üzə.
Bax, o təndir kimi, o ocaq kimi,
Ömürlər saxlayan bu torpaq kimi.
Daş-torpağı min illərdən bac alıb,
Yalodüzə bir qəbir də açılıb.
Şahidi var getmək olar iziylə;
Nəyi varsa basdırılıb özüylə.
Basdırılıb qoyunu da, atı da,
Qılıncı da qalıb torpaq qatında.
Torpaq altda şərik olmuş hər paya.
Guya bir də gələcəkmiş dünyaya.
Qab-qacaqdan guya varmış gərəyi,
Saxsı qabda basdırılıb xörəyi.
Bir az fikirlidir Turacla Orxan,
- Turac, qəribədir doğrudan insan;
Torpağı danışmaz, məzarı gülməz,
Amma heç arzusu, ümidi ölməz.

Ən şirin, ən ulu nakam sevgilər,
Hicranın əlindən nə zaman gülər.
Ağ donlu ümidim hələ yol gələr,
Hanı bu dünyanın ən şirin çağı?!

Hər cür nəşəsinə uymaq da olmur,
Dadlı acısından doymaq da olmur.
Bir oddur aparmaq, qoymaq da olmur,
Hanı bu dünyanın ən şirin çağı?!
Bu yollar zirvədə bitərmi görən,
Bitəndə murada yetərmi görən?..
Bu karvan gələrmı, gedərmi görən,
Hanı bu dünyanın ən şirin çağı?!

- Bəh, bəh, Orxan, sənın şairliyin var,
Deyəsən dəbərtdi səni bu məzar.

- Qəbrə bax, pəya bax,

bu sovqata bax,

Arzuya, ümidə, etiqada bax...

Yəni insan ölmür, o qayıdacaq -

Yəni o ölsə də, o gömülsə də,

Bir də dönüb gəlir insan yaşayır,

Çevrilir ruh olur, o can yaşayır;

Deyir ki, biz varıq, həmişə varıq.

İl ilə qovuşur,

sahil sahile,

Bəlkə onlar bizik, biz də onlarıq;

Bəlkə də o ruhlar yaşayır hələ...

Bir yuxu görmüşəm elə bu gecə,

Uzun bir nağıldır, mətləbi incə.

Gördüm harda isə qədim atəşgah,

Həmin atəşgaha gətirib pənah

Üç nəfər yaşayır, -

bir baba...

- Bəddi!

Bəddi, Orxan, bəddi!

Bədənim uçundu, ürəyim əsdi.

Zorla çıxarmışdım yaddan,

di qurtar...

Elə bil alıblar ixtiyarımı,
İlahi, sən məni özümə qaytar,
Özümünkü elə ayaqlarımı! .
Orxan donub qaldı, artdı marağı,
- Turac, nə olub axı?..
- Sən yuxu görmüsən, mən isə onu.
Çox açıqca gördüm insan oğlunu;
Bax orda,
 atlıydı,
 bir cavan idi,
Sanki başdan-başa həyəcan idi.
Elə bil yanırdı üzü, bədəni,
Alıb baxışıyla çəkirdi məni.
O atəşli gözlər mənə ki baxdı,
Könlümə qəribə duyğular axdı.
Bağrıma od düşüb yandı elə bil
Gördüm ki, ürəyim mənimki deyil...
Sonra, sonra gördüm...
 gördüm ki, yoxdu...
İndi də özümə gələ bilmirəm.
- Yox, yox, Turac xanım, sənə gülmürəm,
Niyə demədin ki, məni götür qaç.
Yəqin mənim mehrim azdır ki, sənə,
Durub hər kötüyü, hər qaraltını
Məhəbbət donunda görürsən, Turac.
- Yox, belə sözlərin yeri deyil heç...
O halda deyiləm danışa bilim,
Çırpınır ürəyim, dolaşır dilim.
- Dayan görüm, dayan -
 boylandı Orxan.
- Gəlirlər?
- O Yalçın, o maşın, o da adamlar,
Yox, balam, tarixi yada salan var.

Birdən-birə tufan qopdu, dəli bir tufan,
Birdən-birə göy çaxnaşdı, vermədi aman.
Şaqqıldadı göyün, yerin min-min damarı,
Atlar sıxıb aralığa aldı Odvarı.
Yel onları gücdən salıb, çapdı dörd yana,
Az qaldı ki bu tufandan atəşgah sönə.
Gülnur xatın qorumaqda idi odunu,
Odvar hərdən səsləyirdi Gülnur xatını.
Çay daşırdı, dərələrdə uğuldayırdı,
İldırımlar doğrayırdı göyün qatını.
Bu vaxt qəfil nərə qopdu - titrədi zağ-zağ,
Titrədi göy, titrədi yer, titrədi daş-dağ.
Bu nərədən cingildədi daşlar mis kimi.
Yumşaq otlar baş qaldırıb durdu biz kimi.
Bir küləyin ağzı düşdü səmaya doğru,
Qara-qara buludları cırdı bez kimi.
Harda isə qaranlıqlar çırpındı hərdən,
Sonra hər şey döndü birdən, dəyişdi birdən.
Yer səngidi, göy səngidi, hava duruldu.
O tufanın dodağına qıfil vuruldu.
Əvvəl bir az işıq düşdü ağ buludlara,
Sonra günəş şüa-şüa yerə ələndi.
Elə bil ki, bütün dünya nura bələndi.
Bu dünya təzələndi,
Ömürlər təzələndi,
Ürəklər təzələndi,
Çiçəklər təzələndi...
- Var ol, ey ulu Məzda!
Ey xeyrin hökmdarı.
Qırıldı Əhrimənin,
Qırıldı şah damarı!

Qara-qara buludlar,
Sırtıq-sırtıq tikanlar,
Zülmət-zülmət tufanlar,
Nizə-nizə əsəblər,
Qılinc-qılinc qəzəblər -
Öldü!!! Qara Div öldü!
Öldü, öldü, öldü şər!
Torpaq da bu sevincə
Danışır, dinirdi.
Gəlirdi Urxan baba,
Qarşı döşdən enirdi.
Gəlirdi nur sütunu,
Odvar görürdü onu.
Gülnur xatın sevincə
Açmışdı gül qoynunu.
Atlar ona baxırdı,
Səmənd atın sevincdən
Gözündən yaş axırdı.
- Gülnur xatın, sən sevin!
Oğul Odvar, sən sevin!
O zəhərli nəfəsi,
Kəsildi Qara Divin!
Yaşıl-yaşıl torpaqlar,
Alov-alov ocaqlar,
Qızıl-qızıl sabahlar,
Salam, ey atəşgahlar,
Öldü şər!..
Öldü qara fikirlər!..
Ayılan ruhlar, salam!
Siz ey nakam gedənlər,
Qalxın! Ərlər, ərənlər!
Şər yoxdur bu həyatda,
Qalsın nizələriniz

Qalsın torpağın altda.
Qalsın qılınclarınız,
Qalsın torpağın altda, -
Şər yoxdur bu həyatda!
İşimiz yönə düşdü,
Görün şərin ölməyi,
Görün xeyrin gülməyi
Nə gözəl günə düşdü.
Gəlib Novruza düşdü,
Gəlib ilk yaza düşdü.
Ruhlar da otlar kimi
Göyərəcək, qalxacaq,
Aylacaq, baxacaq.
Hər şey təzələnəcək,
Bu torpaq çiçək-çiçək,
Bu torpaq məzar-məzar
Duracaq, oyanacaq!
Ayinimiz oxunub,
Ocağımız yanacaq.
Göyərəcək yurd yeri
İlk yaz gecələrində.
Var ol, ey ulu Məzda!
Bizi göyərdən yerdə.
Alın qara nöyütü,
Qoy əldə çıraq olsun,
Ruhlara soraq olsun.
Atlanın, ha atlanın,
Yurd yerinə gedirik!
Atlanın ha atlanın,
Biz murada yetirik!

- Qoşa çadır
Səsim çatır.
Quşlar oyaq,
Turac yatır.
Ay Turac, Turac
Gözlərini aç.
Günəş üfüqdən
Qalxdı bir qulac.
Altı döşək, üstü yorğan,
Nə yatmısan, canım Orxan.
«Günəş çıxdı dağ başına,
Bax yarına, yoldaşına»!
Dursana, qalxsana,
Yalodüzə baxsana.

«Pah atonnan, nə ağır yatdı bu oğlan, ölübə!
Nə də tərپənməyir üstündəki yorğan, ölübə!»
Bir az da qaldırıb səsinə Yalçın,
Orxana söz qoşur zarafatyana,
Gah da ki, adını tutur Turacın.
- Axı, bu gün bizə qonaq gələcək,
Yığışıb da yaxın, uzaq gələcək.
Bu gün Yalodüzdən dünya söz deyir.
Radiolar, qəzetlər Yalodüz deyir.
Yalodüz şöhrətdir, bu elə, yurda,
Tapılmaz məbədlər tapıldı burda.
Bəs o yazılan daş - qədim əlifba?
Hələ indi düşür dəftər-kitaba.
Ən məşhur alimlər gələcək bu gün,
Yalodüzün bəxti güləcək bu gün.

Siz də ki, yatırsız...

Di qalxın görək,
Qalxın, işimizi salaq sahmana,
hazırlıq görək.

Gör e, Qara Əjdər gələcək həтта,
Gərək adı olsun bu hesabatda.
Yalçın bunu deyib çıxır irəli,
Açılmış bir qəbri göstərir əli.
Nə bilim, bir fikri, yüz fikrə qatır,
Fikirləşir bir az...

«İnsan torpaq altda qol-boyun yatır» -
- Əşşi, nə qol-boyun?..

Sən sözə bir bax,
Filosofluq edir Orxan lələmiz,
Özündən fəlsəfə uydurur qoçaq.
Dur bax, bir məzardan nə çıxıb üzə,
Bir oraq, beş qılınc, on-on beş nizə.
Bəs nədən ötrüymüş bu qədər silah?
Halva doğramağa?
Quş ovlamağa?
Yoxsa ki atları qaşovlamağa?
Eh, insan!.. İnsanın etdiyi günah!..
Torpaq eyləməyib, daş eyləməyib,
Şaxta eyləməyib, qış eyləməyib
İnsanın insana elədiyini.
Daşqın eyləməyib, sel eyləməyib,
Boranlar, çovğunlar, yel eyləməyib
İnsanın insana elədiyini.

Qəfil zəlzələlər, qəfil tufanlar,
Nə bilim, əqrəblər, əfi ilanlar,
Ac qurd eyləməyib, şir eyləməyib,
İnsanın insana elədiyini,

Vəbalar, taunlar, min cür bəlalalar,
Bəlkə yüz yerində bir eyləməyib
İnsanın insana elədiyini.

O saysız davalar, vəhşi döyüşlər,
Neçə yol qanında boğulub bəşər.
Tarixin yolları, cığırları qan,
Nə vaxt bir-birinə gün verib insan?!
Əcəl eyləməyib, baxt eyləməyib,
O ölüm vədəsi - vaxt eyləməyib
İnsanın insana elədiyini.

- Yalçın, sabah-sabah nə olub yenə,
Yoxsa təzə fikir gəlib beyninə?
Yavaş, qırıb-tökdün bütün milləti!
Yalçın dönüb baxdı,

Dayanıb Orxan.

Salam, Orxan lələ, qalxdın yuxudan?
Bax da babamıza, nənəmizə bax,
On qılınc düzəldib, bir dənə oraq
- Yalçın, indi necə, bəs bu gün necə?
Guya aşıb-daşır ağıl, düşüncə,
Guya ağıllanıb böyüyüb insan...
Tarix boyu bütün o silahları,
Bütün nizələri, bütün oxları,
Bütün tufəngləri bir yerə yığsan
Bu gün bir raketin qiyməti olmaz.

- Sabahınız xeyir.

- Sabahın xeyir olsun, ay Turac xanım,
Bu gün bəzən-düzən, sən mənim canım.
Məşhur alimlərlə bir cərgədə sən
Televizora da çəkiləcəksən...
Həm də yazacaqlar Yalçınla Orxan.
Bir gənc alim üçün can qoyublar, can

Gənc alim Turac da öz növbəsində
Axtarmaq, öyrənmək, elm həvəsində,
Nə bir dinclik bilib, nə də ki, yatmış,
Uzun gecələri gündüzə qatmış.
Alim tərəfindən bir gil parçası
Tədqiq olunubdur, min dəfə azı.
Qədim bir millətin şan-şöhrətini,
Mədəniyyətini, məişətini,
Nə bilim, öyrənib el həyatını,
Öyrənib dilini, etiqadını
Ən incə mətləblər çıxarıb üzə.
İllərini verib o Yalodüzə.
Bütün bu zəhməti alıb nəzərə,
Alimin yazdığı gözəl əsərə...
Yalçın söz tapmadı daha bu yerdə:
- Orxan, ardını de...
Orxan fikirdəydi, bir az fikirdə,
- Qəribə bir yuxu görmüşəm yenə.
- Sənin yuxuların öldürdü bizi.
Sən allah, sən pozma gəl kefirmizi.
Araya düşəndə yuxu söhbəti,
Orxan hiss etdi ki, Turac titrədi.
Orxan çaşıb qaldı, dinmədi daha.
Araya bir anlıq sükut çökəndə,
Hər üçü boylanıb baxdı sabaha.
Alıb Yalodüzü səhər günəşi,
Nura bürüdükcə yoxuş-enişi,
Dameçilər işarır yamacda par-par.
Xırdaca təpələr qızillanırdı.
Bəlkə alışırdı köhnə ocaqlar,
O qədim məbədlər sanki yanırıdı.

5

Səmələri naxış-naxış
 bu gecənin,
Torpaqları oyaq idi
 qarış-qarış
 bu gecənin.
Qabığına sığan deyil tumları da
Rişələnib göyəridi qumları da
 bu gecənin.
Hər bənövşə yarpağında
Damcıları almaz idi.
Çayları bir yana qalsın,
Daşları da pərvaz idi
 bu gecənin.
Göyəridi kötüyü də,
Yarpaqları sevişirdi
 bu gecənin.
Daş altında bitən otu
Qıvrılırdı, sevişirdi
 bu gecənin.
Ağacların ən bəxtəvər çağı idi
Hər kol dibi bir gülüstan bağı idi.
Talaları xonça-xonça
 bu gecənin.
Oduna yel gərək idi bir balaca
 bu gecənin.
Bu gecənin ağuşunda,
Ulu tanrı alqışında,
Xoşbəxtliyin çağrışında
 Nə xoş səfər!
O üç nəfər
Gedirdilər, gedirdilər,
Bir dərənin dumanında itirdilər,

Bir tərənin işığında bitirdilər.
Urxan baba-nur sütunu
Göydəmirin belindəydi.
Gülnur xatın -
Ağyal atın
Bəxt yüyəni əlindəydi.
Oğul Odvar Səməndiyə ərzi-halda,
O yanıqlı bayatısı dilindəydi.
Ulu tanrı dərğahından
Gəlib çıxan kəs idilər,
Ən incə bir səs idilər.
Tale kimi həm vardılar,
 həm yoxdular,
Gözəgörünməz idilər.
Bu gecənin ağuşunda,
Xoşbəxtliyin çağrışında,
Yurd yerinə gedirdilər.
Bu gecənin yaşıllığı
Yaşıllığın yaxşılığı
 olmasaydı,
Bu gecənin ulduzları,
Göyün nuru, yerin nuru,
Qayaların daş qüruru
 olmasaydı,
Könlündəki o işıqla,
İnsanlığa bəxş eləmək
İstədiyim yaxşıqla
Urxan baba bəs edərdi
 bu gecəyə.
Bu gecənin kövrəkliyi,
Şehə batan çiçəkliyi,
Təmizliyi, büllurluğu
 olmasaydı,

Bulaqların duruluğu
 olmasaydı;
Gülnur xatın -
O xatının, o qadının,
O mələyin, o çiçəyin
 kövrək qəlbi,
 büllur təbi,
Mələhəti, tərəvəti,
Bəs edərdi bu gecəyə.
Bu gecənin şimşək-şimşək
Yerişləri olmasaydı,
Ocaqları, atəşləri
 olmasaydı,
Bulaqların qaynarlığı,
Dağ selinin oynarlığı
 olmasaydı,
Ocaq-ocaq yangısıyla -
Alov saçan gözləriylə,
Ürəyini
Lalə-lalə odlarıyla,
Qızıl-qızıl gözləriylə
Oğul Odvar
Bəs edərdi bu gecəyə.
Bəs edərdi
Sevgi dərdi bu gecəyə.
Gedirdilər... Gedirdilər...
Bir dərənin dumanında itirdilər.
Bir tərənin işığında bitirdilər.
Urxan baba
Dilindəydi tanrı adı.
Ayinini oxuyurdu dodaqaltı
Səsləyirdi o ruhları, o canları,
Qaytarırdı yurd yerinə

Yaşıl-yaşıl zəmiləri,
Meydan-meydan xırmanları
O həyatı, o büsatı,
Gülnur xatın qırxotaqlı,
O qızıldan evindəydi.
Axır o da
Kam alırdı bu dünyadan,
Qırx xatınla
Bağçasında, kefindəydi.
- Dayan görüm! Odvar, yavaş!
Odvar bu vaxt
Babasını keçdi bir baş.
- Odvar! Yavaş!
Bizi vurub ötürsənmi?
Şər yolunu gedirsənmi?
Cərgəmizi pozursanmi?
Öz yolunu azırsanmi?
Bu nə haldı?!
Urxan baba bircə anlıq
At belində donub qaldı.
Gülnur xatın
Yaman düşdü haldan-hala.
Oğul Odvar yavaşdı,
Səməndiyə qaldı dala.
Qaldı dala,
amma Odvar,
Özündən çox qabaqdaydı,
Cığırından,
İzindən çox qabaqdaydı.
Ürəyi də, əlləri də,
Gözləri də baxışından
qabaqdaydı.
Ayaqları yerindən qabaqdaydı.
Öz yerində oynayırdı,

Öz içində qaynayırdı.
- Oğul, Odvar, yavaş görüm!
- Bəlkə, babam!
Bir az çapım, bir az sürüm?
- Oğul Odvar, yavaş görüm!
Yolumuzu azırsanmı?
Cərgəmizi pozursanmı?..
- Dayan, dayan!

Yurd yeri!

Ey, uladı qurdumuz
Budur bizim yurdumuz.
Ey ömrümüz, yaşımız,
Ey oxunan daşımız!
Bu həmin arxlardımı?
Suları çağlardımı?
Bax, o da xırman yeri,
O da dəyirman yeri.
Bəs, hanı o daş küçə?
Hə, o təpə Güllüce!
Bax, bu da yığnaq yeri,
Sol yanı sığnaq yeri.
Bax, orada yanacaq,
Odumuz ocaq-ocaq.
İndicə yurd yerinin
Yanar çırağı bir də.
Var ol, ey ulu Məzda!
Bizi göyərdən yerdə,
Şəri öldürən yerdə,
Xeyri güldürən yerdə...
Urxan baba bu sözləri
Deyirdimi, demirdimi?
Yurd yerinə bir də baxın,
Başdan-başa sehdimi?

Hə, deyəsən o ayinlər
oxunurdu.

Bu ayinin isti əli
Tərpaqlara toxunurdu.
Sanki daşlar dikəlirdi,
Birləşirdi, yekəlirdi.
Hə, deyəsən dəbərirdi

yavaş-yavaş,

Tərpaq özü dəbərirdi.

Yurd yerinin

Yolu, izi dəbərirdi.

O Güllücə məzar-məzar
oynayırdı.

Bax, deyəsən o dərədə
Kimsə bura boylanırdı.
Atəşgahlar alışmağa tələsirdi,
Ruhlar gəlib bir-birinə
Qovuşmağa tələsirdi.

Hə, deyəsən, o kölgələr
Tanıyırdı bir-birini.

İlxıların ayaq səsi
yaxınlaşıb

Bürüyürdü yurd yerini.

Elə bu vaxt elə bil ki,

Turacı da səslədilər:

- Turac! Turac!

Gözünü aç!..

Turac bunu eşidirdi

lap yaxından;

Gördü çöldə səs-səmir var,

Qalxıb durdu yatağından.

Ürəyində qorxu, təlaş,

Çıxdı çölə yavaş-yavaş.

Əvvəl baxdı həmin yerə,
Kəklik kimi səkib durdu,
Nəfəsini çəkib durdu.
Donub qaldı birdən-birə,
Gücdən düşdü qol-qanadı.
Gördü ki, o atlı oğlan
Həmin yerdə durub yenə,
O tanıdı!..
Bu tanıdı!..
Bu titrədi, o titrədi.
Öz hökmünü göylər dedi.
Öz hökmünü yerlər dedi.
Hə, deyəsən
O tufanlar qopdu yenə,
O küləklər çapdı yenə.
Dəli göylər coşdu qəfil,
Həmin çaylar daşdı qəfil.
Hə, deyəsən o sevginin
Alovları dilimləndi.
O baxışdan od ələndi,
Bu baxışdan od ələndi.
İldırımlar şaqquldadı
şaraq-şaraq.
Turac daha bilmədi ki,
nə olacaq.
Odvar daha bilmədi ki,
nə olacaq.
O şimşəklər titrədirdi göyü, yeri.
- Oğul, Odvar! Qayıt geri!
- Odvar, Odvar, qayıt geri!
Qaranlıqda Odvar elə
Atıldı ki, irəliyə;
Şimşək o cür çaxa bilməz,

Güllələr də lüləsindən
Elə cürə çıxma bilməz.
Elə cürə heç işıq da
saça bilməz,
Heç fikir də uça bilməz.
Çaşmış qaldı Urxan baba,
Gülnur xatın gəldi dilə.
Ulu Məzda, kömək elə!
Sən özün bax bu günaha...
Eşitmirdi Odvar daha.
Ayinimizdir oxunan
Onu dildə saxlarsanmı?
Yolumuzu bağlarsanmı?
Odvar, bizdən bezarsanmı?
Əhdimizi pozarsanmı?
Qayıt geri!!!
O şimşəklər titrədirdi
göyü, yeri,
Eşitmirdi Odvar daha
O çadırın yaxınında
Bir qəfləti işıq yandı.
Səmənd göydə havalandı,
Turac göydə havalandı.
O işıqdan bircə anlıq
əllər keçdi,
üzlər keçdi,
gözlər keçdi.
Sonra birdən...
Hə, deyəsən Urxan baba,
Hə, deyəsən Gülnur xatın
Qeyb oldular həmin yerdən.
Elə bu vaxt birdən-birə,
Orxan çıxdı səs-səmirə,

Yalçın çıxdı səs-səmirə,
Gördülər ki, Turac yoxdu.
Başqa yerə varmı güman?
- Ehey, Turac, sən hardasan!?
- Ehey, Turac, sən hardasan!?
O şimşəklər titrədirdi
göyü, yeri.

- Turac, Turac, qayit geri!
Hanı Turac?!
Bir sevginin çağrışında,
Xoşbəxtliyin ağuşunda,
Gedirdimi? Qaçırdımı?
Uçurdumu?

Qırılırdı yol yarıda.
Bu sevginin qanadları
Qaldırmışdı Səməndi də,
Turacı da, Odvarı da.
Bu dünyanın
Bütün sevgi qurşaqları,
Bütün həsrət qovşaqları,
Bütün vüsal ləzzətləri,
Bütün ömür cənnətləri,
Səmənd atın belindəydi.
Səmənd atın gümüş yalı,
Sanki işıq selindəydi.
Gedirdilər, uçurdular,
Yox idilər, var idilər.
Buludların arasında,
Uçan durnalar idilər.
Harda isə Gülnur xatın
gəlir dilə:

- Ulu Məzda, kömək elə!
O şimşəklər titrədirdi
göyü, yeri.

- Ehey, Turac, qayıt geri!

Hə deyəsən,

Səllənirdi o yağışlar,

Yerin, göyün tufanında,

Əriyirdi o çağrışlar!

Orxan, Yalçın yüyürdü

ayaqyalın

Heç axırı yox idimi

Bəs bu yolun...

Sonra... Sonra...

Hə, deyəsən, yer səngidi,

Göy səngidi bir balaca.

Orxan gəldi qaça-qaça,

Yalçın çatdı qaça-qaça.

Gördülər ki,

Turac durub, Turac burda,

Bu tufanda, bu küləkdə,

Üşüyürdü bir köynəkdə.

O, yazılı daşı qucub ağlayırdı,

Səsi ürək dağlayırdı.

Orxan baxdı, donub qaldı,

Yalçın baxdı, donub qaldı.

- Amma Turac!

Bu nə haldı?!

Ayıldı...

Səsinə diksindi Orxan.

Güldü bir balaca özü-özünə.

Durub həyəcanla çıxdı çadırdan,

Sübhün ilk şəfəqi düşdü üzünə.

Yenə bir balaca güldü özünə.

Sonra durub baxdı...

həmin yal-yamac...

O daşa əyilib durmuşdu Turac.

Doğrudan durmuşdu,

bu necə sirdi?..

Orxan qulaq verdi
qonşu çadırdan
Deyəsən Yalçının səsi gəlirdi.
Axşam qonaqlarçın qalanan ocaq,
Elə tüstülənib yanırdı hələ.
Sanki bu ocaqdan od alıb torpaq,
Alışıb yanırdı hey lələ-lələ.
Ən gözəl günüydü, ən gözəl günü,
Qızıl dan yerinə çevrilib yönü,
Yalodüz lap başqa Yalodüz idi.
Şirin nağıl idi, şirin söz idi.
Nə bilim, bir cənnət qoruğu kimi,
Çəmənə yerində, gülü yerində.
Biçənək qırqovul quyruğu kimi,
Yanırdı səhərin şəfəqlərində.
Bu gün Yalodüzün sonu görünmür,
Üstü də ömürdü,
altı da ömür.
Otu uzanırdı, suyu axırdı,
Ağacı boylanıb yola baxırdı.
O duman ruhdumu, xoş xəyaldımı?
Qoşulub axına çıxıb gedirdi.
Abidə dərənin daş yaxasına
Toxuna-toxuna çıxıb gedirdi.
Bir gün də düşürdü, yanırdı
par-par,
Xırdaca təpələr qızıllanırdı.
Bəlkə alışırdı köhnə ocaqlar,
O qədim məbədlər sanki yanırdı.

noyabr, 1982 - iyun, 1983
İsmayılı

***BABADAĞIN
AĞ DUMANI***

1

Bu dağların, göylərin
İlahi, nə sirri var;
Ötmədi daş buludlar,
Kəsmədi bu yağışlar.
Nəçə vaxtdır qalıbdır
Girdiman eli naçar.
Göylərin tufanında
İldırımlar çapardı.
Biri gəlib deyir ki,
O bəndi sel apardı!
Biri gəlib deyir ki,
Bu kəndi su apardı!
Biri gəlib deyir ki,
Əkinim batdı aman!
Nə göydə insaf qalıb,
Nə dağlarda bir iman.
Göyçay daşır, kükrəyir,
Nərildəyir Girdiman.
Meşə soyulub gedir,
Torpaq yuyulub gedir.
Bağlar çətin ayıla
Torpaq çətin bərkiyə.
Ağaclar daşa dönüb
Yarpaqlar bir əsgiyə.
Belə getsə bu elin
Heç olacaq ruzusu.
- Neyləyək, Həzrət baba,
Göyümüzü basdı su,
Yerimizi basdı su.
Qorxuludu bu bəla,

Qorxuludu bu nağıl.
Hamı gəlib deyir ki,
Həzrət Baba, kömək et,
Həzrət Baba, çarə qıl!
Həzrət Baba bilirdi
Günəş yorulmaz belə.
Dağ belə sitəm etməz,
Göy üzü dolmaz belə.
Yəqin ki, bu bələda
Bir şeytan əməli var.
Qara-qara buludda
Qara şərin əli var.
Xeyrin başı qarışıb,
Kim aldadıb insanı?
O müqəddəs zirvədə
Şeytan alıb meydanı...
Orda Musa bulağı
Güzgü tutub göylərə.
O güzgüdə əks olur
Bütün səma, dağ, dərə,
O günəşli aynanı
Yəqin vurub qıran var.
O müqəddəs bulağı
Nəsə bulandıran var;
Həzrət Baba bilirdi
Çox sirdən agah idi.
Həzrət Baba bu elə
Böyük ümidgah idi.
Özü də bir nur idi,
Saqqalı nur saçırdı.
Əlində nur ağacı;
Bu nur ağacıyla da
Çox müşgüllər açırdı.

Amma bu başqa sitəm,
Bu qorxulu bir nağıl.
Batır elin olanı
Nə dən qalar, nə taxıl.
Hamı gəlib deyir ki,
Həzrət Baba, kömək et,
Həzrət Baba, çarə qıl,
Sənə baxır, qovrulur,
Yanırdı Həzrət Baba.
O gördü ki, yox daha
Gün ağır, belə getməz,
Şərin üstün almasa,
Qara buludlar ötməz.
Baxdı dağlara bir də
Ürəyi oldu şan-şan
Alıb nur ağacını
Evə gəldi pərişan
Keçdi ocaq başına,
Dedi Güllü nənəyə -
Ömür-gün yoldaşına:
- A Güllü, bu gecə bir
Ayrılıq aşu bişir.

Bilmədi düşdü qəfil
Əlindən ip yumağı.
Əsdi Güllü nənənin
Titrədi əl-ayağı,
Amma bir söz demədi.
Bildi ki, çox çətindir,
Qorxuludur bu səfər,
Baxdı Həzrət Babaya
Nəsə dözdü birtəhər,
Daha bir söz demədi.

Kipriyini aldı yaş,
Tərpətdi yavaş-yavaş,
Amma bir söz demədi.
Çıxmışdı odun üçün
Çaşıb çömçə gətirdi.
Kasladı düyünü,
İtirdi ölçüsünü.
Lap çaşdırdı özünü.
Gördü ki, bu ocaqla
Hər işi gec olacaq.
Qazan dolu, suyu çox,
Həlimi heç olacaq.
Dolçanı axtaranda
Vurub duzu dağıtdı.
Əlini qarğadı ki,
Halal ruzu dağıtdı.
Baxdı Həzrət Babaya
Dönə-dönə gözaltı.
Amma bir söz demədi
Tanrısından söz aldı:
- Tanrım, dumanlı dağda,
Yolu tufanlı dağda
Sən Həzrətə kömək ol!
Dünyada şər çoxalır
Xoş niyyətə kömək ol!
Şeytan alır meydanı,
Sən insana kömək ol!
Amandadı, bütün el
Sən amana kömək ol!
Amana aman verən
Bir imana kömək ol.
O dağda, o sınaqda
Sən Həzrətə kömək ol.

Sızladı, bu ayrılıq
Üstə bir söz demədi.
Tanrısıyla danışdı,
Üzdə bir söz demədi.

2

Axır ki, bu oylağın
Yerini bildi şeytan.
Bu sehrli bulağın
Sirrini bildi şeytan.
Qara buludlar ilə,
Soyuq küləklər ilə,
Gəldi kələklər ilə.
Əl atdı min hiyləyə
Xeyir-şər savaşında.
Gəldi ağrı-acıyla
Öz zülmət ağacıyla
Durdu bulaq başında.
Əvvəlcə nəşələndi
Çox sevindi bu vədə,
Gördü hamıdan uca
O dayanmış zirvədə.
Əlindədir bənd-bərə,
Ona baxır dağ-dərə.
İşığın acığına,
Atəşin acığına,
Günəşin acığına
Bütün ağrı-acıyla,
Öz zülmət ağacıyla
Qarırdı bulağı.
Gördü zülmət bürüdü
Bütün yaxın-uzağı,

Göylər bütün qarışdı.
Səma şimşək əlində
Bulud-bulud alışdı.
Göy titrədi, yer əsdi.
Şeytan da bunu bildi,
Şeytana da bu bəsdı.
Keyfi duruldu bir də
Şeytan gülür, oynayır,
Aran sel-su içində,
Dağ-dərələr qaynayır.
Dolu deyil, güllədir
Yağır elin başına.
Şeytan baxıb sevinir.
Çağırır buludları
Bədxahlıq yarışına,
Fürsət onun əlində,
Zülmət onun əlində.
Ellər aman istəyir,
Girdiman «qan-qan» deyir.
Şeytan baxır sevinir
Ölümə «can-can» deyir.

Ulu tanrım gecə vaxtı
Bu tufanı, bu dolunu,
İldırımla dağ yolunu
Heç yolçuya qismət etmə...
Yoxuş çıxıb deyir: “Dayan!”
Yeniş düşüb deyir: «Getmə!»
Üfüq hanı, ulduz hanı,
Soraq gəlməz sabahlardan.
Qara zülmət, qara zülmət
Seçilmir əjdahalardan,
Boylanır daş kahalardan

Hər qaya bir vahimədir;
Tufan deyir:
Mən qayanı qoparıram.
Sellər deyir:
Mən daşları aparıram.
Bu zülmətdə kim-kimədir.
Bir səs dönüb min hay olur
Hər dəfə bir gur çay olur.
Aş görüm bu qarlı dağı,
Könlündə haqqın çırağı
Gedir, gedir Həzrət Baba.
Əlindədir işığı da...
Qismətə bax
Xeyir qalıb aşağıda,
Şeytanınsa yeri uca.
Gedir, gedir Həzrət Baba
Xeyir gedir arxasınca.
Ümid gedir arxasınca.
Xeyir geri dönə bilməz
“Haqqın şamı sönə bilməz”.

Şeytan duydu ki, qəfil
Uğuldayır qulağı
Qolları heydən düşür
Əsir əli, ayağı.
Hardansa gələn işıq
Şüalanır belində.
Sanki zülmət ağacı
Kiçilirdi əlində.
Şeytan şübhəylə bir də
Süzdü yan-yörəsini.
Topladı qəzəbini,
Yığdı bütün hirsini,

Elə qarışdırdı ki,
Bulağı birdən-birə;
Elə bil dağ oynadı
Səma töküldü yerə.

Bu zaman Həzrət Baba
Amandan, ahdan keçib,
Səbətkeçməzdən ötüb,
Salavatgahdan keçib,
Qurbangahdan yuxarı
Çatırdı bir yoxuşa;
Gördü düşür çovğuna
Tez sığındı bir daşa.
Sanki qayıtmayacaq
Lap son nəfəsi getdi.
Əlindən nur ağacı,
Başından fəsi getdi.
Gah durdu, gah sürüşdü,
Düşdü dərə dibinə.
Tapdı nur ağacını
Balaca qalxdı yenə.
Dizləri qançır oldu,
Ayağı qan, əli qan.
Gördü onu yıxacaq,
Donduracaq bu tufan.

Qəh-qəh çəkib ucadan
Bu vaxt şeytan gülürdü.
Bir iblis əməlindən
Dağ-dərə sökülürdü.
İsgəndər quşlarının
Yuvaları dağılmış.
Kəkliklər pərən-pərən

Ayaqları yığılmış.
Bir quş da uça bilmir,
Marallar qaça bilmir.
Zirvə oyuqlarında
Qartallar batmış qara.
Dağ kəlləri baş alıb
Təpilib mazqallara.
Nə ot qalıb, nə ələf,
Gedir tale yolları
Tələf olmağa tərəf.
Həzrət Baba son anda
Lap acıdı bu hala.
Dedi: - Tanrım, insanı
Düçar etmə zavala.
Sən ocağa, atəşə,
Sən günəşə kömək ol.
Yaşayacaq şər özü
Xeyir işə kömək ol.
Qoy çağırınsın köməyə
Neyləsin, təkdi Baba.
Ulular ulusunun
Adını çəkdi baba.
Arxasınca elini,
Obasını çağırırdı.
Ən ilahi ruh kimi
Köməyə atasını,
Babasını çağırırdı.
Böyük müqəddəslərdən,
Ulu-ulu kəslərdən
Bir də aman dilədi.
İmanı kamillərdən
Yenə iman dilədi.
Səs gəlmiş qulağına;

«Baba durma, Baba, get,
Gəlir bu el, oba, get».
Ha toxtatdı özünü,
Qüvvət gəldi dizinə.
Durub nur ağacıyla
Bir yol açdı özünə.
Axır çıxdı dərədən,
Sonra da min zümlə
Ötdü Ağcabərədən.

Amma elə bu zaman,
Bütün ağrı, acıyla,
Öz zülmət ağacıyla
Həşirdə idi Şeytan.
Qarı, çovğunu, yaxşı
Çox zəhləsi gedirdi
Şimşək parıltısından.
Hər dədiqə diksinir
Şübhələnir özündən.
Uzaqdan gələn işıq

Yayınmırdı gözündən.
Bir az hərləndi başı,
Elə bildi dağ-dərə
Yeriyir ona qarşı,
İşıq olub yeriyir.
Xırdalanır əlində
Sanki zülmət ağacı
Yavaş-yavaş əriyir.
Bədəni əsim-əsim
Pozulub bəd əhvalı,
Yaman dəyişib halı.
Gözünü dikdi göyə,

Əlini vurdu suya.
Vahimədən xoflanıb
Yaman düşdü qorxuya.
Çönüb baxdı yuxarı,
Dönüb baxdı arxaya.
Gördü ki...

özünə yol seçirdi.

Bu zaman Həzrət Baba
Çatıb Qızıl Qayaya,
Toğludərədən ötüb,
Yelvurmazdan keçirdi.
Hardasa sərt küləklər
Ləngiyirdi deyəsən.
Hava da bir balaca
Səngiyirdi deyəsən.
Həzrət Baba düşəndə
Belə xoş girəvəyə.
Yəhərdaşdan yuxarı
Yetişdi son zirvəyə.

Yox, göy belə gurlamaz,
İldırım çaxmaz belə.
Qaya belə qopulmaz.
Dağ çayı axmaz belə.
Vaydısa bu vay deyil.
Nə haray, nə hay deyil.
Bir bağırtı qopdu ki,
Səs çatdı dan yerinə.
Elə bir ki, dərə, dağ
Dəydi biri-birinə.
Sən belə vurhavurda
Görmə Şeytan üzünü.
Həzrət Baba şax durub

Bir də yığdı özünü.
Şərin canı şüşədə,
Xeyir girəvədəydi.
Özü büllur babanın
Saqqalı ay parçası,
Ağacı nur Babanın
Şöləsi zirvədəydi.
Şeytanın gözlərini
Kor edirdi bu işıq.
Bir az ara qarışıq;
Həzrət Baba istəmir
Versin əldən fürsəti.
Gördü o bədheybəti,
Gördü çıxır aradan.
Şeytan ola çıxmaya
Hər tordan, hər qıradan.
Bir də bağırdı qəfil.
Göy söküldü elə bil.
Özünü vurdu yerə,
Özünü vurdu daşa.
Çönüb dərə aşağı
Dığırlandı birbaşa.
Dalınca daş axını,
Vurdu ona oxunu.
İşıq zülmət dalınca,
O bədheybət dalınca
Baba zirvə uzununu,
Şeytan dərə aşağı
Qaçdı...
Bu şeytan yapalaqdı,
Bir az quzğunsayaqdı,
Vallah bu təkayaqdı.
Qaçır, bu qaçmaqdimi,

Uçur, bu uçmaqdimı.
Şeytan dərə aşağı.
Baba zirvə uzununu...
Baxdı Şeytan qaldırıb
Bir axmazın tozunu.
Haqlamaq istəyəndə
Baba itirdi onu.
Daşladı, ha daşladı
Dərədə uğultunu
Daş qalmadı o yalda,
Baba pərt oldu bir az;
«Gör bu bədxah neylədi,
Mən də qalası oldum
Bu dağlarda əbədi.
Şeytan qayıdar dala
Eli salar zavala».

3

Ötmüşdü, o dərdi, o həyəcanı,
Vermişdi qolunu qaya daşına.
Yuxu aparmışdı Həzrət Babanı,
Nuru yayılmışdı bulaq başına.
Musa bulağı da dumduru idi,
O da bu dağların bülluru idi;
Yaman durulmuşdu nur ağacıyla.
Göyləri özündə əks edən suyu
Oynayır günəşin qızıl saçıyla.
Tanrı da görürdü bu mənzərəni,
Dünya nur içində cilvələnirdi.
Alıb öz çiyindənən dumanı, çəni
Dağlar işıq-ışıq zirvələnirdi.

Gunəşin yoluna çıxıb aşırım,
Hələ novalarda qar şırım-şırım.
Bir taya buludu küləklər yorub;
Gedib sıldırırma sığınıb durub.
Dərə buğlandıqca durulur çayı
Girdiman aparır bu hay-harayı.
Burdan görünür ki, Həftəran gülür.
Çovğundan qurtarıb dağ, aran gülür.
Girdiman elləri gediş-gəlişdə,
Dilləri alqışda, əlləri işdə.

Baba açanda gözünü,
Lap itirdi öz-özünü.
Bu dağın qara daşları
Sanki gül açıb oxuyur.
Bütün İsgəndər quşları
Necə dil açıb oxuyur;
- Yaşa, ey xoşniyyət Baba,
Sən qovdun dumanı, çəni.
Sağ ol səni, var ol səni

Həzrət Baba!

Aman İsgəndər quşları
Necə oxuyurdu, aman!
Həzin neylə, həzin kaman
Elə bil ki səs-səsədir.
Allah, bu səs möcüzədir.
Topa-topa otluqlarda,
Əl yetməyən qoruqlarda
Kəkliklər də qaqqıldaşır,
Səsləri dağlardan aşır.
Baba görür qartalları
Xoşa gəlir xoş halları.
Baxırlar Həzrət Babaya.

0 iti, sərt baxışlarda
Oxunur hörmət Babaya.
Dağkəlilər - bax axına,
Gəlib çıxıb lap yaxına,
Başlarını dikib yerə
Əyilib Həzrət Babaya.
Qıyıb ala gözlərini
Edirlər minnət Babaya.

Nə olacaq ruzusu
Nə olacaq yeməyi?
Baba gördü acından
Sızıldayır ürəyi.
Nəzər yetirdi Baba
Bir İsgəndər quşuna,
Gördü onun üstünə
Gəlir bu quş birbaşa.
Gəlib durdu önündə,
Başını qoydu daşa.
- Həzrət Baba, ruzunam,
Tanrı göndərib məni.
Kəs məni, halalınam,
Ac qoymarıq biz səni.
- Yox, quşum, gözəl quşum,
Mənə qurban olmuşum,
Səni kəsə bilmərəm...

Baba gördü birbaşa
Bir dağkəli ayrılıb.
Gəlib onun üstünə
Başını qoydu daşa:
- Ruzunam, yeməyinəm
Qurbanlıq köməyinəm.

Ruzu yolun bağlama.
Özünü ac saxlama.
Həzrət Baba, kəs məni,
Ac qoymaq biz səni.
Baba baxdı bu hala
Yaman pərişan oldu.
Uşaq kimi kövrəlib
Ürəyi şan-şan oldu:
- Ey əhdinə düz kəlim,
Səni, alagöz kəlim,
Kəsməyə gəlməz əlim.
Gedin, yaşayın hələ
Çarə var hər müşkülə.
Kəkliklər, dağkəلیلər,
İsgəndər quşları da
Amma yaman pərt idi.
Bababnın ac qalması
Onlara bir dərd idi.

Adamın ürəyinə
Min cürə güman gəlir.
Gör İsgəndər quşları
Düzülüb sıra-sıra,
Kəkliklər sıra-sıra
Düzülüb yaman gəlir.
Dən var dimdiklərində
Dəni qoyub gedirlər.
mənzildən qayıdıb
Bu mənzilə yetirlər.
Gələn quşlar nə qədər,
Gedən quşlar nə qədər.
Baba bir də gördü ki,
Dən yığılıb bir əmbiz.

Gəlib quş dimdiyində
Arpa, buğda tərtemiz.
Dəni alıb bir ovuc
Baba baxdı əlinə;
Mat qalıb güldü şirin
Quşların əməlinə.
Bərəkətdən çeynədi,
İşiq gəldi gözünə,
Qüvvət gəldi dizinə.
Sonra bildi işini,
Düşündü öz-özünə,
Düşüb getdi meşəyə,
Daha qalmasın bekar,
Bağlansın bir peşəyə.

Yondu nur ağacıyla
Qarağac ağacından
Boyunduruq düzəltdi.
Doladı zəncirsayaq,
Mundarça çubuğunu
Buruq-buruq düzəltdi.
Bir dəmir ağacından
Xış da düzəltdi Baba.
Qarağac siyrimini
Döndərib iplik sapa
Ha tovladı, tovladı,
Samıbağı eylədi.
Göyrüşdən samıları,
Cığaldan çubuğunu
O gətirib hasilə
Mən hazıram söylədi.
Alıb düzəltdiyini
Baba qalxdı yuxarı.

Keçib axar-baxarı
Gəldi köhnə yerinə.
Nə deyəsən, cüt gələn
Bu dağkəli mehrinə;
Bu gəldi ki, məni qoş!
O çatdı ki, məni qoş!
- Yox, ay Baba, məni qoş!
Bu bəhsəbəhs sevinci
Baba üçün necə xoş.
- Ağıllı dağkəlləri,
 ho, ho!
Yastı-yastı belləri,
 ho, ho!
Saçaq-qaçaq telləri,
 ho, ho!
Ala-ala gözləri,
 ho, ho!
Qançır olub dizləri,
 ho, ho!
Baba əkib bitirsin,
Yeyib yatsın özləri,
 ho, ho!
Əkək kəkliklər yesin.
Gəlib əliklər yesin.
Tutacaq bu dağları,
Mənim əkin, biçinim.
Ruzu qazanırıqsa
Daha nədən inciyim?
Yastan dönüb şum oldu,
 ho, ho!
Gavahin oda döndü,
Xırda dalar qum oldu,
 ho, ho!

Bir dənimiz min olar,
Sünbülü çin-çin olar,
ho, ho!
Baba şumladı, əkdi,
Şumu tumladı əkdi.

4

Sən ey səcdəgahımız,
Ey qızıl allahımız,
Açılan sabahımız,
Günəş çıx, günəş çıx!

Odumuz, ocağımız,
Suyumuz, torpağımız,
Ey ömür parlağımız,
Günəş çıx, günəş çıx!

Göyü naxışlandırıb,
Buludları yandırıb,
Üfqü odlandırıb,
Günəş çıx, günəş çıx!

Ey gecə mehmanımız,
Ey gündüz sultanımız,
Açıl qızıl danımız,
Günəş çıx, günəş çıx!

Çıxıb Həzrət baba daş komasından
Günəşə oxudu bu nəğməsinə.
Günəş də eşitdi onun səsini.
Dağlar üfüqəcən bir ümman idi.
Aman bu ağ dəniz

Bu yumşaq dəniz
Başqa möcüzəydi görə bilsəniz.
Günəş bu dənizdən çıxmaq istəyir.
Dəniz bu günəşi yıxmaq istəyir.
Gah batır, gah çıxır, nəhəng qızıl şar,
Fırlanır içində alovlar, odlar.
Birdən o nəhəngdən bir halə qalır,
Çırpıb qanadını sahilə qalır.
Qalır sahil boyu sarı kəhrəba,
Hər kiçik dalğada bir lalə qalır.
Və bir də dənizi alıb altına
Güc gəlib min telli zər qanadına.
Dönüb o qızıl şar çırpınıb qəfil
Atılıb yapışır göyə elə bil.
Üfüq də od tutub, tayalar yanır
Sahildə ən uca qayalar yanır.
O qızıl allaha baş vura-vura
Bütün ucalıqlar bürünür nura.
Sonra bir tül pərdə alır dənizi,
Əlçim dalğaların yanır bənizi.
Dənizlə göylərin arasında lal,
Bir xəyal uzanır, sarı bir xəyal...
Sonra da buğlanır dəniz kənarı
Günəş nəm daşları güzgüləndirir.
Meh vurub ayıran xumar otları
Gün vurub təzədən mürgüləndirir.
Baxır Həzrət baba qoca dünyanın
Körpə təbəssümlü tər gülüşünə.
Bəlkə milyoncu dəfədir insan
Çıxır hər sabahın ilk görüşünə.

Baba dağlara baxdı,
Salam verdi yenidən
Sabahın yellərinə.

Yellər onu apardı
Girdiman ellərinə.
Baba kövrəldi bir az,
Obasında gör neçə
Ellisini düşündü.
Elliləri içində
Güllüsünü düşündü.
Gördü ki, aran eli
Üzü dağlara tərəf,
Əlləri qaşındadır.
Bir baba sorağında
Baba alqışındadır.
Amma Güllü nənənin
Başqadır baxışları,
Başqadır soraqları,
Başqadır alqışları:
- «E1 bilməsin, ayıbdır,
Bilmirəm, necə dözüm.
Yolda qalıb ürəyim,
Dağlarda qalıb gözüm.
Sən hardasan, ay Həzrət,
Üzür məni intizar,
Yıxır məni bu həsrət.
Mən nigaran qalınca,
Soraqlayıb yolunu
Gələcəyəm dalınca”.
- «Yox, Güllü, sən tanrı,
Düşmə belə yoxuşa.
Sənin zərif bədənin
Dözməz qara, yağışa.
Məndən nigaran olma
Məndən bədgüman olma.
Özüm enib gələrəm

Ölməyib şeytan hələ
O şər qayıdar dala,
Eli salar zavala.
Bir az da səbirli ol,
Bir az da tədbirli ol».
Güldəmi, çiçəkdəmi,
Yerdəmi, fələkdəmi
Görüşdülər hardasa,
Hardasa baxışdılar.
Hardasa şirin-şirin
Beləcə danışdılar;
Xeyli uzandı söhbət.
Amma ki, Həzrət Baba
Komasının önündə
Oturmuşdu bir müddət.
O dənizin dumanı
Çəkilib açılırdı,
Səmada pərdə-pərdə,
Həzrət Baba gördü ki,
Bir qara quzğun gəzir
Fırlanır həndəvərdə,
Fırlanır başı üstə.
Gah dərəyə baş vurur,
Gah qaya daşı üstə
Qonub baxır ətrafa.
Gözündə başqa hiylə,
Canında başqa hava.
Baba quzğuna baxdı
Könlünə nəsə damdı.
Amma fikir vermədi,
Gördü dağlar aramdı.
Döndü zəmiyə tərəf
Baxdı səhər yelləri

Zəmisini daramış.
Üç barmaq enliyində
Hər sünbülə bir qarış -
Tamam kəhrəba zəmi,
Olmaz bərəkətindən,
Gəlməz hesaba zəmi,
Dağlar havası kimi
Babanın bir qanadlı
Fərəh doldu içinə
Dedi hava yaxşıdı,
Durum girim biçinə.

5

Sizə qurban özüm, yollar,
Canım yollar, gözüm yollar,
Həzrət Babanı gördünmü?
Yollar dedi: - Nur ağaclı
O çaylardan keçdi getdi.

Gözüm gəzər, könlüm haylar,
Canım çaylar, gözüm çaylar
Həzrət Babanı gördünmü?
Çaylar dedi: - Haqq mövlanı
O bulaqdan içdi getdi.

Mənə xəbər, mənə soraq,
Canım bulaq, gözüm bulaq,
Həzrət Babanı gördünmü? -
Bulaq dedi: - Qurbangahdan
Haqq yolunu seçdi getdi.

Sənə qurban, eylə agah,
A Qurbangah, can Qurbangah,
Həzrət Babanı gördünmü?
Dedi: - Gördüm, tanrım deyib
O dağları aşdı getdi.

Sıldırımın yolu dağlar,
Canım dağlar, gözüm dağlar,
Həzrət Babanı gördünmü?
Dağlar dedi: - Mövlanımız
Dağkəlisin qoşdu getdi.

Güllü nənə soruşdu,
Hər ağacdən soruşdu.
Daş qayadan soruşdu
Gül yamacdan soruşdu.
Dəğə dedi:- Yönümü
Sən ölçü - biçimi ver.
Zirvə, mənə əl uzat,
Tanrım, sən gücümü ver.
Enişi enə-enə
Təpəni aşa-aşa;
Sözünü dedi suya,
Dərdini dedi daşa.
«Bu daş belə hamarsa,
Həzrət də burdan keçib,
Dumduru suyu varsa
Həzrət bu yurddan keçib.
Yoxuş, mənə aman ver
Tanrım, mənə güman ver»...
Amanı ala-ala,
Gümanı ala-ala
Elə bil quşa dönüb

Hey qonur yaldan-yala.
El gəlir arxasınca
El qalır ondan dala.
Yol gəlir arxasınca
Yol qalır ondan dala.
Gedir Güllü nənəmiz
Qalxır haqq dərgahına.
Niyyətini bağlayıb
Baba ümidgahına.

- Bir toxumu min olarmış,
Sünbülü çin-çin olarmış,
Xırda daş da dən olarmış...
Biç orağım, biç orağım,
Vərdən-vərə keç orağım.
Gəlin, əliklərim, gəlin,
Gəlin, kəkliklərim, gəlin.
Daş altında yatmışlarım,
Gəlin, İsgəndər quşlarım.
Uçun dəstə-dəstə gəlin.
Gəlin, xırman üstə gəlin.

Bu bərəkət ocağına,
Bax sünbülün saçağına
Şeytanların acığına
Biç orağım, biç orağım.
Vərdən-vərə keç orağım.
Bir puddur dərzi hərəsi,
Vələmirdən bəndənəsi.
Zoğal boyda hər dənəsi,
Biç orağım, biç orağım,
Vərdən-vərə keç orağım.

Meydana kəllərim gəlsin,
Xırmana vəllərim gəlsin.
Bu bərəkət bəsdı bizə;
Yesin quşlar, yesin kəllər,
Yesin külfət, bəsdı bizə.

Daşlı, qumlu torpağa
Hər kəs edərdi səcdə.
Bərəkət bolluğundan
Baba gəlirdi vəcdə.
Dərzlər durub yan-yana,
Sonra baba onları
Bir-bir düzdü xırmana.
Bu nə kölgədi keçdi?
Baba dikəldi, baxdı!
Gördü qara quzğunu -
Uçmağı bir sayaqdı.
Bəlkə də heç o qədər
Vaxt keçmədi aradan.
Qara-qara buludlar
Birdən gəldi haradan!?.
Gəlib qovuşdu hava,
Zülmət çökdü ətrafa,
Bir tufan qopdu qəfil,
Xırmanı yerlə-yeksan
Edəcəkdı elə bil.
Titrəyib qəzəbindən
Baba bir az dayandı.
Yox, bildi ki bu tufan
Tamam başqa tufandı.
Ağır-ağır daşları
Tez döşədi xırmana.
Bir-iki dərzi külək

Qaldırdı asimana.
İsgəndər quşları da
Əkildilər bir başa.
Bir dağkəli dirəyib
Ayağını sal daşa,
Od nəfəsli kəllərin
Qaşları ağarırdı.
Deyəsən zirvələrin
Başları ağarırdı.
Baba bu çən-dumana
Bir güldü acı-acı,
Ha orda nur ağacı -
Ha burda nur ağacı
Baba qaçdıqca qaçdı,
Düz Musa bulağına
Üz tutub dağı aşdı.
Baxdı yaxın, uzağa,
Gördü o qara quzğun
Gedib enib bulağa.
Əcayib bir dimdiyi,
Əcayib ayağı var.
Bildirdi ki, o ayaqda
Bir şeytan barmağı var.
Quzğun ağrı acıyla,
Caynağına bənd olan
O zülmət ağacıyla,
Qarışdırır bulağı!
Titrədi qayalarda
Babanın haqq sorağı:
Qalxın, ey qartallarım!
Baxmayın bu çovğuna...
Şığıyın, mən də gəldim,
Şığıyın o quzğuna!

Gözlərində qızıl qan
Ən uca qayalardan
Dikəlib neçə qartal
Göylərə milləndilər,
Küləkdə yelləndilər,
Şığıdılar bulağa...
Baş yarırdı bu dolu,
Göz çıxarır bu külək.
- Ey Həzrət, mənə kömək!
Hardasan?! Mənə kömək?!
Səs inləyib tufanda
Daşda sınıb dayandı.
Həzrət Baba elə bil
Daş uyğudan oyandı.
- Hardasan? Həzrət, kömək!
- Ey tanrım! Bu nə sədi!
Baba başqa səmt alıb
Qəfil səsə tələsdi.
Baş yarırdı bu dolu,
Göz çıxarır bu külək.
Ayaqları altında
Dolular qırma-qırma,
Dağ yolu burma-burma.
Ayağını nə cürə
Baba atır bilmədi.
Hardan gedir görəsən?
Hara çatır, bilmədi.
Bilmədi daşı, dağı,
Endi üzü aşağı.

Yox, daha görmə, gözüm,
Yox, daha kəsmə, aqlım!
Hara gəlib çıxmısan

Sən a, yolları bağlım!
Kəsmə daha, ey tufan,
Keçmə daha, ey duman.
Vallah, bu sən deyilsən
Oyan, a Güllü, oyan!
Ağ zülfün ağ qar üstə
Güllü, baxa bilmirəm!
Ölmə intizar üstə
Güllü, baxa bilmirəm.
Haraya çatan mənəm.
Bu dağda yatan mənəm.
Sən bir candı vermisən,
Günaha batan mənəm.
Axirətdə yuyulmaz
Bu günah da mənimdir.
İndi ah da mənimdir!
Barmağın qar, əlin qar,
Dağda qarı neyləyim?
Bu da başqa qubardı
Bu qubarı neyləyim?
Həzrət Baba sızladı,
Ağladı ürəyində.
Həzin bir nalə vardı
Dağların kürəyində.
Güllü nənə uyğuda
Gümüş çarpayı üstə.
Sanki qu quşu yatıb
Bir bulud layı üstə.
Bəlkə ayılıb durar
Bir isti nəfəs alsa.
Baba, isti nəfəslə
Can vermək olmaz buza.
Baba o büllur buzu,

Bir də sıxdı köksünə.
Amma o soyuq buzdan
Yandı qəlb, yandı sinə.
Baba dedi: «Bəlkə də
Eh, itirib huşunu»;
Aldı qolları üstə
Həmin o qu quşunu.
Baba bir də sızladı
Ağladı ürəyində.
Həzin bir nalə vardı
Dağların küləyində.

Bu daş məzar, bu qum məzar,
Solğun məzar, yorğun məzar.
Sıldırımlar sırasında,
Bir qayanın arasında
Qalar yalqız, solar yalqız,
Qar, yağışla dolar yalqız.

Girdimanın ilk bulaqdan
Baş aparıb çağladığı,
Güllərinin gülümsünüb
Daşlarının ağladığı
Bir məkanda,
Gah baharda, gah tufanda
Qalar yalqız, solar yalqız
Qar, yağışla dolar yalqız.

- Özün eşitmirsən yəqin,
Barı çiçəklərin bilsin.
Məzarına sığal çəkən
Həzin küləklərin bilsin,
Güllü, salamat qal daha!

Yorar səni bu daş sükut
Gedər duman, gələr bulud,
Könlümü yanında uyut,
Sən tək qala bilərsənmi?!

Uzun-uzun qışlar ilə,
Soyuq-soyuq daşlar ilə
Sən tək qala bilərsənmi?!
Sənli keçən günlərimi
Saxla bu daş arasında.
Mənim də bir əcəlim var,
Göz ilə qaş arasında.
Güllü, salamat qal daha!
Daş evində yat qal daha!

Həzrət Baba əlini
Verib daşa dikəldi.
Gördü ömür yolunda
Tək ayaqdı, tək əldi.
O, ayrıldı məzardan,
Gördü özü burdadır,
Könlü başqa səfərdə.
Dağkəلیلər narahat
Fırlanır həndəvərdə.
Çox həzin bir kədər var,
O, alaca gözlərdə.
İsgəndər quşları da
Oxuyur qəmli-qəmli.
Baba qalxdı yuxarı
Yolu, cığırı bəlli.
«Şeytanadaşatılan»
Görünürdü qarşıda.
Baba ora çatanda

İstədi addımını
Balaca yavaşıda.
Sonra dedi qoy gedim;
Bir də gördü qartallar
Həmin qara quzğunu
Ediblər didim-didim.
Ha şığıya-şığıya
Qartallar quzğunları
Qovurlar aşağıya.
Bundan sonra quzğunlar
Bir daha zirvə görməz.
Leşdən başqa özgə yem,
Özgə girəvə görməz.
Baba çox alxış dedi
Bu qartal hünərinə.
Sonra qalxdı yuxarı
Çatdı xırman yerinə.
Xırman yeri necə də
Təmizlənilib, boşalıb.
Dərzlər axıb gedibdir
Dərələrdən baş alıb.
Sel doldurub toxumu
Vadilərə, bəndlərə.
Yayılib bu bərəkət
Obalara, kəndlərə.
Bu xırmandan el-oba
Xırman-xırman dolacaq..
Çəməndə sünbülotu,
Anbarda dən olacaq.
Nə qədər ki, ellərdə
Həmin bərəkət qalar,
Deməli, Həzrət qalar.
Ona ibadət qalar.

Dağa ziyarət qalar.
Babamız bu ümidə
Gülümsündü balaca.
Bir də baxdı əlində
İşıq saçan ağaca.
Keçib xırman yerini
Yoxuşu qalxa-qalxa
Gəlib çatdı bulağa.
O Musa bulağını
Bir də saldı sahmana.
Tanrı göydən həmişə
Baxır yaxşı-yamana.
Axır Musa bulağı
Bu dağın saf billuru,
Onu şəfəqləndirir
Həzrət Babanın nuru.
Baba bulaq başında
Durub düşündü bir az.
Dedi, bu duruluğu
Şeytana vermək olmaz.
Bu vaxt bir səs eşitdi
Qulaq verdi uzağa.
Duydu ki, arxasınca
Bir el düşüb sorağa.
Keçib dağdan, arandan,
Alazan, Həftərandan
Dəstə-dəstə gəlirlər.
Baba keçdiyi yoldan
Tutub da yüksəlirlər
- «Babanın yolları daşdı,
Bu enişdi, bu yoxuşdu;
Çəkdiyimiz çəfa xoşdu,
Babam hey! Babam hey!...»

- Mənim babam komasında oturmuş,
Kitabını qucağına götürmüş.
Dağlar aşıb özün haqqa yetirmiş,
Babam hey! Babam hey!

- Gözümü tikmişəm, tanrım, səmaya,
Könlümü vermişəm elə-obaya,
Nitqimi bağladım Həzrət Babaya
Babam hey! Babam hey!...

7

Həzrət Baba qalxdı, qalxdı,
Bir zirvədə
Ətrafına dönüb baxdı.
Gördü elə bu dağlarda
Uca duran zirvə budu.
Qurşağında ağ dumanı
Başı üstə boz buludu.
Durub ondan aşağıda
Dağ yerində, daş yerində.
Zindan qaya, qızıl qaya
Qurubdur bardaş yerində.
Yaranışdan ölməz qalan
Quzey, güney eləcədir.
Göylə yerin
Qəribə bir oyunu var;
Bu oyun da heç-heçədir,
O yastanda
Xırman yeri mürgülüdü.
Yanda Musa bulağının
Daşı yenə güzgülüdü-
Suyu billur, daşı almaz;

İnnən belə, innən belə
Bu çeşmə şeytana qalmaz
Həzrət Baba bir də baxdı
Bu bulağa ruhu pərvaz...

Baba bu vaxt
Alıb öz nur ağacını
Var gücüylə sancdı yerə.
Bütün zirvə
İşıqlandı birdən-birə;
Nurlandı o dağ, o daş.
Həzrət Baba nur içində
Əriyirdi yavaş-yavaş,
Bəlkə dağın atəşiydi,
Bəlkə elə
Sabahların günəşiydi
Doğulurdu bu zirvədə.
Əbədi bir yanğı vardı
Bu atəşdə, bu ciltvədə.
Mazqalların qapısında
Qəfil yanan bulud vardı.
Həndəvərdə
Bir qəribə sükut vardı.
Dağ kəlləri
Səcdə edib bu zirvəyə
Əymişdi buynuzlarını.
Həm İsgəndər quşlarının
O qəmli avazlarını
Qaya alıb səda kimi,
Ötürürdü daşdan-daşa
Bir əbədi nida kimi.
Qartallar da ləl qayada
Bir daşla eyniydi sanki;

Qısılmışdı boğazları,
Dikəlmişdi çiyinləri
Yapıncı çiyniydi sanki.
Həzrət Baba nura dönüb
Məzarı büllura dönüb
Ucalırdı o zirvədə.
Əbədi bir ömür vardı
O işıqda, o cilvədə.
Salavatgahdan yuxarı
Gəlirdi insan axarı -
Dağdan-dağa çatırdılar.
«Şeytanadaşatılan»da
Şeytana daş atırdılar.
Bütün Girdiman elləri,
Aran, Həftəran elləri
Gəlirdi bu nura tərəf.
Məzarı büllura tərəf-
«Babanın yolları daşdı,
Çəkdiyimiz çəfa xoşdu...
Babam hey!... Babam hey!...»

Zirvədə dağ oldu Baba,
Dağda çırağ oldu Baba.
Gedək ha, Gedək ha...
Gedək o büllur sabaha.

Yoxuşludur, enişlidir,
Min illərdir Baba yolu
Gəlişlidir, gedişlidir,
Aman yolu, iman yolu,
Bir ilahi güman yolu -
Gedək ha... Gedək ha...
Gedək o büllur sabaha.

Bir əbədi nida olmaq,
El yolunda fəda olmaq,
Ən müqəddəs əməl kimi
Həmişə dünyada olmaq
 zirvəsinə

Biz ucala bilməmişik,
Orda qala bilməmişik,
Gedək ha... Gedək ha...
Gedək o büllur sabaha.

Hələ nənə qəbri qalıb:
Babamızın səbri qalıb.
Bu Göyçaydı, o Girdiman -
Ömrümüzün
Dumduru bir hərəkəti.
O babamın xırman yeri -
Ordan axar bu ellərin
 bərəkəti.

O bərəkət ocağına,
Gedək Musa bulağına,
Gedək ha... Gedək ha...
Gedək o büllur sabaha.

Maşın qalsın, at gətirin,
Salavatgahdan keçəndə
Bir də salavat gətirin.
Gedək yaylaq sularında
Təmizləmə-təmizləmə.
Gedək çiçək baxışıyla
Əzizləmə-əzizləmə.
Dağkəlinin vəfasına,
Gedək İsgəndər quşunun
Şirin-şirin avazına,

Gedək ha... Gedək ha...
Gedək o büllur sabaha.

Dünya malı yaranmayıb
Ki, sənin, mənim olmağa.
Birləşə bilmirik, Babam!
Şeytana qənim olmağa -
Gedək susuz quyumuzda,
Gedək çirkli suyumuzda
Şeytanları öldürməyə,
«Şeytanadaşatılan»da
Gedək şəri daşlamağa,
Gedək xeyri güldürməyə,
Köksümüzü ayılmağa
İlkimizə qayıtmağa,
Gedək ha... Gedək ha...
Gedək o büllur sabaha...

Ən müqəddəs baş kitabdı,
Zirvə boyda daş kitabdı -
Oxumağa, öyrənməyə,
O kitabı diriltməyə,
Gedək ömrə gərək olan
Bir savabı diriltməyə,
O işığa gedən yollar
bitmir hələ,
Əllərimiz o zirvəyə
yetmir hələ;
Hələ uca zirvə budu -
Qurşağında ağ dumanı,
Başı üstə boz buludu,
İşıq olub saçılmağa,
Çiçək-çiçək açılmağa.

Qaya kimi bərkiməyə
Zirvə olub ucalmağa.
Cığır-cığır burulmağa,
Bulaq kimi durulmağa.
Gedək ha... Gedək ha...
Gedək o büllur sabaha.
Gəl gedək o nura tərəf,
Məzarı büllura tərəf.

1989

AD

Mən könlümün istəyilə
birdən-birə
Bu gün yenə gəlib çıxdım
Uşaqlığım keçən yerə.
Dəyişilib uşaq evi,
Başqalaşıb o bağça, bağ;
Amma hələ yerindədir
O daş hasar.

Bir də həmin daş hasarı
İki bölən nəhəng qovaq.
Bu qovağın gövdəsində
Neçə-neçə iz qaralıb.
Hələ divar daşlarında
Cızmaqara adlar qalıb.
Bu «Pərvizdir»,
taniyiram.

Bu «Nərgizdir»,
taniyiram.

Bu «Kərimdir»,
taniyiram.

Bircə mənim adım yoxdur,
Adım yoxdur, özüm varam,
Mənim adım çiçək deyil,
Çəmənlərdə tapa bilim,
Mənim adım külək deyil,
Göydə, yerdə tapa bilim.
İtib-batan bulaq deyil,
Dəryalarda
Tapa bilim damcısını,
Adsızlığın
Duydum ağrı-acısını...
Bəlkə adım
O vaxt düşüb top ağzına,

Atılıb çox uzaqlara,
Hardasa od tutub yanıb.
Görən, kimin dilindədir,
Görən, hansı dodaqdadır,
qıfıllanıb?

İtən adın arxasında
Atam durub, mən görmürəm,
Babam durub, mən görmürəm,
Anam durub, mən görmürəm,
Məzar durub, mən görmürəm.
Heç o zaman düşünməzdim
Bu mənə bir dərd olacaq.
Eh, o zaman kim bilirdi
Kim öləcək, kim qalacaq.
O illəri kim vermişdi,
kim apardı...

Onda bizim fikrimizdə
Bir hay-küylü uşaq evi,
Bir də dava nağlı vardı.
Bir də Kövsər xalamızın
Yumşaq qəlbi, səxavəti,
Əllərinin hərarəti.
Bu daş üstə oturardı

o çox zaman...

Hardadı o zərif vücut,
Hardadı o səbri ümman?
Könlümüzün ilk arzusu,
Çiçəklərin ən zərifli,
Bulaqların ən durusu,
Yetimlərin görən gözü,
Qadınların dözümlüsü,
Anaların müqəddəsi,
Gərəkli əl,

Çörəkli əl,
Həlim nəfəs...
Hardadı bəs?..
Məni görüb sevinmədi,
Göy damarlı əlləriylə
Saçlarımı oxşamadı,
Dilində bu xoş bayatı:
«Ay mənim oğlan balam,
Əziz, mehriban balam.
Böyü, bizə həyan ol,
Bir qıza mehman balam».
Eh, nə qədər
Hər sözünlə öyünmüşəm,
Böyümüşəm, Kövsər xala,
böyümüşəm.

İndi cavan bir atayam,
Bir oğlum var - iki gözüm,
Ad qoymuşam ona özüm.
O zaman ki,
Yaş kağızı aldım ona,
Kövsər xala,
Səni andım yana-yana.
Keçənləri xatırladım,
Donub qaldım öz yerimdə.
Sonra mənə
Yaş kağızı aldığıın gün
Gəlib durdu gözlərimdə...

Müdir fikirliydi,
Əlində qələm,
Hərdən bir dikəlib baxırdı mənə.
Sənin də, səninin də gözlərində qəm,
Pırtlaşıq saçımı oxşadın yenə.

- Dərsə gedəcəksən, oğul, bu ildən,
Bu gün yaş kağızı alırıq sənə.
Sən çəkdi irəli məni bir addım.
Müdür də oyatdı köhnə sayğacı.

- Yaxşı,

familini uydurub yazdım,
Adını nə yazaq, a Kövsər bacı?..
Deyəsən alnında artdı qırıqlar,
Kipriyin qovuşdu,
Qaşların endi.
Dikildi üzümə həlim baxışlar,
Bildim ki, gözlərin dolacaq indi.

- Adını?..

Nə bilim...

Nə deyim sizə.

Çox uşaq evini gəzib-dolanıb,
Sonra gəlib bizə...

Uşaq evində

Oğlan çağırmışıq onu həmişə,
Çətin ki, öz adı yadına düşə.

- Yox, belə ad olmaz...

Onda gəl bu adı dəyişək bir az:
Qoy Güloğlan yazaq,

xoşəhval olsun,

Çiçək açan görsün öz arzusunu.

Ya Baloğlan yazaq,

dili bal olsun,

Sözü şirin olsun ömrü uzununu.

Yazıram...

Elə bil boyumu gördü indicə,

Müdür süzdü məni başdan-ayağa.

- Güloğlan,

yaxşıca addır,

bəs necə...

Sinifdə bir gülüş qopdu ki, bu an
Fırlandı başıma döşəmə, tavan,
Elə bil gülürdü daş-divar mənə,
Sandım ki, sinifdə təkcə mən varam,
Dikilib tənəli baxışlar mənə.
Qaçmaq istəyirdim özüm-özümdən,
İlk dəfə sinifdə pərt oldum yaman,
Kitab-dəftərim də düşdü gözümdən.
O pərtlik mənimlə çıxdı otaqdan...
Mən yola salmışam neçə ilimi,
Bu illər tərif də deyib adıma.
Amma kim soruşub ad-familimi,
O pərtlik həmişə düşüb yadıma.
- Harda doğulmusan?..

hey bu sualla

Naməlum guşəyə uçub xəyalım.
İlk dəfə dünyaya gəldiyim evin
Soyuq divarını qucub xəyalım.
Körpə yaddaşımı varaqlamışam,
Naməlum bir ünvan soraqlamışam
Bir ev yaratmışam xəyalımda mən.
Anamın sözləri yaşar o yerdə.
Ünvansız həyətdə gəzərim özüm.
Naməlum ocaqda yanar ürəyim.
Axı, bu nisgilə mən necə dözüm,
Yanmasam neyləyim,
Yansam neyləyim?..
Tutubdur əlimdən bu doğma diyar,
Deyirlər üstündən at yetimliyi.
Atasız, anasız yaşamaq olar,
Başqa yetimlikdir ad yetimliyi.

İllər çox ünvanı çıxartdı üzə,
Şöhrəti sirr olan neçə əsgəri,
Neçə qəhrəmanı çıxartdı üzə.

Biri məzar tapdı
oğul yerinə:
Ata qayıtmadı,
şöhrəti döndü.
Bu şöhrət tacı da çatdı birinə,
Hələ xəbər verib,
Xəbər də alar,
Ata sorağına düşən oğullar,
Oğul sorağına düşən atalar.
Bir qadın yaşayır qonşuluğumda,
ağır illərin tufanlarında.
Deyir balasını itirib o da,
Hələ də ümidlə baxır sabaha,
Çox ünvan axtarıb...
Çox da axtarıb,
Axtara-axtara qocalıb daha.
hansı arzudur, o hansı kamdır
Qovsun gözümüzdən dumanı, çəni?
Deyirəm o qadın bəlkə anamdır,
Burdayam,
o harda axtarır məni?..
Oğul itirənlər,
məni də görün.
İtkin ünvanlardan, itkin adlardan
Xəbər gətirənlər,
məni də görün.
Bəlkə də boyumdan tanıyasınız.
Bəlkə də soyumdan tanıyasınız.
Dünyada bir adsız Güloğlan yaşar.
Könlümdə bir nisgil çox pünhan yaşar.
Bala itirənlər, məni də görün,
Hələ ürəyimdə bir güman yaşar...

1974

*MƏHƏMMƏD
HADİNİN
ŞEİR BAZARI*

Mətahından bezar düşən
 bazarçıyam,
Mətahımı al, müştəri.
Bəşərin dərd güzgüsüdür,
«Əlvahi - intibah»ımı
 al, müştəri.
Şeirlərim sabahımdır
Sabahımı al, müştəri.
...Yox, sənə yox,
Yavrum, sənə
Satılası şeirim yoxdur.
Mənim sevda bazarında
Alverim var, xeyrim yoxdur.
Bir ürəyi ovundurub
Ona təsəlli verməyə
 sehrim yoxdur.
Yəqin məndən ümid, qanad
Məhr dolu bir ixtilat
 diləyirsən,
Vallah mənim
Sevgidə bu məhrim yoxdur.
Elə acıdır iqbalım
Şirin dilli sözüm də yox.
Elə hicran qəmkeşiyəm,
Vüsaldan bir söz açmağa
 üzüm də yox.
Bağrım yanıq,
Könlüm sınıq,
Mən ki, bir dərd kitabıyam,
Sən bu kitabı neynirsən?
Hər varağım əzab dolu
Sən bu əzabı neynirsən?
Alma bu hicran qəmini,

Sən bu yaza inan hələ.
Xoş baxışdan xoşlan bir az,
Bu təmasa inan hələ...
Get, yavrum, get...
Di get, nadanlar görməsin
Birdən xətər vurur səni,
Qoy beyni qanlar görməsin.
«Biz vətən viranəsi
ədl ilə azad istərik.
Sevmərik qeydi - əsarət
Xəlqi azad istərik».
Mən bir kasad bazarçıyam
Mətahımı al, müştəri.
Şeirlərim sabahımdır
Sabahımı al, müştəri.
«Memari-elm» ilə
dili imran olan cocuq!
Ey kainati-izzətə
Sultan olan cocuq! -
Sən gəlmisən?
Yox, sənə yox -
Nəyim var ki, sənə verim.
Hə, vardı bir «Məktəb» şerim
İndi o da yoxdu məndə.
Mən qovulan, mən qovrulan,
Eşqi heçliyə sovrulan
yalqız bəndə...
Bu şeirlər günahımdır,
Günahımı neyləyirsən?
Ah çəkmirəm, kəpənəyim,
Qanadların yanar birdən
Sən ahımı neyləyirsən?
Qoy bizlərdən mini yansın

Təki sənin
Məktəb yolun işıqlansın.
Millətə arxa durmağa
Olmadı iqtidarımız
Zavala gəldi yurdumuz,
Yadlara getdi varımız
Vətənə dayaq olmadıq
Biz dayaq üstə durmuşuq.
Bu gen vətən torpağında
Tək ayaq üstə durmuşuq;
Sən yaşama bizim kimi,
Siz bizim tək lal olmayın.
Əli bağlı, qolu bağlı,
Ayağı qandal olmayın.
Tikə çörəyin naminə
Vəhşilərə dözmə, quzum!
Bizi qula qul eyləyən
Dəhşətlərə dözmə, quzum.
Ey ümid, ey qanadımız,
Bizdən sonra həyatımız
Sən yaşama bizim kimi.
Qoy bizlərdən mini yansın,
Təki sənin
Məktəb yolun işıqlansın.
Sən yeri get, mən də baxım,
Uç fəzalan, bali-pərim!
Millətimin görün gözü,
Ey qələmim, ey dəftərim!
«Oxu, ey bülbüli - novxani
çəmən
Sənin ilə edəcək fəxr
vətən»
Nurdu, bunun çantası nur,

Uç qanadlan nura tərəf;
Uç, vətənin qanadı, uç,
Uç, Hadinin muradı, uç.
Qoy bizlərdən mini yansm,
Təki sənin
Məktəb yolun işıqlansın.

«Satılmayır zadəyi-ilhamımız,
Çox yazıq olsun deyirəm hamımız.
Boynu buruq, kisəsi boş, könlü qan,
Bir sürü əsbabi-qələm hər zaman.
Qaldı zavallı şüəra sərsəri
Qaldı kitab, qalmadı bir müştəri».
Necə?.. Necə?..
Yaşamağı bacarmazsan
Dərd-qəmimi
Dəftərimi, qələmimi,
Şeir dolu ürəyimi
 istəyirsən?..
 Əhsən! Əhsən!..
Yazıq insan,
Çat-çat olmuş ürəyimlə
Yaşamağı bacarmazsan.
Mənim sənə nə köməyim?..
Sənin ögey dərd-sərini,
Belə ətli peysərini
Yaşada bilməz ürəyim.
Görmüsənmi daş ağlaya?
- Mənim könlüm sızlayacaq
Millətimin zillətinə;
Sənin sinən

Dözməyəcək bu ağrıya.
Sən armuda sinov gedən
Sərçə kimi nəfsə qaçan.
Mənim könlüm fəzalarda
Havalanıb qanad açan.
İndi elə bilirsən ki,
Guya ulduz bürcündəsən.
Ürəyimlə görəcəksən
Bir meyxanə küncündəsən.
Sən mənəsbə əyləndə
Könlüm bunu qoymayacaq;
Qəddin əyilməz qalacaq.
Ad-san gəzən şit sözlərin
Dildə deyilməz qalacaq.
Səni qurnaz biləcəklər,
Xeyir bilməz, yol anlamaz
Yer tanımaz biləcəklər.
Bir kef-damaq xanımı da
 tapmayacaq
Bu ürəyin qılığını.
Birdən daşa çırpacaqsan
Bir əcnəbi yalağını.
Sənin başın
Var-dövlətə, qənimətə
Mənim könlüm ülvyyəyə
 üz tutacaq,
Sən də elə
Qalacaqsan ara yerdə.
Çürüyəcək ömrün-günün
Quru yerdə, qara yerdə.
 Yazıq insan
Məşəqqətli ürəyimlə,
 ya şerimlə

*DÜNYANIN LƏLƏ
DƏRDİ*

*Ya şələ Lələni,
ya Lələ şələni.
Lələdən el misalı*

1

«Dağlarda Lələ gəzər,
Belində şələ gəzər».
Salam, Lələ!
Səndən gələn yolam, Lələ.
Qəm bayatın dilimdədi,
Ağır şələ belimdədi.

Gör nə qədər illər keçir,
Çox milyonlar, minlər keçir
aramızdan;
Amma köhnə sızıltılar
Əskik olmaz yaramızdan.
Sən demişkən
Yaxşı gedir,
Yaman çıxmaz sıramızdan.

Can yanğısı saxlar sinəm,
Dərdin məndə gəlir dilə.
Sən də mənsən, mən də sənəm,
Həmin şələ, həmin Lələ.

«Lələ bir kümə tikdi
Ağzını günə tikdi»
Lələ, sənin koman hanı?
Üstündəki duman hanı?..
Qoy komana çıxım gəlim,
Bir ağlağan-gülən istə;
Şələ qoyum şələ üstə.

Sənin koman rahat olar,
Bu dünyanın qovğasından
Saxlar məni muğyat olar,
Lələ, sənin koman hanı?..

Ha deyirik hələ dözək
Bitməz dözüm hələləri.
Şələsini qoydu bizə
Çıxdı getdi Lələləri.
Lələ, indi çox ağırdı
Bu dünyanın şələləri.

Dünyanın o qırağından
bir daş çıxsa,
Bir dəlinin ayağından
Gəlib dəyir başımıza.
Dünyanın nə xatası var
Gəlib çıxır qarşımıza.

Bütün hər bə-zorba daşı,
Üz qarası, söz savaşı,
Bir günün min bəd xəbəri
Gəlib dəyir canımıza,
Düşüb hopur qanımıza.

Bu get-gəllər, bu gəl-getlər,
Radiolar, internetlər,
Bu kitablar, bu qəzetlər;
Yüklənibdir belimizə,
Söz sığışmır dilimizə
Ay sığışmır ilimizə.
Balacadı dünya, Lələ,
Elə bil ki, bir balaca
Qalaçadır dünya, Lələ.

Elə bil ki, hər şey daşır,
Hədd qoyanlar həddi aşır,
Əxlaqa sığmırıq, Lələ.

Od ələsə heç qalmarıq,
Göyün dəlik damı qalır.
Daş ovulur qumu qalır,
Hamı gedir, hamı qalır;
Balacadı dünya, Lələ,
Elə bil ki, bir balaca
Qalaçadı dünya, Lələ.

2

Lələ, sənin koman hanı,
Üzü dağa qarşı olar.
Çıxım gəlim bu qovğadan
Sənin koman yaxşı olar.

Bir yoxuşun ayağında
Bir talanın qırağında
Şehli çəmən çırağında
Qəlbə yaxın, gözdən uzaq,
Sənin koman yaxşı olar, -
Qalaçadan çıxım gəlim
Bir quş olub uçum gəlim.

Yox ay Lələ, yox ay Lələ,
Quş olmaq da olmaz hələ;
Ölü quşlar daşıyarıq
Belimizdə şələ-şələ.

Zəhər qatdıq aşlarına,
Gör nə gəldi başlarına.
Bu dünyanın quşlarına,
Azarı kim verdi, Lələ?..

Güllüsünə, çillisinə,
Yurdsuzuna, ellisinə,
Üç telli - beş tellisinə
Azarı kim verdi, Lələ?
Şahla rəiyyət arasında
Hasarı kim verdi, Lələ.

Bəlkə göyün dəliyindən
Daş tökülür başımıza.
Qəfil durub göydə ölür
Quş tökülür başımıza...

Qaranquşlar
Gecikdilər bu baharda,
Nəyə baxıb
Havalanaq havalarda?
İstəyimiz mehr tapıb
Balalasin yuvalarda...

Budaqlara boylanırıq
Yuva düşür başımıza.
Hava donub ağırlaşır
Hava düşür başımıza.

Payız durnam, uçub getdin,
Bir də dönüb gələrsənmi?
Sən gələndə mən olmasam

Ruhum ilə gülərsənmi?
Ey bizlərdən təmiz vücud,
Könlümü ardınca uçurt.
Yerin xəzan, göyün bulud,
Mənzil-mənzil bölərsənmi?

Bir qatarın arxasınca
 baxıb-baxıb
Kövrəlmək də olmur daha.
Bir gecənin durna səfi
Elə bil ki,
Yetməyəcək dan yerinə,
Çatmayacaq o sabaha.

Elə bil ki, yaşılbaşlar
Lələk-lələk solub düşür.
Sınıb ümid qanadımız
Çiling-çiling olub düşür,
Olub düşür başımıza...

Biz ümitsiz necə olaq?!
Bir göyərçin
Gəlib düşdü qarşımıza -
Bəlkə elə
Məktub verib yola salmaq?!...

Yox, ay Lələ,
Məktubların yatdı baxtı -
Ələ məktub alan vaxtı
Ürəyin o döyüntüsü -
O «gur-gur»lar çoxdan ölüb.
O göyərçin çoxdan uçub,
O məktublar çoxdan ölüb

Qələm çıxmaz sınaqlardan,
Soraq alar soraqlardan.
Telefonlar asılıbdır
 qulaqlardan -
O məktublar çoxdan ölüb
Gözlərin yol intizarı,
Qulağın səs intizarı -
O «gur-gur»lar çoxdan ölüb.

Öz yerini isti bilən,
 gizli bilən,
Ürəklərin dərin-dərin
Guşəsində bəslənilən
O sevgilər, o guşələr
 öldü, Lələ.

Qəlbdən qəlbə tel uzadan
O rişələr öldü, Lələ.
Eşqdə yanıb cızdaq olan
Ürəklərin o guşəsi, küncü yoxdu.
Bəlkə elə ona görə
Aşıqlərin sevgi fərdi
Daşımağa gücü yoxdu.

Məhəbbətlər günə qalmaz,
Aya qalmaz məhəbbətədi,
Sınağı yox, qınağı yox,
Olar-olar,
Olmaz-olmaz məhəbbətədi.

Ayrılığın yağırdığı
O çiskinlər öldü, Lələ.
Eşqin şirin əzabları,

O nisgillər öldü, Lələ.
Eləsini, beləsini,
Eşqdə əzab şələsini
Daşmağa səbir yoxdu.
Sədaqəti, etibarı,
Gözdə nuru, üzdə arı
Daşmağa səbir yoxdu,

Ürək... Ürək...
Bir meh ilə uyğulana,
Gül üstündə duyğulana,
Alıb bir xoş təbəssümü
Qayğılana bilmir daha,
İtir ürəkdə ölçülər.

Bir ilahi baxış olub,
Bir baharlı yağış olub,
Bir şəhotu yarpağına
Heç ələmə bilmir daha.
Ərk yerinə tel uzadıb
Şaxələmə bilmir daha,
İtir ürəkdə ölçülər.

Belə baxan pis deyilik.
Bəlkə duyğu, hiss deyilik?
Həm bizik, həm biz deyilik,
İtir ürəkdə ölçülər.

Şeir üstə təb itirir,
Etmir ruhu cəlb, itirir.
Beyin tapır, qəlb itirir,
O şaxələr, o rişələr,
İtir ürəkdə guşələr.

İtir, itir, çox şey itir,
Hər çiçəkdən bir şey itir.
İlk baharın sorağında,
Büllur arxın qırağında
Nanə, yarpız solub gedir
Vaxtsiz həşəm olub gedir..

Qıymadıq bir budaq sına,
Dəstək olduq yalqızına.
Büllur arxın yarpızına
Azarı kim verdi, Lələ?..
Bənövşəyə - el qızına
Xəzanı kim verdi, Lələ?..

Qanqal gəlib - ağac olur
Çayır qulac-qulac olur.
Nəhəng, nəhəng qarağaclar
Göy meşədə qaxac olur.
Bu dünyanın ağacına
Azarı kim verdi, Lələ?
Qanqalına, çayırına
Güzarı kim verdi, Lələ?..

İnsan nələr kəşf elədi...
Bu da bizə sərf elədi.
Ehtiyac yox başqa səyə;
Hazır ağıl, hazır zəka

Qoymaz bizi düşünməyə.
Düşüncədə ayrı düşən
Qərib-qərib adamlarıq.
Eh, sağ olsun o dahilər
Qəliblərə vurdu bizi,

Qəlib-qəlib adamlarıq -
O bölümdə, bu qalıqda
Kərpic-kərpic hasarlanıb
Yaşayırıq azadlıqda...

3

Üstündəki duman hanı,
Lələ, sənin koman hanı?...
Bu hasardan çıxım gəlim.
Hər şey algı-satıqdadı
Bu bazardan çıxım gəlim

Çıxım gəlim o guşəyə,
Həmin kökə, o rişəyə,
Gül talaya, göy meşəyə,
Boynubükük bənövşəyə.

Lələ, sənin koman hanı,
Üzü günə qarşı olar.
Villalardan, saraylardan
Sənin koman yaxşı olar.

«Lələ mənəm, lələ mən
Yük altında hələ mən.
Dərddən, qəmdən hicrandan
Bağlamışam şələ mən»

Qaldırmışıq aşırmışıq,
Şair Lələ səndən sonra
Çox şələlər daşımışıq -
Balta sapı yüklənibdir
belimizə

Və yorulduqca qırdıq -
Özümüzü özümüzə
tapşıranda.

Özümüzlə tapışmadıq,
Bir əl tapıb, əmək tapıb
Bir-birindən yapışmadıq
Nəfs böyüdü, hirs böyüdü,
Tamah durdu dayaq üstə.
Yalan qalxdı ayaq üstə
Özümüzü özümüzə
tapşıranda.

Dəryamız da bir möcüzə;
İncisini gizlədirik,
Çör-çöpdü çıxır üzə
Çör-çöplə də heç yaşamaq
olmur, Lələ.

O qıralar, o qarmaqlar,
Dizi üstə o yaltaqlar,
Ayaqlarda badalaqlar
Göydə cələ, yolda tələ -
Həmin Lələ, həmin şələ.

Soydaş olub, yoldaş olub,
Yurdumuzda yurddaş olub
Yurdu qoruya bilmədik;
Özümüzü özümüzə tapşıranda.

Qurd canavar deyil axı,
yorta-yorta
Sürü çapsın orda, burda,
Çaqqal olub gödən yırt.

Atılmaqdı, sıçramaqdı,
At üstündə duruşdu qurd,
Ovlağında aslanlarla
Pəncələşib vuruşdu qurd -
Qurdu qoruya bilmədik;
Qurd dalınca yurd da getdi
Yurdu qoruya bilmədik.

De kimlər aldatdı bizi,
İtirmişdik izimizi.
Yıxanda bir-birmizi
Yadlar vurdu belimizdən -
Yurdu qoruya bilmədik.

Milləti yuxu apardı,
Bəndimizi su apardı.
O qoxladı, bu apardı,
Yarımadıq gülümüzdən -
Yurdu qoruya bilmədik.

Dirimizdi, ölümüzdü,
Göz yaşımız gölümüzdü.
Torpaq bizim külümüzdü,
Gül bitərmi külümüzdən -
Yurdu qoruya bilmədik.

Qurd oğlunun qurdu ağlar,
Lələ köçüb yurdu ağlar.
Əldə silah ordu ağlar
Yurdu qoruya bilmədik.

Tüfənglərdə lülə ağlar,
Top ağzında güllə ağlar,
İçimizdə qəzəb ağlar,

Analıqdan çıxdı torpaq.
Çoxlarını nəfsilə bir
Öz altına yıxdı torpaq.

Vətənlikdən çıxdı torpaq -
Pay-pay olub bölünmüşük.
Sən demə bu fürsət üçün
ölürmüşük.

Bəli, ana torpaq olar,
Ana torpaq ortağ olar.
Təkbaşına bu torpağa
Necə sahib durmaq olar?...

Pay-pay olub bölünmüşük,
Namərdlərin siyasəti
Böldü bölgə-bölgə bizi.
Biz ki, günəş ölkəsiydik
Öldürdü bu kölgə bizi.
Itirmişik, ötürmüşük
Biz ölkəni, ölkə bizi.
Yolumuzu azdıq, Vətən,
Ey satılan, ey alınan
Ana torpaq, yazıq Vətən!

Paylaşmada bölünmüşük
Hasar keçir aramızdan.
Hər şey algı-satqıdadı,
Bazar keçir aramızdan.

Darqursaqlar, darqılıqlar -
Bir millətin arasından
Keçir min-min ayrılıqlar;
Araz boyda ayrılıqlar,

Dağlar boyda ayrılıqlar.
Getdikcə də zor qudurur,
Paylaşmada
Dağ udulur, daş udulur -
Bu mənafe oyununda
Adamların
İnsanlıqdan dönür üzü.
Çoxlarının mülk altında,
yük altında sınır beli,
Amma yenə doymur gözü.

Bu acgözlər sarayında
Namərdlərin
Torpaq payı, yer payında
Heç yaşamaq olmur, Lələ.

Mis suvadıq qalay olduq,
Tərs yüklənib tay-tay olduq.
Tay əyildi daş qardaşım
Gedib düşdü qəribliyə,
Daşı qoruya bilmədik;
Əlimizin qılıncından
Başı qoruya bilmədik.
Şah seçməyə quş uçurtduq,
Quşu qoruya bilmədik;

Quş töküldü başımıza,
Biz ağlağan deyil idik
Qayıtdıq göz yaşımıza.

Gözüm yaşı süzül görüm,
Üzmədiyim üzül görüm.
Döyül görüm, əzil görüm
Dibək canım, dibək canım.

O paylar da, payçılar da
üst-üstədir.
Hesabçılar, sayçılar da
üst-üstədir.

Göydə qalan
Bir cismi-can bədən yoxdu,
Lap yüzüncü mərtəbədən
Göyə çıxıb gedən yoxdu;
Enməlidir,
pillə-pillə, saya-saya
enməlidir.
Son pilləkən son ayaqdı,
Axır yenə bu torpaqdı.
Milyon-milyon ömür udan
Çiçəyi sağ, otu sağdı...
Gördün, Səma elçiləri
Ucalıqda kəlmələnib,
Ulu göydən dönüb geri
Bu yerdən yer istədilər -
Bircə qarış Məzar yeri
Ulu səslər, ali kəslər,
Müqəddəslər üst-üstədir.

Nə olsun ki, fironların
Məbədləri qızıl tağdı;
Onların da son mənzili
Yenə elə bu torpaqdı.

Qara qulun qıvrım, qıvrım
saçları da,
Ağ şahların qızıl-qızıl
tacları da
üst-üstədir.

Qılınc qalxan göyə qalxmaz,
Cahangiri, fatehləri
belə qalmaz;
Qanlar tökən divanələr,
Qoyduqları viranələr
üst-üstədir.

Üstündəki çarpışmadan
dartışmadan
Bircə zərrə böyüdümü?..
Ağır-ağır zərb altında
Qanlı-qanlı hər b altında
qalan torpaq
Bircə qarış artdımı de?
Hardan alsın artımı de?

Ulu göylər həmin-həmin
Göy altında mən bir zəmin
Tərəzinlə tərəzimin
çəkəni min
çəkisi bir olacaqsa,
Bu dünyanın arşını bir
Ölçəni min, ölçüsü bir
qalacaqsa,
Bəs bu qədər qanlar töküb
canlar almaq
neçin imiş?..

Həqiqətlər, mərdanələr
Dünyanın bir kar küncündə,
Bu namərdlər,
Şər-şeytanlar öz küncündə
qalacaqsa,

Şeytanlara bəs bu qədər
daş atmaqlar,
Bəs bu qədər ziyarətlər,
Haqq yolunda ibadətlər
neçin imiş?..
Zər qiymətə minə-minə
Söz qiymətdən düşəcəksə,
Bəs bu qədər
Kitab-kitab nəsihətlər
Doğru yola hidayətlər
neçin imiş?..
Sözün haqqı hardadı bəs,
Əyri alan, əyri satır
Düzün haqqı hardadı bəs?...

Dünya elə
qiyamətlər qiyamıdı,
Əsəb pozub, ürək yaxan
Siyasətlər əyyamıdı -
Dərya torun,
Dünya zorun əlindədir.

Bu Şuralar, bu birliklər,
Bu gəl-getlər nahaq sözdü.
Bu adətlər, bu ATƏT-lər,
BMT-lər nahaq sözdü.

Əfqanıstan viran belə,
İraq elə, İran belə.
Tamahların, günahların
Od püskürən qəzəbidi
Bu qasırğa, bu zəlzələ.
Zərb altında qalıb bəşər
Həmin şələ, həmin Lələ...

Üstündəki duman hanı,
Qarabağın yolu bağlı,
Lələ, sənin koman hanı?.

Komana da yoxdu ərkin
Mən qaçqınam, sən didərgin
Yol gedirəm, əzgin-əzgin
Dibək canım, dibək canım
Həmin şələ, həmin Lələ,
Bir də yesin kötək canım.
Ovsarı bərk çəkin bala;
İlkin olub neyləmişən
Dünya üçün İlkin bala?
O imanda, bu gümanda
Nə qalmısan ələmanda.

Xəzər olan
Durgunluqdan bezə, bala,
Xəzər olub neyləmişən
Dərya üçün Xəzər bala?
Nə qalmısan ələmanda.

Ay İnkilab, a Müzəffər
Zəfər bala,
Zəfər olub neyləmişən
Torpaq üçün, Səfər bala?
Gah o yanda, gah bu yanda
Əldə silah
Nə qalmısan ələmanda -

Sözün haqqı hardadı bəs,
Əyri alan, əyri satır,
Düzün haqqı hardadı bəs?...

«Nə atam var, nə anam,
Yaranmışam daşdan mən».
Oğul səni, oğul səni
Yer verib, göy cilalayıb
Bəlkə torpaq doğub səni.

Ər igidlər daşa dönüb
dedilər ki,
Bu torpaqda donub qalaq -
Qayalarda kündə-kündə,
Düzəngahda qalaq-qalaq.
Daş savaşım şeytan ilə
Hələ gedir bu daşqalaq.

Bayatıdır məhək daşın,
Qalalarda əhəng daşın,
Zərb altında dibək daşın
Bu daşqalaq gedir hələ.
Dibək canın, dibək canım,
Həmin şələ, həmin Lələ.

Gördüm yol ayrıcında
bu nə sufahi daşdı.
Yəqin yol gedən deyib
daş yoldaşla adaşdı.
Dünyanın bir ucu toy,
bir ucu da savaşdı.
Ay Lələ, mən bu daşı,
Götürüm, götürməyim?! -

Özümlə nə döyüşüm,
Özümlə nə vuruşum,
Burda köhnə izlərin
 cığırı ot, yeri şum.
Daha bu yoldan geri
 dönən yox ki, soruşum;
Ay Lələ, mən bu daşı,
Götürüm, götürməyim?! -

Sual-cavab gedir hələ,
Köhnə hesab gedir hələ.
Yolda əzab gedir hələ
Dibək canım, dibək canım,
Həmin şələ, həmin Lələ.

Dərddən şələ ağırlaşır,
Lələ çəkir fağırlaşır;
Yol daralır, cığır daşır,
Bu yol tale yazıb gedir,
Bir-birini basıb gedir -
Şələ Lələni, Lələ şələni.
Bir bayatı sözüdü bu,
Durur, dəmir dizindi bu,
Köhnə, təzə dözümdü bu -
Tale ömür yazıb gedir,
Bir-birini basıb gedir
Şələ Lələni, Lələ şələni...
Gedək Lələ, gedək Lələ,
Bu daş-qalaq gedir hələ...

Üstündəki duman hanı,
Lələ sənin koman hanı?
Qarabağın yolu bağlı;

Öz obana yoxdu ərkin,
Mən qaçqınam, sən didərgin.
Dəmir dizin, daş üzəngin,
Gedək Lələ, gedək Lələ,
Bu daş-qalaq gedir hələ -

Zaman belə, dövran belə -
Həmin Lələ, həmin şələ.

fevral - iyun 2006
Bakı - Buynuz

SUAL

1940 - cı illər. Bolşevik qəzəbinə düşər olmuş Səid həkim də Sibirdə sürgün həyatı keçirir. Adəti üzrə, bu gün də köhnə radiosunu qurdalayır, lap uzaq ellərdən muğamat konsertini tutur. Muğam səsləndikcə Səid həkim kövrəlir, ağlayır. Yenə 5 yaşlı oğlu İbrahim atasının üstünə atılır:

- Ata! Niyə ağlayırsan? Heç olmasa bu dəfə de, bu radio nə deyir, niyə ağlayırsan, niyə? Niyə?

Səid həkim uşağın bu sualından yaman qorxurdu...

- Belə sual vermə, bala,
Cavabım yox bu suala,
İndi başqa məqamdayam;
Bu məqamı nə biləsən,
Hardan gəlir bu səs, səda,
necə deyim,
Sən muğamı nə biləsən.
Zəminxara haray salır,
Sinəm yanır yerbəyerdən
-Yox, yanında ağlamaram,
Ah çəkmərəm, kəpənəyim,
Qanadların yanar birdən.
O gün nədi, bu gün nədi,
nə biləsən,
Necə deyim sürgün nədi,
nə biləsən,
Sibir dərdi tamam başqa
biçimdədir.
Üsyanlarım, əzablarım içimdədir;

Yox, yanında ağlamaram.
Gözüm nuru, başım tacı,

Bu, göz yaşım deyil axı,
Bu, Sibirin şaxtasıdır.
Kipriyimdə buza dönüb
Buz əriyir damcı - damcı.
Bu, göz yaşım deyil, bala,
Gilə - gilə
Köz üstünə düşən yağdı,
Yağ içində su cızdaqdı,
Sən cızdağı nə biləsən.
Damğalanan ömrümüzdə
Qara dağı nə biləsən...

Dayan görüm!
Gözüm nuru,
Məni görmə, o yana bax
- Gör nələrdən verir soraq
Bu "Humayun"!
Sən eşitmə,
sən dinləmə,
Belə dərdə çatmaz boyun.
Zülmə düşər olmuşların
Könlünə dərd dolmuşların,
Sındırılmış insanların -
Yarpaqları solmuşların
Fəryadıdır bu haraylar
- Heç bilməzsən kimi tapar,
kimi haylar...
Yox, sənə yox, öz - özümlə
Ürəyimdə danışırım.
Neçin belə olsun, axı...

Gül vaxtımız solsun, axı?..
Allahımız bizə də xoş
 xəbər yazdı,
Alnımıza günəş yazdı,
Xəzər yazdı,
Şirvan yazdı,
Bir ilahi məkan yazdı.
Alnımızın yazısını,
Pozaqların cəzasını
 kim verəcək?!

Kim gətirdi bu qəzanı
 başımıza?
Qəddarların qəzasını,
Qansızların qisasını
 kim verəcək?!

Biz günahsız insanları
Çevirdilər güllələnmiş
 boz hədəfə;
Axı, mən də möhlət alıb
Yaşamağa haqq gəlmişəm
Bu dünyaya bircə dəfə
- De, bəs mənim taleyimi,
Baxtımı kim qaytaracaq?!

Yaşamağa möhlətimi.
Vaxtımı kim qaytaracaq?
"Sibirdə, Maqadandayam...
...Bayır şaxta,
Yorğan - döşək olub taxta,
Vay - vay, mənim acı taleyim"!
Sən bu məhbus mahnısını -
Bu harayı, bu hüznü nə biləsən,
Sən taleyin
tərs üzünü, dərd üzünü
 nə biləsən

Mən bir quzey ağacıyam.
Təbiətin sərt üzünü
nə biləsən...

Biz də ağaclar kimiyik,
Görürsənmi
Bu qırılmış ormanları...
Axıdırlar, sürüdürlər
Çay yuxarı insanları,
Çay aşağı şalbanları.
Bir - birini
Sıxa - sıxa, yıxa - yıxa
Daşdan - daşa, sudan - suya
Bir - birinin
Qabığını soya - soya
Axıdırlar
Çay aşağı şalbanları,
Çay yuxarı insanları.
Biz də ağaclar kimiyik;
Baltalanan, rəndələnən,
Budaq - budaq sındırılan
Üryan qalmış ağaclarıq...
Vaqonlarda, "barak"larda,
ayaqlarda,
Zülümlərdə, ölümlərdə,
Sürüdüblər, axıdıblar
Çay yuxarı insanları
Çay aşağı şalbanları.
Yox, sənə yox, danışmıram.
Sən cavanı, sən qocanı
nə biləsən.
Sürgünlərdə çıxan canı
nə biləsən.

Bu dərdlərə dərmanım var,
əlacım yox...

A "Heyratı" m, düş aşağı,
Sən Allah, ağlatma məni,
Mən nə deyim
bu uşağa?!

Cavabımı sən ver bu gün;
Ay İbrahim müəllim, sən
Dünya görmüş bir müdriksən.
Sən də bu gün
Yavaş - yavaş düş aşağı,
Get atanın məzarını
ziyarət et.

Təsəlli ver, bir söhbət et
O da baxıb qulaq versin
Saç - saqqallı bir "uşağa".
Həm də bax gör
Qəbristanda nə var, nə yox,
Sən ünvanda nə var, nə yox.
Muğamatlı, "Heyratı" lı
Xəzərə bax.

Bu havada
Atanın da ruhu oyaq,
O məzarla danış bir az.
Dövrümüzün işlərinə
qarış bir az...

De ki, hələ bu dünyanın
güllələnmiş.
Düşüb haqsız ölənlərin
Bəlkə, milyon başdaşı var.
Başdaşında göz yaşı var.

De ki, hələ daha iti
Baltası var, rəndəsi var
 bu dünyanın.
Azadlığa qənim çıxan
 hakimləri.
Sındırılmış bəndəsi var
 bu dünyanın.
Suallar bitməyib hələ,
De ki, biz də bu həyatın
Ağır sual - cavabında
 yaşayırıq.
Günahında, əzabında,
Hərnlərin hesablanmış
Hesabında yaşayırıq.
De, ədalət hakiminə
Sifarişlər gedir hələ.
Mənafelər oyununda
Pünhan işlər gedir hələ.
Alnımızın yazısında
Düzəlişlər gedir hələ.
"Davam edir otuz yeddi,
Daha möhkəm, daha ciddi".
Taleyin tərs yazısını
Nə pozasan, nə siləsən?
Qəbir dünya, Sibir dünya,
 səbr dünya
Hardan gəlir, hara gedir -
 nə biləsən,
 nə biləsən...

Payız. 2008. Buynuz

***BU MƏHƏBBƏT
YAŞADAR MƏNİ***

Gecə yarı...
Sərvinazın duyğuları
Onu rahat buraxmadı
Xəyalları açdı qanad
Dəqiqələr oldu saat
O yatmadı.
Yatmağa da darıxmadı
Elə bil ki, daralıbdır otağı da
Adicə bir hənirtidən
Səsə düşür qulağı da
Ürəyində çırıntılar...
Gözlədiyi bir kəsmi var?
Xeyr, xeyr
Heç özü də bilməyir ki, nə istəyir.
O, təsəlli tapmaq istər
Baharın xoş nəfəsində.
Bu gözəl yaz gecəsində
Təbiəti seyrə dalmaq,
Yarpaqların nəğməsindən ilham almaq
Həvəsiylə yanır qadın.
Heç bilmirəm nə düşünür, anır qadın.
Sonra durub ağır-ağır
Pəncərəni açdı yenə
Bahar yeli otağına
Xoş bir ətir saçdı yenə.
Tez boylandı içəriyə
Neçə budaq, neçə yarpaq.
Bir yasəmən pöhrəsi də
Pəncərəyə toxunaraq
Sındı...Heyf!
Qadın buna yandı - heyf!
Pıçıldadı dodaqları.
Nəvazişlə sığallayıb yarpaqları

Əllərində dəstələdi.
Ay buluddan çıxıb bu vaxt
Dağa, daşa nur ələdi.
Pəncərəyə dirsəklənib yorğun kimi
Qadın baxır önündəki mənzərəyə
vurğun kimi.

Xəzəllərin üzərində
Gölməçələr durulubdur.
Elə bil ki, ay özü də
Bu sulara vurulubdur,
Bu sulara doğulubdur.
Yarpaqların dimdiyində ağ damlalar
İşıq vurur, yanır par-par.
Külək əsir, damla düşür
gah sürüşür.

Bu yarpaqdan o yarpağa
Elə bil ki, ulduz axır
Ağacların arasıyla
Nəfəs alır ana torpaq
Gözəl bahar havasıyla.
Gecə keçir ağır-ağır...
Qadın baxır...
O tərəfdən bir çay axır
Meşələrin aynasıdır.
Elə bil ki, zümzüməsi
Bir ananın laylasıdır.
Bu laylanı dinləyərək
Xumarlanır neçə çiçək
Bənövşələr saplağına
Dirsəklənib, sanki yatır
Külək vurur nərgizləri diksindirir
Yuxusuna haram qatır
Lap axşamdan nə bir susub,
nə dincəlib

Zaman-zaman vəcdə gəlib
Bir bülbül də hey oxuyur incə-incə
- Nə gözəldir ah, bu gecə
Nə qəşəngdir ah, bu gecə
 lap indicə
Kaş yanımda olaydın sən, ay Aslanım.
Bilirsənmi nələr keçir ürəyimdən
 ay Aslanım.
Ağaclarım çiçək açır sənin üçün
Çiçəklərim ətir saçır sənin üçün
Yarpaqlar da, bu dağlar da
«Aslan» deyib pıçıldayır.
Sanıram ki, sən gəlirsən
Xəzəllər də ayağına dolaşaraq
 xışıldayır.
Heç gör məndə ağılmi var?
Nə qəribə olur insan
Sən ki, məndən uzaqdasan.
Göylərə bax milyon-milyon
Nişan taxıb sinəsinə
Canım qurban yurdumuzun
Əfsanəvi gecəsinə.
Mənim üçün nə əzizdir bu asiman...
Ulduzların altındasan
Bu bəsimdir, ay Aslanım
Bəlkə də bu əsən külək
Nəfəsindir, ay Aslanım
Uzaqlarda dan sökülür
İtib gedir qaraltılar
Burda, orda dumanlanır saraltılar
Heçliklərə uçur fikir...
Dağlara bax, elə bil ki,
Meşələrə keşik çəkir.

Bəlkə indi sən yuxuna bal qatmısan
Bəlkə indi qızım yatıb, sən yatmısan
Nəzərindən salma uzaq
Qızıma bax. -
Gör üstündən sürüşübsə yorğan əgər,
ay Aslanım
Ört üstünü qızımıza soyuq dəyər,
ay Aslanım
Qızım dedim, dodaqlarım çat-çat oldu.
Qızım dedim, gözüm doldu
Qızım dedim, sənin qızın, mənim qızım.
Gör nə qədər yaxınıq biz
Ayrılarımı ürəyimiz.
Sən nə etdin?
Yəni məni atıb getdin?
Yox, atmazsan
Ürəyimi qanatmazsan
Bilsin aləm ömrüm boyu
Mən səninəm ömrüm boyu
Sərvinazın özgəsinin atəşində
yanan deyil
İllər keçsə, ay Aslanım
Könlüm səndən sınıan deyil
Günahımı salma yada.
Mən səninçin yaranmışam bu dünyada.
Surətin də ürəyimdə tutub qərar
Saçlarım da səninkidir
Oxşamasan tez ağarar...
Pəncərəsi açıq qalıb
Xumar-xumar baxır gözlər
Gecənin bu aləmində
Ah, bu gözlər kimi gözlər...

Götürüb əlinə qələm, dəftəri
Mənim taleyimi yazan olarmı?
Həsrətli illəri, dərdli illəri
Görəsən ömrümdən pozan olarmı?
Əkdiyim ağaclar dil açsa əgər
Başımdan keçəni sənə nəql edər.
Bir zaman xırdaydı bu boz budaqlar
İndi dövrəsinə kölgə salıbdır.
Qovaqlar, qovaqlar, ah bu qovaqlar
Gözümün yaşıyla suvarılıbdır.
Girdi aralığa qanlı döyüşlər
Döyüşlər ömrümün zəhəri oldu
Gözüm yolda qaldı hər axşam, səhər
Nəsibim ayrılıq günləri oldu.
Ah, bu qovaqlara baxdığım anda
Yenə xatırlaram o keçən yazı
Beləcə titrəyib əsirdi onda
Əlimdə Aslanın qara kağızı
Kaş o qara kağız, o qara kağız
Daş olub dəryada batıb qalaydı
Ağır qurğuşuntək səssiz, soraqsız
Torpağın altında yatıb qalaydı...
Doğrudan üzü də qaraymış onun
Əlindən düşəydi poçtalyonun.
Yağışlar yuyaydı həriflərini
Yel onu alaydı qanadlarına
Tapa bilməyəydi heç kəs yerini.

* * *

Ağır toplar susdu bir gün
Düşmənlər qan qusdu bir gün
İgidlərin gəlişiylə
Gəlinlərin gülüşüylə

Yollar güldü, mən ağladım
Sevgisinə həsrət qalan
Qollar güldü, mən ağladım.
Gah odlandım, gah darıxdım
Hərdən durub yola baxdım
Ümidimi daşa vurdu qara kağız
Sağa baxdım, sola baxdım
Gözlərimdə gəlib durdu qara kağız
Bəzəmədim otağımı,
Yandırmadım çırağımı
Ağaclarım gül açdılar
Qovaqlarım dil açdılar
Çaylar axdı əvvəlkitək
Çaylar heç vaxt dayanmayıb.
Düşündüm ki, bu dünyada
Bəlkə Aslan yaranmayıb.
Mən onda bilsəydim sağdı Aslanım
Yas tutub qaralar bağlardımmı heç
Gözümdən yaş töküb ağlardımmı heç
İndi də az qalır alışım, yanım.
Mən onda bilsəydim sağdır Aslanım
Mən səbr alardım dağlarımızdan
Mən saflıq alardım bağlarımızdan
Gözlərdim onu.
Eşqində çağlayan bulaq olardım
Ömür yollarında çıraq olardım
Gözlərdim onu.
Mən külək olsaydım əsib qış, bahar
Tək onun saçını oxşardım ancaq
Gəzib sorağında diyarbadiyar
Elə bu həvəslə yaşardım ancaq.
Yaşardım adını ucaltmaq üçün
Həsrətli qəlbimi məlhəm edərdim.

Onun yarasını sağaltmaq üçün
Kaş o qara kağız, o qara kağız
Daş olub dəryada batıb qalaydı
Ağır qurğuşuntək səssiz, soraqsız
Torpağın altında yatıb qalaydı.

* * *

Onda ki, çarəsiz qalıb yenidən
Başqa birisinə şirin can oldum
Özgə mətləbini güldürəndə mən
Aslanın eşqini ağladan oldum.
Bəlkə o zaman
Bir qürbət diyarda kövrəlib Aslan
Məni düşünürmüş, məni anırmış.
Şikayət eləyib bu ayrılıqdan
Halıma acıyıb qəlbən yanırmış
Yanaşıb partizan dostuna bəlkə
Məndən danışmış ağızdolusu
Danışıb gözləri yol çəkə-çəkə
Qəlbində bir məni görmək arzusu.
Bəs niyə o günü dağ aşıb gəlib
Buludlar etmədi xəbərdar məni
Bəs niyə başımın üstə əylənib
Agah eyləmədi buludlar məni.
Dağda bitən lələ, göydən ötən quş
Məndən göy çəmənlər küsmədi niyə.
O, ilk eşqimizin şahidi olmuş
Ağaclar yolumu kəsmədi niyə?
Axı, onunkuydu ürək də, can da.
Gör mənə, gör mənə sahib oldu kim
Ürəyim onunçün alovlananda
Axı, yad əlini qızdırıb əlim.

İndi çıxıb əldən etibarım da
Alnımda xəcalət təri qalıbdır.
Sanıram hələ də yanaqlarımda
Özgə dodağının yeri qalıbdır
Yəni Aslan bunu qəbul edərmi?
yox, yox etmədi
O, mənim adıma vəfasız dedi.

* * *

Gör indi xəyalım uçubdur hara...
Mənim bir qızım var gözləri qara
Yenə yada düşdü onun saçları
O ipək telləri öpmək istərəm
Mənim ilk eşqimin ilk yadigarı
O ilk nübarımı görmək istərəm.
Mənim əziz balam, mehriban balam
Ana ağuşundan ayrılan balam
Dəysə qulağına bir ana səsi,
O qara gözləri dolmazmı görən.
O təzə açılmış bir gül qönçəsi
Nəfəsim dəyməsə solmazmı görən.
Onun nə təqsiri, nə günahı var
Rahatca yatırdı dizimin üstə.
Yollara çıxmışam, yoldaşım olub
Fikirli olmuşam, sirdaşım olub.
Axı, necə deyim, necə bildirim
O, mənim balaca həmyaşım olub.
Həmişə qızımdan danışanda mən
Ömrümün bir günü keçir gözümdən..
Ətrafa baxıram təbiət əlvan
Yarpaqlar ney çalır o günkü kimi.
Mən bu gözəlliyi görmürdüm ancaq

O günü mən necə pərişan idim
Tüstüsüz od tutub alışan idim.
Qızım xəstə idi, könlüm qərarsız
Bircə mən yanırıdım bu halda yalnız
Bu idi möhnətim, bu idi dərdim
Əziz Aslanımın tək yadigarı
Əlimdən getsəydi, mən nə edərdim?
Canımı verərdim ki, o qana gəlsin.
Durdum gecə - gündüz keşiyində mən
Tənələr görsəm də «təzə ərimdən»
«Təzə ərim» dedim dondu bədənim
Başında ıldırım çaxdımı mənim
Sözüm harda qaldı çıxdı yadımdan...
Yox çətin günləri unutmur insan
Qızım xəstə idi...
Bir gün ağır-ağır mətbəxə girdim
Qızımçün bir qaşığı umac bişirdim
Ürəyim qorxuda, qulağım səsdə,
Əyildim qızımın başının üstə
- Xörək bişirmişəm, ye, qızım acsan
Axı, nə vaxtacan ac qalacaqsan
O, açıb gözünü xəfifcə güldü
Sandım ki, üstümdən dağ götürüldü
Qaldırıb qızımın öpdüm saçından
Ayaq səsi gəldi eyvandan bu an.
Diksindi qızım da, diksindim mən də...
(Bu acı bir adət idi ki, bizdə)
Bəli təzə ərim evə gələndə
Belə diksinərdik hər ikimiz də
- Yeyin, ana-bala dağıdın, yeyin,
Sonra da adıma böhtanlar deyin.
Ərimin ilk sözü bu oldu yenə
Acıqlı-acıqlı o, baxıb mənə:

- Sərvinaz, nə oldu köhnə şərtimiz
Yenə bu barədə bazar açaq biz?
Bir özgə qızıyçın qazanım demək
Nədir bu dəm-dəsgah, bu yorğan-döşək
Nəyimə gərəkdir bu fəryad, bu səs
Mənim təbiətim bunu götürməz.
O, necə qəzəbli, kinli göründü
Mənim gözəl qızım, mehriban qızım
Qorxub yatağında, yumağa döndü
O kaş bu sözləri eşitməyəydi
Bu sözlər ox kimi qəlbimə dəydi
İstədim hönkürüm, səsım çıxmadı
Yaşım da quruyub gözümdə qaldı.
Tutub ətəyimi, qız buraxmadı
Ağıllı gözləri üzümdə qaldı.
İlk dəfə utandım, utandım ondan
Dodağım çatladı ahım odundan.
Sandım ki, pəncərə, bütün daş, divar
Başıma hərlənir, fırlanırdılar.
Mənim gözəl qızım, gəl qorxma hədə
Gəl, heç sən bilmə ki, nə çəkir anan.
Sənin götürdüyün tikələr qədər
Acı söz yemişəm ögey atandan
Sənin xatirinə buna dözmüşəm
Səbrlə, həm yana-yana dözmüşəm
Dözmüşəm analıq vüqarım üçün.
Mənim gözəl qızım, qəm çəkmə hədə
Hərənin bəxtində bir nöqsan olur.
Mən elə bilirdim bütün kişilər
Sənin atan kimi mehriban olur. -
- Sərvinaz, anla ki, daha bu gündən
Bu evdə
Ya mən qalmalıyam, ya qızın, ya sən

Yox, qızımı təkcə buraxmadım mən
Belə vidalaşdım təzə ərimlə
Belə vidalaşdım pis günlərimlə.
Bu gündən öz əlim, öz başım oldu
Mənim gözəl qızım, mehriban qızım
Həm balam, həm ömür yoldaşım oldu.
Adını soruşub tanımayanlar
Dedim Aslanımın nişanəsidir.
Qoy gəzim bağcanı mən qarış-qarış
Axı, bu yerlərdə qızım gəzibdir
O, bu ağaclarda yelləncək asmış
O, burda yüz kərə çiçək üzübür.
Onunla həmyaşdır bu boylu qovaq
Gör indi gövdəsi necə xallanıb.
Xırdaca əliylə tutub bir sayaq
Bu alçaq budaqdan o çox sallanıb
Çox zaman gizlənpaç oynardıq axşam...
Bu fisdıq ağacı, onun daldası
Burda itirmişəm, orda tapmışam.
- Ay ana, gözünü yummusanmı, hə?
Yıxıldım, hə durdum, hələ dayan, dur.
Mən elə bilirəm, elə indi də
O, həmin ağacın daldasındadır.
Gəzib axtarıram çölü-çəmənini
Onu səsləyirəm hər zaman, hər dəm.
Elə səsləyirəm, eşitmir məni
Elə axtarıram, tapa bilmirəm
Ah, mənim Aslanım, mənim Aslanım
Qızımı hayana apardı getdi
Sandım ürəyimi qopardı getdi
Niyə təsəllimi aldı əlimdən?
Niyə ümidimi aldı əlimdən?
Bəs necə tablayım, necə dözüm mən

Sənə güvəndiyim, bu nə hal idi
Aslanım, qəlbinə qəzəbmi doldu
Gəlişi şirincə bir xəyal idi
Gedişi nə acı həqiqət oldu.
Gəldi, gəlişinə qurban olduğum
Bircə yol üzümə baxmadı barı.
Məyər az idimi peşman olduğum
Çəkdi ürəyimə tənə dağları.
Bir dəfə saçıma o çəksəydi əl,
yanmazdım yenə.
Dərdimi soruşub bilsəydi əvvəl,
yanmazdım yenə.
Oturub diz-dizə, durub üz-üzə
Uzun gecələri qatıb gündüzə
Gördüyüm günləri, iztirabları
Təkbətək bir ona desəydim barı
yanmazdım yenə
Düşünüb andığım sanki bir yuxu...
Bir kəlmə şirin söz nədir ki, axı,
Onu da dilindən eşitmədim bir
Bilsəydim o, belə gəlib, gedəndir
Bəlkə də, bəlkə də üzə durub mən,
Tutub o pəhləvan çiyinlərindən
Ona yalvarardım: «Aslan, ay Aslan
Əzizim, bağışla, keç günahımdan»
Onunla gedərdim, dağlar aşsa da
Onunla gedərdim, məndən qaçsa da
Gedə bilərdimmi?
Bir şey xatirimə gəldi bu yerdə
Hərdənbir görürsən məhkəmələrdə
Dayanır üz-üzə arvad ilə ər.
Ya arvad ərindən boşanmaq istər
Ya ər arvadını boşamaq istər.
Hökm və məhəbbət... fikir ver buna

Bunun nə ləzzəti, bunun nə dadı
Bəlkə heç onların ayrılmasına
Hakimin özü də razı olmadı.
Bəs necə üz-üzə oturur onlar
Bəs necə yaşayır məhəbbətlə kin
Məhəbbət gərək heç ləkələnməsin
Bunu düşündükcə donur bədənim
Kaş duya qəlbimi Aslanım mənim
O, tək qızımı qaytarsın mənə
Baxım o gözlərə doyunca yenə
Qoy orda arayıb tapım sevgimi
Gözləri eşqimin aynası kimi.
Bir ana qəlbini qırmaq olarmı?
Dünyada arzusuz durmaq olarmı?
Məni bu arzular gətirmiş dilə
Deməyin könlümün tək həsrəti var.
Qəlbimin atəşi sönməyib hələ
Orda bir ananın məhəbbəti var.
Döysə çovğun məni, döysə qar məni
Elə bu məhəbbət yaşadır məni.

*HƏR MƏKTUBDAN
BİR SƏTİR*

*(416-cı Taqanroq diviziyasının döyüşçüsü, xalqımızın
igid oğlu leytenant Vahab Osmanovun əziz xatirəsinə)*

Vahab, evinizdəyəm,
Oldum fikir yoldaşın.
Oturmuşuq üz-üzə:
Anan, bacın, qardaşın.
Otağın həsrət dolu,
Sevinc burda təklənib.
Baxışlar tutqunlaşıb,
Ürəklər kövrəklənib.
Bilmirəm harda isə
Arar səni xəyalım.
Səndən necə söz salım?
Üstünü illər almış
Bir dərdi, bir kədəri
Göyərtmək istəmirəm.
Bir ana ürəyini
Göynətmək istəmirəm.
Bir qardaş həsrətini
Yada salmaq ağrısıdır.
Bir bacı ürəyini
Oda salmaq ağrısıdır.
Məktubların önümdə,
Bir az gözləyirəm ki,
Kağızlar gəlsin cana.
Varaqlar üzərində
Sənin ruhun oyana.
Bu saralmış varaqlar
Səndən bir nişanədir;
Hər cəbhədən bir xəbər,
Hər məktubdan bir sətir.

Top-tüfəng səsindən uzağıq hələ,
Tutub dayanmışıq bir çay boyunu.
Keçir komandirlər belədən-belə,
Oynayırıq «dava-dava» oyunu.
Tikan üstündəyik, od üstündəyik,
Biz dava yeyirik çörək yerinə,
Biz qəzəb asmışığı ürək yerinə,
Bəlkə nifrətimiz bəs etməz bizə
Biz nifrət yığırıq ürəyimizə.
Biz inam yığırıq ürəyimizə.
Bu gün romantikəm,
ana, bir qədər...
Sıxır ürəyimi xəfif bir kədər.
Axır Sulaq çayı

köpüyü duman,

O, bu vurhavuru salmayır saya.
Bir damla su alıb Sulaq çayından
Yenidən damlanı buraxdım çaya.
Eh, axı damlaya nə söz, nə qanun,
Axın həyatıyla barışdı getdi.
Görən nə olacaq taleyi onun,
Damla gür sulara qarışdı getdi.
O azıb yolunu küncdə-bucaqda,
Qarışıb torpağa itə də bilər.
Dönüb bir çiçəyə bitə də bilər.
Bir əlçim bulud da olar,
ucalar,
Ucalar göylərdə şimşək olmağa.
Ulduzlar yanında söhbəti qalar,
Od olub yenidən enər torpağa.
Döyüş axınında damlayam mən də...

Başımın üstündə toplar dinəndə,
Nə bilim, bəlkə də qəfil güllədən
Damla tək torpağa hoparam, ana!
Düşmənin başında çaxmaq üçün mən
Ya bir şimşək ömrü taparam, ana!
Bəli, şimşək ömrü,
Boşalıb, dolub
Düşməni yandırıb-yaxan bir ömür;
Sonra ulduz olub, sonra ay olub,
Vətən göylərindən baxan bir ömür.
Əgər ulduz olsam, bax asimana,
Bil ki, o, oğlunun od baxışıdır.
Qorxaq bir Vahabın olunca, ana,
Qoçaq bir Vahabın adı yaxşıdır.
Başımda min cürə fikir gəzsə də,
Ürəyim davanın hay-harayında...
Mən əli silahlı əsgərəmsə də,
Hələ bir damlayam Sulaq çayında.

3

Ana,
Qonşumuzda yadımdamı
Bir cavan ölmüşdü, cavan.
Həmin gün ağlamaqdan
Neçə ana düşdü candan.
Bilinmədi o cavanın
Kimdir dostu, kimdir yadı.
Hamı bir cür sızıldadı,
Hamı bir cur yandı,yandı.
Bacıların
Saçlarını yoldu kədər...
Gedib başa yetişməyən

Bir yarımçıq ömür üçün,
Nakam gedən cavan üçün
Ağladılar ah, nə qədər.
Düşünürəm,
Ürəyimdə
Ağlayıram için-için,
O gün hara, bu gün hara...
Baxıram öz vətəninə
Qurban gedən cavanlara,
Bu yüzlərə, bu minlərə,
Ömrü başa çatanlara...
Harda qalıb
Bu mərdlərin ağlayanı?
Bunlar cavan deyilmi bəs?
Ağlama qalsa əgər
Bu anaya bəs eləməz.
Göz yaşları bəs edərmə?
Dərya olsa, bəs eləməz.

4

Dayanmışam, ay ana,
Azovun sahilində.
Mənə nağıl danışır
Dalğalar öz dilində.
Hava çən, yer qırovdur.
Belə gündə elə bil
Azov özü səmadır,
Səma özü Azovdur.
Dənizin üzərindən
Külək qovdu dumanı.
Sularda əsgər qanı,
Xal kimi xırda-xırda

Neçə əsgər papağı
Yellənir dalğalarda.
Bu papaqlar görəsən
Kimə sirdaş olubdur?
Bu papaqlar içində
Düşünən baş olubdur.
Gör uçdu fikrim hara...
Baxdım bu papaqlara
Yadıma bizim yerin
Payızı düşdü, ana.
İndi bizim meşələr
Girib sarı bir dona.
Çoxalır adi yeldən
Meşələrin səs-küyü.
Cığırların, arxların
Xəzəllərdir örtüyü.
Orda suyun üzündə
Üzür sarı yarpaqlar.
Burda suyun üzündə
Üzür sarı papaqlar,
Payız yarpaq tökümü,
Dava insan tökümü...
Dəniz coşdu deyəsən,
Fikrim dağıldı birdən.
Döyəclədi sahili
Dalğalar yerbəyerdən.
Köhnə düşmən izini
Külək vurur aparır,
Dalğa vurub qoparır.
Sular coşur, yel coşur,
Bu davada, ay ana,
Dalğalar da vuruşur,
Papaqlar da vuruşur...

Yolum düşdü bir kərə
Neçə gün bundan əvvəl
Vuruşduğum səngərə.
Gör nə sitəm eyləyib
Bombalar, tanklar yerə.
Yer götürməz bu dağı,
Nədir bu köhnə səngər? -
Qurğuşun məzarlığı.
Tanklar qəbristanlığı.
Dayan, dayan!

Bir əsgər

Güman etməz bucaqda
Yerə sərilib qalıb.
Papağının bir üzü,
Şinelinin bir üzü
Heydən düşüb qaralıb.
Bu əsgər kimdir axı,
Beli üstə çevirdim
Cəsədini bir sayaq.
Onun qoltuq cibindən
Bir məktub çıxdı ancaq.
Bu varağın üzündə
Arzu itib, kam itib;
Sözlər pozulub gedib,
Hərflər pozulub gedib.
Burda batıb əsgərin
Sözlərə dönmüş səsi
Ancaq bircə söz qalıb:
«Gələcəyəm» kəlməsi.
İnama bax! İnama!
Ola bilsin bu cümlə

Əvvəl belə çıxıbdır
Əsgərin qələmindən:
«Bəlkə gələcəyəm mən»
Tufan pozub bəlkəni,
Zaman pozub bəlkəni.
«Bəlkələri» pozubdur
Küləklərin zərbəsi,
Yağışların zərbəsi;
Ancaq bircə söz qalıb:
“Gələcəyəm” kəlməsi.
İnama bax! İnama!
Baxıram bu əsgərə,
Demirəm bu dünyadan
Eh, o doyub gedibdir;
Özü ölüb,
 bizimçün
İnam qoyub gedibdir.

* * *

Niyə düşdü yadıma
Belə dərqli əhvalat?
İndi biz Sambekdəyik,
Əlimizdə avtomat
Gedirik irəliyə.
Topların zərbəsindən
Torpaq sovrulur göyə,
Ömür sovrulur göyə.
Düşmənin bir «Pələng»i
Bir də çıxdı irəli.
Oynayanda havada
Bir əsgərin sağ əli
Qumbaralar dalbadal

Bu «Pələng»i odladı.
Əsgərin köksü qandı...
Qaldı tüstü içində
«Pələng»,
bir də o əsgər:
Yerdən qaldırın məni!
İrəliyə, igidlər!
Bax, bu da bir inamdır.

Hardan keçdi bu güllə,
Od çıxdı gözlərimdən.
Qurğuşun yağmurunda
Hələ salamatam mən;
Bax, bu da bir inamdır.

Bu dərələr olubdur
Bizə cəbhə sınağı.
Ayağımız altında
Doğma Vətən torpağı;
Bax, bu da bir inamdır.

Pay göndərdik faşistə
Mərmilərin selindən.
Çıxdı Muis cəbhəsi
Düşmənlərin əlindən;
Bir cəbhə ki, düşmənin
Qalasıydı
ovuldu
Guya düşmən bu yerdə
Qalasıydı, qovuldu;
Bax, bu da bir inamdır.

Qoruyuruq inamla
Bu torpağı, bu daşı.

Hərəmizin yanında
İnam adlı yoldaşı.
- Hə, irəli!
 İrəli!
İnsanları mən belə
Cürətli görməmişdim.
Mən inamı bu qədər
Qüvvətli görməmişdim.
Biz cəbhələr alanda
Bəli, düşür yadıma
Həmin o köhnə səngər.
Gəlib düşür yadıma
İnam yaşadan əsgər...

6

Döyüş idi,
Alayımı apardım qabağa mən.
Heç bilmirəm,
Biz nə cürə qorunurduq güllələrdən.
Düşmən bir az atəşinə verdi ara;
Əmr elədim topçulara:
- İrəli!
Atlar, əllər güc gəldilər,
Ağır toplar tərpendilər yerlərindən.
Bəs nə üçün saxladılar
Atı birdən, topu birdən.
Sürücünün gözündə qəm,
Bir boylandı sola-sağa.
 O başladı
Bu toplara, təkərlərə yol açmağa,
Cəsədləri bir cərgədə sıralayıb
 yol açmağa.

Neçə-neçə yaralını aralayıb
yol açmağa.

Əmr elədim mən bu ara:

- Top, irəli!!

Sürücü bir mənə baxdı,
Bir də qara torpaq üstə
Qızıl qana batanlara,
Canlı, cansız yatanlara
O, bu əmrin qarşısında
Donub qaldı heykəl kimi.

Bir cüt gözə sığar imiş
Bu dünyanın sərt qəzəbi,

dərdi, qəmi;

Unutmaram o dəhşətli baxışları...

Daha cürət eyləmədim

Bir də baxım ona sarı.

- Top, irəli!

Şimşək kimi rəqs elədi göydə əli

sürücünün,

Qamçıladi atları o,

Keçdi atlar, keçdi toplar...

Gözlərimi yumdum bir an,

Yol gedirik biz haradan?

Qan döşənib yolumuza,

Can döşənib yolumuza.

Ürəyimdə ağrı, kədər,

Ömrün, günün

Üzərindən keçdi təkər...

Keçdi... Keçdi...

O zamandan dayanmayıb

Toplarımız keçir yenə.

Döyür güllə yağışları,

Təkərimiz keçir yenə.

Fırlandıqca təkərimiz
Gözlərimdə
Gəlib durur o sürücü,
Bir də onun
O dəhşətli baxışları...
O bir kövrək insan idi,
Aramızda yoxdur indi...

7

Bacıcan,
Anama oxuma bu məktubumu;
Burda bir qız vardı
Münəvvər adda;
Uzun hörükləri papağı altda
Bəzən ilan kimi qıvrılıb yatar,
Bəzən də çiyinini qucaqlayardı.
Özü deyib-gülən, xoş xasiyyətli,
Amma çox kədərli gözləri vardı.
Baxışı üzümdə ilişib qalar,
Gözündən qoymazdı məni bir an da.
Görürdün könlünü alıb intizar,
Mən güllə ağzından gec qayıdanda.
Girərdi davanın çətin yerinə,
Yara bağlayardı,
qan saxlayardı.
Səngərlər dalından boylanıb yenə,
Məni axtarardı, soraqlayardı.
Sözünə biganə qalsaydım bir an,
Baxardı üzümə gileyli, incik:
- Ay Vahab, salamat çıxsaq bu oddan
Görəsən biz sonra neyləyəcəyik?!-
Deyib utanardı...

Bir cüt hörük var idi ixtiyarımda,
İki göz var idi,

mənə baxardı,

Bəli, o qız vardı...

İki qəlb var idi,

dərinliyində

Gizli bir məhəbbət odu yanardı,

Bəli, o qız vardı...

«Bağa girdim bağbansız,

Dəvə gördüm sarvansız.

Aləmə dərman verdim

Özüm öldüm dərmonsuz»

Aman!

Münəvvərin səsidir bu səs!..

Şux qəddini ölüm əyməz,

Münəvvər!

Güllə sənə qıyıb dəyməz,

Münəvvər!

Bu qaşları heyifdir aparma,

Gözlərini ver mənə, saxlayım,

Saçlarını ver mənə, saxlayım,

Sonra baxım ağlayım,

Münəvvər!

Düşmən qaçıb əkildi,

Yarahlılar gözləyir,

Münəvvər!

Gözlər səni izləyir,

Münəvvər!

Nəfəsimdən nəfəs al,

Ömrünü vur başa.

Gəl canımdan can verim,

sən yaşa,

Münəvvər!

Yanımda cavanlar ölüb, dözmüşəm,
Dözmədim,
 ağladım Münəvvər üçün.
Ağladım o qaşlar,
 o gözlər üçün.
Qəribə hisslər var bacı, insanda;
Doğrudan qəribə yaranmışıq biz,
Palıdı ildırım vurur,
 dözürük,
Amma bir çiçəyi dolu vuranda
Bilmirəm neçinsə dözmür qəlbimiz.
Qoruyub sevmişik zərif canları,
Gözümüz o qədər gözə baxıb ki,
İncə baxışlardan ilham almışıq.
Gör zaman nə yerə gəlib çıxıb ki,
Belə gözəlləri oda salmışıq.
Ağladım, ay bacı, Münəvvər üçün,
Ağladım,
 dərmanım o əllər üçün.
Tapşırıdım torpağa öz təsəllimi...
Mən elə bilirdim bir kölgə kimi
İzləyir döyüşdə Münəvvər məni.
Əgər yaralansam, uçar yanıma,
Ölsəm də yenidən dirildər məni.
Daha nə faydası gileyin, sözün,
Deyin, bir gözəlin qisməti bumu?!
Bacıcan,
 dərdimə şərik ol özün,
Anama oxuma bu məktubumu.

Yaman soyuqdur hava
Burda küləklər dəli.
Acıqlanıb Dnepr

Qamçılıyır sahili.
Niyə coşdu o belə
Saldı bizi bu hala.
Səngərimiz su altda
Qalacaqdı az qala.
Biz kiçik bir dəstəyik,
Ayrıyıq hissəmizdən.
O sahilə ordumuz
Gözlər xəbəri bizdən,
Gözlər ümidi bizdən.
...Ana, nənəm deyərdi:
Ruzumuz göydən gəlir,
Gəlir çox-çox ucadan.
Ruzumuzu, ay bala,
Fələk salır qarıdan
Fələk tökür bacadan.
- Göydən ruzi tökülməz,
İnanmıram, ay nənə...
Nənəm acıqlanardı,
Sən də gülərdin mənə.
Üstümüzə indicə
Göydən yemək töküldü,
Göydən çörək töküldü.
Qoğal görən uşaqtək
Sevinirik, anacan.
«Ruzimiz göydən gəlir»
Nənəmin bu sözünü
Xatırladım bu zaman.
Yemək bizə can verib,
Duyğumuzu ayıltı.
Başımız üzərindən
Bir təyyarə quş kimi

Halay vurub qayıtdı.
Ürəkli təyyarəmiz,
Çörəkli təyyarəmiz.

9

Hardan gəldi bu güllə,
İstiləndi bədənim,
Batdı suların səsi.
Visla axır tərsinə,
Yeriyir şam meşəsi.
Rənglər yaman qarışdı,
Yoxsa rənglər itibdir.
Laləyə bax qar üstə
Topa-topa bitibdir.
Ləçəklər damcı-damcı
Əriyib itdi birdən.
Bir də bitdi lalələr,
Göründü yerbəyerdən,
Bu kimdir ağ xalatda?
Bir qız gəlir-

Münəvvər!...

- Salam, Münəvvər, salam!

Bəli, mənəm, Vahabam...

Mən bildim ki, sən məni

Tapasısan...

tapası...

Bu ki Münəvvər deyil,

Bir soyuq qar topası.

Münəvvərdir,

qar deyil...

Qardır,

Münəvvər deyil,

Əllər o əllər deyil...
Gözlərimdə bir duman...
Elə bil ki, bədənim
Sönüb bir də alışdı.
Daş asılıb qolumdan,
Qalxa bilsəm birtəhər...
Yenə rənglər qarışdı,
Qar... Münəvvər... Lalələr...

10

Daha yavaş-yavaş gəlirəm cana,
Bura xəstəxana deyil, ay ana,
Yaralixanadır, yaralixana.
Bəzi yaralıya ölümxanadır,
Bəzi yaralıya ümidxanadır.
Burda çarpayıda bizimlə birgə
Güllələr dincəlir, qəlpələr yatır.
Qurğuşun boğulur bədənimizdə.
Çarpanaq doğulur bədənimizdən.
Cərrah naqqaçına keçib birtəhər,
Yenidən dünyaya gəlir güllələr.
Daha yavaş-yavaş gəlirəm cana,
Bura ümidxana, yaralixana...

11

Villi - alman uşağı,
Mehriban, qəlbi yumşaq.
Bir də baxır Vahaba
Həyəcanlı, utancaq.
- Ay komandır, sən yeni
Mənə inanmayırsan?!

- İnanıram, balacan,
Villi, biz dostuq axı...
Uşaq sevinir bu an:
- Di gəl gedək, göstərim,
Mənim sözüm qətidir.
Vahab gedir, o gedir.
Villi baxır dörd yana
Ürəyi qorxu dolu.
O göstərir Vahaba
Düz Kayzer sarayına
Gedən yeraltı yolu.
Vahab onun saçını
Sığallayır mehriban:
- Əlbət çatar sənə də
Bu yaxşılıq, balacan.
Vahab avtomatını
Cəld qaldırıb havaya:
- Gəlin, igidlər, gəlin,
Yol tapmışam saraya!
Yeraltı yol...
İrəli!
Əsgər əsgər dalınca,
Dəstə dəstə dalınca,
Vahabın arxasınca
Bu dar yola girdilər.
- İrəliyə, igidlər!
Əsdi Kayzer sarayı,
Güllələr işə düşdü,
Süngülər işə düşdü.
Daha bu son döyüşdü...
Divarların suvağı
Töküldü hay-haraydan.
Reyxstağın üstünə

Yol açıldı saraydan.
Berlin daha dözməyib
Yerə verdi belini.
Bizim Vahab son kərə
Belə gördü Berlini.

* * *

Axtardılar Vahabı,
Axtardılar nə qədər.
- Eh, belə izdihamda
Fil görünməz, dağ itər.
- Bəlkə elə o tindən
İndi bizə baxacaq,
İzdihamın içindən
Gülə-gülə çıxacaq.
Gözlədilər Vahabı
Hey intizar-intizar.
Nə bilim bəlkə ondan
Bir nişanə tapdılar;
O mehriban, o gülər
Üzünü tapmadılar.
Baxışını, qəlbini,
Sözünü tapmadılar.
Onun igidliyindən
Yazdı cəbhə qəzeti,
Amma yazdı Vahabsız.
Ellər zəfər marşına
Qulaq asdı Vahabsız.
Qaliblərin üstünə
Gül yağdı, gül töküldü.
Oğullu-qızlı dünya
Yenə sevindi, güldü.

Yağdı bahar yağışı
Xırda-xırda - Vahabsız.
Əsgərlər də qayıtdı
Doğma yurda - Vahabsız.
Gözlərində bir ümid
Çıxdı yola bir ana.
Ürəyi təşviş dolu
O boylandı dörd yana.
Əsgər görüb sevindi,
Dedi: - Ay əsgər bala,
Mənim Vahabım hanı?
Sual qaldı cavabsız,
Ana qaldı Vahabsız,
Bacı qaldı Vahabsız...

* * *

Elə bu vaxt Berlini
Gəzməyə çıxdı Villi.
-Vay, bu necə şəhərdir?
Küçələr birtəhərdir.
Qalxıb uçuq divara
Durdu binalarla tən.
- Hamı çıxıb gedibdir,
Vahab əmi burada
Niyə qalıb görəsən?..
Vahab əmi, bura bax,
Ay komandır, bura bax!
Villi qaçıb dayandı
Bu əsgərin önündə.
Gözlərində bir maraq...
- Bəli, Vahab əmidir,
Daşdır, heykəldir ancaq.

Sağ əlində bir qılınc,
Qucağında bir uşaq.
Heykəl sanki bir qaya...
Heykəl baxır baharlı,
Topxanasız, gülləsiz,
Davasız bir dünyaya.
Villi getdi xəyala..

1969

*QIRQOVULAM,
TƏKƏM MƏN*

Əvvəl belə deyildi
Bu örüslər, talalar.
Bizim idi bu torpaq,
Bizim idi bu gülzar.
Düzlərin ən ətirli
Çiçəyi bizim idi.
Yaşıl biçənəklərin
Göyçəyi bizim idi.
Laylamızı çalardı
Yarpaqlar axşam-səhər.
Qırqovul quyruğunda
Bərq vurardı şəfəqlər.
Biz gecələr şirincə
Bir yuxu həvəsində,
Dincələrdik kolların
Yaşıl sərdabəsində.
Üstümüzə düşərdi
Göy sarmaşığı salxımı.
Suyumuz şəh damcısı,
Dənimiz gül toxumu.
Şəlalənin şövq ilə
Daşa çırpılmasından,
Dağ çayının qayada,
Daşda çırpınmasından,
Bir gözü dar, suyu bol
Bulaq pıqqılısından
Yaranıbdır nəğməmiz;
Beləcə ömr etmişik
Səslər aləmində biz,
Rənglər aləmində biz.
Meşə ətəkləriylə
Dəstə tutub qaçardıq.
Allah, allah, o vaxtlar
Nə arxayın uçardıq.

Bəs kimə neylədik ki,
Özümüzdən inciyib,
Səsimizdən bezdilər.
Axır bizi susdurub,
Nəğməmizi kəsdilər.
Qaldı yuvalarımız
Yaşıl kollarda xal-xal.
Bir zaval gətirdilər,
Bizim üçün, bir zaval -
Bu yenotlar, yenotlar
Zülüm gəldi bizimçün,
Ölüm gəldi bizimçün.
Arı kimi təpilib,
Dolu kimi yağdılar.
Bizi didərgin salıb
Yuvamızı yıxdılar.

İndi yenotlar gəzər
Cığırda da, izdə də,
Uçan yerimizdə də,
Qonaq yerimizdə də.
Peşələri budur ki,
İzimizi axtarıb
Hər kola bir baş çəkə.
Kollar düşməndir bizə,
Daşlar da bir təhlükə
Budaqlarda səslənən
Bəlkə heç yarpaq deyil.
Ağaclar da yenotdur
Diş qıcıdır elə bil.

Görən küləklərdimi
Göy otları oxşayır?
Bu tərpnəş yənotun
Gəlişinə oxşayır!
Çaqqal hənirtisinə
Əzəldən vərmiş idik.
Tülkü biciklərinə
Zorla öyrənmiş idik.
Bu ölumdən qaçmağa
Təzə vərmişlər gərək,
Lap təzə fəndlər gərək.
Bərələr, bəndlər gərək.
Yırtıcılar inadlı...
Qanadlılar qanadsız,
Qanadsızlar qanadlı...
Dəvəquşular kimi
Qaçmağımız var idi,
İndi qaçmağımız yox.
Havalanıb qəfildən
Uçmağımız var idi,
İndi uçmağımız yox.
Budağın ola-ola
Budaq sənin olmasın,
Ovlağın ola-ola
Ovlaq sənin olmasın;
Böyük dərdidir
 eləmi?!
Ot içində daş kimi
Qaraltıya dönmüşük.
Biz yənot tükələrində
Parıltıya dönmüşük.

Bir anam vardı mənim
Zərif qanadı rəng-rəng,
Döşünün altı məxmər,
Başı əlvan bir çələng
Onsuz çöllər darısqal,
Yamaclar da elə bil
Bir qəfəsə dönərdi.
Onun qanadı altda
Düzlər genişlənərdi,
Dünya genişlənərdi.
Ayağımız altında
Döşənəndə şəfəqlər,
Nəğmə öyrətmək üçün
O, qanadı altına
Aldı bizi bir səhər.
Lələklər arasından
Başımızı çıxarıb
Baxırdıq dörd tərəfə.
Oxuyanda ucadan
Anam bizi susdurub
Danlayırdı hər dəfə.
Bilmirdik o zamanlar
Təhlükə var, qorxu var...
Birdən başımız üstə
Tərpəndi göy budaqlar.
Qanadını qaldırıb
Anam göz etdi bizə.
Biz kolların içinə
Dağıldıq birnəfəsə.
Qəfil anamın üstə
Atıldı bir qaraltı,

Bir haray qopdu bu dәм.
Dünya gözlәrimizdә
Qaraldı, nә qaraldı...

4

Yetim böyümәk çәtin,
Böyüdüm yuxularda,
Böyüdüm qorxularda.
Bir vaxt gördüm yalqızam
Ürәyim tәk darıxır.
Sirdaş tapdım özümә,
Ana oldum mән axır.

Balam oldu,
 o gündән
Elә bildim hәр budaq
Qorxulu bir yenotdur
Dayanıbdır qәsdimә.
Tutub cücәlәrimi,
Atılacaq üstümә.
Kәsildi ixtiyarım.
Onunçün dә heç zaman
Qanadımın altını
Görmәdi çolpalarım.
Canlarına keçmәdi
Bәdәnimin istisi.
Yüz yol diksindiribdir
Uçan buludlar bizi,
Dinән yarpaqlar bizi.
Dayanardıq göz-gözә...
Hanı çolpalarım bәs,

Niyə görünmür gözə?!
Hanı əzizlərim bəs,
Niyə çıxmayı düzə?!
Gözüm daşda, kəsəkdə,
Gözüm küncdə-bucaqda.
Bir bala həsrətində
Soraqdayam, soraqda.
Mən də ana ömrümü
Belə başa yetirdim.
Bir yenot gəlişində,
Bir hücum tufanında
Cücələri itirdim,
Körpələri itirdim!
Aha! aha! tapıldı!
Əzizlərim burdadır!
Gizləniqlər koldadır.
Eh, bunlar da daşdı ki,
Gözüm məni aldadır.
Daşdan bala olarmı,
Məndən ana olarmı?

5

Deməyin qırqovullar
Hələ də tək-tək qalır.
İndi bizdən yadigar
Hər cığırda bir lələk,
Hər kolda bir tük qalır.
O yarpaqlar ki, bizim
Nəğməmizi eşidib
Onlar çoxdan xəzəldir,
O yarpaqlar ələnilib.
O kollar ki, bir zaman

Sıǵnacaq olmuş bizə
O kollar da kələlib.
Ovlaqlar ovuc içi,
Daldasızdır yamaqlar.
Hansı ağaclarda ki,
Xatirəmiz yaşardı,
Kəsilib o budaqlar
Doğranıb o ağaqlar.

6

Təhlükəni, qorxunu
Bu gün almayıb vecə,
İstəyirəm oxuyum,
Oxuyum ürəyimcə.
Qorunmaq ehtiyatı -
Atıb onu kənara,
Oxuyum bu nəğməmi
Doğranan ağaclara
Qırılan budaqlara,
Boş qalmış ovlaqlara.
Əvvəlcə azad-azad
Deyilən nəğmələri
Sonra dimdiyimizdə
Yeyilən nəğmələri
Yaşadım bir anlığa.
Yanan analar üçün,
İtən balalar üçün
Oxumaq istəyirəm.
Amma elə oxumaq,
Könlüm bir az ovuna,
Sonra bir də qəmlənə.
Bütün dərdim, həsrətim

Bu nəğmədə cəmlənə.
Axı niyə bu dərdi
Gizli-gizli çəkəm mən?!
Oxuyum ki, yalqızam,
Qırqovulam, təkəm mən.
Belə qəmli oxusam
Mənə baxan olarmı?
Görəsən quş dərdinə
Şərik çıxan olarmı?..

mart, 1969

***NEFT DAŞLARINDA
GECƏYARI***

Qoy əvvəl özümə inanım özüm,
Bilim

bu nə yuxu, nə də xəyaldı.

Bu duyan ürəyim, bu baxan gözüm,

Bu dənizin üstü, göylərin altı...

Suların üstündə nəhəng bir şəhər,

Uzanan küçələr,

Yanan çilçıraq,

Yatan pəncərələr,

Oyaq buruqlar

Bu da gül-çiçəklər,

O da bağça-bağ.

Heyrət qamaşdırdı gözümü bir an,

Gördüm

nə yuxudu, nə xəyaldı bu.

Çıxıb əfsanədən,

Çıxıb nağıldan

Baxdım həqiqətə gözüm dolusu.

Baxdım bu qüdrətə,

Bu dəm-dəsgaha;

Nağıllarda

ulu pəhləvanların

Dəyirman daşını alıb çiyinə

Dağlar aşmağına inandım daha.

Əfsanə şəkilli hər hekayətin

Biryolluq inandım həqiqətinə.

Yeddi div öldürən Məlikməmmədin

İnandım gücünə, cəsarətinə.

Ulduzlar axışıb

Tökülüb yerə,

Zülmətin evini yıxdım bu gecə.

Bütün nağıllara, əfsanələrə

Həqiqət gözüylə baxdım bu gecə.
Eh tarix uzununu,
 nə sayım ki, mən
Çox, çox möcüzələr yaradıb insan.
Axır ki, əllərin möcüzəsindən
Birinə zər düşüb,
Birinə ad-san.
Biri qarğış deyib,
 ölümə qarğış,
Ömrünü həyatda bac qoyub gedib.
Guya axirətdə şah olacaqmış,
Başına ehramdan tac qoyub gedib.
Bu Neft Daşlarısa başqa möcüzə,
İnsan qüdrətidir o çıxıb üzə.
Bax insan gücünə,
 bax inadına,
Gəl sən də heyrətlə bu dünyadan keç.
Hələ dünyamızda
 zəhmət adına
Bu boyda abidə qoyulmayıb heç.
Körpülər yol gedir üfüqə sarı
Əsrin bir sehrkar karvanı kimi.
Yatır Neft Daşları bu gecəyarı
Hünərin sonuncu imkanı kimi.

Bir qarış torpağı min qarış eylər,
Dəryanın altını şum eylər insan,
Qayanı əridib mum eylər insan.
Daşları öyrədər gül bitirməyə,
Buludu öyrədər süd gətirməyə.
Zərrə ümidi də qalmasa əgər,
Cəsarət düşərmə öz həvəsindən?
Yaşamaq haqqını alacaq hünər,

Lap iynə ucundan, qum dənəsindən.
Buna şahid olar gələcək özü,
Mənə inam dərsi deyir bu gecə,
Mənə Neft Daşları deyir bu sözü.
Bilmirəm torpağı hayandan gəlib,
Bəlkə Abşerondan, Şirvandan gəlib.
«Daşlar» öz üstündə torpaq yetirmiş,
Torpaq qızıl-qızıl güllər bitirmiş.
Bu yanda

nəfəsi soyuq dirəklər,

Bir yanda

göz kimi yanan çiçəklər.

Bir budaq sığınb polad sütuna,
Əllərin qayğısı,
İnsanın gücü
Görün bir-birinə yovuşub necə,
Sərtləklə incəlik qovuşub necə?!

Alıb öz altına tufanlarını,

Bu gecə quzudur,

Xumardır dəniz.

Güzgüdür, aynadır,

Hamardır dəniz.

O, burda özünü çox işə saldı

Qasırgalarını, tufanlarını,

Bütün qəzəbini, küləklərini

döyüşə saldı;

Amma fətlər ilə

Bacarmadı bu dəniz.

Döyüşkənlər önündə

Qasırgalar çökdü diz.

Gəldi polad dirəklər,

Damarları gərilmiş

Cod əllər, daş biləklər.
işində inad olan,
Nəfəsləri od olan
Gəldi sözü bütövlər,
Gəldi baxışı sərtlər.
Dalğaların içində
Goründü tunc sifətlər,
Bərkidi tunc bədənlər.
Bir də inama dönüb
Gəldi qurban gedənlər.
Gəldi polad sinələr
Ölümlərlə döş-döşə.
Dəniz girdi döyüşə.
İnsan girdi döyüşə.
Bu yıxanda
O durdu,
O sökəndə
Bu qurdu.
Dəniz pəhləvanları
Burda dənizi yordu,
Qasırğalar usandı.
Axır insan inadı
Buruq-buruq ucalıb,
Dirək-dirək böyüyüb,
Körpü-körpü uzandı.
İndi
 heç ağına gətirmədiyi
Çiçəklər altında, güllər altında,
Ayaqlar altında, əllər altında
 uyuyur dəniz.
Dəfnə ağacının yarpağı altda,
Yatır meydanların çırağı altda.
Əbədi nəğməsi dodaqlarında

Estakadaların ayaqlarında
Çırpına-çırpına uyuyur dəniz.
Bu şirin yuxunun üstündə şəhər,
Dincəlir binalar, yatır küçələr.
Otaqlara axan,
Körpünü aşan,
Şiltaq ləpələrə düşüb oynayan
Ayın ziyası da başqa bir xəyal...
Yatır fəhlələr də, yuxusu halal.
Təkcə mən oyağam,
Yox, yatan mənəm,
Çox mürgü döyübdür əlimdə qələm
Xəyalım oynayıb dağla, aranla,
Çəməndə çiçəklə,
Döşdə dumanla;
Duyğusuz günləri vermişəm yelə,
İndi dəniz kimi ha dalğalan, coş,
Belə möcüzələr önündə hələ
Sözümüz kasaddır,
Qələmimiz korş.
Hanı şerimizdə belə ehtişam?
Heyrətlənmək gəlir əlimdən bir az,
Mən də hazırına gəlib çıxmışam.

Bir az söhbət açıb eldən, obadan,
Anam danışardı mənə o zaman:
«Bizim Babadağın ətəklərində
Odyana adlanan sehrli yer var.
Orda alov çıxar yerin çatından,
Torpaq gecə-gündüz yanar, odlanır.
Biz çox isinmişik çəndə, qırovdə,
Qazan qaynatmışıq həmin alovda».
İstərdi ürəyim quş olub uça,

Mənim uşaq fikrim, uşaq xəyalım
Daim yol gedərdi bu söz dalınca.
Bilməzdim Odyana hayanda yanar,
O ocaq başında fikrim dolanar,
Körpə hislərimi isindirərdim.
Dağa qar düşəndə
Titrədi könlüm,
Heyf, Odyanamız söndü deyərdim.
İndi o anımı salıram yada,
Onda nə biləydim
buz altında da
Bizim ocağımız yanır həmişə.
Çox ocaqlar yanır ocağımızdan,
Çox cıraq alışıq çırağımızdan.
Arandan dağlara,
Dağdan arana,
Daşlar Odyanadır,
Düzlər Odyana.
Ən böyük Odyana Xəzərdir özü,
Dalğalar alovu,
Damcılar gözü.
Mən də od üstdəyəm bu gecə yarı,
Sanki bir qazandır,
Oaynayır Xəzər.
İşləyir torpağın qan damarları.
Mazutlu daşlar da
qapqara çıraq,
Bizim od-ocağın nişangah yeri.
Dənizin içində bardaş quraraq
Oturub qocaman neft elçiləri.
Bı da bir ömürdür,
Yansın hər vədə,
Kimin tapdığını kim itiribdir...

Gül-çiçək bitirə bilməyəndə də
Bu torpaq altında od yetiribdir.
Xəzər od püskürdü günün birində,
Torpağın ahını bir az kiritdi.
Axır ki Xəzərin ocaq yerində
Babəkin kəsilən qolları bitdi.
Yetər bu biləklər aya, ulduza,
Dünyanın boynuna qol sala bilər.
Bu nəhəng körpülər baş-başa dursa,
Bakıdan Təbrizə yol sala bilər.
Bu kimin eşqiydi sinəmdə dindi?!Könlüm tilsimdədir,
Gözüm sehirdə.
Əvvəlkilər kimi deyiləm indi.
Ən uca yerdəyəm,
Ən uca yerdə.
Burdan deməliyik hər sözüümü,
Fəhlə kürsüsüdür bu Neft Daşları,
Fəhlə kürsüsü.
Şöhrət kürsüsüdür bu Neft Daşları,
Şöhrət kürsüsü.
Çatacaq dünyanın üfüqlərinə,
Hələ şöhrətimiz gedir dərinə,
Hələ qüdrətimiz gedir dərinə,
Deməzlər Xəzərin suyu soyuqdur,
Yollar ocaq-ocaq,
Buruq-buruqdur.
Yol yenə uzanır,
İz yenə gedir.
Xəzər,
Azərbaycan,
bu odlu diyar,
Alıb şöhrətini çiyinə gedir.

Körpülər yol alıb üfüqə sarı
Əsrin bir sehrkar karvanı kimi.
Yatıb Neft Daşları bu gecə yarı
Hünərin sonuncu imkanı kimi.

iyun-avqust, 1976

***QOBUSTANDA DAŞ
ÖMRÜMÜZ***

Özümlə nə döyüşüm,
 özümlə nə vuruşum,
Burda köhnə izlərin
 cığırı ot, yeri şum.
Daha bu yoldan geri
 dönən yox ki, soruşum,
İlahi, mən bu daşı
 götürüm, götürməyim?

Ah, bir də mən bu daş sual-cavabın,
Həllini gəzirəm özüm-özümdə.
Qobustan dediyim bu daş kitabın
Yazısı-pozusu başqa dözümdə.
Qobustan dediyim bu daş əzabın
İzləri ovcumda, həm üz-gözümdə.
Tamam özümüzük, tamam özümüz.
Burda məkan bizik, məqam özümüz.

Ömrün bizə düşən ağır daşları,
İztirab daşları, ağır daşları.
Torpağın üstündə zindan qapısı
Kentavr belində sağrı daşları.
Zindan qayasının çıxış yolunu
Tapa bilməmişik, tapa bilmişik.
Olub daş sağrılı daşlar belində
Çapa bilməmişik, çapa bilmişik.
Tamam özümüzük, tamam özümüz.
Burda məkan bizik, məqam özümüz.

Bəlkə bu torpaqda sınıanmış daşıq,
Burda gül-çiçəklə oynamamışıq.
Burda nə zərif əl, zərif bənövşə,
Burda daş bədənələr girib döyüşə.

Burda daş biləkli yumruq oynayıb,
Əmrlər verilib, buyruq oynayıb.
Burda qalıb iki daş arasında,
Kəsilə-kəsilə quyruq oynayıb.
Əvvəlcə əzablar, dərdlər çəkmişik
Sonra bu daşlara xətlər çəkmişik.
Rahatca oturub eşqi bəxtəvər
Sevgi məktubları yazmamışıq, yox.
Daş qələmdən çıxıb bu işarələr,
Düşməyə tuşlanıb, bu nizə, bu ox.
Daşda ayaq tutmaz sevgi xəbəri,
Hara göndərəydik bu daş dəftəri.
Bu da bağrımızın daş olan yeri,
Zamanın üzü sərt, ömür dolaşığı,
Biz sevgi məktubu yazmamışıq, yox,
Burda gül-çiçəklə oynamamışıq.
Tamam özümüzük, tamam özümüz.
Burda məkan bizik, məqam özümüz.

Bu da bəxtimizə yazılan daşdı,
Qəfildən bağlayıb bənd-bərəmizi.
Arxımız ağzına basılan daşdı.
Bu daş div daşdı, əjdaha daşdı.
Oxumuz iz salıb üstündə qalıb.
Suyumuzu kəsən divlərə qarşı,
Uzun çəkib ölüm-dirim savaşı.
Yaman uzun çəkib...

Dərənin, dağın

Cadar dodaqların yanıb torpağın.
Dəryaya baxsa da, səhraya dönüb,
O vaxtdan yanıqdı daşı- kəsəyi,
Yaman kasıb qalıb otu-çiçəyi.
Çay daşı, çaylaq daşı,

Burda axtar dağ daşı.
Ahımızdan qaralıb,
Tapmazsan bir ağ daşı.
Qara daşı da çevirə bildik
Axır ki, arxımız açıldı, gəldi,
Divin dövranını devirə bildik.
Divdən suyumuzu aldığımız gün,
Sevinib, oynayıb, çaldığımız gün
Daş üstə gör necə yallı gedirik,
Murada çatırıq, əhdə yetirik.
Axır ki, göyərir arzu daşımız,
Dəyirman daşımız, ruzu daşımız...
Tamam özümüzük, tamam özümüz.
Burda məkan bizik, məqam özümüz.

Hə bu da bizimdi, xislət daşımız,
Xain qardaşların xəyanət daşı-
Yəni bəxtimizə yazılan daşdı.
Kəndiri kəsilən Məlikməmmədin,
Quyusu ağzına basılan daşdı.
Qırx arşın quyunun dibində qalan,
Məhəbbət arzusu qəlbində qalan,
Şərin, xəyanətin zərbində qalan,
O igid zülmətdən çıxsada belə,
Şəri, xəyanəti yıxsada belə,
İşıqlı dünyaya baxsada belə
Quyu da, o daş da yaşayır hələ.
O xain qardaş da yaşayır hələ,
Hələ fitnə-fəsad halındadırlar.
Mən elə bilirəm xain qardaşlar
Yenə də o daşın dalındadırlar.
Durub bir-birini hey güdə-güdə;
Elə indi də

Sən baxma gücünə Məlikməmmədin,
İndi belə daşı qaldırmaq çətin.
Belə quyulardan çıxmaq çətindir,
İndi o divləri yıxmaq çətindir.
Bir az da böyüyüb xislət daşımız,
Yəni bəxtimizə yazılan daşdı,
Quyusu yanında qazılan daşdı.
Tamam özümüzük, tamam özümüz,
Burda məkan bizik, məqam özümüz.

«Bənzəyir kündə ayağında,
 dəyirman daşına»-
Yəqin Xaqaninin səsidir, bu səs,
Bəlkə onunkudur, o daş, o məhbəs.
Hələ də üstündən getməyib pası,
Bu dünya açılmaz zindan qapısı -
Ah, biz bu zindanın qapılarını
Aça bilməmişik, açmışıq.
Ah, biz bu zindanın məngənəsindən
Qaçmışıq, qaçmışıq.
Şair ayağında daş kündə-kündə
 elə indi də,
Zülumdür sənətin yolu hələ də,
Könlündə haqq sözü dustaq olanlar
Alışır elə də, yanır belə də.
Bir də seyr edirəm mən sağ-solumu,
Şeir yanğısı var dodaqlarımda.
Elə bil qanadlar sıxır qolumu,
Elə bil kündə var ayaqlarımda.
Biz burda əzablar, dərdlər çəkmişik.
Sonra bu daşlara xətlər çəkmişik.
Dustaqlar günəşi həkk edib daşa,
Günəşə həsrətlər çəkər günəşi.

O dözümlə bizimlə yaşayır qoşa,
İndi də görürəm o cəfakeşi.
Bu daşı balaca dəbərtmək olsa,
Dayaq tutanını gəbərtmək olsa,
Bu daşın altından nələr çıxacaq,
Çənənin əziyi, dilin yanığı,
Cələ dolaşığı, tələ sınığı,
Arçan kötökləri, palıd kökləri,
Pələng pəncələri, şir biləkləri.
Bu daşın altından lağım çıxacaq,
Cığırıları dağım-dağım çıxacaq.
Bu daş kitabələr,

bilmirəm nələr...

Biz səbr yazmışıq bu daşlar üstə,
Biz qəbir qazmışıq bu daşlar üstə.
Tamam özümüzük, tamam özümüz,
Burda məkan bizik, məqam özümüz.

* * *

Dili kəsilməmişin, bir əzilmişin,
Bir paməl olmuşun, bir yorulmuşun,
Bu, bir boğulmuşun dözümlə daşımı,
Yoxsa ki, bir mərədin bükük dizləri?..
Burda üzümündə zərbə şırımını,
Burda belimizdə qamçı izləri.
Zülümkar önündə, şah hüzurunda
Alışa-alışa dayanmağımız.
Namərdin dözülməz zülümləriylə
Barışa-barışa dayanmağımız.
Elə öz içində yığılıb qalan,
Yumulub, boğulub, sıxılıb qalan,
Haray səsimizdi, yatan hirsimiz,

Dözən səbrimizdi, susan dilimiz.
Kəsilib qıvrılan üsyan dilimiz.
Bu qaval daşı yox, bu nalə daşı,
Gözümüz yaşından şələlə daşı.
Zaman çox dözümün qolunu gərmiş,
İlahi, səsdən də heykəl olarmış,
İlahi, haray da daşa dönərmiş.
Ehtiyatlı olun qaval daşından,
Ehtiyatlı olun ər savaşıdan.
Yox, qaval daşını zərb ilə çalma,
Sıxılıb, yığılıb, boğulub qalan
Bu səs birdən-birə partlaya bilər,
İçindən püskürüb çatlaya bilər.
Sonra bu üsyanı saxlamaq olmaz,
O milyon insanı saxlamaq olmaz.
Bu qəfil üsyanı saxlamaq olmaz,
Lap elə indi də püskürə bilər
Bir tufan sayağı iş görə bilər.
Ehtiyatlı olun qaval daşından,
Ehtiyatlı olun ər savaşıdan.
Tamam özümüzük, tamam özümüz,
Burda məkan bizik, məqam özümüz.

* * *

İki qaya daşı,
Durub yanaşı.
Bu darısqallıqdan, daş aralıqdan,
Belə qaranlıqdan yolumuz keçib.
Dirənə-dirənə qalıb çiyinimiz,
Sürtünə-sürtünə qolumuz keçib.
Haray bu keçidin basabasından
Ağırdır keçmək bu daş arasından.

İllah ki, yolunu sıxa daş qaya,
İllah ki düşmən də səni qısnaya.
İllah ki, pusquda duranın olsun,
Arxadan badalaq vuranın olsun.
Xainlər də çıxı yola illah ki.
Görürəm yığılan neçə igidi,
Bu da ömrümüzün ağır keçidi.
Sürüşə-sürüşə keçənlər olub,
Dirəşə-dirəşə keçənlər olub.
Sıxılıb keçmişik, sıxıb keçmişik,
Biri-birimizi yığıb keçmişik.
Burda sürünmüşük lap dizin-dizin,
Üstündən keçmişik bir-birimizin.
Saç yolub, üz cırıb, baş didə-didə,
Qalmışıq arada daş didə-didə,
elə indi də.

Daşda dırnağımız sanki xış olub
Cırıb bu keçidi xış didə-didə.
Gah öz-özümüzün qalmaqalında
Qalmışıq arada daş didə-didə
elə indi də.

Bu yolda bizimlə əzab tən keçir,
Hələ də yolumuz keçiddən keçir.
Yandırır yanağı yaş didə-didə
Qalmışıq arada daş didə-didə,
elə indi də.

Aman bu darısqal keçidlər ilə
Yaxşı ki, gedib də gələ bilmişik,
Yaxşı ki, yaşayıb ölə bilmişik.
Açıb yolumuzu xış didə-didə,
Qalmışıq arada daş didə-didə
elə indi də.

İki qaya daşı,
durub yanaşı,
Görürmür yolumun o baş - bu başı.
Tamam özümüzük, tamam özümüz,
Burda məkan bizik, məqam özümüz

* * *

Bir az olmamışığıq
bir az olmuşuq,
Bəlkə bu daşlarla xilas olmuşuq.
Bu dəniz həmişə mürgüləməyib,
Əjdaha dalğalar sahilə dəyib,
Dəniz aşıb-daşib tufanlananda,
Su alıb ağzına yurd-yuvamızı;
Qalmışığıq dənizdə biz əl-amanda.
Belə ağır gündə, ağır zamanda
Yol nədi, iz nədi, daha körpü nə...
Görmüşük batırıq, axır nəfəsdə
Onda əl atmışığıq saman çöpünə.
Bizim o batabat anlarımızda
Mələklər dolaşib yanlarımızda.
Allahımız imdad eyləyib bizə,
Sonra bu daşları töküb dənizə,
Bir də əl atmışığıq,
saman daşlaşib,
Dənizdə vaxt donub, zaman daşlaşib,
Daşlar birdən-birə adalaşiblar,
Sonra adalarda insan daşlaşib.
Bir az olmamışığıq, bir az olmuşuq,
Bu daş adalarda xilas olmuşuq.
Sanki tanıyıram bu daş tanışını,
İnsan əzasıdır, alın qırışı,

Cırmaq yerləri var bu əzalarda.
Üstü oyum-oyum, kasa-kasadır
Zəhər içirmişik bir-birimizə
bu kasalarda.

Şərbət içirmişik bir-birimizə
bu kasalarda.

Tamam özümüzük, tamam özümüz,
Burda məkan bizik, məqam özümüz.

* * *

«Ömrümün sarayından
gündə bir kərpic düşər».
Min belə kərpic düşər,
torpağa nə güc düşər?..
Ömrün karxanasında
bəlkə bir az gec bişər,
İlahi, mən bu daşı
götürüm, götürməyim?..
Ömrün kürəsində bişən daşlara,
Bizim bəxtimizə düşən daşlara
Birdən-birə qurban olmağım gəlir.
O boğulmuş səsə, o daş məhbəsə,
Lap elə o insan əzalı daşa,
Şərbətli, zəhərli, kasalı daşa.
Təpədən dırnağa əzab olsa da,
Çox çətin oxunan kitab olsa da
Bu daşlara qurban olmağım gəlir.
Ata-babamızın baş daşlarına,
Ömrün sərt yazılı yaddaşlarına
Birdən-birə qurban olmağım gəlir.
Çevrilib baxanda elə bilirəm
Ardımca bir elim, oymağım gəlir.

Ömrün bizə düşən ağır daşları,
İztirab daşları, ağrı daşları.
Torpağın üstündən zindan qapısı,
Kentavr belində sağrı daşları.
Bizə tale verib bir miras kimi.
Daşları torpağa vurub ki, mismar,
Ayağım altından bir palaz kimi
Çəkib torpağımı çıxarmasınlar.
Tamam özümüzük, tamam özümüz,
Burda məkan bizik, məqam özümüz.

yanvar, 1998

Buynuz

*ŞİRVAN ALVERÇİSİ VƏ
NƏSİMİ*

Hələbin bazarı qaynaşır yenə,
Təngiyir insanın ürəyi burda.
Cır səslər qarışıb biri-birinə:
- Hə, gəl, gəl
 Şirvanın ipəyi burda,
Gəl, Şirvan ipəyi...
Bu səs hardan gəldi, görəsən hardan?!
Dəydi qulağına bir kəlmə:
- Şirvan.
Diksindi Nəsimi,
Durdu bir qədər
Bədəni isindi,
Gözləri yandı.
Yatdı ürəyində min-min fikirlər,
Beynində,
ruhunda Şirvan oyandı.
Bir torpaq oyandı könlündə onun...
Belini düzəltmək istədi,
 bildi
Bir həsrət yükü var belində onun.
Səs gələn tərəfə boylandı yenə
Bir ümid şöləsi dəydi üzünə,
Bir haqq çırağı var əlində onun.
Yeridi qabağa.
Durub bir qoca
Düzülüb yanında ipək parçalar,
- Hə, burda ipək var,
Burda parça var!..
Qoca haray salıb qoparır həşir,
Müştəri axtarır,
 müştəri gəzir.
Şairin, qəlbində məhəbbət, qürur,
Ərk ilə qocanın önündə durur.

- Uzaqdan eşitdim gur səsinizi,

Salam!

Nə var, nə yox bizim vətəndə?!

Mən də şirvanlıyam,

görəndə sizi

Elə bil açıldı gözüm vətəndə.

Qoca dodaq büzüb

qımışdı bir az:

Malın qabağında dayanmaq olmaz;

Hə, demək, yerliyə?..

- Yerliyə, bəli!

- Yerlinin yerliyə xeyri dəyməli,

Ölçüm? Neçə arşın?..

- Qoca, bir dayan,

danışma belə,

Vətəndən danış bir,

vətəndən danış,

Sən özgə sözləri gətirmə dilə.

Sən Allah, o yerdən ayrıldığın gün,

Girdiman kükrəyib çağlayırdımı?

Ürəyim darıxır burda qar üçün,

Şamaxı dağları indi qardımı?

Könlüm ümidini niyə kəsibdir?!

Dağlar tanıyarmı məni görünə?

Bir vətən çiçəyi görsəm bəsimdir

Görüm bitir necə,

açılır necə.

Yəqin ki, Girdman axır eləcə,

eh, təki axsın.

Pirqulu düzlərə baxır eləcə,

eh, təki baxsın.

Səndən el-obanı soruşmuram, yox,

Vətəndədirlərsə nə dərdləri var,

Verərəm, bəli. Yerlinin yerliyə xeyri dəyməli.
Pulunu?..

Hə, hə də bildim pulun var,
Verməsən də olar, versən də olar.

Buyurun, bir arşın...

Şair alıb onu sızır köksünə.

Şirvan torpağında bitib boy atmış

Bir topa bənövşə taxır köksünə,

Bir tut yarpağını sızır köksünə.

O sızır ipəyi ovcunda bərk-bərk...

Fikri bir anlığa uçanda onun

Barmaqlar boşalır,

Tellənir ipək,

Bir lalə açılır ovcunda onun.

Lalə yarpağını sürtür üzünə,

Ələnib, yağrulub bu ipəkləşən

Şirvan torpağını sürtür üzünə.

Durur gözlərində ellərin toyu...

Bu nədir -

Bir ovuc Girdiman suyu...

Bu bir qız nəfəsi,

Bir az el səsi,

Bir yamac yaşıllıq -

bir az doğma yurd,

Bu vətəndən gələn bir əsim külək,

Bir əlçim bulud...

Gəzdirir buludu şair üzündə

Kirpiyi nəmlənir ipək buluddan,

Bir damcı yağışa dönür gözündə.

Qoca təaccüblə baxır şairə:

-Əhsən, min əhsən...

Hələ mən sənintək bir ipəksevən

Adam görməmişəm;

Var olsun Hələb,
Amma çox az aldın,
Bəs bu nə əcəb?!
Eşitmir,
 gözündə susubdur bazar,
Ürəklə danışır şair Nəsimi.
İpəyin üstündə bir damcı yaş var.
İpəklə danışır şair Nəsimi.
- Bəlkə görüşmədik,
Keçibdir yaşım...
Mən sənsiz heç nəyəm,
 gör nə gündəyəm,
Çıxmısan əlimdən, torpağım, daşım.
Bir arşın ipəyin ümidindəyəm...
Ah, ipəyim mənim,
Çiçəyim mənim.
Ah, Şirvanım mənim,
Gümanım mənim!
Yangımı, odumu soyut bir qədər,
Kövrək ürəyimi ovut bir qədər,
Bir az dinclik gətir ruhuma görüm,
Bir az sərinlik qat ahıma görüm!
Bir arşın ipəyim,
Çölüm, çəmənim!
Qoy sıxım köksümə səni bir də mən.
A sinə dağımın sarğısı mənim,
A sinə dağımın ağrısı, vətən!
Vətən! Ay vətən!

1968

BƏNÖVŞƏ GİLEYİ

1

Baharın göz açan məsum uşağı,
Nəfəsin ətirli yazdı, bilirik.
Şöhrətin uludu, başın aşağı,
Ömrün göz qırpımı, azdı bilirik.

Çiçəkdi boylanır sağ-solumuzdan,
İndi vaxt nə gəzir iş yolumuzdan,
Mənzil yolumuzdan çıxmaq, bənövşə,
Gəlib burda sənə baxmaq, bənövşə.

Yol-izdə deyilsən səni görələr,
Dəhlizdə deyilsən səni görələr,
Eyvanda deyilsən, evdə deyilsən,
Məclisdə, stolda, kefdə deyilsən,
Güldanda deyilsən səni görələr.

Bu da başqa cığır,
başqa axındır,
Hərə bir tərəfdə gül dərə bilir.
Yox, lələyə baxma, bizə yaxındır,
Özünü bir döşdə göstərə bilir.

Yasəmənə baxma, budaq-budaqdı,
Bir az da hündürdü, bəxti oyaqdı.
Qızılgülə baxma, gəlib, əkilib,
Sulanıb, daranıb, zəhmət çəkilib

Qoyub ləçək-ləçək gül yarpağını,
Burda səni görən kimdi, bənövşə?
Kim verir kol-kosa əl-ayağını,
İndi kola girən kimdi, bənövşə.

Biz necə demişdik?
Lap qıraqda ol,
Ən dərin dərədə, ən uzaqda ol,
Təki sən əziz ol,
Belə təmiz ol,
Belə ətirli ol,
Sən xətirli ol...

Sən öz əzizliyin, təmizliyinlə,
Belə az ömürlə,
 belə səbirlə,
Beləcə utancaq bir duruşunla,
Beləcə vuruşsuz bir vuruşunla
Həmişə sən bizə görünəcəksən,
Ətrinlə təptəzə görünəcəksən.

Sən necə deyirsən,
 hansı vaxt yetib?..
Baxsan ölçü-biçi elə cür itib;
Qanqal elə qalxıb, kol elə bitib
Alçaq kölgəsində görünmək olmur.

Quşqonmaz boz çölə, gül bağa çəkir,
O sola dartınır, bu sağa çəkir.
Çayırın kəndiri sucağa çəkir,
Onun dalısınca sürünmək olmur.

Qara yel lalənin açdı üzünü,
Qərənfıl diksinib qırpdı gözünü.
Deyəndə namərdə tikan sözünü,
Gül olub ləçəyə bürünmək olmur.

Nədir düzlük rəmzi,
o daş, tərəzi,
Onun da mili düz vurmasa necə?..
Eh, qədirbilməzin var öz qərəzi,
Qədir bilən səni sormasa necə?
Nərgizin bağlana bəndi-bərəsi
Əl ondan bir çələng hörməsə necə?
Elin gözlərində ucalan kəsi,
Elə başçı olan görməsə necə?

3

«Bənövşə tala»dır bu yerin adı,
Burdan axan çayın yüyəni yoxdur.
Sular bu talanı yuyub apardı,
Torpağın bir hayıf deyəni yoxdur.

Bulaqlar qurusun,
bulağa baxma,
Budaqlar kəsilsin
budağa baxma,
Bənövşəyə baxma,
Meşəyə baxma -
Bəs bu qoruqçunun insafı hanı?
İşinin ustası, sərrafı hanı?

Təpə hamarlanır, çala sökülür,
Sel-suyun ağzında tala sökülür.
Bir Vətən şöhrətli qala sökülür,
O tarix yazılı daş əldən gedir.

Uşağın ağacda qalıb selbəsi,
Hanı bu çəpərin küdü heybəsi?
Pozulub bostanın əkin növbəsi,
Quru qurtaranda yaş əldən gedir.

Bu dağlar təbibdir, loğman kimidir,
Otu unudulmuş dərman kimidir.
Bir qaş düzəldən var göz həkimidir,
Əlində göz çıxır, qaş əldən gedir.

Çataydı o günün vədəsi gərək,
Nə vaxta qədərdir bu «baxaq», «görək».
Biganə əlində üşüyür ürək,
Könül viran qalır, baş əldən gedir.

4

Aman! Biganəlik başqa bələdir,
Ocağı söndürüb, odu heç eylər.
Ən uca zirvəni endirər yerə,
Bir Babək ünvanlı adı heç eylər.

Məhəl qoymayanda nə qış, nə bahar,
Səhrayla gülüstan bağı tənleşər.
Biganə elə cür iqlim yaradar,
Bazarın şoruyla yağ tənleşər.

Ölçü-biçini də salar kələfə,
Anlamaq istəmən ən müdrük sözü.
Baxmırsa ilahi gözəl tərəfə,
Qalmaz qiyamətdə «Cakonda» özü.

Ceyranı, dovşanı soruş məsələni,
Deyəcək o da cəld, bu diribaşdı...
Əşi, nə fərqi var, doldur özülə,
Qranit də daşdı, mərmər də daşdı...

Dəvəni yük edə bilir keçiyə,
Bir arşınla ölçər, tikanı, gülü,
«Bu nə bənövşədi, gəlmir ölçüyə,
Bu kimə gərəkdi boynubükülü».

Yolunda ən ali məbəd dayansın
Onunçun nə yaxşı, nə pis, nə eyib,
«Necəsən qanmayım qoy atan yansın» -
Biganə barədə el yaman deyib.

Çox suyun bu çaya calandı arxı
El yaxşı tanıyır əyrini, düzü.
Duyğusuz nə bilir lalə yanağı,
Biganə nə bilir bənövşə gözü.

5

Bənövşəm, kəc baxıb qınama məni,
Tanımaq olurmu hər biganəni.
Kol kolu saxlayır, duman da çəni,
Deyir dəymə mənə, dəymərəm sənə.
Lap deyək ocaqda qızmar şişim var,
Divin ayağıyla de nə işim var.
İndi pişiyə də «pişim-pişim» var,
Deyir dəymə mənə, dəymərəm sənə.
«...Yatdığım vaxt olar, yuxudu, gözdü...
Neynirəm ki, yolu ayırdı, düzdü»...
Kirpinin ilana dediyi sözdü,
Deyir dəymə mənə, dəymərəm sənə.

Biri ziyandandır, biri xeyirdən,
Alaqla sünbül də qopur yerindən.
Stollar yapışib biri-birindən
Deyir dəymə mənə, dəymərəm sənə.

Torpaq öz xeyrinə ayılsa bahar,
Çəmənələr ayılsa gülüstan olar;
İnsan öz xeyrinə ayılsa heç nə...

Arılar ayılsa pətək dolacaq,
Qoy ki öz xeyrinə yansın bu ocaq;
İnsan öz xeyrinə yanırsa heç nə...

Dağın bulaq-bulaq ayılsın gözü,
Ağac öz xeyrinə, gül öz xeyrinə
Ayılıb bəzəsin meşəni, düzü;
İnsan öz xeyrinə ayılsa heç nə...

Nə olar, ceyranlar yaman sayıqdı,
Belədə qoruyar özü-özünü.
Adam var xeyrinə yaman ayıqdı,
Hamı öz xeyrinə ayılsa heç nə...
Əllər öz xeyrinə işləsə ancaq,
Bəs onda kim-kimə əl uzadacaq?
Necə salınacaq körpülərimiz,
Necə böyüyəcək körpələrimiz?

Bəs onda bu yollar necə uzanar?
Yurdun ocaqları alışar necə?
Bəs elin tüstüsü necə qovzanar,
Hərə öz xeyrinə ayılsa heç nə...

Öz hayında olan başdan nə kömək?
Elə öz xeyrinə döyünsə ürək,
O başqa ürəyi necə biləcək?

Ürək öz xeyrinə döyünsə heç nə...
Hərə öz yanında öyünsə heç nə...

Əl öz harayında olandan sonra,
Can da öz hayına qalandan sonra,
Heç kəsin hayına yetən tapılmaz,
Hərənin elə öz torbası dolsa,
Hərənin öz əli, öz başı olsa
Vətən bağçasında bitən tapılmaz.

Çilik-çilik olar bir şüşə kimi,
Elin işi-gücü tökülüb qalar.
Yollara boylanın bənövşə kimi
Vətənin də boynu bükülü qalar;
Hərə öz xeyrinə ayılsa heç nə...

7

Yazıram, yormasın bu peşəm səni,
Daim bir havada görmüşəm səni.
Gəl, yola çıxarım, bənövşəm, səni
Burda səni görən kimdi, bənövşə.

Qoyub ləçək-ləçək gül yarpağını,
Bahar çəmənini, yol qırağını,
Kim verər kol-kosa el ayağını,
İndi kola girən kimdi, bənövşə.

Bəlkə o yerlərə düşmədi yönüm,
Gəldiyim enişdir, yoxuşdur önüm,
Sən bura gəlirsən, mən geri dönüm?
Bənövşəm, mən gəlirəm, sən gələcəksən?

Burda bağ gülünün ləçəkləri var,
Alı var, ağı var, göyçəkləri var,
Burda çox çəmənün çiçəkləri var
Bənövşəm, mən gəlim, sən gələcəksən?

O nə göz yaşdır gümüş tacında,
Yoxsa gözün qalib lələ bacında?
Qalmışam mən də bu yol ayrıcında,
Bənövşəm, mən gəlim, sən gələcəksən?

1985

*QUŞLARIN QIŞ
SÖHBƏTİ*

Oğlum Şəhriyar üçün

- Vay, bu necə qış oldu,
Düzlər tutulmuş oldu.
Yola qonduq,
 yolda qar,
Kola qonduq,
 kolda qar.
Qar bürüdü dörd yanı,
Ağaclar ağ geyindi.
Qonub qarlı budağa
Alacəhrə deyindi,
Sərçələr də deyindi.
Bir fıstığın dibində
Qaratoyuq hirs ilə
Eşələndi bir qədər,
Amma zəhməti hədər.
- Ah, bir xırman olaydı,
Bu xırmanın ətrafı
Dən-dən olaydı indi.
- Bəh, olaydı, olaydı...
Alacəhrə sevindi.
Qaratoyuq sərçənin
Güldü bu boş sözüne:
- Gör bu nə yelbeyindi,
İndi xırman nə gəzir,
Xırman qar altındadır.
Dən adını tutmuram,
Saman qar altındadır.
Sərçə daha dinmədi,
Bir çöpü dimdikləyib
Bir budaqda büzüşdü.
Alacəhrə erk ilə

Bu söhbətə girişdi:

- Deyirəm e, a sərçə,

İki çinədanımız

Olaydı o zamanlar,

Birini dolduraydıq

Biz dən ilə o ki var,

Saxlayaydıq bu günə...

- Bəh, bəh nə saxlayardıq...

Gör nə gəlir eyninə.

Belə ərzi-hal üçün

Quşlar burda tapışdı.

Bu zaman hardan isə

Gəlib ağacdələndə

Vələsin qar düşməyən

Gövdəsinə yapışdı.

O üşüyə-üşüyə:

- Sərçə lələ, nə əcəb,

Sən də gəldin meşəyə?

Burda toy-bayramdır, hə?.

- Eh, nə deyim mən sənə,

Bağda bir taya vardı,

Çoxluğuna uyardım.

Küləşinə baş qoyub,

Sünbülündən doyardım,

Sərçə bir ah da çəkdi:

- Apardılar onu da...

İndi cəldlik gərəkdir;

Uşaqlar dənliklərə

Dən səpir axşam, səhər.

Onları da dənləyir

Bizim ana sərçələr.

Meşə yaxşıdır indi

Burda vələs toxumu,

Burda dəndə toxumu,
Burda lapan toxumu
Tapmaq olur yenə də.
Bəlkə çata mənə də...
Sərçə qol-qanad açdı,
Alacəhrənin gözü
Lapan ağacındakı
Bir salxıma sataşdı.
- Aha! Toxum salxımı!
Cik-cik,
 nə zirək quşam,
Mən bu salxım içində
Yekə toxum tapmışam.
Eşidib bu cik-ciki
Sərçə də uçdu gəldi,
Qaratoyuq da gəldi,
Ağacdələn də gəldi.
- Yox, bu mənim dənimdir!
O dedi ki, mənimdir,
Salxım quşlarla birgə
Düşdü qarın içinə.
Alaçəhrə deyindi
Lap incinə-incinə:
- Bəs bu toxum zəhrimar
Görəsən, hara batdı?..
Dimdiklər qara batdı,
Qanadlar qara batdı.
Höcət quşlar peşiman
Qayıtdılar budağa.
- Neyləyək, sərçə qağa?
- Görməyəydim bu günü...
Qaratoyuq bu zaman
Sarıca dimdiyiylə

Sığallayıb döşünü:

- Bir baxın o koğuşa,

Ora fikir verin bir;

Orda toxum, orda dən

Bilirsən nə qədərdir.

Qaratoyuğun sözü

Ləzzət verdi hər quşa

Alaçəhrə istədi

Uçub getsin koğuşa.

- Hara uçursan, hara?..

O koğuşda dələ var,

Tutub səni parçalar.

- Hə, dələ var?

Dələ var?..

Alaçəhrə çəkindi.

- Bir fənd tapmışam indi;

Qaratoyuq qəfildən

Uçub cavan pöhrənin

Yerə tökdü qarını.

O, koğuşun yanında

Çırpdı qanadlarını,

Gözlədi də bir qədər.

Birdən qorxulu gözlər

Baxdı koğuşdan çölə,

Marçıldatdı ağzını

Həmin nəfskar dələ.

Hey bərəlti gözünü,

Hazırladı özünü,

Qalxdı quyruğu üstə;

Güllə kimi atıldı

Qaratoyuğun üstə.

Ağacdələnin titrədi,

Onu üşütmə kəsdi.

Sərçə qorxudan əsdi.
Alacəhrə baş alıb
Qaçmaq üçün tələsdi.
Qaratoyuq cikhacik
Bir az uçdu qabağa.
Dələ bir də atıldı,
O çəkildi qırağa.
Hə, bir də,
 bir də, bir də!..
Qaratoyuq dayandı
Bir az qonduğu yerdən.
Dələ çatdı,
 o uçdu,
Dələ qaldı geridə,
Koğuş qaldı geridə.
Qaratoyuq bu dəmdə
Xəbər verdi hər quşa:
- Ehey! Durmayın, uçun,
Uçun gəlin koğuşa!
Quşlar bir an içində
O koğuşa qondular.
Toxumları dənləyib
Yedilər iştah ilə;
Orda daşın, torpağın
Mamırını yondular.
- «Qaratoyuq qanadı,
Kim vurdu, kim sanadı»,
Koldan-kola qonanda
Qanadlarım qanadı.
İndi mənə kim deyər
Çinədanı boşam mən.
İki şirgil toxumu
İndicə tapmışam mən.

Qaratoyuğun səsi
Gəldi xeyli uzaqdan.
Quşlar onu ağacda
Gözləyirdi bayaqdan.
Yeni ərzi-hal üçün
Quşlar gəlib tapışdı.
Gəldi ağacdələndə
Lapanın qar düşməyəndə
Gövdəsinə yapışdı.
-Yaman yorulmuşam mən.
Ağacların qabığı
Daşa dönüb elə bil,
Od çıxır dimdiyimdən.
Bir qurd gətirmişdi o,
Tez onu da ötürdü.
Sərçə də dimdiyində
Bir piltə qar götürdü.
-Yedik, dincəldik bir az,
Qaratoyuq, sən sağ ol,
Belə qoçaq quş olmaz.
Sən çox bilirsən yəqin-
Sərçə dedi, - ay qağa,
O quşlar ki, bu yerdən
Uçub gedib uzağa,
Orda heç qar yoxdur, hə?
Daha qar olmayanda
Dənləri də çoxdur, hə?
- Hə çoxdur,
 əlbəttə ki,
- Orda olaydıq təki...
- Orda düzlər də dəndir,
Çəmənələr yonca-yonca.
- Görən göyərçin yeyir?

-Yox, yumacaq ağzını,
Niyə yemir?
Doyunca.
- Lap doyunca?...
- Doyunca,
 əlbəttə ki,
- Orda olaydıq təki...
Qaratoyuq o yanda
Dimdiyini əyirdi.
Quşlar daha yatırdı,
Sərçə mürgüləyirdi.
Şirin yuxu görürdü -
Üzüm tənəklərini
Dolaşib bircə-bircə,
Ən şirin gilələri
Dimdikləyirdi sərçə;
Sanki şərbət içirdi.
Ordan ucub bir armud
Ağacına keçirdi.
Alacəhrə yuxuda
Ötürdü bir cığırdan
Hey tullana-tullana.
Sünbüllər də zər kimi
Tökülmüşdü dörd yana.
Dimdiyini salıbdır
Qanadının altına.
Qaratoyuq kefdədir,
Toxunmayın siz ona.
Yağış yağıb,
 xəzəllər
Yumşalıbdır bir qədər.
O da yumşaq xəzəli
Eşib, eşib, dururdu.

Elə toxum yeyirdi,
Yemək onu yorurdu.
Ağacdələn də bu dəm
Bir ağacı deşirdi.
Qurdlar çıxırdı üzə,
O da yeyib şişirdi.
Yuxulardan xəbərsiz,
Elə bu vaxt şaxtadan
Çatlayırdı budaqlar.
Budaqlarda donurdu
Xırda, zərif ayaqlar.
O quşların üstünə
Quşbaşı qar yağırdı.
Sonra suya dönüb qar
Quyruqlardan axırdı,
Qanadlardan axırdı.
Rəngli lələklər üstə
Dancılar zər-zər idi.
Amma yuxularında
Quşlar bəxtəvər idi.

yanvar, 1972

İKİ QƏLB, İKİ DÜNYA

Bakı... Bizim şəhər... Gecə tən yarı...
Hər kəs mənzilində yatır, dincəlidir.
Əsir Xəzərimin sərin rüzgarı,
Nə bir səs duyulur, nə bir səs gəlir.
Fəqət otağında bayaqdan bəri
Azadım yatmamış, hələ oyaqdır.
Qəlbində həvəs var, gülür gözləri,
Bəlkə də bu gecə yatmayacaqdır.
Dalır xəyallara hey zaman-zaman,
Əl çəkib tarından bir dincəlməyir.
Qabarır sinəsi həyəcanından,
Görəsən yuxusu niyə gəlməyir?
Qəlbi dilləndirən bir məharətlə,
Yenə də simləri gətirmiş dilə.
Bir ahəng, bir duyğu, bir məhəbbətlə,
Hərdən pəsdən çalır, gah qalxır zilə.
Azadım özünü unutmuş artıq,
Bilmədən havanı çatdırır sona.
Sanki səhnədədir, budur, bir anlıq
Durub bütün salon əl çalır ona.
Eşidilir bu dəm ananın səsi:
- Bu qədər yuxusuz qalarmı insan?
Sən oyaq görməzsən indi heç kəsi,
Yat bala, sabah da tez duracaqsan.
Anaya naz edən şiltaq uşaqtək
Azad da könülsüz girir yerinə,
O bərk-bərk gözünü yumsa da gerçək,
Yox, əsla yuxusu gəlməyir yenə.
Onun xəyalları, düşüncələri
Kim bilir hayana uçur vüqarla.
O, daha yatmamış axşamdan bəri
Səhəri gözləyir min intizarla.

Artıq yavaş-yavaş açılır səhər,
Zülmət çadrasını çəkir səmadan.
Bir yeni həvəslə oyanır şəhər,
İnsanlar qaynaşır söküldükcə dan,
Özüm də bilmirəm bu səhər nədən,
Radio sevinclə dinir - danışır,
Şad xəbər verəcək, hiss edirəm mən,
Yenə sinəsində min söz alışır,
«Bu gün gənclərimiz düşəcək yola
Böyük Moskvanın festivalına».
Bu xəbər küləklə verib qol-qola
Yayıldı yurdumun hər mahalına.
Azad da yerində eşitdi bunu,
Sıçradı yataqdan qalxdı dağ kimi,
Oxucum, o zaman görəydin onu,
Gözləri yanırdı bir çırağ kimi.
Yenə də bir aləm keçdi önündən.
Bir də tara baxdı gözün silməmiş,
Yox, əsla Azadı qınamıram mən,
Sevincdən bu gecə yata bilməmiş.
O, da festivala gedəcək bu gün.
Moskva qoynuna alacaq onu.
Mehriban qolunu açaraq bütün,
İsti qucağına salacaq onu.
Kim bilir, kim bilir nələr görəcək,
Orda tanıyacaq hindli dostunu.
Zənci qardaşına salam verəcək,
Bəlkə də bir qız da sevəcək onu.
Nə bilim neçə gənc öyünür bu an,
Bütün şəhər bilir bu sevinc nədir.
Biri öz sazını alır divardan,
Biri hazırlaşır - yol üstündədir
Odur, o küçədən gedənə bir bax,

Tanıdım, Azaddır əlində tarı.
Əvvəlki adətlə addımlayaraq
Gedir asta-asta vağzala sarı.
Yox, daha vağzala sığmır izdiham
Fəqət dayanmayırsanlar gəlir.
Gənclər bir-birinə verirlər salam,
Fərəhli gülüşlər yenə yüksəlir.
Budur, rəfiqələr vermiş qol-qola
Hamının əlində güldür-çiçəkdir.
Biri öz oğlunu salacaq yola.
Biri sevgilisin ötürəcəkdir.
Azad da tək deyil burda, a dostlar,
Məktəb yoldaşları yanında durmuş.
Sizə göstərdiyim cavanlar ki, var,
Bir yerdə çox olmuş, məclis də qurmuş.
Budur, bu xoş gündə, bu xoş zamanda,
Yenə də bir vurur bu dost ürəklər.
İndi qatar yola düşdüyü anda,
Azadın üstünə gül səpəcəklər.
Burda bir söz demək istəyirəm mən
Ürək açılmasa heç boşalarmı?
Ölkələr axtarıb min dost da seçsən
Məktəb yoldaşından əziz olarmı?

Artıq vaxt yetişdi, fit verdi qatar,
Gənclər doluşdular sıx vaqonlara.
Yerdəki tanışlar, yerdəki dostlar,
Gül-çiçək dəstəsi atdı onlara,
Nəhayət, tərpendi qatar yerindən
Ürəklər tələsdi, vaxt da daraldı
İzdiham içindən, bu dəmdə birdən
Min cürə səs gəldi, min səs ucaldı:
-Yaxşı yol, dostlar!

- Uğurlar olsun!
- Qadir gəncliyimiz daim var olsun!
- Məndən salam deyin o əziz yurda!
- Azad! Bax, tarını yaxşı çal orda!
Qatar uzaqlaşdı, kəsildi səslər,
Fəqət gözlər onun dalınca qaldı.
İnsanlar könülsüz susdu birtəhər,
İzdiham bir anlıq sükuta daldı.
Bakı da əl çaldı durduğu yerdə
Baxdıqca qatara sonalar kimi.
Fəxr etdi ürəkdən, fəxr etdi bir də.
Övladı mərd çıxan analar kimi.
Mən də ayrılmışam düşüncələrdən,
Nə qəlbim sıxılır, nə də dardadır,
İndi gör nə qədər sevinirəm mən
Çünki Azadım da o qatardadır.
Ey günəş mənim tək alqışla sən də
Gənclik günümüzün səadətini,
Göstərər bu eldən ora gedən də
Eşqini, qəlbini, məharətini.
Qoy ellər tanısın Azərbaycanı,
Gözəl nəğmələri dillərə düşsün,
Gəzsin qarış-qarış, gəzsin hər yanı
Sədası ellərdən-ellərə düşsün.
Gedin, xəşbəxtsiniz bu aləmdə siz
Yolunuz açıqdır, uğurlar olsun!
Ucalan səsiniz, nəğmələriniz
Bu Vətən mülkündə bərqərar olsun.

Qatar yolda qalsın... Vaxtıdır artıq
Mən də nəfəs alım, dincəlim bir az
Çünki qatarımın keçdiyi yollar
Nə nəzmə əl verməz, nə şeirə sığmaz,

Yox, yorğun deyiləm poladdır ürək,
Könlümün evini dağlar da yıxmaz.
Bir eşqlə başladım bu dastanı mən
Dilim bir mizrabdır, ürəyim sə saz.

Moskva! Moskva! Aç qucağını,
Sənə hər tərəfdən qonaqlar gəlir.
Sevirlər necə də pak torpağını,
Çoxunun ürəkdə sözü var, gəlir.
Qarşıla bu gələn böyük qatarı.
O salam gətirmiş Bakıdan sənə,
Onun övladıdır əlində tarı
Qoynuna şənliyə gəlmişdir yenə.
Qatarda çırpınan neçə yüz ürək
Nələrdən danışır, nələrdən bilir
Mənim Səmədimdən çox şey deyəcək,
Sənin Puşkinini əzbərdən bilir,
Aç, aç qucağını, qatar sürətlə
Gəlir gülər üzə bax sənə sarı
Moskva «Gəl», Moskva «Gəl»
Deyib bu vaxt hörmətlə
İsti qucağına aldı qatarı.

Bu gün dalğalanır mehriban şəhər
İzdiham sığmayır gen sinəsinə
Moskva qəlbindən qopan nəğmələr
Qarışır gənciliyin qadir səsinə.
Bütün ellər onun qucağındadır,
Odur zənci deyir: - Sağalmış yaram.
Hind qızı nəğməsi dodağındadır,
Nə gözəl yaraşır gəncliyə bayram.
Hərə bir diyardan gəlsə də bura
Elə bil bu gənclər çoxdan tanışdı.

Ürəklər danışır dil dura-dura
Ürəksiz ünsiyyət yaranmamışdı.
Bəzən gözüylə də danışır insan,
Fəqət bu işdə də arxa ürəkdir.
Könüllər söz qanıb danışan zaman
Dilin danışmağı nəyə gərəkdir.
Odur rus qızıyla bir ərəb oğlu
Veribdir qol-qola bax qoşa gəlir.
Hind qızı dörd yanı dostlarla dolu
Üzündə xalı var, lap xoşa gəlir
Təəssüf! İndicə düşdü yadıma
Yayılmış hayana xəyalım mənim?
Heç fikir vermirəm gör Azadıma,
Onsuz gülməz axı camalım mənim
Yox, yox, mənim üçün o mehribandır.
O da buradadır dostlar içində.
Moskva ləkəsiz bir asimandır.
Azad da bir ulduz parlar içində
İndi dostlarını yığıb başına,
Kim bilir söz açıb nələrdən deyir.
Bəlkə də hüsnünə heyran olduğu
Sinəsi dalğalı Xəzərdən deyir.
Zənci qardaşına, hindli dostuna
Bakıdan - o böyük şəhərdən deyir.
Ya da ki, Xəzərin gen qucağında
Neftçinin çaldığı zəfərdən deyir.
Şərqi qapısında duran bir elin
Bu gün qazandığı hünərdən deyir.
Artıq zaman gəlir, vaxt yaxınlaşır
Həyəcan sarıyır gur izdihamı
Ürəklər tələsir, sevinclər aşır,
Görəsən hayana axışır hamı?
Mehriban gənclərin gülür çöhrəsi

Bu saat festival açılacaqdır,
Bir məşəl yanacaq, onun şöləsi
Bütün yer üzünə saçılacaqdır.
Dolubdur bir küçə lap başdan-başa
Bəlkə də ümmandır bir baxın ona:
Vaxtdır, bütün dünya etsin tamaşa
Bütün el axışır stadionu.
Odur, hindlilərin üzündə marağ,
Nəğməsi dilində qəlbi şad keçir.
Afrika gənci də əlində bayraq
Bu gün bu küçədən lap azad keçir.
Sakit addımlayan, a zənci qardaş,
Vüqarla addımla, bayramdır bu gün!
Görünür qurumuş gözlərində yaş
Keçmiş dərdlərini at, unut bütün.
Səni qucağına alan bu diyar,
Kədəərə, qüssəyə əbədi yaddır.
Bura ayaq basıb qonaq olanlar
Bilsin ki, xoşbəxtidir, ruhən azaddır.
Qara gözlərində sönməyən həvəs
Misir gəncləri də keçir vüqarla.
Dünənki silahı eləmiş əvəz,
Birisi kamanla, birisi tarla
Çinli dost öpdükcə bayrağımızı
Dostluq sədaları yüksəlir göyə,
Göyərçin uçurur fransız qızı
Dünyada sülh işi var olsun deyər.
Artıq SSRİ də, gənclərimiz də
Keçir əzəmətlə, sanki dağ keçir,
Bu gün Moskvada - Vətənimizdə
Hamı bu küçədən üzüağ keçir.
Keçir Azadım da fərəhlənərək
Axın qucağında aparır onu,

Milyonlar içində, ey arif ürək
De nədən tanıdın Bakı oğlunu
Göylərə sığmayır sevincim bu dəm,
Demək bu axında Azadım da var.
Dostların içində düzünü desəm
Elə bilirəm ki, öz adım da var.
Tutub al bayrağı bax sağ əlində
Dostluq! Dostluq! - deyir o, var səs ilə.
Ucalan «Sülh» sözü ana dilində
Gör necə qovuşur «MİR» kəlməsilə.
Doğrudan bu gənclik hər vaxt, hər zaman
Olsaydı belə dost, olsaydı mətin
Dünyanın üstündə fırlatmamışdan
Hitlerin qılıncı sınırdı yəqin.
Ey gənclik! Nə yaman hərarətin var,
Ömrün baharısan, tanışsan mənə.
Şadlığa, şənliyə məhəbbətin var
Doğrudan bu bayram layıqdır sənə.
İndi bütün aləm eşitsin məni,
Həm böyük, həm kiçik qoy bilsin hamı.
Hər gəncin ağzından çıxan nəğməni,
Bu gün festivalı, böyük bayramı
Yerdən seyr eləmək çətin olacaq.
İstəyən səmaya uçsun birbaşa,
Qoy tapsın orada bir dayanacaq,
Gənclik bayramına etsin tamaşa.

İşıqlı salon, gözəl bir gəlin...
Bəzənib geyinmiş bayramsayağı
Qapısı açıqdır, söyləyir - «gəlin!»
Kəsilmir dostların burdan ayağı.
Bu gün Moskvada həmin salonda
Konsert verəcəkdir Bakı kəndləri.

Hindli, fələstinli, çinli oğlan da
Çoxdan eşitmişdir bu şad xəbəri.
Yenə də görüşür dostlar, tanışlar
Əllər bir-birini sıxır hörmətlə.
Ürəklər açılır, gülür baxışlar,
Gülür gəncliyimiz bir məhəbbətlə.
Bu gələn dünənki dəstə deyildir,
Bakı gəncləridir gəlir vüqarla.
Girirlər salona iki-bir, üç-bir
Birisi kamanla, birisi tarla.
İndi gəlin sizə Azaddan deyim.
Qoy ondan söz açım, hər zaman deyim.
Azad da burdadır, dayanıb, fəqət
Salona girmədi, ətrafa baxdı,
Beləcə dayandı o, xeyli müddət,
Qəlbindən qarışıq fikirlər axdı.
Gördü ki, bir gözəl durub aramsız
Gizlicə-gizlicə düz baxır ona.
Görəsən hardandır bu nazənin qız,
Belə diqqət edir Bakı oğluna?
Qız baxır Azada bayaqdan bəri.
Elə bil bu oğlan ona tanışdır.
Bəlkə də, bəlkə də onun gözləri
Heç kəsə bu sayaq zil baxmamışdır.
Bəlkə bakılıdır, - deyir - bu oğlan
Necə də bizlərə oxşarı vardır.
Bizə də tar səsi xoşdur hər zaman.
Onun da əlində bax tarı vardır.
Neyçün buraxmayır bu fikir məni,
Bəlkə səhv edirəm, bu bir gümandır?
Axı çox oxşayır, bəlkə vətəni
Elə odlar yurdu Azərbaycanlıdır?
Qız belə düşünür, baxır aramsız

Sanki tanış gəlir Azadım ona.
Görəsən hardandır bu nazənin qız,
Belə gizli baxır Bakı oğluna?!
Azada göründü bu xəyal kimi
Əsla tərpənmədi durduğu yerdən.
Ovunu seyr edən bir qartal kimi,
O da nəzər saldı bu qıza hərdən.
Qəlbində düşündü: «qoy, baxım bir az
Doğrudan o gözlər mənalı baxdı.
Kim deyir baxışın mənası olmaz.
Sinəmdə gül açdı bu səhər vaxtı».
Qıza yaxınlaşdı o, addım-addım,
Onun lap yanında durdu Azadım.
İstədi dindirsin sərvü-qaməti,
Elə bil lal oldu dinə bilmədi.
Qəlbini didsə də sözü-söhbəti
Yenə bacarmadı, dinə bilmədi.
Dedi öz-özünə: «Bu sükut nədir,
Yox, qızın qəlbinə yol tapım gərək».
Bəs məni susduran hansı qüvvədir?
Mətləbə çatmasa darıxar ürək.
Axı hansı dillə dindirir bunu?
Ərəbcə, farsca da bilməyirəm mən.
Nə bilim - haralı, kim olduğunu
Bəlkə xəbərsizdir qız rus dilindən?
Demə ki arifmiş duyub bu halı
Süzüb Azadımı o, hərəkətsiz,
Dözməyib soruşdu bu el maralı:
-Ay oğlan, bakılı deyilsiniz siz?
Çaşdırdı Azadı bu kəskin sual
Elə bil yuxudan ayıldı onu.
Başında bir fikir oynadı dərhal.
«Qız ki öz dilində soruşdu bunu».

- Bəli bakılıyam!
Əl verdi gözəl.
Ona bir hərarət bəxş etdi bu əl.
İki gənc ürəyi sardı həyəcan,
Əvvəlcə adını Azadım dedi,
Qız dikib başını yerə astadan
«Gülşəndir mənim də öz adım» - dedi.
- Qoy açıq söyləyim indi zamandır,
Sənə də tanışdır bizim məkanlar.
Vətənim Cənubi Azərbaycandır,
Babəklər böyüdən o şanlı diyar.
Lakin əfsus Vətənimdən
Festivala gəlməmişəm.
Oxuduğum mahnıyla mən,
Vətəndə yüksəlməmişəm.
Bir nəğməmdə gəlib dilə
Yurdumuzda ucalmamış,
Mən Təbrizi sevsəm belə,
Məni yola o salmamış.
Almaniya ölkəsində
Yaşamışam bu illərdə.
- Bacı, necə?
Almaniya ölkəsindən
Gəlmisiniz festivala?
Bəli qardaş, tamam beş il
Oxumuşam o yerdə mən,
Həkimlikdir peşəm də, bil.
- Bəli, qardaş, uca tutdum
Həkimliyin bayrağını.
Bu bayramın, festivalın
Orda aldım sorağını.
Bir gün axşam həmin xəbər
Səslənəndə qulağımda

Ah, düşündüm orda nələr,
Sevinc duyduam varlığında.
Könlüm sanki coşa gəldi,
Döyündükə məhəbbətlə.
Onda arzum qoşa gəldi,
Bir ümidlə, cəsarətlə,
Dedim: gərək gedəm mən də,
Festivala, Moskvaya.
Min hörmət var o vətəndə
İstedada, haqqa-saya.
İki nəfər Təbriz qızı, bir Təbriz oğlu,
Ürəyimiz bir arzuyla, bir eşqlə dolu
Moskvaya - festivala getmək arzusu,
Qəlbimizdə yuva saldı şirin xəyaltək.
Gənclərdə bir inad var, bir qaydadır
bu,
Əmələndən ayrılmađı bircə an ürək.
Biz ərizə verdik axır bir məsləhətlə,
Festivalın bizdən uzaq komitəsinə.
Xeyli müddət vaxt da keçdi bir gün
hörmətlə,
Cavab gəldi könlümüzün sual səsində.
Yazırlar ki, pul gərəkdir, pul gərəkdir
tək,
Xərciniz öz gücünüzlə ödənsin gərək
Onda dedik: - Yox, işimiz deyildir tərəz,
Pul söhbəti xeyli bizi pərişan etdi.
Yoldaşlarım lap fikirli dayanıb bir
az,
Dalıb dərin düşüncəyə, xəyala getdi.
Bəs Moskva? Bəs festival? Bəs pul
söhbəti?
Yad bir ölkə, yad bir diyar, pulsuz
tələbə.

Qırıldımı iradəimiz? Gənclik qüdrəti
Yorulmadı gör can atdı yeni mətləbə.
Bu hal, uca dağlar qədər ağır olsa da,
Hərə bir şey satdı yenə pulun naminə.
Bir paltarın vaxtı keçib rəngi solsa
da,

Adamların gur yerində satıldı yenə.
Mən nə etdim, onu bil ki, gumanım
ancaq,

Qulağımda sırğa vardı gəlirdi ona
Anamın tək yadigarı, bir gün sataraq
Dedim məni bağışlarsan ey əziz ana.
Bir Azada baxın bu an, onun gözündən
Elə bil ki, bütün aləm qaraldı keçdi.
Ah nə qədər sıxıldı o, qızın sözündən,
Ürəyinə bu kəlmələr od saldı keçdi.
- Sırğanamı çatdı bacı, gümanın sənin?
Gör nə qədər pis gəlibdir zamanın,
sənin.

- Yox, ay Azad, yetmək üçün öz amalıma,
Satdımsa da öz sırğamı heç sıxılmadım,
Bil nə qədər sevinirəm mən bu halıma,
Bu arzusun yollarında mən yıxılmadım.
Mən dedim ki, qoy olmasın, olmasın
sırğa,

Yoxsa boğar amalımı tufan, qasırğa.
Budur, mənim bu diləyim yetibdir başa,
İndi mən ki, Moskvanın qucağındayam.
Sevinirəm, gör kiminlə durmuşam qoşa.
Aləm bilir öz yurdumun sorağındayam.
Bu xəbər bir mənə çatandan bəri,
Bunu gözləyirdim mən intizarla.
Deyirdim nə ola bayram günləri,

Görüşə biləydim bakılılarla.
Döndü həqiqətə şirin bir xəyal
Özümü bəxtiyar sanıram indi,
Şirindir aləmdə hər arzu, vüsal.
Könlümdən hicranın qəmi silindi.
Demək ki, ay Azad, yad deyilik biz,
Yurdumuz Azərdir, elimiz də bir.
Babəklər nəslirik, qəlbimiz təmiz,
Adət, ənənəmiz, dilimiz də bir.
Fəqət zaman bizi ayrı salıbdır,
Görmədim Bakını gənclik yaşında.
İnan, qardaş Azad, gözüm qalıbdır,
Onun torpağında, onun daşında.
Arazdan bu taya baxanda həsrət,
Sıxır könlümüzü, qəfəsdə quşuq.
Sizin qəlbimizi bilmirəm, fəqət
Nə bilim, bəlkə də unudulmuşuq,
- Yox, Gülşən, unutmaz qardaş bacını,
Bizə də bu hicran tanışdır, tanış.
Nə zaman Təbrizin ehtiyacını,
Bakı hiss eləyib məyus olmamış?
Vəfasız çıxmadıq bu aləmdə biz,
Saydıq özümüzə doğma Təbrizi.
Gülləyə, mərmiyə döndü qəlbimiz,
Düşmən gətirəndə cana Təbrizi!
- Bəli, aləm bilir birdir nəslimiz,
Tarix həqiqəti dana bilərmə?
Axı bir torpaqda doğulmuşuq biz,
Zaman bizi ayrı sala bilərmə?
Bəs niyə gülmədi bizim ömrümüz?
Təbrizim borana, tufana düşdü.
O vüsal bizlərdən çevirdikcə üz,
Elim həsrət çəkdi, hicrana düşdü.

Gəzdikcə qoynunda yadlar, ölkələr,
Şikayət eyləyir mənə o Təbriz,
Bu dərd sızır məni dünyalar qədər,
Təbriz o Təbrizdir, yenə o Təbriz.
Dərd yenə o dərddir, hicran o hicran,
Zülmət o zülmətdir, dövran o dövran.
Sizə əbədilik gülsə də həyat,
Bizim üzümüzə gülmədi, heyhat!
- Bilirəm, ay bacı, ağırdır bu qəm,
Sözlərin ox kimi keçdi sinəmdən,
Mənim də qəlbimi ağrıdır bu qəm.
Əzəldən dərd bilən yaranmışam mən.
Bilirəm, nələr var ürəyinizdə,
Çünki bu yolları keçmişik biz də.
Azad da sözünü qurtardı artıq,
Başını aşağı saldı Gülşənim.
İki mehribanım susdu bir anlıq.
Mən də susacağam haqqım var mənim.

Onlar addımlayıb getdi nəhayət,
Geniş bir qapıdan keçdi içəri.
Azad gecikmişdi, lap xeyli müddət,
Artıq səhnədəydi Bakı gəncləri.
Oxşayır ruhları tar, kaman səsi,
Heyrət içindədir salondakılar.
Bakılı qızının şirin nəğməsi,
Qulağa çatanda könül məst olar.
Gah Bakı əksini tapdı səhnədə,
Gah gümüş ləpəli Xəzər göründü,
Dost, tanış baxdıqca, baxdı yenə də,
Pambıqlı tarlalar, çöllər göründü.
Səhnə dəyişildi: gəldi bir oğlan
Yad deyil, Azaddır əlində tarı

Salona bir nəzər salıb durmadan,
Gülər baxışlarla süzdü dostları.
Sonra da alaraq ələ mizrabı,
Vurdu asta-asta telə mizrabı.
İncə bir səs qopdu onun tarından,
Bu səs ucaldıqca, yenə ucaldı.
Çaldı Azərbaycan havalarından
Salon fərəhləndi min ləzzət aldı.
Bəzisi oynadı durduğu yerdə,
Biri xumarlandı, gah coşa gəldi,
Dostlar dinlədikcə, dinlədi bir də,
Azadın çaldığı lap xoşa gəldi.
Fəqət bir ürək var həmin salonda,
Min qəlbin zövqünü bu tardan alır.
Azada min gözlə baxsa bu anda,
Bir baxış önündə yenə alçalır.
Çox da sevməyirəm eyhamları mən,
Oxucum, bilirsən yəqin o kimdir.
Bəlkə də hiss etdin dediklərimdən,
O, mənim əzizim, o, Gülşənimdir.
Gözü önündədir bu tar, bu səhnə,
O da qulaq asır, bu salondadır.
Nədən xəyallara qərq olmuş yenə,
Elə bil dünyanın sirri ondadır.
- Susmuşdur bir anlıq bu dilbər sona,
Hava çalındıqca ruhu dincəlir,
Azad çox mehriban görünür ona,
Tar səsi ruhuna daha xoş gəlir.
Azadın tellərə vurduğu mizrab,
Elə bil Gülşəni ona bağlayır.
Fəqət bu suala qız taprınır cavab,
«Nəçin könlüm onu mehriban sayır?»
O, baxır Azada edir tamaşa,

Görəsən, bu qızı qan çəkir, nədir?
Xəyalı oğlanla verir baş-başa,
Onları bağlayan hansı qüvvədir?
Qız sevir gördüyü gözəl tarmıdır?
Oğlanın çaldığı havalarmıdır?
Doğma dil bağlayır yoxsa onları?
Görəsən, nə deyir bu mehribanlıq?
Azad xəbərsizdir dindirir tarı,
Qərq olur bu fikrə qız da bir anlıq:
«Görəsən nə deyir bu mehribanlıq?»
Elə bu zamanda, elə bu anda,
Mənim Azadım da, o mehriban da,
Ayırub gözlərin bir an tarından,
Yenə də salonun seyrinə daldı.
Özü həzz aldıqca havalarından,
Bir-bir cavanlara nəzər də saldı.
Birdən gözlərinə sataşdı Gülşən,
Gördü ona baxır o qara gözlər,
Bəs belə mənalı, qəmli baxarkən
Salmazmı Azadı lap dara gözlər!?
Görünür güc gəldi ona məhəbbət,
Elə bil simləri dilə gətirdi.
Azadda birə-beş artdı məharət
Bəmdən pəsə keçdi, zilə gətirdi.
Salonda olsa da min oğlan, min qız,
İndi bir Gülşəni görür gözləri.
Sevinclər içində bayaqdan bəri,
Çaldıqca bu qıza baxır aramsız.
O, çalır qəlbini, o, çalır tarı,
Yorulmaq bilməyir, dayanmır bir an.
Tanrıdan yüksələn bu sədaları,
Bir ona çatdırmaq istəyir oğlan,
Gülşən də unutdu hər yarasını,
Qəlbində söylədi: «Ay Azad, yaşa!».

Böyük məhəbbətlə öz havasını,
Nəhayət çatdırdı Azad da başa.
Salon alqışladı Azadımızı,
Hindlilər afərin söylədi ona.
Ayağa qalxaraq Fələstin qızı,
Ürəkdən əl çaldı Bakı oğluna.
Sonra da vüqarla çıxdı səhnədən,
Yoldaşlar içində heç dayanmadı.
Bir an da fikrindən çıxmadı Gülşən,
Elə bil bir qüvvə sıxır Azadı,
Görünür qəlbində hər iki gəncin
Bir gizli məhəbbət yuva salıbdır
Bütün aləm bilir bu sirri yəqin
Hansı qəlb sevdadan uzaq qalıbdır,
Gördünmü dözmədi o bircə an da
İzdiham içində tapdı Gülşəni
Bildinmi, ey Azad, sən tar çalanda
Gülşən də eşq ilə süzürdü səni?
Yenə də başladı söhbətə onlar
Gah Azad danışdı, gah Gülşən dedi
Hərənin öz qəlbi, öz aləmi var
Biri qəmgin dedi, biri şən dedi.
Bu sözdə tərəddüd göstərib ancaq
Xeyli düşüncəli, xeyli utancaq
Gülşən söylədi ki, ay Azad, dünən
Mən də bir az dedim «Qaragilədən».
Bir rus məhəbbətlə əlimi sıxdı
Sonra da sinəmə nişan da taxdı.
Azad da sevindi bu şad xəbərdən
Köksündə bir qürur günəşi yandı.
Saatlar düzəldi dəqiqələrdən
Söhbət uzandıqca yenə uzandı.

Azad getməlidir vaxt çatmış daha,
Çıxmışdır salondan Bakı gəncləri,
Fəqət doymadılar - yenə sabaha
Onlar təyin etdi bir görüş yeri.

Hələlik ayrıldı iki gənc demək
Ayrılıq yerinə bir sükut endi,
İki vəfalı qəlb, iki saf ürək,
Sabahın eşqilə vurub döyündü
Gülşən sevindikcə sevinir yenə.
Axı o, dərdinə bir sirdaş tapıb.
Tanışdır yurduna, doğma dilinə,
Könlünü anlayan bir yoldaş tapıb.
Unudub hər şeyi dincəlik bir az,
Üstündən ağır bir yük atmış kimi.
Yadına düşdükcə o tar, o avaz,
Çırpınır ürəyi yenə quş kimi.
Azadın hüsnündə duyduğu aləm
Ona bir günəşli səhər andırır.
Elə bil bir xəyal Gülşəni hər dəm
Oğlanın yanına qanadlandırır.
Hökmünə baxsaydı əmr verərdi
Ki, səhər açılsın, tez ötsün axşam,
Sanki həyat boyu çəkdiyi dərdi
O sabah Azada açacaq tamam.
Deyirəm nə olar qüssəni, qəmi,
Gülşən də ataraq azad olaydı.
İndi ki, çox sevir, onun həmdəmi
Elə ömrü boyu Azad olaydı.
Oxucum, deyirsən o tarzən oğlan,
Görəsən Gülşəni indi anırmı?
Bu gizli məhəbbət, bu hiss-həyəcan
Onun da qəlbində alovlanırmı?

Mən çox da aralı deyiləm ondan,
Gəl bax, yanımdaca o Azad durub.
Fəqət bilməyir ki, bu cavan oğlan
Xeyli düşüncəli narahat durub.
Başında min fikir gəzir aramsız,
Xəyalı özünə bir sirdaş sayır.
O Təbriz gözəli, o zavallı qız
Gözləri önündən uzaqlaşmayır.
Görünür Gülşənin qəmi, möhnəti
Ona bir dərd olmuş, bir əzab olmuş,
Bu qızın yanıqlı sözü, söhbəti
Yığılıb könlündə bir kitab olmuş.
Gülşən deyəndə ki, ah qoca Təbriz,
Neyləyək kamına axı irmədi?
Azadım o zaman dayandı səssiz,
Ürəkdən yansa da o bildirmədi.
Dedi: - Qoy, təsəlli tapsın sözündən
Bu möhnət qəlbini yenə dəlməsin,
Onunla fərəhli danışım ki, mən
Qəribdir, yanımda qız köyrəlməsin.
İndi o sussa da, qızın qəlbinə
Bir ümid şöləsi saçaram deyir,
Onunla üz-üzə dayanıb yenə
Sabah ürəyimi açaram deyir.
Onunçun bu gecə yatmadı bir an
Dostlarla birlikdə qalxdı obaşdan.
Bu gün də küçələr dolmuşdur tamam
Hələ festivalın yanır məşəli
Şəhərin qoynuna sığmır izdiham
Sevinir gənclərin eşqi, əməli.
Göy həsəd çəkərək bizim şənliyə
Tablamır ürəyi yerə alçalır,
Dünyada sülh işi var olsun deyə

Gənclik nəğmə deyir, gənclik əl çalır.
Azad da ayılıb düşüncələrdən
İzdiham içində tezliklə itdi,
Sonra da keçərək gen küçələrdən
O, görüş yerinə sürətlə getdi.
Gülşənsiz dayandı o xeyli müddət
Süzdü məhəbbətlə gəlib-gedəni
Görünür tez gəlmiş... axır nəhayət,
Sakit bir bucaqda tapdı Gülşəni.
Yenə də üz-üzə dayandı onlar,
Yenə də birləşdi tanış nəzərlər...
Bu günkü görüşün bir aləmi var.
Dayanma, dayanma, danış, nəzərlər!
Nə qədər şirindir hər deyilən söz
Hər kəlmə tanışdır çünki onlara,
Bəli, ürəklərdən qopub gələn söz
Şeir tək əzizdir hər dostu, yara.
Əriyir saatlar, əriyir anlar
Söhbət uzandıqca baş alıb gedir
Hələ də üz-üzə dayanmış onlar
Sözlər ürəklərdən boşalıb gedir.
Araya ayrılıq sözü düşəndə
Gülşənin gözləri doldu, nə doldu
Sevindi oğlanla o görüşəndə,
İndi hicran ona bir əzab oldu.
Gülşən sözə gəldi bu zaman, bu dəm
Qəlbində məhəbbət, gözlərində qəm.
- Ay Azad, sizin tək güləydik biz də
Nahaq axıdılan yaş olmayaydı,
Bizim bu müqəddəs söhbətimizdə
Ayrılıq kəlməsi kaş olmayaydı.
İndi gedəcəyəm bu xoş diyardan,
Nə qədər sıxacaq bu hicran məni.

Dolansa həftələr, illər, doğrudan
İnan ki, ürəyim unutmaz səni.
Deyib bu sözləri dayandı Gülşən
Saçları pərişan, üzündə təlaş,
Ürəyə od salan qara gözündən
Axdı yanağına iki damla yaş.
Azadın ürəyi döyündü bərk-bərk
Canına həyəcan yaman girişdi,
Onun sinəsində çırpınan ürək
Ömründə bu sayaq döyünməmişdi.
Elə bil özünü unutdu bir an
O yenə qərq oldu düşüncələrə,
Payız göyləri tək hey zaman-zaman
Tutuldu, açıldı üzü min kərə.
Bir kömək istəyir o gözlər yenə
Azadım, dilə gəl, ümidir sənə.
- Gülşən, gözlərinə baxdığım anda
Deyirəm, aman ah, gör bu nə haldır?
Fəqət həyat bilir, bilir zaman da,
Hicranın axırı yenə vüsaldır.
Ayrılıq əzəldən olsa da yaman.
Könül çırpırsa da çətində, darda,
Zülmətlə çarpışan qəhrəman inan,
Bir gün güləcəkdir bu ilk baharda.
Həmin o bahar ki, əllərinizlə,
Onun əllərini sıxacaqsınız.
Çürük bir aləmi qılınclayıb siz,
Azad bir dünyaya çıxacaqsınız.
Qopar yaxamızdan hicranın əli,
Deyir: «yaman günün ömrü az olar»,
Gülər əbədilik Təbriz gözəli,
Sizin tərəfdə də güllü yaz olar.
Darıxma səadət açıb qolunu,

Bir gün sizləri də qucaqlayacaq,
Kimlər kəsə bilər haqqın yolunu,
Təbriz səadətlə qoşa duracaq.
O əziz zamanda, Təbriz güləndə,
Arazdan o taya keçərəm mən də.
Bir əlimdə tarım, birində bayraq,
Dolaşıb Təbrizi mən oymaq-oymaq,
İzdiham içində taparam səni.
Bütün qüvvəmizlə, var səsimizlə,
Ürəyə sığmayan həvəsimizlə,
O vaxt könlümüzdən qopan nəğməni
Qatarıq ellərin azad səsini,
Təbrizin gələcək təranəsinə.
Süzərək Gülşəni yenə diqqətlə
O, susdu bir anlıq, üzündə vüqar,
Zərli bir nişanı o məhəbbətlə
Sonra da bu qıza verdi yadigar.
Gülşən də Azada verib əksini, -
«Al saxla, əbədi yadigar», - dedi.
O, xeyli, qaldırıb incə səsini:
- Məhv olmaz aləmdə arzular, - dedi...
Bir az azalsa da Gülşənin qəmi
Fəqət yaxınlaşmış ayrılıq dəmi.
«Gər etsə təbib dər-d-pünhana əlac,
Hər dəm də gözlərimdən tökülən qana
əlac
Amma budur zənnim ki, dirilsə
Loğman,
Hərgiz edə bilməz qəmü - hicranə əlac»,
Doğrudan düz demiş Şirvani bunu.
İnsanı pərişən edir ayrılıq.
Kimə qonaq getdi saraltdı onu
Ürəyi qurd kimi didir ayrılıq.

Hicran da dərd olmuş əzəldən bizə,
De kim könüllərdən sildi bu dərdi?
O, neçə aşıqlə durub üz-üzə
Onun ürəyini qana döndərdi.
Əgər olmasaydı aləmdə hicran
Leylilər qaralar bağlayardımı?
Ayrı düşməsəydi öz Leylasından,
Məcnun çölə düşüb ağlayardımı?
Əsli qorxmasaydı gər ayrılıqdan
Özün eşq oduna yandırardımı?
İndi ürək yıxan ayrılıq sözü,
Bu iki gəncə də çox ağır gəlir.
Odur Gülşənimin qızarmış üzü,
Qəlbindən gizli bir haray yüksəlir.
Susubdur bir anlıq qız da, oğlan da,
İnləyən tar kimi gəlmirlər dilə.
A dostlar, deməyin bu az zamanda,
Onlar bir-birinə bağlanmaz belə.
Yox, yox, gətirməyin bunları yada!
Ağaca yarpaqla yaş vermək olmaz,
Kökləri böyütmüş onu dünyada.
Onunçün deyirəm düşünün bir az.
İndi ayrılacaq Azadla Gülşən,
Axı biz neyləyək hökmü-zamandır.
Sonra həsrətini çox çəkəcəksən,
Azad, Gülşənə bax, aman, amandır
Son dəfə, son dəfə əl verib onlar,
Süzdülər, süzdülər biri-birini,
Dostlar, bu anın da bir aləmi var,
Yox, açə bilmərəm onun sirrini.
Ah, onlar ayrıldı, Azad da artıq
Qızdan uzaqlaşdı, beş-altı addım.
Gördünmü, dözmədi durub bir anlıq,

Yenə də geriyə baxdı Azadım.
Nə gördü, başını əyib çiyinə
Qız onun ardınca baxırdı yenə.
Nə olar olaydı məndə o qüdrət,
Rəssam yaradaydı məni təbiət,
Beləcə pərişan duran Gülşənin,
Boynunu həsrətlə buran Gülşənin,
Çəkəydim şəklini bərli-bəzəkli.
Onu bir əsərtək vuraydım başa.
Sonra da divardan asıb bu şəkli,
Edəydim hüsnünə daim tamaşa.

İndi buludludur onun camalı,
Neçin mənim kimi o da gülməsin?
Nədən gül açmasın şirin xəyalı?
Neçin göz yaşını silə bilməsin?
Nədən Təbriz qızı qalsın qəfəsdə,
Neçin cəhaləti o da boğmasın,
Dərdlərə qərq olmuş Təbrizin üstə
Azadlıq günəşi niyə doğmasın?
Qatarda düşünür Azad bunları,
Başında min xəyal gəzir aramsız,
İstəyir qatarda dindirsin tarı,
Yox, əsla fikrindən çıxmıyır o qız.
Ayrıla bilməyir düşüncələrdən,
Kim bilir qəlbindən hey nələr keçir.
Yox, yox hiss edirəm, bilirəm ki, mən
Ən nəcib duyğular, fikirlər keçir...
Bir Azad dinməyir... Hamı açıq, şən,
Dostlar gah gülüşür, gah danışırlar.
Gah da nəzər salıb Azada hərdən,
Zarafat eləyir, pıçıldaşırlar.
- Bəlkə eşqə düşüb tar çalan oğlan,

- Bizim Şərqiyyədən yeni gözəldir?
- Bilmirsən Azadı ona bağlayan
Hansı məhəbbətdir, hansı əməldir?
Qatar dayanmayıb, gedir sürətlə,
O, hələ durmamış səhərdən bəri.
Moskva ötürmüş onu hörmətlə,
Gözləyir yolunu Bakı şəhəri.

Qarşımda iki gənc dayanır bu an,
Hər ikisi əzizim, qol qanadımdır,
Mənə yaxın gəlir bir cavan oğlan,
Adına bağlıyam o, Azadımdır.
Sıxıram əlini mən dönə-dönə,
Doğrudan saf ruhlu bir çiçəkdir o,
Vətəndən çıxaraq, gəlir vətənə,
Yenə Bakımıza gələcəkdir o.
Bəs mənim Gülşənim? Ondakı ürək
Safdır qəlbindəki arzular kimi.
O, da bu günlərə vida edərək
Gedir, Moskvaya sözü var kimi.
Gedir, ürəyindən bir hicran gedir,
Gülşən Moskvadan pərişan gedir.
Gedir, büməyir ki, indi ajanlar,
Dinə sadıq olan o qan soranlar
«Qızın festivala gedibdir», - deyə,
Yazıq atasını bərk söyə-söyə,
Otaqdan-otağa çəkir aramsız.
Budur, «günahı» da yalnız və yalnız:
- Burda məhərrəmlik, matəm zamanı
Qızın Moskvada kef çəkib sənin.
Bəs sənin namusun, vicdanın hanı?
Ağzı yumulmalı belə dinsizin!
İndi bilirəm ki, gəlib Təbrizə,

Ağzından gələnı söyləyəcəkdir.
Fəqət çox düşünün, deyirəm sizə,
Sənə də, ona da həyat gərəkdir!
Bəli, bu sözlərdən, bu fitnələrdən,
Mənim ki Gülşənım xəbərđar deyil,
Onu düşündürən axı səhərdən,
Bu çürük fikirlər, xəyallar deyil...

Gülşən də qayıtmış doğma elinə,
İndi o Təbrizin qucağındadır.
Fəqət Moskvanı düşünür yenə,
Azadın tar səsi qulağındadır.
Gözləri xəyallı, qəlbi intizar
Yadına o günlər, o anlar gəlir.
Yox, əsla bir yerdə tutmayır qərar,
Sanki Təbriz ona indi dar gəlir.
Hər axşam, hər səhər çıxır yol üstə,
Dostu, rəfiqəsi dəstəbədəstə,
Yığılır başına pərvanelərtək.
Dolutək üstünə min sual yağır,
Həyəcan içində dalbadal yağır.
Onunsa köksündə çırpınan ürək,
Sıxılır, açılır... sonra o gözlər
Aramsız dikilir sonsuzluqlara,
Xəyalı göyləri hey yara, yara,
Enir Moskvaya...
Qız tutub üzünü bu cavanlara,
Danışır Azadın məharətindən
Bu qoca Təbrizə məhəbbətindən.
Deyir Moskvanın azadlığından,
Xalqın sevincindən, el şadlığından.
Nəql edir gəncliyin söz qüdrətini,
Elin sülh işinə məhəbbətini.

Deyir Moskvanın üstündə yanan,
Aləm işığıyla nura boyanan,
Kremlin o parlaq dan ulduzundan,
Deyir azad olmuş Misir qızından.
Nələrdən danışır, nələrdən deyir,
Şərqi alqışlayan səhərdən deyir...
O deyir, dedikcə rəfiqələri,
Xəyallar içində bayaqdan bəri,
Dinləyir söhbəti baxır Təbrizə.
Sanki iki aləm gəlir üz-üzə.
Söhbətdə yüksəliş, iti həqiqət,
Təbrizin qəlbini didir cəhalət.
Söhbət xəbər verir nurlu səhərdən,
Təbrizdə hökm edir hələ duman, çən.
Söhbətin mövzusu sevinc və şadlıq,
Təbrizə heyif ki, yaddır azadlıq.
Söhbətdə ağ günə çıxır ölkələr,
Təbrizin qəlbini didir özgələr.
Odur Gülşənimin rəfiqələri
Dinləyir söhbəti bayaqdan bəri.
Hərənin başında bir xəyal gəzir,
Min fikir dolanır, min sual gəzir.
Çox olur Gülşənin belə halları
Onun söz qüdrəti, öz dili vardır.
Sirri açılmamış neçə xatirə,
Hələ sinəsində qatar-qatardır.
Hərdən qəmə dolub dərdlənən zaman,
Araz qırağına baş alıb gedir.
Bəzən saatlarla durub pərişan,
Qəlbində nə varsa çaya nəql edir.
Bəzən gözlərindən keçir xəyal tək,
Moskva... o salon, o Azad, o tar,
O bayram günləri, o gül, o çiçək,

Bir də ürəyində donan arzular.
Ah, bu hal indi dəli çay kimi,
Bircə an içində çağladı, keçdi.
Sonra da sızlayan bir haray kimi,
Gülşənin qəlbini dağladı keçdi.
Bir baxın necə də pərişandır o,
Gözündə bir elin dərdimi vardır?
Sanki xəzan görmüş gülüstandır o.
Gör onun saçları nə tari-mardır.
Araz qırağında ensiz cığırla
O kimdir, yenə də bir insan gedir.
Nə bilim, nə bilim düşünür nələr,
Görürəm halı çox pərişan gedir.
Sanki görünməyir gözünə heç şey,
Elə bil baş alıb dünyadan gedir.
De onu qarşıda səsləyənmi var?
O belə sürətli durmadan gedir.
Görən nə axtarır zavallı Gülşən?
Bəzən şair kimi xəyallı Gülşən.
Gedir dayanmadan Araza sarı,
Qəlbində bir elin qəmi, qubarı,
- Axı, nə lazımdır bu hicran bizə?
El niyə çıxmasın qəmdən, möhnətdən!
Gör kimlər hökm edir bizim Təbrizə,
Zaman da utanmır xəcalətindən!
O durub Arazın lap qırağında.
Gah süzdü sahili, gah çaya baxdı.
Qulağı bir xəbər, səs sorağında,
Yenə də həsrətlə o taya baxdı.
Elə bu zaman da Bakıdan göyə
Bir tarın zil səsi hey ucalırdı.
Yox daha bu dəfə eşidər deyə,
Sədəfli tarını Azad çalırdı.

Fəqət eşitməyir bu səsi Gülşən,
Halı çox pərişan varaq-varaqdır.
Arazın üstündən bu taya indi
Sanki qanad açıb uçacaqdır.
Nəhayət ayrılıb şirin xəyaldan,
Bir də nəzər saldı sonsuzluqlara.
Bütün hislərini toplayıb bu an,
Saçları pərişan, qəlbində yara,
Dərdli olduğundan tarsız, kamansız,
Bir el şikəstəsi başladı bu qız;

- Əzizim olmayaydı,
Saralıb solmayaydı.
Bir ayrılıq, bir ölüm
Heç biri olmayaydı.

Aman, aman ayrılıq,
Olur yaman ayrılıq,
Eşidəndə başımdan
Qalxır duman ayrılıq

Ulduzlar sayrışanda
Qəlb qəlbə qarışanda
Çətin olur ayrılıq
Göz gözə alışanda.
Gülşənin qəlbindən ucalan bu səs
Sanki dalğalanıb elləri gəzdi,
Bu könül səsidir, geriyə dönməz,
Qovuşub küləyə çölləri gəzdi.
Qaldırdı başını hər çiçək, hər gül
Səs də kaman kimi bəzən inlədi
Nəğməkar olsa da budaqda bülbül
Kəsib nəğməsini onu dinlədi.

Qızı eşidənlər saxladı ayaq,
Çoxları «kimindir bu səs» - dedilər -
«Necə də, necə də yanıqlıdır bax,
Onun hər kəlməsi ölməz» - dedilər.
Araz da sürəti azaldıb bir az
Qoşdu bu zil səsə zümzüməsini,
Görünür, könlümün sirdaşı Araz
Duymuşdu bu qızın faciəsini.
Bir baxın toplayıb var qüvvəsini
Qanadlı quş olub uçmaq istəyir.
Qız bütün hissini, məhəbbətini
Yalnız bu səs ilə açmaq istəyir.
Deyirəm nə olar elə bu anda
Bütün el səsini ona qataydı.
Gülşənin yanıqlı zil şikəstəsi
İndi Azada da gedib çataydı.
Yox, bu da kifayət deyildir, ancaq
Bu, xəyal güldürən əməl olardı,
Bu səslə tar səsi qovuşsaydı bax
Bir görün nə qədər gözəl olardı!
Yox, tarsız, kamansız olsa da, dostlar,
O susmur, qəlbində həvəs var, nədir?
Dinləyin, səsində bir yüksəliş var,
Onun həyat yolu nəğməsindədir.

Ey ürəyi eşqlə dolu
Mehribanım, Bakı oğlu,
Kimlər kəsib ax bu yolu?
Arzularam hər an səni
Könlüm istər yaman səni.

Ürəyimə zaman-zaman
Hələ yara vurur dövrən,

Söylə, bə mən hansı zaman
Zülm evini yıxacağam,
Azadlığa çıxacağam?

Öz adətim, öz dilim var,
Haqq istəyən bir elim var,
Mənim də öz əməlim var.
Bu torpağa ayaq basan
Məhv olacaq bir gün haman.

Neçə-neçə qəhrəmana,
Səttar xana, Bağır xana
Bu vətənim olmuş ana.
O, süd vermiş döşlərindən,
Unutmaram bu haqqı mən.

Yer fəxr edir cürətimlə,
Dağlar yıxan qüvvətimlə,
Bu əlimlə, qüdrətimlə
Zülm evini yıxacağam,
Səadətə çıxacağam!

Yox, tarsız, kamansız olsa da, dostlar
O susmur qəlbində həvəs var, nədir?
Dinləyin, səsində bir yüksəliş var,
Onun həyat yolu nəğməsindədir.

Öz əlimlə, qüdrətimlə
Zülm evini yıxacağam,
Səadətə çıxacağam.

Yox onu susdurmaq asan deyildir,
Gülşən nəğmə deyir, susan deyildir.

Susmaram hər arzum çatmamış sona,
Deyib o, irəli addım atırdı.
Azadın çaldığı havalar ona
Azadlıq marşını xatırladırdı...

1957-1958

Göyçay - Tircan- Buynuz

SEÇMƏLƏR

***GÖRDÜM YOL
AYRICINDA***

BƏLKƏ DƏ...

Bəlkə də borcundan çıxmadım, Vətən,
Ömür bahar deyil, bir də qayıtsın.
Ölsəm də, qoynunda qoy ölüm ki mən
Çürüyüm, bir ovuc torpağın artsın!

BURDA ...

Burda hər meşənin min cür ağacı,
Burda hər ağacın yamyaşıl tacı.
Burda hər tac üstə sarmaşlıq saçı,
Hər saçın küləkdən darağı vardır.

Burda hər budağın şeyda bülbülü,
Burda hər bülbülün qönçə bir gülü,
Burda hər qönçənin yaşıl bir tülü,
Hər tülün xırdaca saçağı vardır.

Burda hər yamacın çiçəkdir daşı,
Burda çiçəklərin şəhdir göz yaşı;
Burda şəh damlası bir üzük qaşı,
Hər qaşın qızılı qurşağı vardır.

Burda sərər düzə lələlər xalı,
Burda hər xalının qara bir xalı...
Hər xalda şirin bir şair xəyalı,
Burda hər xəyalın oylağı vardır.

Burda qayaların daşdır suvağı,
Burda hər daş üstə qartal caynağı,
Caynaqlı hər daşın bir buz bulağı,
Burda hər bulağın qonağı vardır,
Harda bu saydığım gözəllik olsa,
Orda Azərbaycan torpağı vardır.

1963

DAĞLAR ÇOX QƏRİBƏ OLUR GECƏLƏR

O nədir,
 üfüqə qar düşüb elə,
Bir cuna göylərdən asılıb qalıb.
Girib ünsiyyətə qaranlıq ilə,
Dərələr ucalıb, zirvə alçalıb.
Kahalar ətrafa qaranlıq ələr,
Dağlar çox qəribə olur gecələr.

Bircə qarışlıqda zülməti qırıb,
Bir şırım qar tutub qar yarganını,
Sanki çadrasını ildırım cırıb,
Pambığı çıxıbdı daş yorğanının.
Çaylar qaranlıqda - bəyaz küçələr,
Dağlar çox qəribə olur gecələr.

Bütün üfüq boyu qara bir nəhəng
Uzanıb yer adlı çarpayısına.
Qorxuram

 yuxudan ayıla hövlək,
Göydə tufan qopa, çarpayı sına.
Bəlkə də yuxusu fələkdən gələr,
Dağlar çox qəribə olur gecələr.

Nə aydan, nə ildən hesab götürməz,
Min belə yatışla vaxtı ötürməz.
Göyün soltanlığı, yerin xanlığı,
Dünyanın ən böyük arxayınlığı,
Ömrün sonsuzluğu yatır elə bil.
Deyirəm belə bir daş yuxuluya
Bəlkə çay laylası heç gərək deyil.

Bir şirin rüyadır başdan-ayağa,
Ən uzun sükuttur enib torpağa,
Ən dərin yuxudur,
 dərindən dərin,
Torpağın ən nəhəng kölgəsi yatır.
Vəhşi qartalların, dağkəlilərin
Qayalı - qarçaqlı ölkəsi yatır.

Ayılmaz,
 min dəfə harayla, hayla,
Lap belə üstündən top-tüfənglə keç,
Yəni bu səhərin ayılmasıyla
Bu nəhəng uyğudan aylarmı heç?!

Bir şirin yağışdan gəlib həvəsə,
İstərəm mən də bir dincəlim, yatım.
Bu böyük yuxunun önündə nəse
Kiçik yuxusundan utanır adam.
Yəqin ki, nəhənglər belə dincələr,
Bəlkə də ucalıq belə dincələr...
Dağlar çox qərribə olur gecələr!

iyul, 1969
Seykəm yaylağı

BU DÜNYANIN QARA DAŞI GÖYƏRMƏZ

Leyləklərin çöp yuvası boş qalıb,
Bahar gedib, payız gəlib, qış qalıb.
Göy çəməndə ocaq yanıb, daş qalıb,
Bu dünyanın qara daşı göyərməz.

Nə o ocaq közərəsi, sönəsi,
Nə o günlər bir də geri dönəsi...
Qəm eləmə, könlümün bir dənəsi,
Bu dünyanın qara daşı göyərməz.

O gülyanaq bənddir bir xoş baxışa,
Körpə budaq əl açıbdır yağışa.
Min baharın hərarəti yığışa,
Bu dünyanın qara daşı göyərməz.

Ot göyərdib o cığırım, o izim,
Tufanlanıb çalxalanmaz dənizim.
Daha məndən sevgi umma, əzizim,
Bu dünyanın qara daşı göyərməz.

Araz boyu çox mənalar sezmişəm,
Elə bilmə əllərimi üzmüşəm.
Ürəyimə daş bağlayıb dözmüşəm,
Bu dünyanın qara daşı göyərməz.

oktyabr, 1977

BİR YAZ GECƏSİNDƏ

Bu gecə göylərdə durna sorağı,
Səma zolaq-zolaq zər içindədir.
Eyvanda bir kisə dibçək torpağı,
Gördüm ki, buğlanır, tər içindədir.

Bildim ki, bu gecə torpaq da yatmaz,
Sığmaz qabığına tumlar bu gecə.
Çaylar da pərvazdır, daşlar da pərvaz,
Bəlkə rişələnir qumlar bu gecə.

Hələ qış yuxusu qalıb yadında,
Yaşıl kirpiyini hey qırpar əkin.
Binalar altında, yollar altında
Yatan torpaqlar da diksinər yəqin.

İndi ki, nəfəsi isinib yerin,
İndi ki, gecəni göyərdir bu yaz,
Yəqin ki beynimdə hüceyrələrin
Ölümü dayanıb, ləngiyib bir az.
Çiçəklənmək olar, gül açmaq olar,
Bu yaz gecəsində qocalmaq olmaz.

Qan vurur beyninə, çırpınır tənək,
Yarpız düymələnib yayılır bağa,
O meşə talası döşündə çiçək
Çıxacaq sabahı qarşılamağa.

Min göz var ağacın hər calağında,
Sabah bu gözlər də çiçəklə dolar.
Qoy düşüm, dayanım arx qırağında,
Bu quru eyvanda bitməkmi olar?

Bu yaz gecəsində çöl-bayır oyaq,
Bu gecə baharla könlüm şərkdir.
Bu gecə bir ağac, bir yamac olmaq,
Bu gecə çöl olmaq bəxtəvərlikdir.
Bu gecə göl olmaq bəxtəvərlikdir.
Bu gecə baharla qol-boyun olub
Sabaha yol almaq bəxtəvərlikdir...

aprel, 1979

Duman olacağam dağlar başında,
Torpaq olacağam yaz yağışında
beş-altı günlük.

Yaşaram
axşamdan gün doğanacan,
Sarala-sarala günəş gözləyən
Bir günəbaxanın arzularında;
Ya da qızılağac büdağı olub
Əcəb çiməcəyəm arx sularında
beş-altı günlük.

Sonra yazacağam duyğularımı,
Ürəyim deyəni yazmasa qələm,
Özüm çevrilərəm, şeirləşərəm
Beş-altı günlük, -
Yəni ipəkləşər,
çiçəkləşərəm,
Qovaq yarpağında küləkləşərəm
beş-altı günlük.

1974

Qapqara buluddan ağ yağış yağa,
Görün bu süzgəci, o saf bülluru.
Orda bulanıq su hopur torpağa,
Burda üzə çıxıb axır dumdurur.

Belə durulduqda duruldu kefim,
Çimdi şəfəqlərdə arzu qanadım.
Sağ ol, a torpağım, a yaşıl evim,
Burda bir anımı bir il yaşadım.

Qara ürəyin də xoş damarını
Burda bir meh ilə ayılmaq olar.
İnsan alt-üst edər çox qərarını,
Günahlar yolundan qayıtmaq olar.

Sağ ol, təmiz ömür, var ol, təmiz yol, -
Ey mavi zümzümə, ax, daim var ol...
Maral talasında gülən çəmənim,
Yaşa yəhər qayam, - var ol, daş atım.
Sağ ol, ey qismətim, möhlət verənim,
Bir az ömür sürüb xeyli yaşadım...

aprel, 1980

PAYIZ DURNAM

Payız durnam, uçub getdin,
Bir də dönüb gələrsənmi?
Sən dönəndə mən olmasam,
Ruhum ilə gülərsənmi?

Ey bizlərdən təmiz vücud,
Könlümü ardınca uçurt.
Yerin xəzəl, göyün bulud -
Mənzil-mənzil bölərsənmi?

Ey hər göldən şəkər dadan,
Buluda baş qoyub yatan.
Mən qanadsız piyadadan
Durub dilək dilərsənmi?

Nə bir mənzil vurduq başa,
Nə gün gördük gəlsin xoşa
Heç qoşalar uçmur qoşa,
Tənha uçan tək sənsənmi?

O istəyir dönə məndən,
Gedib ki, gizlənə məndən.
O adı gizlinə məndən
Bir çınqı söz söylərsənmi?

Azalıb mehri dünyanın
Çəmi yox qeyri dünyanın.
Yolları əyri dünyanın
Keçidlərin bilərsənmi?

oktyabr, 1994

BUYNUZA QAR YAĞIR

Nəhəng ağ xəyaldır Babadağ baxır,
Buynuza qar yağır
Kef içindəyəm.
Bağlı cığırlarda izim darıxır,
Məxfi sənəd kimi seyf içindəyəm.

Ayazı, şaxtası heç sona yetmir,
Buynuza qar yağır,
 könlümə həm də -
Soyuq tənhalıqla heç yola getmir,
Gizli bir gizilti gəzir sinəmdə.

Buynuza qar yağır uyutsun məni,
Yəni dost unudan bivəfalardan
Yağır ki, biryolluq soyutsun məni...

Bu qar Məclis günü yağdı deyəsən,
Buynuza qar yağır gümüşü, dən-dən;
Hanı Rüstəmxanlı keçsin körpüdən
Mən burda uyduğum uyğuya uysun,
Gəlib şərik çıxsın ağrı-acıma.
Orda üzlər görmüş üzləri qoysun
Baxsın dağdağana - qar ağacıma...

Buynuza qar yağır,
 bir qar dumanı...
Ay Abbas, bu arxda çimməyin hanı?..
Qar basıb, buz tutub arxımı daha.
O sular qaynadı, daşdı da getdi,
Arx suyu fırlatmır çarxımı daha.

Daha Canalıda kirşəm sürüşməz.
Göyrüş budağıyla əlim görüşməz.

Bu gün Qabilin də səhv düşsün yeri,
Buynuza qar yağır,

qoy dönsün bəri -
Böyürtkən kolları o görən deyil,
Şimal ayısıdır durub elə bil,
Çalalar, çuxurlar hamarlanıbdir,
Quşlar bir dən üçün qubarlanıbdir
Dimdiyi açılmır dinə sərçələr.
Təpilir eyvana, hinə sərçələr.
Quşlar sarayını qar tutub bütün,
Hər ağac dibində eşənək üçün
Tamam əldən gedir qaratoyuqlar.

Buynuza qar yağır

tər, birəm-birəm,
Mən əzab soyudub, dərd əridirəm.
Bu da başqa cürə yazıdı bəlkə;
Bir oğul dağı var elə göydə də
Mehriban Vəzirin yasıdı bəlkə.
Vaqif Bayatılı, göylər aşiqi,
Göylərdən sirr dolu bir aləm yağır,
Bu yağın ruhdumu, yoxsa qəm yağır?..
Varmı göylərdə də ölən, doğulan,
Eh, dünya sirrini harda saxlamır?..
Ramiz,

göy üzünə daş atan oğlan,
Göy üzü daş nədi, qar da saxlamır.

Ürəyim nigaran, ruhumda tələş,
Buynuza qar yağır,

Mətləb Misirin
Çadır komasına yağmayaydı kaş...
Qoy hələ danışsın mahir tribun,
Daş yağır başına kasıb-kusubun...
Mənim də qar basmış kötüyüm hazır,
Üstündə tərtemiz örtüyüm hazır -
Uzansın süfrəmə dostların əli;
Ortada şah kimi araq şüşəsi -
Düzün dövrəsinə "Yeddi Güzəli"-
İstədim badəylə könlümü açım,
Sahib Təbrizidən aldım sorağı -
Düyün islananda açılmır axı...

Açılmaz düyünüm bir kələfdəyəm,
Buynuz qar yağır,
 yaman kefdəyəm -
Barmək tələsməsin,
 var, işığım var,
Hələ işlətməyə qar işığım var.
Buynuz qar yağır,
 hey aram-aram -
Mən varam... varam... varam...

10 dekabr, 2002

Buynuz

SƏHRA YANĞISI

Ömrüm səhra yanğısı,
Yox əkində, biçində.
Qum yandırır Məcnunu,
Qalıb külün içində.

Öz eşqimi aradım,
Nə tapdım, nə yaradım,
Gül üstündə qanadım,
Bir kəpənək gücündə.

Ah, bu dövran, bu dövran -
Keçmək olmur yanından,
Girib dəyirmanından,
Çıxdım başqa biçimdə.

Gecə uzun, gün yasaq,
Hava duman, yol uzaq.
Mən bir asi yalquzaq.
Qurd ulayır içimdə.

dekabr, 2002
Bakı-Buynuz

KÖHNƏ BAĞLAR

Budaqların çılpaq ömrü
Ağac ömrü, torpaq ömrü,
Bir elatın ortağ ömrü -
El yaddaşı köhnə bağlar.

Ölənələrə rəhmət dedi,
Kimlər əkdİ, kimlər yedi.
Kötük-kötük sızlar indi
Addımbaşı köhnə bağlar.

Yarpaqları duyğU-duyğU,
Yuxuda o şirin uyğU.
Qaqqıldamaz bağ toyuğU,
Soltanquşu köhnə bağlar.

O ucalar, o bütövlər,
Növü itmiş növbənövlər,
Ocağımda son kösövlər,
Ocaq daşı köhnə bağlar.

Gülüstanı soldu neynək?..
Öldür məni yaşıl köynək,
Bağrım başı göynək-göynək,
Gözüm yaşİ köhnə bağlar.

iyun-iyul 2003
Buynuz

ATAMIN XATİRƏSİNƏ

"Bu həyətdən itdi kölgən,
qaraltın da...
Başsız qoyub getdin bizi,
Ürəyimiz qaldı bu gün
qar altında.
Çörəyimiz qaldı bu gün
qar altında
O köməkli günlərimiz
dönməz geri,
Sənsiz necə böyüdərəm
körpələri?!"

Tək ayaqla
Bu körpüdən necə keçim?
Tək əl ilə
Bu zəmini necə biçim?"
Yuxudaydım,
Diksindirdi bu səs məni,
Yandırdı bu nəfəs məni.
Yuxum qaçdı,
Dərdim aşdı,
Qulaq verdim, anam idi
Dərdi böyük, gözü yaşlı.
Mən eyvana çıxan kimi
Məni görüb susdu anam.
Sübh çağıydı, dan yerinə
Qar yağdı aram-aram.
Budaqların belə bükük,
Həyətlər ağ varaq idi.
Kənd yatırdı,
təkcə bizim

Eyvanımız oyaq idi.
Qar yağırdı atamın da
 məzarına,
 birinci qar...

Ya atamın
Buz bağlamış barmaqları,
Ya qar basmış
Çılpaq giləs budaqları
 nə fərqi var?!

Dəhlizə qar sovrulduqca,
Ağarırdı daş pilləkən;
Asılıqanda
Atamın boş pencəyinə
 qar yağırdı.

Samanlığın qapısında
 düşüb qalan
Dəryazının əlcəyinə
 qar yağırdı.

Orağının dəstəyi də
 döndü buza,

Qar yağırdı ruzumuza
Xırman üstə gedib-gələn
Yol da, iz də üşüyürdü.
Ələkdən qar ələndikcə
Təknəmiz də üşüyürdü.

Qış görmüşdüm,
Hava belə qaralmazdı.
Qar görmüşdüm,
Belə soyuq qar olmazdı.
Xiyabanın, Uzunxiyin
Üstü zərif duman idi...
Bir az ağır zaman idi...
Oyuncağım, uşaqlığım

O gün qaldı qar altında.
İşdən-gücdən qaçaqlığım
O gün qaldı qar altında.
Ondan sonra neçə dəfə
Haçalanıb təzə-təzə
Qar altından
Yaşıl otlar çıxdı üzə.
Amma mənim daha heç vaxt
Oyuncağım göyermədi,
Mənim uşaq istəklərim
göyermədi.
Atamın öz əlləriylə
alınacaq
Köynəklərim göyermədi;
Elə qaldı qar altında...
O günlərim çıxmaz yaddan,
Çıxmaz yaddan o intizar.
İndi də ilk qar gələndə,
Sanıram ki, birinci qar
Atamın buz məzarından
başlar əvvəl,
Sonra keçər o eyvandan,
Anamın
o dumanlanmış baxışından;
O ələkdən ələndikcə
toza dönüb,
Təknəmizdə buza dönüb
yağar, yağar,
Birinci qar, birinci qar...

1974

ÜMİDSİZ OLANDA

Yanğısı nə olar bir alışqanın?
Böyük ümidlərlə müdrikəm, pirəm,
Ümidsiz olanda
 bir qarışqanın
Zərrə yükünü də çəkə bilmirəm.

Bir güney çiçəyim, quzey qarım da,
Gülümdən üzünə çilənər bahar.
Ümidsiz olanda
Balalarım da
Birdən gözlərimdə yazıqlaşırılar.

Ümidsiz olanda
 dərəni, yalı
 çən tutur,
 zirvənin yolu görünmür.
Böyüyür gözümdə lələnin xalı,
Nə qədər baxıram, alı görünmür.

Ümidsiz olanda
 köksümdə bir an
Saxlaya bilmirəm boş ürəyimi-
Tavanda bir otdan asılı qalan
Sahibsiz qaranquş yuvası kimi.

Durnalar səmaya yazar xəttini,
Torpaqda sürünər ümidsiz qanad.
Mən həyat qədrini, ümid qədrini
Ümidsiz olanda bilmişəm, heyhat!

GÖRDÜM YOL AYRICINDA

Gördüm yol ayrıcında, bu süfahi bir daşdı,
Yəqin yol gedən dəyib daş yoldaşla adaşdı.
Dünyanın bir ucu toy, bir ucu da savaşdı,
İlahi, mən bu daşı götürüm, götürməyim?

Bir dərya sularında yüküm olacaq isə,
Bir səhra küləyində çəkim olacaq isə,
Şeytan üçün tüfəngim, cəngim olacaq isə
İlahi, mən bu daşı götürüm, götürməyim?

Bir əl yetməzliyində bəlkə mənə köməkdi,
Budaqda ruzum olsa bir qarış boy deməkdi.
Yerim cənnət bağısa, daş nəyimə gərəkdi.
İlahi, mən bu daşı götürüm, götürməyim?

Özümlə nə döyüşüm, özümlə nə vuruşum?
Burda köhnə izlərin cığırı ot, yeri şum.
Daha bu yoldan geri dönən yox ki, soruşum,
İlahi, mən bu daşı götürüm, götürməyim?

Saxlamaq da çətindi, aparmaq da azardı,
Tale bu bilməcəni görən necə yozardı?
Bu necə gəl-getdi bəs, eh, bu necə bazardı,
İlahi, mən bu daşı götürüm, götürməyim?

"Ömrümün sarayından gündə bir kərpic düşər".
Min belə kərpic düşsə, torpağa nə güc düşər.
Ömrün karxanasında bəlkə bir az gec bişər
İlahi, mən bu daşı götürüm, götürməyim?

aprel - may, 1980

ATAM... ATAM...

Bir payız gününün bathabatıydı,
Atam birdən düşdü yorğan-döşəyə.
Bəlkə də ölümün zarafatıydı,
Gördü ki, fürsətdi saldı gerçəyə.
Yerin qarğışıydı, göyün qarğışı -
Tərs kimi, töküdü payız yağışı.
Tərs kimi, kolxozun Ağyal atını
Sədrdən izn alıb gec tapa bildim.
Ağyalın başına salıb çatını
Noxtasız nə qova, nə çapa bildim.
Tərs kimi, Ağyalı alıxlamağı
Hələ bacarmırdım, uşaqdım axı...
Mən başqa haydaydım,
At başqa kefdə
Çatdım qonşu kəndə ilkindi çağı.
Feldşer Soltanəli yox idi evdə.
Tərs kimi, baş kənddən gəldi sorağı.
Bu tərslik könlümə elə dəydi ki,
Bütün varlığımı yandırdı bənd-bənd.
Feldşer Soltanəli neyləyirdi ki,
Onun kinəsinə baxırdı beş kənd.
Tərs kimi, gözlədim gəlib çıxmadı,
Ağyala bir çubuq çalıb, gedəydik.
Məni də tərkinə alıb gedəydik.
Dedilər Feldşer də qalıb o tayda,
Tərs kimi, Göyçay da coşmuşdu yaman.
Tərs kimi, Ağyal da büdrədi çayda,
Daha özgə yerə qalmaq güman.
Axır ki, kor-peşman qayıtdım geri,
Gördüm atamın da dəyişib halı.

Bir kinədən ötrü gəzdik evləri;
Sonra gəlib çıxdı müəllim Alı.
O da dedi görək bu nə azardı;
İbn Sinadan da bilmirdi bir az.
Kənddə ot tanıyan bir qoca vardı.
Tərs kimi, ölmüşdü o da keçən yaz.
Durub yalvarırdıq biz də ölümə,
Tərs kimi, yol tapıb, iz bilməmişik.
Bir təbib əlində heç nəymiş demə
Atamı sağaltmaq,

biz bilməmişik.

Sən demə, Bakı var, Moskva varmış
Sən demə, dünyada ölü dirildən
Min bir dərd yanında min dava varmış.
Sən demə, şipşirin dillər də varmış,
Sən demə şəfalı əllər də varmış.
Tərs kimi, o əllər bizim deyildi
O əllər heç bizə yetən deyildi.
Durub yalvarırdıq biz də ölümə,
Bu zaval dərmanlısız ötən deyildi.
Tərs kimi, yaman gec kəsdi o yağış,
Göyçay da gec yatıb, gec aram oldu.
Feldşer Soltanəli gəlib çıxmamış
Deyəsən vaxt keçib, gün tamam oldu.
Eh, o da gec gəlib, gec çata bildi,
Kinədən saralmış barmaqlarıyla
Atamın nəbzini gec tuta bildi.
Ümid gecikdisə, əcəl tələsdi,
Tərs kimi, o payız yelləri əsdi.
Tərs kimi, qəfləti, lap birdən-birə...
Tərs kimi, məni də qoymadılar ki,
Atamın üzünə baxım son kərə
Bəxtimiz şaxtaya, ayaza düşdü,

TƏRƏZİ

İndi də yadıma salıram hərdən,
O asma, taxtagöz tərəzimizi.
Bir gözündə alma, bir gözündə dən,
Çəkiddən arxayın salardı bizi.

İpi düyün-düyün, taxtası çat-çat,
Amma gəl qızıl çək, səhv eləməzdi.
Ortağı onunla böldü bir elat,
Ev-ev, qonşu-qonşu əllərdə gəzdi.

Eh, o tərəzidə min cürə varla
Göz ki, boşalırdı, göz ki dolurdu;
İrili, xırdalı yumurtalarla
Toyuq günahını çəkmək olurdu.

Çəkdiyinə möhür basılmışdı ki,
Mis kasa, mis nimçə - budur çəkisi.
İplə boğazından asılmışdı ki,
Nə varsa düzünə, haqqına çəksin.

O da ömür idi,
Qayğısı min-min,
Baxardı zamana, vaxta gözləri.
El kasad olanda tərəzimizin
Üşüyüb ağlardı taxta gözləri.

Yəqin ki, üşüyüb ağlamaz indi,
Ağlayan gözü yox, danışan dili.
O bir xatirəydi, könlümdə dindi,
Bağlandı bazarı, ötdü mənzili.

Bəlkə hər çəkisi bir haqq sözüdü,
Onunla seçərdik yaxşı, pisi də.
Köhnə tərəzimiz elin gözüdü,
İndi şey çəkilməz o tərəzidə.

fevral, 1980

ALNIMDA ÖMRÜN YAZISI

Alnımda ömrün yazısı,
Yazanı varsa, mən kiməm?
Taleyimin qışı, yazı,
Xəzanı varsa, mən kiməm?

Ulu göylər həmin-həmin,
Bürc altında mən bir zəmin.
Tərəzidən tərəzimin
Asanı varsa, mən kiməm?

Bir ağ dəvənin belində,
Bir dəli səhra yelində,
Bəxtimin tanrı əlində,
Ovsarı varsa, mən kiməm?

Nə biləndər, nə halyam,
Olum, ölüm sualıyam.
Açılmış ulduz falyam
Yozanı varsa, mən kiməm?

aprel, 1992

UZUN GECƏLƏR GƏLİR

Uzun gecələr gəlir
Tənhalar üçün ağır.
Yaxınlər necə uzaq,
Doğmalar necə fağır.

Uzun gecələr gəlir
Gözdən yuxu qaçıb dostlar kimi
Dindirməyə bir könül,
Taylar içrə tayın yox.
Bütün oyunlar bitib,
Baş qatmağa oyun yox.
Dünyanın zəhri varsa,
İçmişik qurtarmışığıq.
Bütün aldanışları
Keçmişik, qurtarmışığıq.

Uzun gecələr gəlir -
Atlas olsun, ya ipək,
Daş kimi yorğan-döşək
Söykən daş balışlara...
Yazığım gəldi birdən
Qazıq oyma daşlara...
Fikirlər oyur könlümü
oyum-oyum
Daha bənövşəm yox
Dərrib sinəmə qoyum.

Uzun gecələr gəlir...
Yuxudur çəkilir ərşi-ələyə,
Bu nə mahnıdı belə

Bezdim bu asilikdən
Gözümün yaşı asi,
Gündüz qısa, səbirsiz
Ömrümün yaşı asi,
Bezdim bu asilikdən -
Ölçüsü, biçisi yox,
Nə çıxar bu namərd
dövrənə qazilikdən?!

Uzun gecələr gəlir,
Ümidimi uçururam sabaha
alatoran havada.
Ümidin də həvəsi yox uçmağa
Bir yarasa qanadında
qayıdıb
Mürgüləyir yuvada.
Suyu çəkilməmiş ağaclar beləcə
mürgüləyir.
Daha keçə bilmədiyim cığırı
Hörümçək hörgüləyir.

Uzun gecələr gəlir,
Odu ha, göründü, göründü!
Necə xoşdu, Allahım,
Ağ buludlar kimi
Uzun gecələrdən süzülüb
Dan yerini ağartdı ahım!
Tutdu əlimdən, sabahım,
Qalxım bu üzün gecələrdən?!

oktyabr, 2005
Buynuz

YURDUN SƏHRA MAHNISI

Gərdirədir aldadan bizi,
İtirmişik izimizi.
Yıxanda bir-birimizi
Yadlar vurdu belimizdən.

Əlacımız əldə ikən,
Bülbülümüz güldə ikən,
Tələ quşu əldə ikən
Uçurmuşuq əlimizdən.

Milləti yuxu apardı,
Bəndimizi su apardı
O qoxladı, bu apardı,
Yarımadıq gülümüzdən.

Dirimizdi, ölümüzüdü,
Göz yaşımız gölümüzüdü,
Torpaq bizim külümüzüdü,
Ot bitərmi külümüzüdü?..

mart, 1991

ANAMIN MƏZARINDA LAYLA

Qürub yanır üfüq boyu,
Cilvələnin arxın suyu.
Uyu, anam, şirin uyu,
Layla deyim məzarına,
Bu qəbristan gūzarına.

Qəbristanın ən cavanı,
İsitmişəmmi yuvanı?!
Burdan seyr et xiyabanı,
Uyu, ömrümün əzəli,
Üstündə payız xəzəli.

Bu yanacan, o yanacan,
Çevril sağdan sol yanacan -
Böyrün ağrıyır, anacan!
Darısqaldır evin, laylay,
De, necədir kefin, laylay.

Soyuq düşür, əynin yalın,
Bizdə qalib isti şalın,
Gətirim çiyninə salım,
Elə uzan rahat olsun,
Gəlinlərin muğyat olsun.

Çiyində doğmanın, yadın
Quş kimi uçdu tabutun.
Mələklərə dedin "tutun" -
Ürəyin gəlmirmiş demə,
Ağırlıq düşsün çiynimə.

Xeyrə alqış, şərə qarğış,
Bir yuvadı tək qaranquş.

Burda çarpış, orda çarpış -
Dincəl əzabkeşim, laylay,
A qeyrətli kişi, laylay.

Ay ev tikən tək güc ilə,
Ay zəmisi tək biçilən,
Körpüsü tənha keçilən
Durnası yoldaşsız anam!
Ay ömrü sirdaşsız anam!

Gətirmək, yığmaq vaxtıdı,
İndi bostan, bağ vaxtıdı.
Heç bekar durmaq vaxtıdı -
Qalx yenə də danla bizi,
Biz də bilək işimizi.

Ruhun məni xəbər alsın,
Gir yuxuma şirin olsun.
İsinməyə yerin olsun,
Anacığım, anacığım!
Baş daşındır qalacığım!

Sən əvvəldə, mən axırda...
Görürsənmi məni burda?
Dil deyirəm xırda-xırda
Nə yumşaqdır daşın, ana!
Üstündədir başım, ana!

Canalıya çökdü duman,
Gəlməyinə yoxdu güman.
Biz gələrik sənə həyan...
Ölüm laylay, dirim laylay,
Yanıdakı yerim, laylay!

sentyabr, 1991

DÖVRÜN DƏYİRMƏNİ

DÜNYANIN ZƏMİSİ...

Dünyanın zəmisi heç iymiş demə,
Dəryanın gəmisi köç iymiş demə,
Heçimi, köçümü indi bilmişəm
İndi bilməyim də ges iymiş demə.

BİR GÜNAH SƏNİN, BİR GÜNAH MƏNİM

Bir gözün mən əydim, bir gözünü sən,
Niyə narazıyıq bu tərəzidən?..
Sən çeşmə qurudan, mən ağac kəsən
Bir günah sənindir, bir günah mənim.

Bu südə su qatıb hərə bir qaşığı,
Arını şəkərə dadandırmışıq.
Bazarın yağı şor, balı qarışıq
O mətah sənindir, bu mətah mənim.

Söz sözə gələndə sən nəfsi qıran,
Mən dünya malına göz yumub duran.
Amma ayrılıqda daşı da yaran,
Bir tamah sənindir, bir tamah mənim.

Görürük bu silah vurmur hədəfə,
Vurmur, ha atırıq mininci dəfə.
Əlimiz dolaşub düşüb kələfə,
Bu əl gah sənindir, bu əl gah mənim.

Qoyma yalanımız qalxsın ayağa,
Hay deyirik, haya gəlmirik, qağa.
Sözü güləşdirib, əhdi danmağa,
Bir «vallah» sənindir, bir «vallah» mənim.

Yamanca ustayıq hər ehtiyatda,
Dostluq şirnişi də dilimiz altda.
Amma yaman günə əlimiz altda
Bir silah sənindir, bir silah mənim.

Ömür təsəllidi, ümid sabahdı,
İndi öz xeyrinə çoxu agahdı.
Hərə dolanışa bir cür nigahdı,
Bir nigah sənindir, bir nigah mənim.

Orda bulanıq su hopur torpağa,
Burda üzə çıxıb dönür bulağa.
Hələ ki, vaxtımız var durulmağa,
Bir sabah sənindir, bir sabah mənim.

1985

DÜNYA

Dünya öz yerində tutubdur qərar,
Dağ da yerindədir, duman da, çən də.
Dünyanın işini qarışdırırlar
Qayıdıb dünyadan gileylənəndə,
Cəllad da özünü haqlı biləndə,
Ağır yaraların ağrısı canda,
Vəfasız, dünyadan vəfa umanda,
Dünyaya adamın yazığı gəlir.
Günahsız yaranmış dərəyə, çaya,
Qayaya adamın yazığı gəlir.

İnsanın ümidi bu torpaq ki var,-
Dağına, düzünə bizik havadar.
Torpağın üstündə bəd əməllərin
Nə vaxt ki, hörümçək torları artar,
Hiylə oxlarının ağrısı canda,
Durmaq olmayanda pisliyə qarşı,
Yurd-yuvan önündə naçar qalanda,
Sevmək olmayanda bu dağı, daşı,
Nə desən bitirən, nə desən verən
Torpağa adamın yazığı gəlir.

Bu qədər yaxşılıq,
İşıq içində
İxtiyar verdiyin - düzü əyəndə,
Etibar etdiyin - sözü əyəndə,
İtəndə aradan vəfa, etibar,
Güvəndiyin dağa ələndə qar,
Ürəkdə od tutub yananda inam,
Bir söz: dönüklərin əməllərinə,

Bəzi atalara baxanda adam,
Alıb gələcəyə aradığımız
Uşağa adamın yazığı gəlir.
Baba mirasımız müqəddəs oda -
Ocağa adamın yazığı gəlir.

Qayıdıb dünyaya baxırsan bir də,
Yaxşı adamları az olan yerdə
Dünyaya adamın yazığı gəlir,
Günahsız yaranmış dərəyə, düzə,
Qayaya adamın yazığı gəlir.

yanvar, 1978

BURAX MƏNİ, ÇIXIM GEDİM AZADLIĞA

Həm o gündə, həm bu gündə,
Xaqaninin ayağında
Ey dəyirman daşı kimi
ağır gündə.

Tanış divan, doğma zindan,
Milli kəndir, qızıl zəncir,
Axsitanım, hökmüranım,
Bu qandaldan burax məni,
Çıxım gedim azadlığa.
Gedim çıxım Babadağa,
Gedim quzu otarmağa,
Mən əkinə, mən biçinə,
Çıxım gedim el içinə.

Şerin düşüb dildən-dilə,
Şah Xətai, şair babam,
Sənlə sözüm tutsa belə,
Nə zəhmli qılincın var.
Bu qılincdan,
təxtü-tacdan
Bu şöhrətdən,
Belə dini siyasətdən
burax məni,
Çıxım gedim azadlığa.

Sən, şah oğlu Şah Abbasım,
Qal ağıllı vəzirinlə,
Neçə-neçə əsirinlə;
Qəfil bir şah qəzəbiylə
qopulacaq

Ağır saray qəzasından,
Birdən-birə fürsət tapan
Vəzir-vəkil qisasından
burax məni,
çıxım gedim azadlığa.

Hə, mən də dərd, ələməm də,
Nəsimiyə şahid olan Hələbəm də
Bir dəlisov şahzadəyəm,
Qəribəm də, Kərəməm də;
Mən Məlikməmmədəm də.
Sən ey xain, sən ey paxıl
qan qardaşım,
Bu quyudan burax məni,
Ey xəbərçi quş cələsi,
elçi daşım,
Bu oyundan burax məni,
çıxım gedim azadlığa.

Quş quşlayan, ov ovlayan,
Öz mülkündə hökümlü xan,
Fətəli xan, İbrahim xan,
Ağası xan,
Çəkişmədən, didişmədən
"Mənəm", "mənam" mərazindən,
Bir-birini yox eyləmək
həvəsindən -
Yəni ölüm qərazindən
burax məni,
Çıxım gedim azadlığa.
Vurub keçdim bu sədləri,
bu hədləri.

Sən də, sən də,
Qubernator həzrətləri,
 yağının ağrısından,
 acısından,
Öz bəyimin qamçısından,
Öz ağama
Sən verdiyin ixtiyardan,
Kəndxudamız
Gəl bu qanmaz Xudayardan
 burax məni,
 çıxım gedim azadlığa.

Sənindirmi bu göy Xəzər,
Xəzər boyu vətəgələr.
Salam olsun,
Səxalı, möhtərəm Hacı,
Bir balığa
Hacının nə ehtiyacı?
Gəl məni bu tordan burax.
Mən Hadinin
İtkin düşən məzarıyam.
Al cismimi gordan burax,
Gəl bu boyda səxavətdən,
 bu minnətdən
 burax məni,
Çıxım gedim azadlığa -
Mən Sabirin mirasıyam,
Gedim sabun bişirməyə.

Təpədirnaq əsəb kişi,
Sən də, ay Mirqəzəb kişi,
Ey bolşevik, ey kommunist,
Köhnə kişi, təzə kişi.

MƏN HEÇ BU DÜNYADAN RAZI QALMARAM

Həyatla otursam min il diz-dizə
Yenə də əcəldən salam almaram.
Olum da, ölüm də haqq işdirsə,
Mən heç bu dünyadan razı qalmaram,

Nədir könlümdəki bu gizli üsyan -
Mən dərə bilmədim o çiçəkləri.
Şüshə ürəkləri sındırmaq asan,
Sındırmaq olmursa daş ürəkləri,
Mən heç bu dünyadan razı qalmaram.

Dərya incisini gizlədir hələ,
Amma çör-çöpünü çıxarır üzə,
Alıb mərdini də, namərdini də
Bir süfrə başında yedizdirirsə
Mən heç bu dünyadan razı qalmaram.

Mehri çox şirindir,
qəzəbi acı.
Necə qalım razı,
Dünyadan razı -
Bu boyda qəlb verib,
bu boyda arzu,
Amma ömür verib bir iynə ucu,
Bir iynə ucuyla neyləmək olar?
Dəryada damcıyla neyləmək olar?

Eh, bir göz dolusu, ürək dolusu
Sevgisindən doymaq olmayacaqsa,

Gedib bir mənzilə yetənə qədər
Yol-izindən doymaq olmayacaqsa
Mən heç bu dünyadan razı qalmaram.

İşığı çatmadı quzey ormana,
Bir ömrün günəşi batana kimi.
Tikdiyi yuvanın istisi cana,
Sevinci ürəyə çatana kimi.
Vədə yetəcəksə, vaxt çatacaqsa
Mən heç bu dünyadan razı qalmaram.

Yolları çox uzun,
Göyləri dərin,
Bir də Vətən verib
 sevgisi şirin.
Heç bu şirinlikdən doymaq olmadı.
Bir göz qırpımında keçən günlərin
Xoşca anlarını saymaq olmadı.
Bir göz qırpımında neyləmək olar?
Bir qəlb çırpımında neyləmək olar?

Nədir o boşalan,
 nədir o dolan?..
Bizi borclu salıb borcunu almaz,
Elə tələsdirər, xərcini almaz..
Nə biz borc verənik, nə o borc alan,
Könlüm bu dünyadan heç razı qalmaz.

1984

BİRDƏN BU İŞLƏRƏ QARIŞAN OLAR

Yenə bu dünyada ölçü-ülgü var,
Qarışqa yükü var, dəvə yükü var.
Özündən ağır yük çəkə bilsə də,
Bir yolu min dəfə gedib-gəlsə də,
Zəhməti çoxsa da,
Dili yoxsa da
Bu yükü qarışqa adına yazma.
Salıb günümüzün hesabatına,
Yazma bu yalanı onun adına.
Kimsə öz içində boğmaz səsini,
Gətirib araya daş-tərəzini
Birdən bu işlərə qarışan olar,
Birdən bir haqq-hesab soruşan olar,
Sonra danışmağa dilimiz olmaz.
Birdən qarışqalar üzə dururlar,
Kəsilər yolumuz, yolumuz olmaz.

Yox, yox, torpağın da adına yazma,
Salıb günümüzün hesabatına
Yazma bu yalanı onun adına.
Torpaq nə qələmdi, nə də yazıdı,
Torpaq bərəkətdi, torpaq ruzudu,
Anadır, kiridir bütün bəşəri
Anamız adına yazma bu şəri,
Ruhumuz adına yazma bu şəri.

Bir qarış bu qədər sünbül bitirməz,
Elə necə gəldi vədi buraxma.
Vallah, bu yalanı torpaq götürməz,

İnsan dözə bilir, insana baxma.
Bu şəri sünbülün adına yazma,
Bu şəri zəminin adına yazma,
Bunu şöhrət bilib, yüksəliş bilib,
Sonra bu yalanı döşündən asma.

Anbar oğrusunun vardı təhəri,
Onda da nə quru, nə də yaş qalıb,
Torpaq yalançısı çıxandan bəri
Anbarın ehtiyat gözü boş qalıb.
Bu şəri anbarın adına yazma,
Anbar bərəkətdi, yalan götürməz.
Xırmanın adına yazma bu şəri,
Vallah, bu yalanı xırman götürməz.
Birdən bu işlərə qarışan olar,
Birdən bir haqq-hesab soruşan olar,
Sonra danışmağa dilimiz olmaz,
Çaşdırarıq nəvə-nəticəmizi,
Soruşub,
 qaldırıb məzarımızdan,
Məhşər ayağına çəkərlər bizi,
Bizə yer verməzlər, yersiz qalarıq,
Məzarsız qalarıq, gorsuz qalarıq.
Didərgin bir məzar salıb yadına,
Yazma bu yalanı torpaq adına.

fevral, 1982

SAPİ ÖZÜMÜZDƏN OLAN BALTALAR

Xalq yazığımız İsmayıl Şıxlıya

Hanı bu meşənin yaşıl qatları,
Dəmir ağacları, şah palıdları...
Sapı özümüzdən olan baltalar
Yaman kəsdi bizi, oğradı bizi,
Alıb özümüzdən doğradı bizi,

Öz ağrılarımız, acılarımız,
Balta sapı olan ağaclarımız
Bəlkə pasımızdın, paxırımızdan,
Bəlkə nəfsimizdən, paxılıımızdan,
Bir ağac yalaqdan,
Bir tərs calaqdan,
Bəlkə içimizə düşən alaqdan
Göyərrib, çoxalıb günün birində;
İçib suyumuzun duru yerindən
Yaman sıxdı bizi, qurutdu bizi
Biri-birimizdən soyutdu bizi.

Palıdı, çınarı siftə doğradı,
Bizi kötüyümüz üstə doğradı,
Sapı özümüzdən olan baltalar.

Sapımıza keçən boğazımızdı,
Başımıza dəyən qapazımızdı,
Yolumuzu kəsən doqqazımızdı
Sapı özümüzdən olan baltalar.
Aman, qıçımızı sıxan məngənə!

Aman, döşümüzü döyən xaltalar!
Bu nədir, düşmüşük kimin felinə?!
Bu sapı vermişik namərd əlinə,
Bu sapı vermişik özgə əlinə,
Əlimiz kəsilir öz əlimizlə,
Dilimiz kəsilir öz dilimizlə.
Sapının ucunda qızıl örtüyü
Tiyəsi altında cəllad kötüyü
Kəsdı başımızı, yaşılımızı
Sapı özümüzdən olan baltalar.

Gərək öz kökündə qaynasın qanın,
Gedib özgəsinə tapınmaq olmur.
Sapı özümüzdən olan baltalar
Heç cür qaçmaq olmur, sapınmaq olmur,
Düşmən əskik olmur qapıdan, haray!
Sapı özümüzdən olan baltanın
Tiyəsindən haray, sapından haray!
Haray dərdlərimiz, acılarımız,
Balta sapı olan ağaclarımız!

oktyabr, 1989

AŞKAR BU GÜNÜMDƏN DÜNƏNƏ BAXDIM

Aşkar bu günümdən dünənə baxdım,
Gah özümə baxdım, gah sənə baxdım,
Baxdım o ixtiyar sahiblərinə,
Həmin sahiblərin rahiblərinə,
O itaətlərə, o hökmlərə,
Kiçik "allah"lara, o hakimlərə;
Baxdım,

yaxşı ki, o yıxdı-yıxdıda,
Elə boğhaboğda, gözümçixdıda.
Görmək vərdisində gözümüz qalıb.
O qədər dolaşiq yollar içində
Nə yaxşı bizə də yol qoyubdular,
Məndə yaşamağa hal qoyubdular;
Vallah qoymazdılar

qoymasaydılar,
Hərdən özlərinə uymasaydılar.
Mən o şahlarımdan yaman razıyam
O "allah"larımdan yaman razıyam -
Göy bütün, yer bütün, məmləkət bütün,
Uymuşdu iblisə bu millət bütün
Yaxşı ki, mənə bir yuva veriblər,
Havayı almağa hava veriblər.
Vallah verməzdilər,

verməsəydilər.
O günün qırmızı yalanlarına,
İçi boş o hava balonlarına,
tərifçilərə,
təltifçilərə

Baxdım ki, dilimin tərfi yoxdu.
Üzümün ikinci tərəfi yoxdu.

Dilimdə onlara tərif olmadan,
Üzümdə o biri tərəf olmadan
Yaxşı ki, qalmışam tələf olmadan,
Onun qəzəbindən bunun zorundan,
O hiylə torundan yaman razıyam.
Daha nələrimdən və kimlərimdən,
O hakimlərimdən yaman razıyam.
Fəqət çoxumuzu yıxdı o dərdlər,
Aman o hədələr, aman o hədlər!
"Mənəm-mənəm"lərin, o "mənim"lərin,
Hər cür azadlığa o qənimlərin
Zorundan çıxdımmı mən birdən-birə;
Ən hündür ağacdən dəyəndə yerə
Pencəyim ilişib haça budağa
Sallanıb təzədən qalxdım ayağa...
Alovdan çıxana, oddan çıxana,
Ağac koğuşunda yaddan çıxana
Yamandan qaçana oxşayıram mən.
Ölçü-biçilərin itdiyi yerdə,
Dövrün ilan yolu getdiyi yerdə
İlandan qaçana oxşayıram mən,
Yalandan qaçana oxşayıram mən.
Yaxşı ki o ağac koğuşu varmış,
Mənə göz qoyanın yaxşısı varmış.
O boyda ixtiyar sahibkarları
Yaxşı ki, bizə bir yol qoyubdular
Məndə yaşamağa hal qoyubdular.
Vallah qoymazdılar
qoymasaydılar,
Hərdən özlərinə uymasaydılar.
Mən o şahlarımdan yaman razıyam
O "allah"larımdan yaman razıyam.

dekabr, 1989

SƏBR KASASI

Səbr kasasıdır o dolan bulud,
İldırım-ildırım daşır fəzası.
Səbr kasasıdır mənim ürəyim,
səbr kasası.

Mənim səbr kasam boşalar, dolar,
Mən özüm bilirəm daşsa nə olar.
Daşanda içmişəm min dəfə azı -
Səbr kasasıdır mənim ürəyim,
səbr kasası.

Səbr kasasıdır o vulkanlı dağ,
Daşanda titrədir yer-göyü zağ-zağ.
Ulu bir tarixi qızartdı getdi,
Səbr kasasıdır Babək, Spartak.

Mənsə öz içimdə çəkib cəzamı,
İçib dolaşıram səbr kasamı.
Vurub qəzəbimi, boğub hirsimi
İldırımlar keçir hər bir əzəmdən,
Hər dəfə içəndə səbr kasamdan.

Əyir vücudumu üsyan hücumu,
Yumruq barmaqlarım deşir ovcumu.
Mən zülüm içirəm səbr kasamdan,
Mən zəhər içirəm səbr kasamdan,
Mən ölüm içirəm səbr kasamdan.

Zamanın yenə də dolandı çarxı,
Namərd körpüsündən keçildi getdi.

BİRİNİN BAR VERİR GUYA SÖYÜDÜ

*Baxçaya qoymusan dəmir qəfəsi
Baxsam öldürərlər, baxmasam ölləm.*

Qaracaoğlan

Birinin bar verir guya söyüdü,
Buluddan tayası, yağışdan südü,
Di gəl bu ordenli, şöhrətli "bütü",
Yıxsam öldürərlər, yıxmasam ölləm.

Qulaqlar uyuyur bir xoş yalanda,
Vəd verən də bilir, vədi alan da.
Bu söz oyununda naçar qalanda,
Dinsəm öldürərlər, dinməsəm ölləm.

Ağıl kəsə-kəsə, göz görə-görə,
Ha bu dəyirmanı fırlat boş yerə.
Bu "ötür-ötürə", "qaytar-gətirə"
Gülsəm öldürərlər, gülməsəm ölləm.

Dünən haram alıb əlimdən özü,
Bu gün bayraq edir halalı, düzü,
Dilimin ucunda köz olan sözü
Desəm öldürərlər, deməsəm ölləm.

Qəribə cələdir sənin bu cələn
Həm dən səpən düşür, həm dənə gələn.
Kim qədirbilməzdir, kim qədirbilən? -
Bilsəm öldürərlər, bilməsəm ölləm.

Musa Yaqub _____

Bir sirr əsiriyəm, bu söz dustağı,
Ağ salıb gözümə yalanın ağı.
Açımmı sandığı, töküm pambığı? -
Açsam öldürərlər, açmasam ölləm.

sentyabr, 1983

KARUSEL

Hayandan əsdi bu soyuq yel,
Belə boz,
 belə sərt havada
Fırlanır karusel;
Fırladır məni də boş yerə.
Fırlanır bu nəhəng kirkirə,
Verməyə unu yox,
Çəkməyə dəni yox,
Saxlamaq yönü yox,
Fırlanır...

Qalxmışam, enmişəm,
Bilməyib minmişəm,
Yorulduam,
Qoy düşüm.
Vaxtını kim yazıb gedibdir,
Düyməni kim basıb gedibdir.
Havayı işləyir sayğacı
- Ay adam,
Ay qardaş, ay bacı!
Sən bas o düyməni
Havada fırlanan
Bu köhnə xəlbiri,
Ələnən ələyi dayandır.
Üzümə çırpılan
Bu soyuq küləyi dayandır.
Sağı yox, solu yox,
Çatacaq mənzili,
Keçəcək yolu yox.
Vallah, bu karusel veyildi...

Çənəsi laxladı,
Dişləri yeyildi;
Bu nəhəng kirkirə
Fırlanır boş yerə
Qalxmışam, enmişəm,
Bilməyib minmişəm,
Yorulдум,
Qoy düşüm.

Eh, uşaq deyiləm aldanım
Damarda fırlanır al qanım,
bəsindir
Ay özü hərlənir başımda,
Fırladır yer məni
bəsindir!

Budaq yox yapışım
Meydan yox çarpışım,
döyüşüm,
Boğuldum bu azad qəfəsdə...
Ürəyim! Ürəyim, ürəyim!
Qoy bu son nəfəsdə,
qoy düşüm.
Qalxmışam, enmişəm,
Bilməyib minmişəm,
Qoy düşüm, ölməyə
qoy düşüm.

1980

ZÜLMÜN NAĞILI

Anam idi, zülüm idi, mən idim,
Dünyamızda necə gəldi yaşardıq.
Anam tənha, zülüm güclü, mən yetim,
Özümüzü hər cür işə qoşardıq.

Zülüm ağır, zindan idi, daş idi,
Yüngülünü anam mənə verərdi.
Biçin vaxtı köynəyimiz yaş idi,
Zülüm orda özün günə verərdi.

Biz kalxozun anbarına keşikçi,
O da bizlə qarovulda durardı.
Biz kotançı, biz naxırçı, biz işçi,
Zülüm gözlər bizi, yolda durardı.

Harda olsaq o, bizimlə tuş idi.
Hərdən rəhmi vardı bizi yoranda.
Hə, o çobanalladan bir quş idi,
Qorxuzardı bizi alatoranda.

Ah, bu zülmün ümidi də bir xəta,
Mələk olub üzümüzə gülərdi.
Oxşayırdı saçımızı yuxuda
Qaranlıqda yaşımızı silərdi.

Nə olsun ki, qılınc idi, sərt idi,
Atsa bizi lap dəyirman çarxına.
Dar ayaqda zülüm yenə mərd idi
Tək ölümü buraxmazdı yaxına.

Əcəl gəlib öz həddini aşanda,
Dadımıza o çatardı yenidən,
Balıq kimi ağzımızı açanda
Suya salıb yaşadardı yenidən.

O deyirdi aclıq olsun - kef olsun,
Bizi toyda oynadardı o zülüm.
Keçirdiyi qıl körpüsü altında
Qır qazanı qaynadardı o zülüm.

Vallah o bir cindar idi, cin idi,
Onunla biz hardan desə keçərdik.
Biçin vaxtı dəryaz idi, çin idi,
Hərdən bizə ayran verər, içərdik.

O deyirdi göz vermişəm, qurtardı,
Hara desəm siz də ora baxarsız.
Divara da dirəyəndə tutardı,
Çəkərdi ki, cırmaq-cırmaq çıxarsız.

Həmin zülüm yolumuzda sərbəsər,
Daldan bizə bir şapalaq çalardı.
İynə ilə gor qazdırıb haqq verər,
O haqdan da vergisini alardı.

Dəyirman da mürgülərdi bizimlə,
Ağnağaza ondan növbə alardıq.
Aman allah, bircə kasa un ilə,
O zülümdən necə razı qalardıq.

Şirin arpa yarmasından aşımız,
Qarğıdalı cadı nəydi - o zərdi.
Dəlicədən gic gedəndə başımız,
Zülüm baxıb, lap uğunub gedərdi.

Anam yoxdu o dərdimi bilməyə,
Bəlkə elə azadlıq var ölümdə.
Zülüm ona izin verdi ölməyə.
Anam getdi, məni qoydu zülümdə.

Mən kötüyəm, mən tapdağam, mən yolam,
Mən olmuşam bu döngədə yatası.
Mən zülüməm, həm quldaram, həm qulam,
Azadlığa öyrəşirəm, qadası.

Həmin çinəm, həmin çəkiç, həmin zor,
Günüm yoxdur başqa günə çatası
Həmin balıq, həmin iynə, həmin gor,
Azadlığa öyrəşirəm, qadası.

Ağnağazam - həmin şindan, həmin daş,
Həmin mənəm dəyirmanında yatası.
Həmin çax-çax, həmin ağrı, həmin baş,
Azadlığa öyrəşirəm, qadası.

Təzə vergi, təzə şahid - bir oyun,
Oğurluğum dəyirmançı xatası -
Həmin donluq, həmin unluq, həmin un
Azadlığa öyrəşirəm, qadası.

Məhmizləmə, başqa yeriş bilmirəm,
Zülüm təzə, mənzil uzaq, at asi.
Yedəkdəyəm, mən özgə iş bilmirəm,
Azadlığa öyrəşirəm qadası -
Həmin mənəm, həmin mənəm, həmin mən,
Həmin mənəm - öz-özümə qənim mən...

19 may, 1991

ÇƏTİNDİR

Bu qədər dolaşığı yollar içində,
Qədərsiz bu qeyli-qallar içində
Bir yolun yolçusu olmaq çətindir.
Bu qədər mütilər, qullar içində
Bir elin dərdinə qalmaq çətindir.

Bu qədər dolaşığı kələf içində
Bəlkə bir açılan kələfi görmək,
Bu qədər boz üzlü tərəf içində
Haqqın üzündəki tərəfi görmək,
Onun tərəfini tutmaq çətindir.
Bu kələf açılmaz diş-dırnaq ilə -
Cindar düyününü udmaq çətindir.

Hələ çox hədələr, hədlər var ikən,
Düzəngah yolunda sədlər var ikən,
Bu qədər hiylələr, fəndlər var ikən,
"Ha" keçir qabağa "mərdlər" var ikən...
İndi bir məsləkdə, inamda durmaq,
Duyğulu, şeirli məqamda durmaq,
Amansız yanında amanda durmaq,
İmansız yanında imanda durmaq,
Xeyirli gümanda qalmaq çətindir.
Vallah bir yaralı durnadır könlüm,
Bu qatı dumanda qalmaq çətindir.

Günəşim görünməz sabah içində,
Bu qədər rüşvətli tamah içində,
Bu qədər keçilməz günah içində,
Xeyrə yoldaş olub səvabı tutmaq,

Allahın ən yaxın bəndəsi kimi
Üzünə peyğəmbər niqabı tutmaq,
Bircə saatlığa, bircə anlığa
Müqəddəs zirvədə qalmaq çətindir.
Özündə bir özün olmaq çətindir.
Qarmaq yiyəsi də tordadı vallah,
Düşəndə görəcək qarmaq çətindir.

Nə aldığ bu qədər oyunlar üçün,
Oyunlar layladır qoyunlar üçün.
Bu yulğun içində, yovşan içində
Bu qədər diksinən dovşan içində
Dəyanət saxlamaq, qüvvət saxlamaq,
Dışını-dişinə sıxmaq çətindir.
Bu qədər quşqonmaz kol-kos yanında
Nə bilim, bir kövrək çiçək bitirmək,
Gül olub dünyaya baxmaq çətindir.
Qalıb haqq çırağım tufan içində,
Alışım çətindir, sönüm çətindir.
Yönümü tutmuşam el dərgahına,
El özü bilir ki, yönüm çətindir.

YANDIRIR MƏNİ

Qara kölgəsidir bütün bəşərin,
Adı üstündədir fitnə-fəsadın,
Adı üstündədir şeytanın, şərin -
Şeytan barmağında fırlanğıc olan
Fırfıra adamlar, qıra adamlar.
Bu calağ adamlar yandırır məni.
Bu alaq adamlar, yalaq adamlar
Bu salağ adamlar yandırır məni.

Sən Allah, ona bax. Baş əyə-əyə,
Ölür baş sarayda tülkülənməyə;
Ölür satılmaqdan, satmaqdan ötrü,
Lap dovşan, lap tülkü libasında da
Ölür bir mənsəbə çatmaqdan ötrü,
Bu dovşan adamlar, yovşan adamlar,
Bu beli büküklər, üzü dönüklər,
Bu ağzı köpüklər yandırır məni.
Cəhənnəm əhliyəcün ocaq püfləyən
Bu qarnı körüklər yandırır məni.

Kimdi o sızlayan, kimdi o ölən,
Evdə urvalığı, xərcliyi yoxdur.
Nağılda şahı da aldada bilən
Millətdə bir keçəl bicliyi yoxdur.
Ona bax, gör necə cumur hay-küyə -
Süfrə artığına, tör-töküntüyə,
Yox, belə ruzudan kişi göyərməz
Bu yetim ruzular yandırır məni.
Əldəki bir çəngə otun dalınca
Yürüşən quzular yandırır məni.

Bəs elin qartalı hayanda qalıb,
Bu qarğa-quzğunlar yandırır məni.

Elin balasıdır əslinə baxsan,
Gedib insan olur azad buraxsan.
Şərin buyruğunda quyruğu dönən
Zorbala qoçular yandırır məni.
Gedib Məkkə görüb, Mədinə görüb
Gəlib müşrüklərə qulluqçu duran
Şeytantük hacılar yandırır məni.

İftira nə qədər, yalan nə qədər -
Yalana gedənlər bundan da betər.
Bəlkə ağıl yatır, düşüncə yatır,
Ağ yalan deyənlər, ağ kəfən satır,
Millət boynundakı kəfəni görmür -
Bu karlar, bu korlar yandırır məni.
Qırmızı yalandan söz əzbərləyən
Bu robot motorlar yandırır məni.

Nə varsa aşındı, nə varsa getdi.
Sürünüb, bürünüb palaza getdi,
İnsanlıq dediyin, vicdan dediyin
Rüşvətin əlində güdaza getdi;
Bu kimlər, o kimlər yandırır məni,
İqtidar torunda ağlayan, gülən,
Ədalətdən başqa hər şeyi bilən
Bu işbaz hakimlər yandırır məni.

Gör zülüm nə gündə, əzab nə gündə? -
Üstəlik bu zülmə təriflər deyən
Qələm nə gündədir, kitab nə gündə?..
Özüyçün ad alıb, şan qazanmağa,

Nə yaman öyrəşdi əl uzanmağa -
Mirzə Cəlilçilər,
Vay Sabirçilər!
Bir kürsü önündə necə kiçilər?!
Haray ay adamlar, haray kişilər,
Loxmalar, boğmalar yandırır məni.
Elin dar günündə qeyrət umduğum.
Adları doğmalar yandırır məni.
Ancaq öz dərdinə dərman eyləyən
Bu özəl loğmalar yandırır məni.

iyul, 2003
Buynuz

AH, BU DÜNYA...

Təpədən dırnağa heyrət yaranmış,
Tanrıdan bizimçün qismət yaranmış;
Heyf bu dağlara, bu bulaqlara,
Heyf bu çaylara, bu torpaqlara,
Havayı ruzumuz o balıqlara;
Bu barlı-bəhərli meşəyə baxın.
Bu boyda naz-nemət, qismət içində
Düçar olduğumuz ağır günlərə,
Vərdiş etdiyimiz peşəyə baxın.

Alış-verişində manatsız qalan,
Min illər dərs alıb, savadsız qalan
Aman bu səbatsız, savadsız dünya! -
Elə aldanıb ki, elə çaşıb ki,
Elə bil uşaqdır, yaşı çatışmır.
Qiyəti o qədər ucuzlaşıb ki,
Çəkiyə qoymağa daşı çatışmır.

Həmin o pislikdir qarşına gələn,
Hər cürə ölçüyə, arşına gələn.
Aman bu ölçüsüz, ülgüsüz dünya,
Nifrəti, hiyləsi, hirsli böyüyən,
Hörməti kiçilən sevgisiz dünya!

Bu gürzə dünyanın, bu gürz dünyanın
Ağusu, zərbəsi, hərbəsi altda
Dolandırmaq olmur, dolanmaq olmur;
Qoysalar yaxşıca dolanmaq olar,
Doğma ocağıyla qalanmaq olar,

Barlı ağacıyla sulanmaq olar.
Hələ söz çeynəyir, hələ söz yeyir
Bu siyasi dünya,
Bu asi dünya,
Tanınan oğrusu, doğrusu yoxdu,
Min ildir qurulur, qurğusu yoxdu;

Durub dünənini salmır yadına,
Qoruqçusuna bax, qoruğuna bax
Taxtı başa qoyub, tacı altına
Təzədən bəy olan yoluğuna bax.

Bu inkar dünyası,
Bekar dünyası
Hələ söz çeynəyir, hələ söz yeyir;
Bu boğaz dünyası, çənə dünyası,
Bu danqaz dünyası, tənə dünyası...
Üstünə min rəngli siyasət yapan,
Hoqqabazlığından cinayət yapan,
Ah, bu qanlı dünya,
Üsyanlı dünya!

Bəlkə buludu da qəhərdən dolub,
Gülürəm mühitin arsızlığına.
Deyirəm ürəyim bir çiçək olub
Gedib də bir tənha daşa sığına.

Aman qeybətlərdə qaraldı günüm,
Bir dayan, yolumu təzədən dönüm,
Dönüb başqa yola çıxım təzədən;
Arı pətəyinə, quş yuvasına.
Qarışqa komuna baxım təzədən.

Baxım leyləklərin sədaqətinə.
Dönüm qartalların cəsəratinə,
Su dəyirmanına çevrilsin yönüm.
Sevgiyə qayıdım, şeirə qayıdım.
İtirdiyimiz mehrə qayıdım.

Bir görün başıma sonra nə gəlir,
Görüm təmizlənə biləcəyəmmi?
O hisdən, o hirsdən, o hisdən çıxıb,
Paxırı göyərmiş o misdən çıxıb,
Görüm qalaylana biləcəyəmmi,
Özümə vurduğum yaralarımı
Bir görün sağalda biləcəyəmmi?

Ah, bu qanlı dünya,
Üsyanlı dünya
Görüm yol verirmi əmrdən çıxım,
Bu çaşqın, bu naşı ömürdən çıxım.
Çıxıb bir ağıllı ömrə qayıdım,
Allahın verdiyi əmrə qayıdım.

Ah, bu asi dünya,
Siyasi dünya! -
Qoysalar yaxşıca dolanmaq olar,
Doğma ocağıyla qalanmaq olar,
Barlı ağacıyla sulanmaq olar!

avqust, 1992

HƏLƏ...

Bir ad yaşadırdıq - Serebrovski,
Xəzər buruq-buruq - Serebrovski.
Dənizin gümüşü qanadı hələ
Yuyur, tumarlayır o adı hələ.
Yəni ki, doğmadır bu ad sahibi,
Yəni bu torpağın sirrini bilib.
Qara neftimizin yerini bilib,
Yəni özlərinin xeyrini bilib;
Yəni yaxşı çəkib, yaxşı aparıb.
Canımızdan canı yaxşı qoparıb.
Yəni qızılıımız üstündə yatıb,
Yaxşı dil çıxarıb, yaxşı aldadıb.
Yəni üz göstərib, xoş qılıq verib.
Yəni ki, bizi öz bostanımızda
Nökər işlətməyə razılıq verib.
Yəni ki, heç qane olmayıb aza.
Yəni nazir olub hazırımıza
Yəni kəsə bilib damarımızı
Onu kəmər-kəmər calaya bilib:
Özləriyçin ocaq qalaya bilib.
Yaxşıyıq, özgəyə, vallah yaxşıyıq...
Biz də insanlığın başqa naxşıyıq -
Qoy yad da, doğma da tanısın bizi -
Deyir xəcalətli düşmənin olsun,
Xəcalət qoymanıq düşmənimizi -
Yaxşıyıq özgəyə, vallah yaxşıyıq...
Biz də insanlığın başqa naxşıyıq.
Bir ad yaşadırdıq - Serebrovski,
Xəzər buruq-buruq - Serebrovski...
Heç bilmirəm bu yol hara gedəcək...

Hacının məzarı Mərdəkanda tək -
Onun məzarından utanır adam.
Üsyankar ruhundan Məmməd Əminin -
Kişi vüqarından utanır adam.
Millət, millət deyən şair Hadinin
Şeir bazarından utanır adam,
İtmiş məzarından utanır adam.
Bilmirm kimdisə boğdu hirsini...
Hələ Serebrovski qəsəbəsində
Bir uşaq öyrənir tarix dərslərini -
tərifli adı öyrənir hələ.
Bir neft hasilatı öyrənir hələ,
Bizə "mükafatla", tərifli adla
O "şanlı" həyatı öyrənir hələ...
Hələ başımızı döyən yumruğu,
Hələ qolumuzu sındıran zoru,
Hələ düşdüyümüz dolaşq toru,
Hələ beynimizi deşən gülləni,
Hələ üzümüzə gülən hiyləni
Hələ yaşadırıq özümüz hələ,
Bəlkə ayılmayıb gözümüz hələ...
Bəlkə Məmməd Əmin, bəlkə də Hacı -
Onların məzarı, onların ruhu
Bəlkə olmasaydı dözmək olardı,
Şahidsiz yalanlar düzmək olardı,
İndi heç bilmirəm həmin uşaqdan
Alıb o kitabı harda gizlədək,
Bu dərdi, əzabı harda gizlədək.
Həmin o tarixi yazan alimin
Qara qələmini harda gizlədək?
Xəzərdə bu boyda estakadanı,
O dolu gəmini harda gizlədək?..
Taleyin ələyi ələnir hələ,

Biri təknədədir, biri ələkdə...
Zığ-Hövsan yolunda dəmir dirəkdə,
Bu hamar lövhədə-Serebrovski.
Uzanır Xəzərə polad cığırlar -
Birinci növbədə - Serebrovski...
Yəni ki, yəni ki, yəni ki,
heç nə...

Mən sənə baxıram,
Sən də ki, mənə...

noyabr, 1990

RUHUMLA SÖHBƏT

1

Gözəgörünməzəm, can tutalcağım,
Salam, Ruhum, salam!
Salam dustağım!
Hərdən özüm kimi boylanıb göyə,
Qışqırma içimdə azadlıq deyə.
Səni buraxmaram, yalvarma, yetər,
Taqəti, mayası sənsən canımın
"Sanma bircə ləhzə keşikçim yatar,
Fikri qalıb məndə nigahbanımın?"
Bütün gündüzümdə, gecəmdə oxu,
Ayağım keşikçi, dilim keşikçi -
Olmaz ki, nəyəsə etibar edim.
Özümü yox edib, səni var edim.
Qışqırma içimdə, azadlıq deyə -
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə,
Azadlıq gəzirəm elə özüm də...

2

Lap deyək xəyal tək uçurum səni,
Əlimdən quş kimi qaçırım səni -
Qartal caynağında quş azad deyil,
Saray divarında daş azad deyil.
Belə qeyli-qalda baş azad deyil,
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə -
Meşə azad deyil şər baltasından
Sahillər qurtulmaz sel xatasından.
Lap deyək bülbüllər qəfəsdə deyil,

Axı onların da başqa ahı var.
Pətəkdə azadlıq yoxdu, şahı var.
Söhbət şahda deyil, nəfəsdə deyil.
Pətəklər, şanalar nədən ötrüdü,
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə
Qışqırma içimdə azadlıq deyə...

3

Biz qisas adamı, zor adamıyıq,
Biz qarmaq adamı, tor adamıyıq -
Bəs qayda-qanunlar, fərmanlar necə -
Hökmlər, divanlar nədən ötrüdü,
İlanı hərləyib cızda saxlayan
Ayıq pasibanlar nədən ötrüdü,
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə.
Sürünün örüşü, atın örüyü,
Yetən hər otlığı otlaya bilməz.
Nə qədər qurd ağzı, şir pəncəsi var,
Cüyürlər qıçını qatlaya bilməz.
Hərənin başında bir cürə hədə,
Zirvələr, tufanlar əlində girinc
Ağac var başının üstündə rəndə,
Zindan var başının üstündə çəkiç -
İnsan yonulmalı, əyilməlidir:
Yonula-yonula məmnunam deyə -
Əzənə təriflər deyilməlidir.
Toplar, topxanalar nədən ötrüdü?
Yalan ayaq tutub yeriməlidir.
Çaplar, çapxanalar nədən ötrüdü?
İçimdə qışqırma azadlıq deyə,
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə...

4

Ruhum, sən özün də bağışlayırsan,
Mənim hər işimi alqışlayırsan
Tərif də deyirsən günahlarıma,
Günahla açılan sabahlarıma,
Əyri əməlimə rəvac verirsen
Axı bundan başqa nədir əlacın
Bəs kütlə, bəs məhkum nədən ötrüdü?
O qurum, bu qurum nədən ötrüdü?
Azad dil nə gəzir bu yer üzündə,
Azad el nə gəzir bu yer üzündə,
Qışqırma içimdə azadlıq deyə...
Dəryaz varsa, çəmən biçilməlidir,
Körpü var, belindən keçilməlidir,
Çox şey arşın varsa, ölçülməlidir -
Bəs sədlər, sərhədlər nədən ötrüdü?
Bəs insana hədlər nədən ötrüdü?
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə,
İçimdə qışqırma azadlıq deyə...

5

Dəryaz varsa, çəmən biçilməliidi,
Körpü var, belindən keçilməliidi,
Çox şey arşın varsa, ölçülməliidi -
Bəs sədlər, sərhədlər nədən ötrüdü?
Bəs insana hədlər nədən ötrüdü?
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə,
İçimdə qışqırma azadlıq deyə...

6

Bu dünya Kəbədən ibarətdirsə,
Haqqa, ədalətə ibadətdisə,
Bir az sənin üçün savab toplayıb,
Sonra da Cənnətə ziyarətdisə -
Bu qədər hiylələr, fitnə-fəsadlar.
Bəs günahxanalar nədən ötrüdü?
Zorlar, zorxanalar, çəbbəxanalar,
Bu silahxanalar nədən ötrüdü -
Şeytanın gücünü bildirmək üçün?
Ancaq vurub, yıxıb öldürmək üçün?
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə...

7

Doğru da, kələk də yaşamalıldı,
İnsan yeddi rəngdə yaşamalıldı.
Gərək oddan keçib əzab çəkəsən.
Ya gərək qan verib, ya qan tökəsən.
Sarıdan keçəsən, payız çağında.
Soyuqdan keçəsən qarın ağında
Yazın yaşılında gülüstan görüb
Sonra uralanmış bostan keçəsən,
Qarada yaşayıb, yasdən keçəsən,
Sonra göy!
Yox ruhum o bizim deyil
O icazə deyil, o izn deyil,
Bizi buraxmazlar o maviliyə,
dünyaviliyə, səmaviliyə
Ancaq siz yetərsiz -
Sonra mələklərlə çiyindəş olub

O yüksək məqamı məkan edərsiz -
O asudəlikdə, münəvvər, azad.
Ah o mavi dünya, səmavi həyat -
Bizi buraxmazlar o maviliyə -
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə
Qışqırma içimdə azadlıq deyə...

8

Yaman darıxırsan axır zamanlar
Darıxma könlümdə bəzi gümanlar,
Qoy görüm canımdan, hansı can gedir,
Qoy gedim ayağım haracan gedir,
Əllərim haracan uzanır hələ
Qoy görüm gözlərim haracan baxır,
Tamahım nə qədər qazanır hələ,
Doydurmaq olurmu gözümü görüm,
Aman, bu vuruşlar, bu çarpışmalar
Nə qədər kölgəli üzümü görüm?
Tanrım! Götür məni o maviliyə
Mən də bir ruh kimi özümü görüm -
Azadlıq nə gəzir bu yer üzündə.

22 yanvar, 2000

MÜXALİFƏTƏM

Gül olub, ya gərək solub tökülüm,
Varamsa, tikanla müxalifətəm.

Cismimi öldürüb ruhum uçursa,
Cismimdəki canla müxalifətəm.

Zaman ömrüm alır, dövrən canımı,
Mən də bu dövrənla müxalifətəm.

Demə ki, düzəldi, yox düz əyildi,
Qələm, qələmdanla müxalifətəm.

Haqqın yolu birsə, qanun mindirsə,
Qanunla, fərmanla müxalifətəm.

Şah taxtı hələ haqq dərgahı deyil,
Mən bəylə, mən xanla müxalifətəm.

Hökmün hüzurunda işlək bəndəyəm,
Demək hökmranla müxalifətəm.

Aldanmış Adəmin parasıyam mən,
Həmişə şeytanla müxalifətəm.

O şeytan çox qəlbə girə bilirsə,
İnsanam, insanla müxalifətəm.

Ələm, tərəziyəm, çəki daşıyam,
Mizansız mizanla müxalifətəm.

Min ildir çağırram vicdan ayılmır,
Ayılmaz vicdanla müxalifətəm.

Şimşək köynəyimi cırıb tökmüşəm,
Çünki asimanla müxalifətəm.

Od canımdan çıxır, tüstü başımdan,
Dağdakı dumanla müxalifətəm.

Qulamsa üsyanım qaynar içimdə,
Şahamsa, üsyanla müxalifətəm.

sentyabr, 1992

İLƏHİ, MƏN HARA GƏLİB ÇIXMIŞAM

Təzə sözün varmı bu günə, dedin-
dedim, var, ancaq
Dünənki fikrimi tərsinə yozsam,
Dünənki şerimi tərsinə yazsam,
Bu günün təptəzə şeri olacaq.
Köhnə yazdığına təzə boyaq vur,
Dünən yıxdığına bu gün dayaq dur.
Yəni ki, çevrilib lap başlayaq, dur -
Olsun təzə işin, təzə vərmişin,
Hava balonunda ol bir sərnəşin.
Sonra yavaş-yavaş özünü fırlat,
Deyəsən, özümü-özüm yıxmışam
Fırlana-fırlana bu fırlancaqda
İlahi, mən hara gəlib çıxmışam?!

Bəxtiyar deyir ki, dünya fırlanır,
Tək dünya fırlanmır, insan fırlanır
İnsanın içində vicdan fırlanır,
Yəni inam dönür, iman fırlanır.
Lap elə, lap Adəm atadan bəri
Elə fırladırsan, yenə fırlanır.
Birdən sifət dönür, çənə fırlanır
Fırlana-fırlana bu fırlancaqda
İlahi, mən hara gəlib çıxmışam?!

İnsanın neçə min üzü olarmış?
Köhnənin nə qədər sözü olarmış?
Pay, rüşvət bir "şapka" qiyafəsində
Yaxşının nə qədər pisi olarmış?
Pambığın nə qədər bezi olarmış?
Sözü döngələdib döngəyə çıxmaq,

Döngədən bir təzə bölgəyə çıxmaq,
Ölkəyə təzə ad verməyə nə var,
Təzə qiyafəyə girməyə nə var.
Bəlkə də köhnəmi özüm yıxmışam,
Fırlana-fırlana bu fırlancaqda
İlahi, mən hara gəlib çıxmışam?!

Mənafe oyunu belə gedirsə,
Nə ölçü qoyasan yaxşıya, pisə.
Azmanın mənafe şilləsi üstə
Siyasət fırlanır kəlləsi üstə
Onun mənafeyi ovunu əzmək,
Bunun mənafeyi əzəni kəsmək
Hərə bir mənafe hərisi kimi,
Basıb sahilini çıxır ölçüdən
Xəzər də mənafe dənizi kimi,
Belə mənafelər xeyri öldürüb
Belə mənafelər mehri öldürüb
Belə mənafelər şeiri öldürüb.
İlahi, mən hara gəlib çıxmışam?!

Bəlkə üstələdi dünyanı müdam,
Şeytan mənafeyi, cin mənafeyi
İnsan mənafeyi demir bir adam
Güdülür gəlirdə cib mənafeyi.
Burda ölçü-biçi, burda nə ad-san
Ürəkdə mənafe bir hikkə kimi
Nəfsin ayağını açıb buraxsan
Zəmini yeyəcək çəyirtkə kimi
Aman çəyirtkələr yedilər məni.
Tamahı yekələr yedilər məni,
İlahi, mən hara gəlib çıxmışam?!

Tanıya bilmədim öz yaddaşımlı
Bu vətən itkisi, el yasıdımı?
Ömür bu zamanın səhrasıdımı?..
Bəlkə də özümü-özüm yıxmışam
Fırlana-fırlana bu fırlancaqda
İlahi, mən hara gəlib çıxmışam?!

Eh, yaylaq diliylə, bulaq diliylə,
Bənövşə diliylə, meşə diliylə,
Çiçəyi qotazlı yamac diliylə,
Daha nə danışım ağac diliylə.
Heç insan dilini başa düşən yox,
Gəlib zərifliklə bir görüşən yox.
Bir könül səsinə qulaq asan yox.
Haqqın yazdığına möhür basan yox.
İlahi, mən hara gəlib çıxmışam?!

Bu müsəlmançılar, bu kafirçilər,
Bu siyasətçilər, mənafəçilər...
Hərə öz mənafə şilləsi üstə
Fırladır aləmi kəlləsi üstə.
Sifət fırlananda başım fırlanır.
Torpağım fırlanır, daşım fırlanır -
Deyəsən özümü özüm yıxmışam,
Fırlana-fırlana bu fırlancaqda
İlahi, mən hara gəlib çıxmışam?!

sentyabr, 1996

BMT

Bu qədər sənədi, imzası olan,
Hökmü, ədaləti, rızası olan,
Bu qədər yığnağı, iclası olan
Cəza verdirənə cəzası olan,
Bu qədər bayraqlı, haqlı BMT
Bircə haqq bayrağı qaldıra bilmir;
Yaraqlı BMT, tanklı BMT
Quzunu qurdundan aldıra bilmir.
Qırmızı yalanlar deyilir aşkar,
Yenə qurd haqlıdır, quzu günahkar.
Mən ki bu dövrəni belə görürəm,
Mən ki bu divanı belə görürəm,
Dünya gəl-gedini belə görürəm,
Mən ki BMT-ni belə görürəm -
Vallah, BMT-lik deyil bu dünya.

Dünya qədər dərddli-sərli BMT,
Dilində çox sözü söz eyləməyən
Gözündə eynəyi tərli BMT
Cavandı, qocadı, gözü tor görür -
Özü söz danışır, işi zor görür -
Vallah, BMT-lik deyil bu dünya.

Hələ ki ədalət güc tərəfdədi,
Siyasət tərəfdə, bic tərəfdədi,
Zorbanın əlində, zorun əlində,
"Bığımın altından "keç" tərəfdədi -
Vallah, BMT-lik deyil bu dünya.

Naxələf içində,
Xələf içində,
Çırpınır gör neçə tələb içində,
Şah olan, qul olan tərəf içində,
Barmağı dolaşib kələf içində -
Ağız birinindir, qulaq birinin,
Əl birininkidir, barmaq birinin,
Göz birininkidir, dil birininki -
Əli düzələndə, beli düzəlmir,
Beli düzələndə, dili düzəlmir -
Bu pəltək BMT, natiq BMT,
Onu saxlayana sadıq BMT...
Vallah, BMT-lik deyil bu dünya.

Güya hər çiçəkdən təzə bal yığır,
Atdığı xeyirxah addıma görə.
Hələ xal toplayır, hələ xal yığır,
Bir az humanitar yardıma görə.
Bəs yara vuranı kimdi saxlayan? -
Vuranı buraxıb yara bağlayan
Hələ humanitar,
Hələ sanitar,
Məsləhətxanada həkim BMT,
Özü istəyəndə hakim BMT.
Dünyanın başında güllə oynayır,
Azərbaycan yanır, Gürcüstan yanır,
BMT oturub küllə oynayır.
Bir ovuc erməni qudurğanları
Hiylə qılıncıyla tökür qanları.
Özgə torpağında, özgə evində
Kül oldu Bosniya müsəlmanları.
BMT baxmır;
Didərgin ananı, qocanı görmür,

Qovanı saxlamır, qaçanı görmür.
Biri can qurtarır zorun əlindən
Pişiyi dırmanıb çıxır qülləyə
Azman parlamenti basır gülləyə
BMT baxmır -
Köməyi belədi, kölgəsi belə,
Sərhədi, bölgəsi, ölkəsi belə...
Eynəyi tərləyib gözü tor görür,
Özü söz danışır, işi zor görür -
Vallah, BMT-lik deyil bu dünya.

Amma o göz ilə uzağı gördü,
Bəs necə oldu ki, İraqı gördü.
Guya ki, Küveytin məhvinə görə?-
Bəlkə öz xeyrinə, sərfinə görə?..
Tamahına görə, nəfsinə görə,
Qazancına görə, keyfinə görə -
Səhrada gör necə tufan eylədi,
İraqa yaxşıca divan eylədi
Yaraqlı BMT, tanklı BMT,
Özü istəyəndə haqlı BMT.

Dünya gəl-gedini belə görürəm,
Mən ki BMT-ni belə görürəm
Qiyamət günündən qorxuram yaman...
Bəs nə vaxt gələcək o haqq, o divan?!
Qorxuram uduzum mən bu nisyədə;
Adəmi aldada bilibsə şeytan,
Girişəcək mizan-tərəziyə də.
İsrafil surunda gələcək cana,
Bəlkə göyərəcək özü-özündən.
Barmaq uzadacaq haqq divanına,
Şəri keçirəcək qıl körpüsündən.

Mən ki bu şeytanı belə görürəm,
Hiyləni, böhtanı belə görürəm,
Mən ki bu dövranı belə görürəm -
Vallah, BMT-lik deyil bu dünya...

BİZ HARA GEDİRİK

Yox, belə ağacda düz budaq olmaz,
Belə bağban olmaz, belə bağ olmaz,
Bu onun əkdiyi ağacı kəsir,
O bunun əkdiyi ağacı kəsir;
Hara getmək olar bu kəshakəslə,
Belə xəyanətlə, belə qərəzlə.

Bu onun qurulan taxtına inkar,
O bunun hakimlik vaxtına inkar -
Hara getmək olar bu inkar ilə,
Bu qədər dəyişkən iqtidar ilə.
Hara getmək olar bu çekçevirlə,
Bu mərə aldıyla, dövlətdevriylə.
Bu ona badalaq, o buna cələ
Qurub bu milləti saldıq əngələ;
Hara getmək olar bu yıxhayıxla,
Ağla öz halına, millətim, ağla!..

Kimdir millət bilib, xalqı axtaran,
Özündə axtarır haqqı axtaran,
Özündə, özündə ancaq özündə -
Özününkülərdir yalnız gözündə,
Bəs belə dəstəbaz özümdaş ilə,
Hara getmək olar bu yoldaş ilə.

Birinin başından tacı düşəndə,
Vəzirinin yeri acı düşəndə
Başçılar başını götürüb qaçır.
Biri daş-başını götürüb qaçır -
Hara getmək olar bu qaçhaqaçla
Bu qədər zəlillə, bu qədər acla.

A ərəb diniylə müsəlman olan;
A rusun əliylə hökmüran olan,
Sözü gah Türküstan, gah İran olan,
Yurdu xəyanətdə a viran olan,
Bu qədər tərəfsiz tərəfdaş ilə,
Gah bu "dost", gah da ki, o "qardaş" ilə,
Hara getmək olar bu çaş-baş ilə...

Özümüz başqa yol, başqa qurumda,
Guya ki, dənizlər salamlar bizi;
Okeanda üzürük, akvariumda
Amma ki, qırırıq bir-birimizi -
Hara getmək olar belə qurumla,
Bu körpə balıqlı akvariumla.

Azaddır, maşallah, millət azaddır,
Xəyanət azaddır, rüşvət azaddır,
Ədalət yolunu kəsmək azaddır,
Başda durub başı əzmək azaddır -
Biz hara gedirik belə baş ilə,
Necə fəxr eyləsin üzük qaş ilə.

Günah bağışlayan ürəyimiz yox,
Savab qazanmağa çörəyimiz yox,
Bu ələ baxanlar torpağa baxmaz,
Bir ölçü-biçimiz, ələyimiz yox.
Bu onun getdiyi yolu bəyənmir,
O bunun getdiyi yolu bəyənmir,
Hara getmək olar bu millət ilə,
Bu ölüm, bu zülüm, bu zillət ilə.
Hara getmək olar dəstə başıyla,
Hara getmək olar bu göz yaşıyla,

Hara getmək olar bu yıxhayıxla -
Qırıl bir tərəfdən, qır bir tərəfdən,
Sonra şəhidinə oturub ağla,
Millətim, ağla!...

1994

ÖMÜR SEÇKİSİ

Quru sünbülündə dəni mürgülü,
Hələ ki görməyib ölçü, ülgünü.
Yerbəyer olacaq ağır-yüngülü -
Şanadı, ələkdi, xəlbirdi dünya,
Ordan "getbir", burdan "gəlbir"di dünya.

Şadara çox xırda-xuruşa baxmaz,
Şadaradan çıxan xəlbirdən axmaz.
Xəlbirdən keçəni ələk buraxmaz,
Ağzıbir olanda tədbirdi dünya -
Onda bilərsən ki, dilbirdi dünya.

Bu dən seçkisidir, bu tum seçkisi,
Dəyirman seçkisi, bu şum seçkisi.
Yaman ağır keçir toxum seçkisi -
Torpağa da hökm, əmrədi dünya,
Köhnə dəyirmanda təmirdi dünya.

Şanası işləsə kürək əvəzi.
Şadara xəlbirə kömək əvəzi.
Xəlbiri ələsə ələk əvəzi -
Çörəyi qapqara xəmirədi dünya,
Dingdi, dəyirmandı, dəmirdi dünya.

Min-min göz baxmada, min əl yığımda,
Min ildi təmizlik gedir toxumda.
Hələ dəlicəsi, sürməsi tumda -
Çünki əlaqla da xəlbirdi dünya
Öz say-hesabında bir-birdi dünya.

Xırman çıxarını bir də yelə ver,
Püfəsi sorulsun getsin külə ver.
Bir də daşdan çıxar, bir də ələ ver -
Çörəyinə kimi səbrdi dünya,
Ruzusu yolunda cəbrdi dünya.

Kəndiri keçməyə doğanaq döyür,
Dən xəlbir içində sağanaq döyür,
Şumunda təzədən tum ayaq döyür,
Elə hey fırlanan xəlbirdi dünya,
Köhnə dəyirmanda təmirdi dünya.

sentyabr, 1995

HEYF, MİLLƏTİM!

Hör qalmaqaldan çəpər
İstiqlaldan çəpər,
Dilində xalqdan çəpər
Quru qeyrətim, heyf,
Heyf, millətim, heyf.

Qoyun görsə qurd olan
Şahına manqurt olan,
Yurdu yada yurd olan
Papağı yetim, heyf,
Heyf, millətim, heyf.

Dilində gap hərləyən,
Alt çənəsi tərləyən,
İşdə söz əzbərləyən
Çənə söhbətim, heyf -
Heyf, millətim, heyf.

Qardaşına boyaq vur,
Keçdi səndən qabaq vur,
De vur, vur, badalaq vur,
Budur fürsətim, heyf,
Heyf, millətim, heyf.

Gah cəbhə, gah blokla,
Onu tut, bunu tovla.
Öz-özünü buxovla
Gücüm, qüdrətim, heyf,
Heyf, millətim, heyf.

Məkanı-cənnətməkan,
Öz içi zülmətməkan.
Bir gülündə yüz tikan
Gülüm, sərvətim, heyf,
Heyf, millətim, heyf.

Əkib-biçən yox ikən,
Zopa vuran çox ikən,
Mindən biri tox ikən
Köçüm, külfətim, heyf
Heyf, millətim, heyf.

Bu kütlə, o iqtidar, -
Nə aşağı bir qərar,
Nə yuxarı səs çatar
Əlaqə xəttim, heyf,
Fəxr bilib öyündük
Qalmış adətim, heyf,
Heyf, millətim, heyf.

noyabr, 1995

DAĞDAĞAN DAŞ İÇİNDƏ

Çöldə o tək qarağac
Bir sümük, bir dəridi.
Yolum hiylə quyusu
Namərd körpüləridi,
Gəndəlaş boy göstərir.
Bənövşələr büzüşüb
Alaş-ulaş içində.
Göz qaytaran ağacım
Dağdağan daş içində.

Heç qurtara bilmədik
Şeytanın qırasından.
İlan kimi sopsoyuq
Görünməz bir iz keçir
Adamlar arasından.
Mən ki belə deyildim.
Dostlar üçün mehr idim,
Dodaqlarda şeir idim
Bəs mən niyə qəribəm
Bu dost, yoldaş içində?
Bəd gözlərə nişangah
Dağdağan daş içində.

Aldadılmış millətim
Hələ zülmə dözümdə,
Səbirdə təriflənir.
Ən qədirli dirimiz
Qəbirdə təriflənir.
İnsanlıq mehr istəyir,
Əyri tərəzimizdə

Bazar al-ver istəyir.
Mənəfe oynunda
Ömür savaş içində
Mismarlanıb qayaya
Dağdağan daş içində.

A yaşıl budaqlarım,
Söykənməyin gücümə.
Bir kovgüş ağac kimi
Od vurulub içimə.
Qapqara bir bacadan
Tüstüm dirənib göyə,
Hirsim dirənib göyə,
Hirsim soyusun deyə.
Gözlərim haqq yolunda
Könlüm tələş içində.
Göydən ıldırım yağır
Dağdağan daş içində.

Yandı, yandı Qarabağ,
Sinəm oldu qara dağ.
O tayda hayımız yox,
Bu tayda hayımız yox.
Mın şadlıq sarayımız
Bir sevinc payımız yox.
Toyda çəpik çalırım
Gözlərim yaş içində;
Damar-damar qıvrılır,
Dağdağan daş içində.

oktyabr-noyabr 2003
Buynuz-Bakı

TAMAŞA

Baxın mikrofonda o titrəyişə
Məddahlar yenə də düşdülər işə
Yenə bir-birini vururlar dişə;
Yenə ortalığa bütü çəkдилər,
Yenə sözlərinə ütü çəkдилər;

Sözləri yerbəyer etsin çapçılar-
Buraxın qabağa keçsin gapçılar,
Əlləri havada bu "şap-şap"çılar -
Bu adlar, titullar, bu ali qullar,
Göyçək söz danışan göyçək oğullar...

Gözəl tamaşadı, əcəb sərgidi,
Bu da nöqərlərin şaha ərkidi.
Saqqız ağacında şirə bərkidi
Verin yaltaqlara bir də çeynəsin,
Havada, efirdə, yerdə çeynəsin.

Bu çənə söhbəti, boğaz udumu,
Siz arı şanıdan çıxarın mumu,
Verin dərəməmi, rahathulqumu
Verin yaltaqlara bir də çeynəsin,
Havada, efirdə, yerdə çeynəsin.

Ağzı şirin olsun elin, obanın.
O aldı, bu verdi, o da götürdü
Yaman bəhsəbəhsdir, ötür-ötürdü.
Yaxşı, bu tar-kaman nədən ötrüdü?

Verin, zurna verin, balaban verin,
Təzə xoruzlara təzə ban verin,
Verin yaltaqlara mahnı çeynəsin,
Gəlsin rəqqasələr tufan eyləsin.

Dəstənin gəlişi hay-harayladı,
Bu da millət üçün yaxşı layladı.
Yenə qalayçılar qab qalayladı,
Köhnə dəyirmanın təmirçiləri
Elin medal döyən dəmirçiləri
Verin onlara da xəmir çeynəsin,
Qoy çəkcik-zindan da dəmir çeynəsin.

Buraxın qabağa keçsin gapçılar
Əlləri havada bu "şap-şap"çılar
Gəlsin rəqqasələr tufan eyləsin,
Verin dərəməmi, rahathulqumu
Verin mahnıçılar mahnı çeynəsin
Ağzı şirin olsun elin, obanın...

payız, 2008

ÇEÇEN TARIXİ

Görə bilərikmi başımız üstən
Qanlı bayraqlarla keçən tarixi.
Zamanın millətlər çarpışmasında
Qəribə tarixdir çeçen tarixi
Təzə Prometey əfsanəsidir.
Cihaddır, yəni ki, tarana getmək,
Qanla suvardığın torpaqda bitmək.
Ya olmaq, ya da ki, ölmək tarixi,
Bu Şamil tarixi, Babək tarixi.

Nə zər davasıdır, nə mal davası,
Bu millət davası, amal davası.
Bədheybət bir divin çənəsi altda
Çarpışıb didişən qartal davası.

Bu risk döyüşüdür, girov döyüşü,
Azmana atılan tilov döyüşü,
Köpək balığının uduluğunda
Tıxaca çevrilən bir ov döyüşü.

İndi hansı səmtə çəksək də belə,
Hansı siyasətə çəksək də belə
Soyuq qanımızda soyumaz bu qan
Vulkanlar püskürən şəhid qanından...

Qəribə tarixdir, qəribə tarix
Sığmaz saldıığımız qəlibə tarix.
Tarix qaydasında çapıq yeridir,
Azman qılıncında sınıq yeridir,
Hökmrən üzündə yanlıq yeridir.

XALQIM

Məhəbbətə yer olanda,
Qüdrətlidir bir olanda
Bu imanlı, dinli xalqım.

Düşüb yadlar hiyləsinə
Yad qardaşlar gülləsinə
Ay sinəsi enli, xalqım.

Toxuduğu bütöv xalça,
Öz içində parça-parça,
Həm şəri, sünni xalqım.

Xəşil kimi daşar birdən,
Sonra qalxa bilməz yerdən
Tez soyuyur cinli xalqım.

Qurtarmaz öz davasından
"Mənəm", "mənəm" havasından
Böyükləri kinli xalqım.

Sabir demiş az yaşından,
Xərac alar yoldaşından
Badalağı milli xalqım.

Öz-özünə badalağı,
Qalxdı düşmən tozanağı
Qaldı gözü küllü xalqım.

İnsanlığın söz qaynağı,
Kövrələndə gül yarpağı
Havada üç telli xalqım.

Qurd olmadı bu qurd olan,
Öz şahına manqurt olan,
Dikəl, əyribelli xalqım.

Ömür tab et, zaman sına...
Nə vaxt düşər məcrasına,
Bu milyonlu, minli xalqım.

iyul, 1997

DARIXIR

Tanrım, nə olsun ki, üzü haqqayam,
Kəsilir ağacım, doğranır qayam.
Bütövüm çapılıb iki şaqqayam,
Yarım sızıldayır, yarım darıxır,
Namusum, qeyrətim, arım darıxır.

Dəvə kin saxlayar, bağışlamaz fil.
Tutub məngənələr saxlayar qəfil.
Bu qədər sıxmazlar adamı qəfil!
Sümüyüm göynəyir, qolum darıxır
Halbahal oluram, halım darıxır.

Qanadlarım neçin uçarı olmaz,
Həmişə biri şil, birisi pərvaz.
Mən asfalt altında torpağam bu yaz,
Toxumum darıxır, yuxum darıxır,
Asfaltı deşəcək oxum darıxır.

Bəlkə də kül olub yanar min ocaq.
Bir palıd düyünü kömür olunca;
Rəhm et bu basmada mən qarağaca,
Ocağım közərmir, külüm darıxır,
Ardımca tövşəyən ölüm darıxır.

Bu həşəm baxçada külü sovrulan,
Sacda çətənəyəm - dəni qovrulan.
Daş altında otam - beli qıvrılan,
Yaşılım darıxır, yaşım darıxır,
Qəfəsdə çırpınır - quşum darıxır.

Gərək bu hökmə də boynumu əyəm,
Mənim dar ağacım göyərir bəyəm?!
Çarmıxa çəkilmiş asma körpüyəm
Yüküm əyləndə belim darıxır,
Asmadan asılmış əlim darıxır.

Keçin o meşədən, dağdan, dərədən,
Mənə gur təsəlli gətirin hərdən.
Əlim boş, ovumdur keçir bərədən,
Kimsənəm darıxır, kəsim darıxır,
İçimdə bir qərrib səsim darıxır.

aprel, 1997

Aşkarda döy, gizlində döy,
Əyilmirsə, gürz ilə döy,
Qılınc döyün, qılınc döyün,
Özümüzü qırmaq üçün,
Hə, çəkil də gərəklidir
Dik başlara vurmaq üçün.
Qazan nədi, kotan nədi,
Oraq nədi, çıraq nədi,
Zəncir, zəncir, zəncir döyün,
Hirsimizi bağlamağa,
Damğa-damğa hazırlayın,
Nişan üçün
Yanımızı dağlamağa.
Seyf-seyf quraşdırın,
Öz aғamız, öz pulunu
Saxlamağa,
Kürə alış,
Məngənə sıx, maşa yapış,
Döy, bir-iki medal da döy...
Hə, bax belə
Öyrəşirsiz gələ-gələ...
Təltifçilər
Dayansınlar
Tərifçilər dayansınlar.
Bu tülküdü, burax getsin,
Bu çaqqaldı, burax getsin,
Dovşan getsin, ulaq getsin.
hə, bax belə...
Öyrənirsiniz gələ-gələ.
Tələ döyün, tələ-tələ,
Qurd tələsi, şir tələsi.
Belə-belə vəhşilərin
Qoy qalmasın bir dənəsi.

Deyilməyə söz qalmasın,
Bir nəfərin
Onurğası düz qalmasın.
Əyilməyi bacarsınlar,
Söz yeməyi, duz yeməyi
bacarsınlar.

Ölkədə zor rəvan olsun,
Hökm olsun, divan olsun.
Qıfıl, qıfıl, qıfıl döyün,
Dəmir qapı zindan üçün,
Qənarə də lazım olar,
Millət üçün, insan üçün.
Axmaq qardaş, körüyü bas,
Qorxaq qardaş, körüyü bas,
Yaltaq qardaş, körüyü bas,
Kürə alış,
Məngənə sıx, maşa yapış.
Təltifçilər xoşlasınlar,
Tərtibçilər başlasınlar,
Alqış! Alqış! Alqış! Alqış!

iyun-iyul, 1997

BİR DƏ GÖRƏCƏYİK...

Qazdığımız quyuyu nə dərin imiş,
Çarpışa-çarpışa qalmışıq elə.
Nə bilim, sıxmaqdan, yıxmaqdan ötrü,
Qarpışa-qarpışa qalmışıq elə.
Əlimiz yaxada, yaxamız əldə
Dartışa-dartışa qalmışıq elə.

Xəyanət daşından, höccət daşından,
Bir də görəcəyik bostanımız daş,
Bu tamah önündə anbarımız boş.
Millətə o qədər əyri baxmışıq,
Bir də görəcəyik gözlərimiz çaş.
Bir də görəcəyik gözlər dəyişib,
Qəzəbdən, nifrətdən üzlər dəyişib.
Vallah, üzümüzə gül açmayacaq,
Daha quşlarımız dil açmayacaq;
Bir də görəcəyik bağlar dəyişib,
Suyumuz quruyub, arxlar dəyişib,
Bulaqlar bulanıb paxırımızdan,
Düşmən sirr alacaq paxılımızdan.
Bir də görəcəyik bölgü dəyişib
Bizim hiyləmizdən tülkü dəyişib.
Çaqqal gödən yırtır, kürkü dəyişib -
Mal-qara aparır naxırımızdan.
Onda nə çıxacaq axırımızdan?

Qorxaq bostanını dovşan basacaq,
Tənbəl zəmisini yovşan basacaq.
Bir də görəcəyik bostan dəyişib,
Böhtandan, öz fitnə-fəsadımızdan

Düşüb bikar qalıb şeytan dəyişib,
Çoxları çıxacaq boy davasına
Onda biləcəyik, cırıtdan dəyişib
Tələyə, cələyə baş qatılarda
Bir də görəcəyik bütün tinləri,
Bütün keçidləri hörümçək alıb,
O tor kəndirindən adam sallanıb.

Yolları əyəcək əyri əlimiz
Vallah, asfaltımız toz bitirəcək.
Qabar bağlayacaq ayaqlarımız,
Yerdə tağlarımız qoz bitirəcək,
Qarpız yetirəcək budaqlarımız.
Gəl onda bu yurdda baş saxla görüm,
Havadan sallanan daş saxla görüm.

Əlləşə-əlləşə öz-özümüzlə,
Helləşə-helləşə öz-özümüzlə
Bir də görəcəyik həddən çıxmışıq,
Sərhəddən çıxmışıq, xətdən çıxmışıq -
Bir də görəcəyik vətən boş qalıb,
Köhnə yurd yerində beş-on daş qalıb.
Bir də görəcəyik...

Siz allah, bəsdirin bir əl saxlayın,
Sığırçın uçmağa bir çöl saxlayın.
Bizimçün ölməyə bir yer saxlayın.
Dayanın, yaxası cırılmışlarım,
Durun, ay düyməsi qırılmışlarım.
Başçılar, daşçılar, a savaşılar,
Qəzəblər, qisaslar, küsülər durun.
Bir-birini yıxan kürsülər durun,
Daha doydunuzmu, gödəndaşlarım,

Yığıb qurtardızımı, kəfəndaşlarım?
Siz allah, dayanın vətəndaşlarım,
Bir görək bu dünya hayana gedir,
Bir görək əkində, biçində nə var,
Bir görək sünbülün içində nə var -
Bu Vətən, bu torpaq heyfdi, vallah!

oktyabr, 1998

BU MƏDDAHLAR

Allah, bu məddahlar yordular bizi,
Tapıb damar-damar qırdılar bizi.
Robota döndərib qurdular bizi...
Vay bu tərifçilər,

bu tərifçilər

Xeyri qıdıqlayıb öldürən kimi,
Fili qıdıqlayıb öldürən kimi
Bizi gülə-gülə öldürəcəklər
Sonra bizi bizə güldürəcəklər.

Tərifdə yayılıb xəmir olmuşuq,
Belə məddahlara dözmək olubsa.
Vallah, biz daş olub, dəmir olmuşuq.
Tərif üstümüzdən əriyib gedir.
Ruhumuz uyuyur məsti-xumarda.
Saçımız tumarda əriyib gedir.
Üzümüz sığalda əriyib gedir.

Aman bu tumarçı, bu sığalçılar.
Aman bu dəfçilər, bu qavalçılar.
Bizi çala-çala öldürəcəklər.
Sonra bizi bizə güldürəcəklər.
Paxıra çəkməyə qalay qalmadı,
Daha söz qalmadı, haray qalmadı.
Bu tərif altından çıxmaq olarmı?
Ölkəyə boylanıb baxmaq olarmı?

Hələ gedib yataq fil qulağında,
Vallah, bizdə daha qulaq qalmadı.
İtib bədənimiz söz dolağında,

Daha dolamağa dolaq qalmadı,
Dildə yalanmağa yalaq qalmadı -
Vay bu yalaqçılar, bu dolaqçılar,
Durub gülə-gülə kəfən tikənlər,
Pambıqla baş kəsib tənzip bükənlər
Vallah, axır bizi öldürəcəklər,
Sonra bizi bizə güldürəcəklər.

Bənzədilən haray, bənzədən haray.
Yerdə dağ qalmadı, göydə Günəş, Ay,
Tərifdən söz qaçdı, kitab qalmadı.
Başda tac, üzdə də niqab qalmadı,
Peyğəmbər qalmadı, imam qalmadı,
Əridi canımız tamam qalmadı.
Allah, bu məddahlar qırdılar bizi,
Robota döndərib qurdular bizi -
Təzədən burdurub qurduracaqlar
Vallah, bu məddahlar qarağac kimi
Milləti havada qurudacaqlar.

iyul-avqust, 1998

GÜNÜMÜZÜN MƏNZƏRƏSİ

İndi əlin ələ əl köməyi yox,
Xoş söz dirilməyə dil köməyi yox,
Bu tamah içində, bu nəfs içində
Yazığa, məzluma el köməyi yox.
Nə qalan kimiyəm, nə ölən kimi,
Ola bilməyəne ol köməyi yox.
İtib cığırımız, azıb itimiz,
Başqa möcüzədir cəmiyyətimiz.

O buna dayaqdır, bu ona sarı
Yamanca kefdədir div adamları
Rəfdə divimizin canı şüşədə,
Şair Zakir demiş, kef adamları -
Erkəyi, dişisi yaman peşədə
Elə bizik qalan bu əndişədə.

Ayağı altında quyu qazılı,
Min-min Məlikməmməd tükdən asılı,
Kəndirimiz belə, çatımız belə,
Qantarğa görməyib atımız belə.
Ürgəmiz bu cürə düyünlü çidar,
Quşumuz belə cür cələ görməyib,
Tülkümüz bu sayaq tələ görməyib,
Badalaq görməyib mərdimiz belə -
Kələfi açıraq xəyanət çıxır,
Cin, şeytan yolunu xəttimiz belə?...

O hansı bölgədir, hansı ərazi?
Əyriyə, oğruya nə daş-tərəzi...
Gizlidə belə cür yalan, aldanış,

Aşkarda bu cürə bazar olmayıb.
Əli ətəyindən uzun bekarlar
Canından bu qədər bezar olmayıb.
Heç vaxt rəiyyətlə şah arasında
Belə hündürlükdə hasar olmayıb.
Hasarımız belə, səddimiz belə -
Üsyanımız belə, həddimiz belə -
İtib cığırımız, azıb itimiz,
Başqa möcüzədir cəmiyyətimiz.

**5 may, 1999,
Buynuz**

QUZEY

Nəmli xəzəlləri titrəyib əsən,
Taledən kölgəli, üstü çən quzey.
Həmişə gəlməyə qışı tələsən,
Həmişə baharı gecikən quzey.

Yəqin güneylərdən gəlir bu səda,
Yayılmış sabahın nuru aləmə.
Gəlmədi bu yayın günortası da,
Bu quzey doyunca bir günəş əmə.

Qabığı elə bil qara sürmədi,
Dibində qaralır otu, ələfi -
Bütün ömrü boyu günəş görmədi,
Quzey ağacının quzey tərəfi.

Yarıqaranlıqda açılmaz kefi,
Eh, üzü kölgəli yaşamaq çətin.
Quzey ağacının quzey tərəfi -
Doğmadı günəşi bu məmləkətin.

Qovuşur bədənim, donur kürəyim,
Bulud başım üstə dönüb tüstümə.
Quzey ağacına bənzər ürəyim,
İşığın kölgəsi düşür üstümə.

Doğmadı günəşi bu məmləkətin,
Biz başqa ümidlə çıxmışdıq yola,
İşıq kölgəsində yaşamaq çətin,
İşıq ola-ola, gün ola-ola.

Bir div nəfəsindən titrəyib əsən,
Əjdaha kölgəli, üstü çən mənəm.
Həmişə gəlməyə qışı tələsən,
Həmişə baharı gecikən mənəm.

**aprel, 1999,
Buynuz**

KORİNFAR

Ey qan duruldanım, ürək çəkənim
Çarxı dönsün deyə, fırlansın deyə,
Dünyada ən ağır yedək çəkənim!
Korinfar! Korinfar! -
 fırlat bu çarxı,
 qaynat bu arxı -
Hər cürə dərmanla keçməz bu azar,
Sən dərman deyilən, səndə nəşə var.

Zamanın felindən, qovhaqovundan,
Əjdaha ağzından, div tilovundan,
Zülümdən, zindandan, çarmıxdan çıxıb,
Min dəfə oxlanıb, o oxdan çıxıb,
İnamı alınıb, var-yoxdan çıxıb
Gəlib son nəfəsə çatan könlümü,
Bütün sevgiləri daşqalaq olub
O daşda ölümcül yatan könlümü
Nə yaxşı oyada bilirsən belə
Odumu soyuda bilirsən belə -
Hər cürə dərmanla keçməz bu azar
Korinfar... Korinfar...
 səndə nəşə var.

Korinfar, Korinfar -
Sarı mələyim
Ey yaşıl çəməndə qaymaq çiçəyim,
Aşıq Ələsgərdə "sarı köynəyim"
Sənin əlacında, təbibliyində
Nə yaxşı uyudu mənim ürəyim.

Sən qaynat arxımı,
Fırlat çarxımı.

Korinfar, Korinfar -
Köçür durnalar,
Deyəsən, dumanlar çökür aşağı,
qara buludun çiyində yük var,
Belində qürubun qızıl qurşağı
Korinfar, Korinfar,
Sarı mələyim
Aşıq Ələsgərdə "sarı köynəyim".

Sən ey bülbülümün girdə gözləri,
Göyert ürəyimdə şirin sözləri
Gəl yapış qolumdan
Sarı ümidim,
Bir də yavaş-yavaş qalxım ayağa
Durub o sevgimin dalınca gedim!

**2 noyabr, 1999,
Buynuz**

HARA GƏLDİ ÇIXDI...

Dünya ayaq-baş oldu
Baş hara gəldi çıxdı.
Bostanıma daş atdın,
Daş hara gəldi çıxdı.

Keçən ömür rəng idi,
Bir baxımlıq sərgidi
Ay gidi dünya, gidi,
Yaş hara gəldi çıxdı.

Baş açmadım ayımdan,
Gül dərmədim mayımdan,
Pay aldı yaz payımdan
Qış hara gəldi çıxdı.

Dəryam yoxdu, baş vuram,
Səbrim yoxdu, boş duram,
Qoyduğumu tapmıram
Huş hara gəldi çıxdı.

Əyri əldə zor qalıb,
Haqq gözdə də tor qalıb,
Kül altında qor alıb,
Buş hara gəldi çıxdı.

dekabr, 2000

Buynuz

SAXLAMISIQ

(Yuxuda tapdığım şeir)

Qaçarı atları biz
Yollara saxlamışıq.
Uçarı durnamızı
Göllərə saxlamışıq.

Adamlar yıxhayıxda,
Canımız çıxhaçıxda.
Ruhumuz alabaxta,
Çöllərə saxlamışıq.

Könlümün mahnısı, döz,
Sussa da gecə-gündüz,
Qəfəsdə bülbülümüz
Güllərə saxlamışıq.

Allahdan paydı gələn,
Bu payı kimdi bölən?!
Bölgünü haqqı bilən,
Əllərə saxlamışıq.

Yapanlar yapdı düşdü,
Zəlilər qopdu düşdü,
Yumağa qanlı teşdi,
Sellərə saxlamışıq.

**mart-aprel 2001,
Bakı**

ÇÖRƏK PULU

Məmləkətə neylədisə
Məmurlara
Müftə gələn qul eylədi,
Dolanışın üzü döndü,
Bu milləti qul eylədi
çörək pulu.

Eldən gələn, çöldən gələn
Bəla olsa dözmək olar;
Var-dövləti qamarlanmış
Bir millətin
Dərd yoludur çörək pulu.
Həyatın çox sərt yoludur,
Arvad-uşaq qabağında
Ataların xəcil yolu,
Pərt yoludur çörək pulu.

İnsanlığı üzdən salıb
Şeir nədir, sənət nədir,
Məsləki də, qeyrəti də
Gözdən salıb çörək pulu.

Çinar boylu cavana bax -
Bel əyilib, dil əyilib
Dərdi-səri çörək pulu.
İçimizdən yedi bizi
Diri-diri çörək pulu.

Harın məmur, qarın məmur!
Hünərin var

Bekar əlin ver işini!..
Məmləkətdə
Namərd edib çox kişini
çörək pulu.

Biz Xəzərdən nə almışıq? -
Dərya dolu su yiyəsi
Atan yansın!
Bu dəryadan millətine
Verməzsənmi bircə qaşığı
çörək pulu?..
Minnət qoyub muzduruna
Kəfən verən ağ yiyəsi,
Mülk yiyəsi, bağ yiyəsi,
Atan yansın!
Uralanmış bağ, bostanın
Yaddan çıxan son giləsi çörək pulu...
Bu torpağın bizə qalan
Qəpik-quruş kirayəsi
çörək pulu.

Neyləsin ki, yetim-yesir,
Bu cəlladlar ruzi kəsir,
Çörəyindən çörək kəsir,
Bu nakəslər, başkəsənlər
arasında
Çörək pulu qazan görüm!
Tərki-Vətən olub da gəz,
Bez canından usan görüm.

İlan dişi arasından,
Namərdlərin qırasından,
Tərdən çıxır, dən-dən çıxır

Gözdən axan yaşdan çıxır
çörək pulu.

Damar-damar qol gücünə
Daşdan çıxır çörək pulu.

İşıldaquş kimi soyuq,
Soyuq ümid, soyuq oddur,-
Daş altından çıxan otdur, -
Arğın-yorğun çörək pulu,
Boz səhrada yel ağzına
Düşən yulğun çörək pulu.

Kim qurdu
bu çörək pulu tələsini? -
Əllər pərsəng işi gördü,
Pərsəng əydi tərəzini,
Gəldi haram çörək pulu.
Yonur çəki daşını da
Qram-qram çörək pulu.

Yaşamaq yox, sürünməkdə,
Hərdən durub
Ayaq üstə görünməkdə
çörək pulu.

Dözümlü el,
Döz bu dərdin əzabına
dolan görüm.

Qaxınca bax,
Qazanca bax -
Borcdan çıxan
Çörək pulu hesabına
Dolan görüm!..

avqust, 2004, Bakı

Hə, ona yaxşılıq, buna yaxşılıq,
Vay bu xeyirxahlıq, belə xoşqılıq
Gör səni nə günə salıb, ağacım!
Vallah, daş olsaydın muma dönərdin,
Qranit olsaydın quma dönərdin
Yenə ağacsan ki, dözüb durmusan...
Özün bilə-bilə qəddini əydin
Qada qaytarmağı,
Kin yatırmağı,
Bu boyda əzabı, bu boyda zoru
Gərək heç boynuna götürməyəydin.
Ağrıdır ağacım,
Vallah ağrıdır -
Bu qədər tamahlar, günahlar ilə,
Bu qədər şər, şeytan, ilanlar ilə
Bu qədər yamanlar, yalanlar ilə
Bacarmaq çətindir, vallah, çətindir.
Özünü bu qədər yandırma, yaxma.
Elə alışarsan qalmaz əlacın!
Sən suya, torpağa, havaya baxma
İnsan başqa şeydi, qədir ağacım.
Özün bilə-bilə qəddini əydin,
Bu boyda əzabı, bu boyda zoru
Gərək heç boynuna götürməyəydin.

aprel, 2003

Buynuz - Bakı

MƏN KİMƏM...

Səhər günəşində oyanmış çəmən,
O dirçəliş mənəm, o oyanış mən?..
Mən özüm - özümə şər atmışam ki...
Günəşdən qamaşıb gözüm bilmirəm.
Nədə dirçəlmişəm düzü bilmirəm,
Nədən qurtulmuşam özüm bilmirəm -
Mən özüm-özümə şər atmışam ki...
Öz xəyal atımı yalandan çapıb,
Yalançı ovları çox ovlamışam,
Dirçəliş, qurtuluş sözünü tapıb
Təzədən özümü buxovlamışam.
Qoy görüm buxovdan çıxandan sonra,
Bu soyuq qırovdan çıxandan sonra
Yalan qovhaqovdan çıxandan sonra
Gör onda qələmim nələr yazacaq.
Özümdən özümə xəbər yazacaq.

Kiməm?- oyanışam-təzə intibah,
Hələ çiynimdədir bir ağır günah.
Mən özüm-özümə şər atmışam ki...
Ardınca baxıram azadələrin,
Bu yanda çiynimdə vaxtın günahı;
O yanda özümün-Lütfüzadənin
Dünyada ən güclü ağıl silahı.
Həmin o zəkada, həmin o gücdə,
Həmin o ulduzda, həmin o bürcdə
Mən özüm-özümü tapandan sonra,
Saqqız ağacından qopandan sonra
Düşmənin başında ildırımlanıb
İldırım sözümü, dolu sözümü,

Uğurlu sözümlü, ulu sözümlü
Orda deyəcəyəm - o fəxriyyədə.

Qurtulub bir nöhur yığintisından,
Çıxıb qayaların sıxıntısından,
Yığılıb, sıxılıb, durulub, durub,
Sellənib coşanda çayqovuşanda.
Yəni el bir olub, sel bir olanda,
Yəni dil bir olub, əl bir olanda,
Üstündə bir zərif duman olduğu
O çay məcrasında rəvan olduğu,
Bəxtəvər, bəxtəvər axan vaxtları
Boylanıb sahilə baxan vaxtları
O çay ən işıqlı yazım olacaq,
İşığım millətə lazım olacaq.

Nədir o dirçəliş - arı beçəsi -
Çıxıb pətəyindən uçdu neçəsi,
Belə pərvazlanıb gülüstanımda,
Yəni öz bağımda, öz bostanımda
Çiçəkdən-çiçəyə qonub bəxtəvər,
Yəni arı işi gördüyüm vaxtı
Özüm öz şanımlı hördüyüm vaxtı
Onda qələmimdən bal süzüləcək,
Sözüm hər mənzilə yetər olacaq -
Düşmənin bağrında neştər olacaq.

Məyər qurtulmuşam, dincəlmişəm mən?
Burax qollarımı zəncirdən burax,
Burax ayağımı bu məngənədən.
Təzədən yoğrulub, mayadan çıxıb,
Bir az damarlanıb qayadan çıxıb,
Dağımın döşündə palıd olanda,

Kürədə dolanıb, əriyib, bişib,
Təzədən sulanıb polad olanda
O isti könlümə gəlib dolan vaxt
Həmin budağımla, yarpaqlarımla,
Nələr deyəcəyəm, onda görərsən.
Dirçəliş, oyanış -
Sıxıldı könlüm,
Qaçın ey buludum, açıl ey gülüm,
Soyuqda qıvrılıb dardan çıxanda
Qarçıqəyi kimi qardan çıxanda
Qar kimi, gül kimi, guldən də təmiz
Təzədən nurlanıb təmizlənəndə
Bir səhər mehiylə əzizlənəndə,
Budaqda quş olub, çəməndə arı
Mən onda başqa cür oxuyacağam,
Lap belə ayrı cür, lap tamam ayrı.

Mən özüm-özümə şər atmışam ki...
Hələ oyanışam, dirçəlişəm mən?..
Burax Xaqanini zindandan, burax,
Burax qələmimi o «Həbsiyyə»dən.
Gözüm haqda, əlim ay parasında,
Ah, mən torpağımla göy arasında
Bir azad məmləkət sahibi kimi
Bir sübh durnası tək uçduğum vaxtı,
Qızıl buludları qucdüğüm vaxtı,
Başqa cür olacaq yolu sözümün,
Düşmənin başında ildırımlanıb
İldırım sözümü, dolu sözümü
Ən nurlu sözümü, ulu sözümü
Orda deyəcəyəm - o «Fəxriyyə»də.

1 mart, 2000

Bakı

BİR QAÇQININ KÖNÜL ÜSYANI

Kim qaldırıb çadırdan
Yuxarı bu bayrağı?!
Çadır şəhərciyindən
Çıxarın bu bayrağı.
Bizə bayram nə gərək,
Bizə bayraq nə gərək.
Çadırlar para-para,
Bağrımız dəlik-dəlik,
Qoy da heç bilməsinlər
Biz hansı bayraqdanıq,
Biz hansı millətdənlik.
Bura şah Xətəinin
Ordugahı deyil ki,
Üstündə bayraq olsun.
Ordusu oyaq olsun,
Ölkəyə dayaq olsun.
Bura Əmir Teymurun
Qərarğahı deyil ki,
Bayrağı dalğalansın,
İgidlərin havada
Şimşək qılınıcı yansın.
Doğudan Batıyacan
Min yollar qət olunsun,
Ölkələr fəth olunsun.
Çarmıxlara çəkilməmiş,
Ustü-başı sökülmüş
Bu yesir çadırlara,
Bu əsir çadırlara,
Axı «Cəngi» nə gərək,
Bayraq rəngi nə gərək...

Çadırların üzü boz,
Zamanın daşa dönmüş,
Sərt üzü baxır bizə;
Taleyin düyün düşən
Dərd üzü baxır bizə;
Bizə bayraq nə gərək.

Cındır qapılarımız
Yellənir qarda, qışda.
Yetim əlləri kimi
Açılır yalvarışda.
Gözü qəpik-quruşda -
Bizə bayraq nə gərək.
Kişilər evcik-evcik
Çadırından utanır.
Uşaq doğan analar
Abırından utanır,
Bizə bayraq nə gərək.
Şəhərlər, kəndlər yalan,
Bütün gəlib-gedənlər,
Ümidlər, vədlər yalan.
Eşitmədi bu dünya
Qaçqın köksündən qopan
Hayları - harayları.
Deyəsən Tanrımız da
Villaları saxlayır,
Qoruyur sarayları...
Haqq-ədalət deyirlər
Hanı bunun yozumu?
Bu əzabın uzununu
Sinəmiz dəlik-dəlik,
Bağrımız yanıq-yanıq -
Çadır şəhərciyindən

Çıxarın bu bayrağı,
Qoy da heç bilməsinlər
Biz hansı millətdənlik,
Biz hansı bayraqdanıq,
Biz kimə bayraqdarıq...

QIRĞIN

Salam, a göyrüşüm,
Gəldim görüşüm,
Bəs sənin o yarpaq dillərin hanı?
Bəs budaq qolların, əllərin hanı?
Burda sıralanıb kötüyün qalıb,
Üstündə xəzəldən örtüyün qalıb.
Naxış saxlayırdın mərmər sinədə,
Axır ki, bu qırğın çatdı sənə də.

Tozlanıb getdilər toz ağacları,
Qırılıb getdilər qoz ağacları.
Şah palıd meşədə şahlıq eyləməz,
Qızılağac telini daha teyləməz.
Namərdlər meşəni biçib getdilər,
Cökələr rəndədən keçib getdilər.
Yaş kəsən, baş kəsər deyib babalar-
Bizdə yalançı söz, yalançı tövbə,
Alaca göyrüşüm, bəndi gümüşüm,
Axır ki, sənə də çatdı bu növbə.

Həmişə şüp-şumal bizimlə qalan,
Bizimlə yaşayan, sağ olan ağac;
Araba toruna dəndəbud olan,
Araba banına çağ olan ağac.
Söküldü o banlar, döndü o çarxlar,
Köhnə ömrüm kimi ötdü o çağlar,
İndi başqa bazar, başqa məzəndə,
Bilmirəm kim kimə nə pıçıldadı;
Sorağın yayıldı şəhərə, kəndə.
Nə əcəb naxşını gec görübdülər,
Mişarda yaxşını gec görübdülər

Bəlkə məni tutub qarğış, ya səni.
Səni dilə saldı rusun yasenı.
Naxış gizlətmışdin mərmər sinədə,
Axır ki, bu qırğın çatdı sənə də.

Yonulub rəndəyə gəlməyin asan -
Böyük saraylara gedib çıxmısan,
Eşitdim pəncərə, qapı olmusan,
Səni çox sevənlər durub qəsdinə.
Sən çox baltaların sapı olmusam,
İndi o baltalar gəlir üstünə.

Lap belə dağa çıx, lap dərəyə düş,
Yox, qaça bilməzsən alaca göyrüş,
O sarayçıların, bu payçıların,
Bu qoruqçuların, qulluqçuların,
O tayfaçıların, bu qoçuların,
Yox, əlindən qaça bilməyəcəksən -
Səni yamac-yamac sürüdəcəklər,
Səni kötük-kötük çürüdəcəklər,
Səni başqa cürə üyüdəcəklər.
Kimdi o qırdıran, kimdi o qıran,
Ölkənin bir hesab alanı yoxdur.
Elə meşə qırır yerindən duran,
Millətin bir meşə salanı yoxdur.

A sinəsi mərmər, kəməri gümüş,
Yox, qaça bilməzsən, alaca göyrüş,
Bu balta növbəsi, mişar növbəsi -
Biri ağac kəsən, biri baş kəsən -
Biz zülm, sən ölüm növbəsindəsən.

oktyabr, 2002
Bakı-Buynuz

KƏNDİR

Boyaboy elə,
Bir az qaldır!
Bir az endir -
Kəndir... Kəndir!..

Nə biləydi adam,
Nə biləydi Səddam
Bütün ömrü uzununu
Kəndirə gedirmiş -
Yaxşısında, yamanında da
Ən hökmlü zamanında da
Saat kəfkiri kimi
Gedib-gəlirmiş başı üstə
Ucu kəndirin,
Acı taleyin, acı kəndirin.

Səddam xofu keçirdi
Şəhər üstündən, kənd üstündən;
Kəmənd atdı Küveytə, İrana -
Nə biləydi
Keçib o kəmənd üstündən
Düşəcəkmış kəməndə özü də.

Bilsəydi bəlkə də
Kəndir deyilən şey
Qoymazdı qalsın ölkədə
Vay səni, kəndir yiyəsi
Cəllad qılıncı, balta tiyəsi.

Hardasa, nəyisə
Ölçüb-biçə bilmədi Səddam
Çox kəndirbazlar
Kəndir üstə yeridi, keçdi
O boyda zor ilə keçə bilmədi Səddam.

Keç, Keç! Müsəlmanım! -
Qarşımızda dağ keçid, dərə keçid...
Səddam keçidi nədi bəs? -
Heç nə,
Sünnü-şiə savaşından kəndirə keçid.

Allah, Allah,
Necədir, nə boydadır
Ömrün nəşəsi, toyu,
Heç nə, heç nə
Bir kəndir boyu!..

Tez nədi, gec nədi,
Dünyanın zoru, gücü də
Axırda heç nədi,
Vallah, heç nədi...

Boyaboy elə,
Bir az qaldır!
Bir az endir -
Kəndir... Kəndir!..

O boyda hökm,
O qədər döyüş, bu qədər qan...
Bütün millət paltosunu tutmağa
Müntəzir idi
Axırda da gəl,
Özün ol kəndirdə asılqan...

Gərək Allahın qəzəbi enəydi yerə -
İsmayıl qurbanı qaldı,
Qurban günü Səddamı
Qurban verdilər kəndirə.

Nə biləydi bu Aslan, bu zor kişi
Məğlub ordusu kimi
Axırda kəndirə dirənib
Duracaqmış quzu kimi

Bir az qaldır
Bir az endir!..
Vay səni, gör hara gəlib çıxdı
Kəndirin son qulacı,
Hə... Bu da axırı -
Salam, dar ağacı!!!

Dünya boylandı Səddama
O qııcıdı dişini,
Baxdılar olan-olmuşa tərəf.
Səddamın boğazında
Kəndir gördü işini,
Sonra qıvrılıb düşdü aşağı,
Durub yollandı Buşa tərəf.

4 yanvar, 2007
Buynuz

HEYF... HEYF...

Mən ki, təbiətdən sorğularımı
İnsan ruhu ilə qarışdırardım.
Mən ki hislərimi, duyğularımı
Lalə yanağıyla alışdırardım.
Bir çəmən üzünü, çeşmə gözünü
Nanə yarpağıyla danışdırardım.
Qəzəb öldürmüşəm mehr diliylə,
Daşı göyertmişəm şeir diliylə...
Heyf... Heyf... Heyf...
Heyf, o əvvəlki könlümə, heyf!
Orda bəslədiyim gülümə, heyf!

Şeiri götürdülər hoydu-hoyduya,
Sözü götürdülər hoydu-hoyduya.
Məni də qoşdular dedi-qoduya,
Məni də qoşdular bu qeybətlərə,
Sonu görünməyən boş söhbətlərə...

Biçənək yerinin çiçək telləri
Polad dəryazlarla vuruldu getdi.
Barama qurdunun ipək telləri
Dəmir mancanaqda qırıldı getdi.
Qırıldı könlümün incə telləri,
Əsdi günümüzün qara yelləri.

Bu millət, bu vətən çaşqınlığında,
Bu coşan sellərin daşqınlığında,
Aman, bu qeybətlər qırhaqırında,
Bu təzə vəzifə vurhavurunda
Min yerə səsleyib yordular məni,

Çalıb inam-inam qırdılar məni.
Bu el görəcəkmış görəcəyini,
Arı pətəyini qurcalayan var.
İndi bir çiçəyin beş ləçəyini
Beş ada, beş kökə parçalayan var;
Bir yolu yüz yerə haçalayan var.
Allahın çayına, çayın daşına
Ona da bir sifət yapışdırdılar,
Ağacı yamacla çarpışdırdılar.
Vallah, ülgüdürsə, ülgü bu deyil,
Vallah, ölçüdürsə, ölçü bu deyil.
Vallah, seçkidirsə, seçki bu deyil;
Bu da başqa cürə alış-veriştir,
Ellərə bəslənən sevgi bu deyil.
Elə qarışıb ki, yaxşı-yamana,
Elə əyilib ki, haqq tərəzisi;
Tikanlar çəmənə, alaq bostana,
Çəpərimiz bağa buraxmaz bizi...
Dağı götürdülər hoydu-hoyduya,
Bağı götürdülər hoydu-hoyduya.
Məni də qoşdular dedi-qoduya,
Məni də qoşdular bu qeybətlərə.
Sonu görünməyən boş söhbətlərə.
Heyf... Heyf... Heyf...
Heyf, o əvvəlki könlümə, heyf!
Orda bəslədiyim gülümə, heyf!

13 oktyabr 1990

SEVİNCƏ NƏ VAR Kİ...

Bütün daşlarınla, torpaqlarınla,
Bütün çaylarınla, bulaqlarınla
Dol mənim könlümə,
vətənim mənim!

Bütün sevinclərin qəlbimə dolsa,
Sınəmə sığışar,
bu deyil hünər.....

Sevincə nə var ki,
bir dünya olsa,
Onu quş qanadla apara bilər.

Əsən çovğununla,
yağan qarınla,
Gir mənim könlümə,
vətənim mənim.

Hələlik Arazda
bir qətrə yaşım,
Sahillə bir misra
kiçik savaşım,
Qoca palıdında
bir yarpaq səsim,
Dağlarla bir-iki söz-söhbətim var.
Sal mənim çiynimə ağırlığını,
Bəlkə elə buna dəyanətim var.

Demə şəhidlərin,
qəhrəmanların
Həvəsi könlümə bir anlıq düşür,
Sal mənim çiynimə
ağırlığını

Görüm Babəklərin, Səttarxanların
Çiyinə nə boyda
ağırlıq düşür?!

Sən məni özünə -
bir yurda döndər,
Koroğlu qoluna
çevir qolumu,
Könlümü
al Dədə Qorquda döndər.
Ürəyim fərəhdən dönsün bir dağa,
Genəl gözlərimdə
kainat kimi.
Sal mənim çiyinə ağırlığını,
Qıçlarım dizəcən getsin torpağa
bir Atlant kimi

Sən hakim olanda,
könlümə hakim,
Belə kükrəyirəm,
belə coşuram.
Sal mənim çiyinə ağırlığını,
ay anam mənim,
Borcundan çıxmağa hazırlaşıram.

fevral , 1970

SEVGİ SƏTİRLƏRİ

TALEYİN QİSMƏTİ

Taleyin qisməti rast saldı bizi.
Yolumuz hardasa qırılacaqsa,
İtirəcəyiksə bir-birimizi,
Xatirəm yadında qalmayacaqsa.
Bu əllər mənimki olmayacaqsa,
Bu tellər mənimki olmayacaqsa
Sən allah, özünə öyrətmə məni,
Hicran qoxusuyla göynətmə məni.

Əlimi saçına öyrətmə belə,
Gözümü gözünə öyrətmə belə;
Üzümü üzünə öyrətmə belə.

Mən bir az baharlı budaq kimiyəm,
Bir az da sadələvh uşaq kimiyəm.
Bala anasına qovuşan kimi,
Leylək yuvasına qovuşan kimi,
Arı gül-çiçəyə uyuşan kimi,
Eh, mən də adama tez yovuşanam,
Sevgi atəşində tez alışanam,
Amma ki sönməyim çox çətin olur -
Sevgidən dönməyim çox çətin olur,
Öyrətmə özünə, öyrətmə məni.

Bəlkə gözləmərdik bu xoş görüşü,
Yaman qəribədir dünyanın işi;
Heç vaxt yollarında dayanmadığın,
Heç həndəvərində dolanmadığın
Gəlib birdən sənə nə şirin olur!
Ömrünün içində ömür doğulur.

Bu şirinim acı olacaq isə,
Bir qismət çiçəyim solacaq isə,
Öyrətmə özünə, öyrətmə məni.

Könlümdə yerin var, qopmaz yerindən,
Bir əkiz ləçəyi, haça budağı
Ayırmaq olursa biri-birindən,
Məni də ayırmaq çətindir axı.

Öyrətmə özünə, öyrətmə məni;
Yox buna təqatim, yox buna tabım
Əlimi əlindən üzmək əzabım,
Sonra bu əzaba dözmək əzabım...
Yoxsa da, könlümün sınıqları var,
Hicranın köz basmış yanıqları var -
Mənim dərdlərimin ayaqları var -
Harda olsa gəlib tapacaq məni,
Yaxıb yandıracaq bu ocaq məni.
Gəl məni özünə öyrətmə belə,
Əlimi əlinə öyrətmə belə,
Gözümü gözünə öyrətmə belə...

1984

SƏNİN PƏNCƏRƏNDƏ MƏNİM ÜRƏYİM

Elə öz sinəmdə yandı gileyim,
Həmişə belədir mənim taleyim.
Qonum-qonşu ayıq düşəydi gərək,
Evdəkilər ayıq düşəydi gərək,
Mənim taleyimə əsdi bu külək
Sındı çilik-çilik, sındı pəncərəm.
O həyəcanda sən,
Bu əzabda mən.
Şüşələr salındı, çəkildi pərdə,
Pəncərənin gözü qaraldı bir az,
Amma o atəşli gözlərlə bir də
Bu təzə gözlərə baxmağım olmaz.

Bir bitməz sevdaya qarışdı başım,
Elə öz sinəmdə yandı gileyim.
Sənin pəncərəndə sındı baxışım,
Sənin pəncərəndə sındı ürəyim.
Nigaran baxışı bir də sal yada,
Güzgü qıtlığında gəlin nənələr
Yorğan arasında, taxça, boğçada
Bir güzgü qırığı saxladığı tək
Sən də o qırığı saxla eləcə.
Saxla bir məhəbbət sınığı kimi,
Saxla bir ürəyin qırığı kimi.

Mən də boylanıram,
Bir boylan yenə,
A mənim təsəllim, bax pəncərənə.
A mənim ümidim, bax pəncərənə!

Həmişə dayanıb bax deyirəmmi?
Günəş qütblərə baxdığı kimi,
Bahar bir quzeyə baxdığı kimi,
Yağış bir səhraya baxdığı kimi,
Heç olmasa belə bax pəncərəyə,
Elə bir baxışın bəs edər mənə.
Divarda kölgən var,
Ona baş əyim,
O sənin qamətin, sənin boyundur.
Sənin pəncərəndə mənim ürəyim,
Bir azca yaxın dur onu ovundur.
Qərarı da çatar, səbri də çatar,
Sübh ilə oynayıb, gün ilə batar.
Kəsib ümidini büzüşüb yatar
Sənin pəncərəndə mənim ürəyim.
Aldanar öz uşaq təbiətiylə,
Qeybdən var olan tunc sifətiylə.
Gözləyər bir leylək sədaqətiylə
Sənin pəncərəndə mənim ürəyim.
Hələ o qütbdə buz lülə-lülə,
Hələ ki o quzey həsrətdir gülə.
O səhra bəs haçan bürünər tülə
Sənin pəncərəndə mənim ürəyim.
O sevda gülünü qucarmı görən.
Bir yol pərvazlanıb uçarmı görən?
Bu yaz çiçəklənib açarmı görən
Sənin pəncərəndə mənim ürəyim?!

sentyabr, 1983

Səhrada alışan yolçular kimi
Eləmədiklərim yandırar məni.

Bilmirəm kim idi üzdü barımı,
Uçurtdu əlimdən bir şikarımı,
Sonraya saxladım çox qərarımı,
Eləmədiklərim yandırar məni.

Yox, daha ömrümdə açılmaz o yaz,
Bir qanadım yorğun, birisi pərvaz.
Elədiklərimdən yaxam qurtarmaz,
Eləmədiklərim yandırar məni.

fevral, 1981

ONDA BİLƏCƏKSƏN

İndi nazın böyük, ürəyin aram,
Eh, mən də səninçün belə qalmaram...
Bir də görərsən ki, bir ərk yerin yox,
Qalmısan neçə yad baxışın altda.
Qəfil görəcəksən çətirin də yox,
Əsirsən bir qərib yağışın altda.
Günəşdə üstünə kölgə salan yox,
Tənhasan, amma heç yada salan yox.
Sönüb səndən ötrü o isti ocaq.
Onda biləcəksən mənim sevgimi,
Biləcəksən,
o da çox gec olacaq.

Könlün darıxanda, lap darıxanda,
Kimlərsə hardansa qoşa baxanda,
Bir də görəcəksən
Sən burda təksən,
Yanında boş qalıb bir sirdaş yeri,
Sızlayır könlünün həmin boş yeri.
O sözün, o səsin, o ərkin yoxdur,
Dərdin var, bu dərdə şərikin yoxdur.
Onda birdən-birə gözün dolacaq,
Onda biləcəksən mənim sevgimi,
Biləcəksən,
o da çox gec olacaq.

Məsələn, bir dəfə yeri gələndə,
Bir gizli vaxt tapıb güzgüləndə
Bir də görəcəksən şümşad əllərin,
Çiyinə tökülmüş dalğın tellərin,

Bir gülər üzün var,
amma bilən yox,
Bu xumar gözlərlə birgə gülən yox.
Yoxdur bu əllərin qədirbiləni,
Yoxdur bu tellərin qədirbiləni,
Çiyinin boş, əlin boş, boş qalan qucaq..
Onda biləcəksən mənim sevgimi,
Biləcəksən,
o da çox gec olacaq.

Soraq almayanda eldən, mahaldan,
Yığa bilməyəndə gözünü yoldan,
Könlün bir qanadlı söz istəyəndə,
Ümid qanadıyla uçum deyəndə
Bir də görəcəksən qanadın yoxdur.
Çağrılır, deyilir, adı var,
amma
Dilimdə şipşirin o adın yoxdur,
Bir nağıl, bir sevgi, həyatın yoxdur.
Gün keçib, vaxt ötüb, xatirəm uzaq...
Onda biləcəksən mənim sevgimi,
Biləcəksən,
o da çox gec olacaq.

sentyabr, 1988

SAXLAYANIM VAR

Könlümü ilhamda, qəddimi şuxda,
Gözümü işıqda saxlayanım var
Tale nə sir-sifət verib, sağ olsun.
Məni yaraşıqda saxlayanım var.

Ömrümüz həyəcan, təlaş içində,
Könlüm bir şüşədir bu daş içində.
Belə vurhavurda, savaşıqda.
Məni barışıqda saxlayanım var.

Dostlar nə o gücdə, nə o dözümdə
Üzlər gördüm əlim qaldı üzümdə.
Adımı özümdə, haqqı sözümdə
Belə qarışıqda saxlayanım var.

Adam var əriyir ağlaya bilmir,
Doğmasına da bel bağlaya bilmir.
Çoxu sarayda can saxlaya bilmir,
Məni alaçıqda saxlayanım var.

İsmayılı, 1990

QORXURAM YAMAN

Sən özün-özünə qapılan zaman,
Fikirli olanda, duyğulananda,
Sevda vaxtından qorxuram yaman -
Qorxuram tapışib mələklər ilə,
Tamam başqa-başqa diləklər ilə,
Gedəsən, gedəsən, qayıtmayasan.
Birdən öz eşqinə əsir olasan,
Pünhan saxladığın o sirr olasan,
Sərhəddən çıxasan, səddən çıxasan,
Dərd kimi görünməz həddən çıxasan,
Qızıl ilan kimi xətdən çıxasan,
Bir dəli sevdanın dalınca düşüb,
Çıxasan, gedəsən, tapılmayasan.

Kimdisə, hardasa səni səsləyən,
O səsi yaxından eşitmək üçün,
Bir başqa yuvanı isitmək üçün,
Durna öz səfinə qoşulan kimi,
Elin şanapipik rəvayətində
Saçı daraqlı qız quş olan kimi
Başqa budaqlara, başqa göllərə
Quş olub uçasan qayıtmayasan,
Başqa sevgilərə çiyindəş olub
Qoşulub qaçasan, qayıtmayasan -
Sevda günübdən, eşqli günübdən,
Duyğulu vaxtından qorxuram yaman.

Bilməm göy adamı, yer adamıdı,
Yapışa əlindən o sevdə yazan,
Gedəsən, çıxasan, başqa dünyaya,

Gedəsən, gedəsən, qayıtmayasan
Nə bilim bəlkə də, buludlar ilə,
 qürub hörüklü zər atlar ilə,
Birdən atlanasan,
 qanadlanasan,
Bütün sərhəd boyu, bütün hədd boyu
Vurub, yıxıb bir yol tapıb gedəsən-
Bütün dünya boyu, məhəbbət boyu,
O üsyan atını çapıb gedəsən -
Gedəsən, gedəsən, qayıtmayasan -
Üsyanlı günündən, dolu günündən,
Sevdaı günündən qorxuram yaman.

iyul, 1995

ÇATARMI

Əlçatmaz bilmişəm səni həmişə,
Sənin gül zirvənə əlim çatarmı?
İsti baxışına, şirin ləhcənə
Şərim yetişərmə, dilim çatarmı?

Bu kövrək sevdaya uyası olsam,
Səni könlüm dolu duyusu olsam,
Yolunda bir ömür qoyusu olsam,
Buna ömrüm yetər, ilim çatarmı?

Sənin tək bir ümid çırağım olsa.
Gül bədən, bir qönçə dodağım olsa,
Dünya başdan-başa gül bağım olsa,
Sənə veriləsi gülüm çatarmı?

Ömrümün payızı bəndi bağlayan,
Mən bir quru çayam daşı ağlayan.
Sən bahar dəryası coşub-çağlayan,
Sənin dənizinə selim çatarmı?

Torpağı, ağacı sinəsi dağ-dağ,
Min illər uzununu yanan bir ocaq.
Bir də alovunda birlikdə yansaq,
Tabım bu yangıya, bilim, çatarmı?

Kimdi bu yazını tərsinə yazan?!
O hansı sevgidir yolları asan?
Mən yansam, sən buna məhəl
qoymasın

Görən harayıma ölüm çatarmı?

KLASSİKLƏRƏ BƏNZƏTMƏ

Qapında əyilib suala döndüm,
Bircə alacağım cavaba görə.
Allahım heç sənə əzab verməsin
Sən mənə verdiyin əzaba görə.

Üzüb hər ümiddən əlimi sənsiz
Dünyanın gedimi-gəlimi sənsiz.
Daha istəmirəm könlümü sənsiz
Baxıb biganələr xaraba görə.

Güzarın düşməzmi bir dost bağına,
Sevda çiçəklərim düşüb yanğına.
Yamanca tuş oldum el qınağına
Təsəlli tapdığım şəraba görə.

Elə bil ürəklər daşdı, dəmirdi,
Bir üzü ağ güldü, biri kömürdü
İlahi, bu necə yalqız ömürdü,
Qoymaram bu ömrü hesaba girə.

Öz sevgim yolunda sadıq canam mən,
Heyf oldum, həm yanan, həm yamanam mən.
Bəlkə də birinci müsəlmanam mən
Cəhənnəm çəkirəm savaba görə -
Allahım heç sənə əzab verməsin
Sən mənə verdiyin əzaba görə.

fevral 1993

HARDA QALIR GÖRƏSƏN

Son mənzilin son payızı, son qatar,
Sim qırıldı mizrab düşdü, susdu tar.
Mən də deyim könlüm niyə sızıldar.
Qərib durnam qanad çalır görəsən?..
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..

Ot içində gül yarpağı ağappaq,
Solub gedib al dodağı ağappaq.
Təzə tutub kül ocağı ağappaq
Ocaq sönür, qaş qaralır görəsən?..
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..

O yaylağın bulaqları içilməz,
O sevginin körpüləri keçilməz.
Belə gündə vağam zəmi biçilməz,
Nə çoxalır, nə azalır görəsən?..
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..

Son gecədə parıltısı qalırmı.
Günbatanda saraltısı qalırmı,
Uzaq yolda qaraltısı qalırmı?
Harda isə yol daralıb görəsən?..
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..

Vallah, daha dağ aşmağı bacarmaz,
Yaraşığa yaraşmağı bacarmaz.
Küsüşməyi, barışmağı bacarmaz.
İndi nəyə mehr salır görəsən,
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..

Elə mən də ərimişəm, itmişəm.
Sənra gəlib bu talada bitmişəm.
Ulu tanrım, muradıma yetmişəm,
Nə göyərir, nə saralır görəsən?..
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..

Çöp-çöp tutub yan-yörəni hörübsə,
Xəzəl gəlib örtüyünü səribsə,
O soyumuş yuva harda qəribsər
Huşa gedir, fikrə dalır görəsən?..
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..

Bəlkə tapıb siz də bir söz deyəsiz,
Ayağına isti corab geyəsiz,
Aman Allah, harda ağlar yiyəsiz!
Sorağımı kimdən alır görəsən,
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..

yanvar, 1998

Buynuz

BURAXMA MƏNİ

Gözlərin gözümə baxdı yenidən,
Döndərək geriyə vaxtı yenidən;
Özünlə dustaq et,
Bir ev dustağı,
Buraxıb sən məni salma məhbəsə.
Könlümü titrədən vaxt qorxusudu;
Şəlalə nə qədər coşub kükrəsə,
Çaya qarışanda adicə sudu,
Buraxma məni...

Bu qədər işıqlı gözlərlə bir də
Heç kimə mən baxa bilməyəcəyəm;
Onda gözlərim də adiləşəcək.
Bu qədər mehriban sözlərlə bir də
Bir könülə axa bilməyəcəyəm;
Onda sözlərim də adiləşəcək
Buraxma məni...

Sevdaı ömrümün sarı siminə
Belə incə mizrab dəyməyib heç vaxt.
Bəxtəvərliyimin, xoşbəxtliyimin
Ən uca, ən ali taxtıdır bu taxt.
Buraxma,
 bu taxtdan endirmə məni,
Bu tacı başımdan götürmə hələ.
Ləfzindən yanırım,
 söndürmə məni.
Dilinə başqa söz gətirmə hələ.
Qalxa bilmək üçün bu ucalığa,
Yetə bilmək üçün belə saflığa.

Min dağdan, dərədən soraq almışam,
Dilbər guşələri gəzmişəm bütün.
Bəlkə də duyğumu cilalamışam,
Elə bu vaxt üçün, bu məqam üçün;
Heyifdir bu məqam,
Heyifdir bu gün
Buraxma məni...

Eh, yazığım gəldi an kimi ötən
Bircə göz qırpımlı şimşək ömrünə.
Eh, yazığım gəldi payızda bitən
Bir meh sıgal görən çiçək ömrünə.
Meh ki, o çiçəyi saxlaya bilmir,
Göy ki, o şimşəyi saxlaya bilmir,
İnsan ki, özünün ağası deyil,
Belə bir istəyi saxlaya bilmir,
Burax, qoy gedim.

sentyabr, 1977

BU SEVGİ YENİDƏN AYILTDI MƏNİ

Bir yaz çəməninin küləyi oldum,
Bir açar qönçənin gərəyi oldum.
Bir şəhli bədənin köynəyi oldum,
Bu sevgi yenidən ayıldı məni.

Nə qədər oxusan kitabı bitməz,
Sınağı, günahı, savabı bitməz.
Nəşəsi qutarmaz, əzabı bitməz,
Bu sevgi yenidən ayıldı məni.

Hardan uçub gəldi payız durnası
Mürgülü bir gölün sındı aynası,
Torpağım oynasın, daşım oynasın
Bu sevgi yenidən ayıldı məni.

Dünyadır o ala gözün mənası,
Çatmaz o mənaya sözün mənası.
Yaşa, şirin ömrün şirin dünyası
Bu sevgi yenidən ayıldı məni.

Bahara uzanmış ağac qoluyam,
Alça budağı tək çiçək doluyam,
Təpədən dırnağa sevdə yoluyam,
Bu sevgi yenidən ayıldı məni.

1985

BİR GÖZƏL KEÇİR

Bu nə möcüzədir küçədən keçir,
Elə bil işıqdır gecədən keçir.
Göydənmi enibdir mələk sayacağı,
Yerdənmi çıxıbdır çiçək sayacağı.
Onu kim yaradıb,
Harda yaranıb?
Harda sığallanıb, harda daranıb?

Gözəl, bircə dəfə
Bax mən tərəfə...
Bu nə ilahi göz, bu nə baxışdı!
Naxışlar içində bu nə naxışdı!
Toxun çiyinilə o budaqlara.
Qoy o budaqlar da bəxtəvər olsun.
Lap heyfim gəlsə də gül barmaqlara,
Toxun o divara daşı zər olsun.

Üstündə gör neçə gözün hədəsi,
Götürmə bu boyda günahı, yeri.
Yeri get, allahın xoşbəxt bəndəsi,
Mən kimi bəndənin allahı, yeri.

Ey qəlbi işıqlı, ey ruhu incə,
Bir söz de, ağzından gövhər saçılınsın.
Get bir gül bağında açıl gizlicə,
Qızıl güllər sənə baxıb açılınsın.
Düşmək istəsəm də mən ayağına,
Məni buraxmazlar o gül bağına.

ÖLÜRƏM BİR DƏLİ SEVGİDƏN ÖTRÜ

Uğursuz yolu da uğurlandıran,
Qranit qayanı cığırlandıran,
Atəşində əhəng daşı yandıran
Ölürəm bir dəli sevgidən ötrü.

Elə içildikcə doyulmaz olan,
Baxıldıqca gözdən qoyulmaz olan,
Sehrli sevdadan ayılmaz olan,
Ölürəm bir dəli sevgidən ötrü.

Lap belə sonuncu nəfəsə qədər,
Son günə, son ana, son sözə qədər
Qəlb-qəlbə, əl-ələ, göz-gözə qədər
Ölürəm bir dəli sevgidən ötrü.

Nə sərhad, nə bir hədd, nə qanun qanan,
Eldə təndir-təndir qucağı yanan
Sinə daşında da ocağı yanan
Ölürəm bir dəli sevgidən ötrü.

Suda da, odda da yaşaya bilən,
Ən çətin əzabı daşıya bilən.
Vüsaldə dirilən, hicranda ölən
Ölürəm bir dəli sevgidən ötrü.

Füzuli demişkən, kuyi-yar vətən,
Əkiz budaq kimi qovuşan bədən.
Qırdıqca göyərən, kəsdikcə bitən
Ölürəm bir dəli sevgidən ötrü.

aprel, 1988

BİR ƏSİM NANƏ YARPAĞI

Bu meh hardan əsdi belə,
Elə bildim sənsən gələn.
Yanıb söndü şam sayağı -
Yazıq könlüm,
Nazik könlüm
Bu mehdə sənsiz üşüyən
Bir əsim nanə yarpağı...

Payızlanıb solğun düşən,
Vurğunluqdan yorğun düşən
Mən bu sevda mürğüsündə;
Səsə diksinən ümidim
Bir bulağın güzgüsündə
Bir əsim nanə yarpağı -
Sevincimin göz qırpmığı...

Quru bəxtim gülə bəlkə,
Bir arxa ki, su gəlibdir
Bir də dönüb gələ bəlkə.
Həmin bəlkə sorağında,
Həmin arxın qırağında
Bir əsim nanə yarpağı -
Ürəyimin çırpınmağı.

İşıldaquş kimi soyuq,
Soyuq odlar arasında,
Yaz çəmənini kimi qoruq
Təzə otlar arasında
Sənə boylanan ürəyim
Bir əsim nanə yarpağı -

Əsib durar, yanıb durar,
Bir mehə aldanıb durar -
Bir əsim nanə yarpağı...

APAR MƏNİ BU ÜMİDİN DALINCA

O qaranquş yuvası ki, soyuyub,
O göldə ki, qərib durna uyuyub
Könlüm sənün ümidinə çox uyub
Apar məni bu ümidin dalınca.

Mən quzeyin "gün çıx", "gün çıx" naləsi,
Çatmaz mənə günəşin bir haləsi.
Ey güneyin qanad açan laləsi
Apar məni bu ümidin dalınca.

Sənün sevgi cığırının gül açan
Yetişərəm o yollara mən haçan?
Ağacımda sonuncu yarpağacan
Apar məni bu ümidin dalınca.

Kor ocağım yanıb külə dönüncə,
Lap sonuncu işartısı sönüncə,
Sən get mənim taleyimin önüncə
Apar məni bu ümidin dalınca.

Onda cürət, bunda mürvət olmadı,
Sitəm oldu, bu məhəbbət olmadı.
Yanınca ki, getmək qismət olmadı,
Apar məni bu ümidin dalınca.

Sən zirvədə, mən dərənin dibində.
Mən payızda, sən bir bahar təbində.
Bir ağ yelkən küləklənir gəmində,
Apar məni bu ümidin dalınca.

yanvar, 1987

AYIRMA

Hicranımsan, əzabımsan, ahımsan,
Daha məni bu ahımdan ayırma.
Belə yaşda günah işlər görürəm
Gəl ömrümü günahımdan ayırma.

Gül ovcunda ümid verdi bir sıxım,
Bu sıxımı nə dağdım, nə yığım?!
Güvəndiyim, boylandığım, baxdığım,
Allah, məni allahımdan ayırma.

Bu sevda bir ümidgah, bir vədəgah,
Saldı məni sevincə gah, dərddə gah.
Bəxt yolumda fərəh yatıb, dərd agah,
Yatanımı agahımdan ayırma.

Ahım Habil kamanında düğahım,
Bu sevdada uyumaqdır günahım.
Ey dərgahım, bircə sənsən pənahım,
Öldür məni, düğahımdan ayırma.

Bu çiçəyi nə qoxlayım, nə üzüm.
Qoy yolunda ömür qoyum, can üzüm.
Açıl görüm dan ulduzum; dan üzüm,
Açıl məni sabahımdan ayırma.

aprel, 1989

APARIM SƏNİ

Olsun biz tərəfə ayaq basdığın,
Könlümün səsinə qulaq asdığın,
Qolum kəmər olsun, sinəm yastığın,
Bağrımın başında aparım səni.

Təzə əkin kimi yer dəlib çıxım,
Simurq quşu kimi tez gəlib çıxım.
Sevgi yarışında mən qalib çıxım,
Rəqib savaşında aparım səni.

Həm naz etməyəsən, həm eyləyəsən,
Yalvarım, halıma fəhm eyləyəsən.
Gördün ağlayıram rəhm eyləyəsən -
Gözümün yaşında aparım səni.

Təpədən dırnağa, başdan ayağa,
Oxşayıb da səni, olum sadağa.
Bürüyüb duyğuma, alıb qucağa,
Özbək qumaşında aparım səni.

İtər yavaş-yavaş ağzımın dadı,
Bir eşqin gözündə qaldı muradı.
Tale rast salmadı, qismət olmadı
Cavanlıq yaşında aparım səni.

iyul, 1991

YENİ ŞEİRLƏR

*AÇIQ QOYDUM QAPIMI
ÜMİD GİRSİN İÇƏRİ*

BURDA YOXAM

Aman Allah, vallah burda mən yoxam,
Ünüm gedib yaylaqlara çatırmı?...
Baş götürüb çıxım gedim dağlara,
Görüm dağlar başımızı qatırmı.

Söz padşahın, dağlar hələ bizimdi,
Orda izim, amma köhnə izimdi.
Yoxuşlarda gücdən düşən dizimdi
Ayaqlarım daş cığırı tuturmu...

Daha mənə gül verərmi yaylağım,
Göz-göz olub buludundan mən yağım,
Palıd kökü qayalarda qarmağım
Qövsü-quzeh göyə qurşaq atırmı?

Dağ buğlanır güzgü daşa tər gəlir,
Duman tutur keçidləri, dərkəli
Sürüsünə keşik çəkən dağ kəli
Bir-birinin istisində yatırımı?

Aman Allah, bu İsgəndər quşları!
Bir avazla başdan alır huşları.
Qayanın da sədalanır daşları
İlahilər bu səsə səs qatırmı?!

Mişar dişli daş qayanın çatları
Bu çatlara dolub torpaq qatları,
Sim-sim olub bitib ruzu otları,
Kəklik qırpıb ağzı şəhə batırmı...

Səyyar könlüm nə tez düşdü atından
Dağ-daş çıxıb ayağımın yadından
Birdən-birə çıxıb yerin qatından
Çay özünü daşdan-daşa atırmı?

Ağac olum dağlar olsun yanımda
Bulaq suyu cilvələnsin qanımda
Dərmanları can qoymadı canımda
Bu apteklər zəhər alıb satırmı? -
Canım dağlar, səsiz sizə çatırmı?..

**yaz, 2010,
Bakı**

Yalan dünya çox demişik
Nədir belə yalan olan

Yalandımı cüt almadan
Milyardlara qalan olan

Qarşı dağlar yalandımı?
Zirvəsində duman olan

Kimdi bizi yazıb-pozan?
Sayğacında zaman olan

Bu sayğacda ömür nədi
Dövr içində bir an olan.

Bəs bu anı kim yaşadır
Ali-məqam insan olan

Arxı vurur, çarxı dönür
Dəyirmanı haman olan.

Səhraları boşdu həmin
Dəryaları dolan olan.

Oxudu son vidamızı
Bizdən salam alan olan.

Şoumuzu biz çalırıq
Qaldı suru çalan olan

Gümüş taclı baş yaxşımı?
Belində zər palan olan?

Mən yoxamsa dünya da yox
Biz olduqmu yalan olan?!

Dövrüm getdi, dövrən qaldı
Qal, əbədi dövrən olan

yanvar, 2010, Bakı

NƏ OLACAQ, OLACAQ

Qoy indidən daş yastığa baş atım
Hansı daşa yazılacaq daş adım
Mən ki, daha gur ömrümü yaşadım,
Bundan sonra nə olacaq, olacaq

Gəlməz daha hər məclisdən sorağım
Kərəntim koş, sünbül kəsməz orağım
Öz-özünə guruldayır qulağım
Bundan sonra nə olacaq, olacaq.

Zəmilərim, xırmanlarım sovrulub
Təndə canım, sacda dənib qovrulub
Xəzəl altda gül otlarım qıvrılıb
Bundan sonra nə olacaq, olacaq.

İncilərım düşüb dərya küncünə,
Qəvvas gərək güvənsin öz gücünə,
Alıb onu çıxarsın el içinə
Bundan sonra nə olacaq, olacaq

Biganələr iqlimini görmüşəm
Bədxahların him-cimini görmüşəm
Mən özümçün başqa yuva hörmüşəm
Bundan sonra nə olacaq, olacaq

Mən dərdimi pıçıldadım dağlara
Dağlar alıb payladı oymaqlara
Dövrüm verdi haqqımı nahaqlara
Bundan sonra nə olacaq, olacaq

Bir gölüm var, lap dağların dalında
Mən də elə o büllur göl halında
Səbrim daşır tufan qalmaqalında
Bundan sonra nə olacaq, olacaq

Nə olacaq?.. Torpağa bel bağlaram.
Üzüm tutub bir buluda ağlaram
Şimşəklərin işığını saxlaram
Bundan sonra nə olacaq, olacaq.

Təbiətin rəngi axdı gözümə
Qələmimlə fırçaladım sözümə
İnanmağa başlamışam özümə
Bundan sonra nə olacaq, olacaq

ilk yaz, 2010
Bakı-Buynuz

HƏLƏ GÖZLƏMƏ

Məni yerim olan yerdə gözləmə,
Hələ heç axtarma, bir də gözləmə.
O məqam yerimi tutub durublar,
Durub elə bil ki, oxlov udublar.

Hələ qabağıma kötük atan var,
Şerimin üstünə örtük atan var.
Nəşrdən, dərslikdən atıb sözümü
Adımın üstündən ad yazıbdılar,
Öz ağızlarına dad yazıbdılar.

Sözün min dərdi var, qələm kef deyil,
Vurub özlərini görməməzliyə
Məni bilməzlərə sözüm sərf deyil

Yerimdən deyilən söz qorxuludur,
Mənim də əlim yox dava-dalaşda,
Çoxu şahquludu, ağaqludu
Keçib oturublar yuxarı başda.

Məni yerim olan yerdə gözləmə
Adımı axtarıb bir də gözləmə.

Çəmən, çiçəyim var,
arılar bekar -
Hələ səmənd atım örükdə qalıb.
Fırlanır havada arıquşular,
Arılar gözləyir pətəkdə qalıb.
İndi arı qonmaz gülə, gözləmə
Pətəkdən o balı hələ gözləmə.

Qoy arıquşular gedib əkilsin,
Qoyun o sel yatsın, duman çəkilsin
Qoy bir yaxşı gəlsin, yaman çəkilsin,
Tamahlar, günahlar səngisin bir az-
Mənəfe oyunu dursun geriyə;
Onda bəlkə mənim sözüm yeriyə .

Məni yerim olan yerdə gözləmə
Heç hələ axtarma, bir də gözləmə

**yaz, 2010,
Bakı**

İndi yaşamaq da bir oyun olub
Nə olsun, aqlımız, ruhumuz oyaq -
Bu namərd dünyayla qolboyun olub
Dünyanın mərdiylə yaşamalırıq,
Bir ömrün dərdiylə yaşamalırıq .

aprel, 2010, Bakı

Ahıllar iş başında
Tarlasını becərir
Aşıqlərin bağçada
Tər gülləri cücərir
Məndən ötrü heç nə yox,
Hər şey ötüb-keçəri ...
Açıq qoydum qapımı
Ümid girsin içəri ...

aprel, 2010, Bakı

QALIB

Fısdıq koğuşunda arılar öldü,
Pətəksiz, cırsayaq meşəmiz qalıb.

Getdi insanlığın şirin çağları,
Arada şər-şeytan peşimiz qalıb.

Sınıq könlümüzü kim yamayacaq -
Köksümüzdə qırıq şüşəmiz qalıb.

Köhnə məktublارın sətirlərində
Bir nöqtə məhəbbət guşəmiz qalıb.

Fərhad külüngündə eşqin gücü yox,
Düşüb başımıza tişəmiz qalıb.

Ağır romanlardan can qurtarmışıq,
Bir-iki yazardan köşəmiz qalıb.

Çarıqdan qurtardı ayaqlarımız,
Boğaza keçilən kövşəmiz qalıb.

Sürüşüb düşmüşük dərə dibinə
Bizdən ucalarda kirşəmiz qalıb.

Bu qəmlər içində kef də qurmuşuq
Şou dediyimiz nəşəmiz qalıb.

yaz, 2010, Bakı

ÜMİDİN SARI QANADI

Qıpqırmızı yarpaqlarım ot üstə,
Elə bil ki, payız otum qan ağlar
Gücüm yetmir meyvəsini dərməyə
Əlim sızlar, cismimdəki can ağlar

Bu ağacın beli çapıq-çapıqdı,
Dal budağın yarpaqları yapıqdı.
Cır arının şanı quru qabıqdı,
Boş yuvada lələk ağlar, şan ağlar.

Keçən günüm, solub gedən gülümsən,
Günbatanda bir də mənə gülümsə.
Sarı gəlin qürubda da gülümsər,
Mənim ömür qürubumda dan ağlar.

yay, 2010, Buynuz

BAĞRIM BAŞI GÖZÜM YAŞI

Başım üstə dar ağacım,
Əlim altda nar ağacım.
Gövdən düyün, qabar-qabar,
Bu nə haldır, qarağacım?!
Bəlkə elə səndən gəlir
Əzablarım, ağrım, acım -
Sən eləsən, mən də belə -
Bağrım başı düyün-düyün,
Gözüm yaşı gilə-gilə.

Qeyli-qalda keçdi günüm,
Hər hicrandan bir düyünüm,
Hər payızdan bir xalım var,
Bir durumda min halım var-
Oxu məni, boğçama bax,
Toxu məni, xalçama bax -
İlmələnib, qönçələnib
Dərd naxışım dönüb gülə,
Bağrım başı düyün-düyün,
Gözüm yaşı gilə-gilə.

Mən ilahi eşqin qulu,
Hürüfilər dərdi ulu -
Qəzalidə qəm müqəddəs,
Mənim dərdim nədəndi bəs?...
Qoy heç məni bilməsinlər,
Peyğəmbərin hörümçəyi,
Gəl sinəmdə tor hörgülə
Bağrım başı düyün-düyün,
Gözüm yaşı gilə-gilə.

Mən yangılı bir zəmiyəm,
Məni görən cuvarım yox.
Yalqız bitən bir sünbüləm
Yel ağzında qərarım yox.
Bu ayrılıq səndən gəlir,

Bu qəm yeli məndən əsib -
Tənhalıqdan könlüm bezib
Durub gedim eşqimgilə;
Bağrım başı düyün-düyün,
Gözüm yaşı gilə-gilə.

Ayaqlarda yol dolaşmaq,
Cıdır kəsir bir-birini.
Tərəzisiz bir ölkədə
Haqqım tapmaz öz yerini.
Çox dərdləri udardım mən,
“Qəmi pünhan tutardım mən”
Dərdiməndi etdim agah
Məslək əhli olan gördüm,
Onda da ah, məndə də ah,
Əlac varmı bu nisgilə -
Bağrım başı düyün-düyün,
Gözüm yaşı gilə-gilə.

yay, 2010, Buynuz

GÜNƏBAXAN ZƏMİSİNİN SON MAHNISI

*Dalğalanır, çalxalanır
Günəbaxan zəmisi
Çatışmır bu dənizin
Bircə bəyaz gəmisi
Əjdər Ol*

Yüklənmişik, dolmuşuq,
Tabaq-tabaq olmuşuq;
Sənə baxa bilmirik
Günəş, bizi bağışla!

Ulduzlanıb, aylanıb,
Dan yerinə boylanıb
Sevgimizi gözləmək,
Göydə səni izləmək
Qüdrətimiz yox daha;
Örtülmürük axşama,
Açılmırıq sabaha,
Günəş, bizi bağışla.

Hansı yönə bilmirik,
Vallah dönük deyilik,
Sənə dönə bilmirik,
Günəş, bizi bağışla.

Alnımız zər baftalar,
Sarığəlin qoftalar -
O libasda, o donda
Bəxtəvər idik onda -
Günəş, bizi bağışla.

Biz o günəşpərəstlər
Pərəstlikdən düşmüşük,
Tellərini əmərdik
O məstlikdən düşmüşük;
Günəş, bizi bağışla,
Anam, bizi bağışla!

Həsərət bizi boğanda,
Birin son baxışı
Qalıbdır gündoğanda -
Uyğulu gözümüzü
Ayılda bilməmişik
Birimiz günbatandan
Qayıda bilməmişik,
Qalmışıq o qürubda -
Pərən-pərən baxışla
Günəş, bizi bağışla.

Arılar qanad salır
Aparır quşlar bizi.
Dənimizi qoruyan
Gözətçi daşlar bizi.

Durub qucaq-qucağa,
Əyilmişik torpağa.
Yelləndikcə göylərin
Sarıyelkən gəmissi,
Yerə enib dayandı
Yerəbaxan zəmissi -
Günəş, bizi bağışla!

yay, 2010, Buynuz

GEDİR

Başında qızıl taclar
Verib budaq-budağa
Payıza gedir ağaclar.

Həzin axşam yelində,
Arı yükü belində,
Tacında kəpənəklər
Payıza gedir çiçəklər.

Arxda düşüb qabağa
Xəzəllər payıza gedir.
Gizlində də görünür
Qırıq düşüb ağ buxağa;
Bir az sallaq buxaqla,
Bir az solğun yanaqla
Gül barmaqlar, gül əllər -
Gözəllər payıza gedir.

Həkim dedi yaşdandı -
Divarında çapıqlar
Qulaqcığı yapıqlar -
Payıza gedir ürəyim.

Neçə-neçə can gedir,
Qovulan, qaçan da var
Payıza gəlir buludlar,
Quşlar payızdan gedir.

sentyabr, 2010
Buynuz

DUA

*Kərbəladada namaz qılıb mənə dua etmiş
təbi nazik bir xanıma*

Mənə dua edən xanım,
Mən səninçün neyləmişəm
Nə bir dəstə çiçək verib
Nə bir xoş söz söyləmişəm.
Günün var ki, ağır keçib
Sənə sirdaş olmamışam.

Mənim də ki,
Olanlarım olub gedib,
Bağ-bağatım solub gedib,
Bu dünyada
solub gedən payızımın
Gülünə nə arzuladın?
Əli əldən üzülmüşün,
Əlinə nə arzuladın?
Yarıçılpaq
budağını xəzan vuran
Koğuşunda ocaq yanıb
Tək qabığı üstə duran
Ağaca nə arzuladın
Qalan ömrün möhtacıyam,
Möhtaca nə arzuladın...

Xeyirxahım, canım, gözüm,
Deyirsən ki, dar günümdə
Könlümə bir təsəllidir
şərim, sözüm,
Duyğularım duyğun olub

Bu ən şirin uyğun olub
Tənhalığın, ağır vaxtın
Dayaq durur şerim sənə,
Şeirlərim mehrim sənə,
Bəs sən durub
Dua edib Kərbəladada,
Məni necə saldın yada?
Füzulinin hüsurunda
Bəs adımı,
Şerim ilə güzarımı
necə dedin?
Söz mülkünün o dərdimənd
dahisinə
Dərdimizin izharını
necə dedin?

Borclu qaldıq hər ikimiz,
dahinin söz sehrinə
Can mehrinə borcluyuq biz

Mənə dua edən xanım,
Bu dünyada söz borcu var,
Nə deyim ki,
can borcu var
Sən şerimə,
Mən də sənə borclu qalım.

noyabr, 2011, Bakı

PƏTƏKDƏN QALMIŞ ARILAR

Şirin sevda gül, çiçəklər
Qarışdırdı başlarını -
Unudub yoldaşlarını
Uçub gəlib gördülər ki,
Oba köçüb, yurdu qalıb -
Arıxana köçüb gedib,
Bacı gedib, ana gedib.
Pətəkləri yedəklərdə,
Bal payları pətəklərdə
keçib gedib.
Pətəkdən qalmış arılar
Qaldılar süst, qaldılar mat,
Çırpındılar qanad-qanad.

Darıxdılar, vurnuxdular,
Ağac görüb duruxdular.
Gördülər bu pətək deyil -

Köhnə pətək yerlərində
Sızladılar, qaynadılar
Bir az durub kəpənəklə
oynadılar
Gördülər bu pətək deyil.

Bir az həsbi-hal etdilər,
Çiçəkləri bal etdilər.
Bal süzməyə yerləri yox
Yük altında
Qaldılar süst, qaldılar mat,
Çırpındılar qanad-qanad.

Ora-bura
fırlandılar dəli kimi,
Bir işsizin
Sızıltılı əli kimi
Qaldı işsiz, qaldı bekar
Pətəkdən qalmış arılar.
“Hara uçum, hara gedim” -
Öz yurdunda
Ev-eşiksiz qaldı yetim,
O qonurlar, o sarılar
Pətəkdən qalmış arılar.

yay, 2011, Buynuz

KÖLGƏLƏR... TƏHLÜKƏLƏR

Bu gün də sovuşduq təhlükələrdən,
Günümüz salamat keçdi birtəhər.
Aman, bu kölgələr, bu təhlükələr!
Allahın qəzəbi tutubdur bizi -
Bu gün zəlzələdir, sabah sel gələr -

Yerə meteoridin zərbi təhlükə,
Başımız üstündə hərbi təhlükə.
Kimlərsə, hardasa atışır hələ,
Dal-dala yatışan canavar kimi
Bombalar, silahlar yatışır hələ
Silah müdafiə, silah təhlükə!
Ordan mənə baxır bir gözü siyah,
Bu gün məhəbbətdir, sabah təhlükə
Ah bu bölhaböldə, bu paylaşmada
Qəzəb baş qaldırır, tamah təhlükə.

Vallah, heç bilmirəm, nə gizlədir bu,
Yerin qatlarına dolur təhlükə.
Amerikan bombası təhlükə deyil,
İranda olanda olur təhlükə.

Dağıldı tifaqı, vuruldu varı,
Azadlıq adından qızıl güllələr
Ərəbin düzündə açdı lalələr -
Buna da ad qoyduq “Ərəb baharı”.

İraq bu bahardan görmədi bəhər
Qaldı kül altında qədim kənd, şəhər,
Dünya həqiqəti gətirmir dilə,

Əhdnamə, qətnamə yazan BMT
Təhlükəsizlikdən dərs deyir hələ.
NATO - dışındadır gör neçə ölkə
Buna mehribandır, ona təhlükə.

Yurd var, daş qalmadı daşının üstə,
Qəddafi taleyi ildırımları
Hələ çox başçının başının üstə
Ölkələr mənafə oyunlarında
Azmanlar üsyanı basır gülləyə
Səddam kəndiri var boyunlarında.

Təhlükə altında el, Vətən oldu
Millətin sinəsi dağlandı dağ-dağ
Əsgərlər çevrilib cangüdən oldu
Kürsü davasında getdi Qarabağ.

Çoxaldın, artırın cangüdənləri
Bu yerdən qoymayın yol ötənləri
Xan keçir, şah keçir, başçıda keçir,
Alın silahları dolu saxlayın!
Xəstə nəfəs alsın, şikəsti qalsın
Kəsin yüz tərəfdən yolu saxlayın
Dənizi, meşəni salın hasara -
Budaqlar uzanan lülədir bəlkə,
Ağac təhlükədir, yarpaq təhlükə!..

O villa nə vaxta saxlanıb qalıb,
Çoxdandır qapısı bağlanıb qalıb
Çəkin hasarını, yuxarı çəkin
İti baxışlar var, divarı deşər
Fağır daxmasını alçaqda tikin
Hündür saraylara kölgəsi düşər.

Necə ki, balığa tor təhlükədir,
Cana terror, haqqa zor təhlükədir

Sən allah, qorunun bir-birinizdən
Adamı adamdan qorunan ölkə
Gedib bir “ağ günə” yetişə bəlkə
Müdafiə qurun dağlar başında
Heç kəs dolanmasın bu həndəvərdə,
Keçəl güllələnsin elçi daşında.

Ah mühafizələr, bu təhlükələr
Allahın qəzəbi tutubdur bizi
Bu gün zəlzələdir, sabah sel gələr.

dekabr, 2011, Bakı

PAY BÖLGÜSÜ

*Yüz təşnələbi qəhr ola xadimi - dövlət,
Verməz bir içim su ta almaya dərya.
(Qasım bəy Zakir)*

Alançılar, kalançılar
Hasarlayın dənizləri,
Meşələri, kəhrizləri
hasarlayın,
Villa tikin, qüllə tikin
Döşü pillə-pillə tikin -
Sən tamahın həddinə bax! -
Sərhədinə, səddinə bax
Kim deyir ki, zaman gəlib
Sizdən hesab almayacaq?..
Atan yansın, mülk yiyəsi -
Altı sizindir bilirəm
Üstü sizə qalmayacaq.

Qul işlədin, pul işlədin,
Torpaq üstə
Oyun qurun, min cür oyun,
İmkansızdan mülkü alıb
Gələcəyə dincə qoyun -
Yurd yiyəsi düşsün qaçaq...
Tufan qopub sönsə ocaq -
Soyuyacaq ocaq yeri,
İsti sizə qalmayacaq
Altı sizindir bilirəm,
Üstü sizə qalmayacaq.
Olarmı ki, Vətən oğlu
El yolunda həlak ola,

Qan çilənmiş səngər yeri
Sizə dövlət, əmlak ola.
Kim deyir ki, qara torpaq
Gözünüzə dolmayacaq -
Altı sizindir bilirəm,
Üstü sizin olmayacaq.

Sel vürməyə aşınmazdı,
Nə yaxşı ki,
Qara torpaq daşınmazdı...
Daşınsaydı
Dağı düzə, düzü dağa
Daşıyardız xərək-xərək,
Millətə yer verməzdiniz
Bircə qarış, bircə çərək.

Tək sizinmi bu məmləkət? -
Ədalətli bölgü hanı?
Bəs Süleyman görkü hanı?
Daşı, daşı -
daşısın, sən də daşı
Daşdığıın büst daşıldı,
Məzar daşı -
Hamarlayın, cilalayın,
Bir zərbədən sınıb gedər
Büstü sizə qalmayacaq
Qum altının, daş altının
Altı sizindir bilirəm,
Üstü sizə qalmayacaq.

qış, 2012-01-18
Bakı, Buynuz

APARIR

Dünya qəribə dünyadı
Həm gətirir, həm aparır.
O quşa dəymə daş atan
Balasına yem aparır.

Axıncı biçindəyəm,
Ömürdə son içindəyəm
Bir meyخانə küncündəyəm
Qoyma məni dəm aparır.

Yandım, desəm hədərdimi?
Eşq də gəlib-gedərdimi?
Bu qəzavü-qədərdimi -
Alıb bizi cəm aparır.

“Fani dünya yenə qaldı”,
Bəndəm məni bəndə saldı,
Allah verən canı aldı -
Gör kim verir, kim aparır.

Eşq atəşi haqdan yanıb
Gözəl atan oxdan yanıb
Haqq aşiqi çoxdan yanıb
“Kərəmini” sim aparır.

Həmin rəngdi, həmin çeşnə,
İşlə dəyirmanım işlə.
Kamil insan bu gedışlə,
Dərd üyüdür, qəm aparır.

Məndə üsyan, məndə qiyam,
Badəşünas bir saqiyəm.
Bir pərvanə aşiqiyəm,
Qabağında şəm aparır.

qış, 2012, Bakı

BİR AZ XOŞ ƏHVAL

Könlüm açıq, halım babat,
Kindən uzaq, nəfdən azad.
Cibimdə də beş-on manat,
Bu da dövlət, bir var imiş.

Nahaq uymuşam qəzəbə,
Dolmuşam bir şirin təbə.
Çəmən-çayır gəbə-gəbə,
Dörd tərəfim gülzar imiş.

Zər baftalar, zər ətəklər,
Uçub gəldi kəpənəklər.
Yelpikləndi gül-çiçəklər
Şehi qızıl damar imiş.

Şüa düşdü əməklərə
İsti keçdi pətəklərə
Dolu vurmuş çiçəklərə
Səhər mehi tumar imiş.

Alt çəməni, üst çəməni
Görürsənmi o çeşməni?
Deyir, şair, gəl iç məni
Bu nə xoşca güzar imiş.

Yamac durub tül əyində,
Daşı mamır bələyində.
Bir bənövşə ləçəyində
Könlüm məsti-xumar imiş.

Başım taxtı, könlüm baxtı,
Yel döşümə çiçək taxdı
Dünyaya xoş baxan vaxtı
Yollar necə hamar imiş.

qış, 2012, Bakı

*ÖMÜR YOLDAŞIM
ZÖHRƏNİN
XATİRƏSİNƏ*

DƏRDİMİN YANINDA DURMA

Həyatın asıldı iynə ucundan
Canımız sızladı ağrı-acıdan
Ağır əzablardan keçmişən, yetər;
Zülümdən çıxmısan yat, dincəl bir az
Dərdimin yanında durma bu qədər,
Yuxumun yanında durma bu qədər,
Ruhunu dalımca yorma bu qədər.

Vallah, mən yaxşıyam, hələ yaxşıyam,
Özümlə gəlirəm dilə, yaxşıyam
Xırda kef-damaqla hələ aram var,
Süfrəmiz açıqdır, qonaq-qaram var,
Heç kəsin yanında pərt deyiləm, yox,
Nəvələrə qarşı sərt deyiləm, yox
Baxma üst-başına, çıxma qarşıma
Durub əhvalımı sorma bu qədər,
Yolumun üstündə durma bu qədər
Əzabdan çıxmısan, yat, dincəl bir az...

Əllərin havada o çağırışların
Yetmədi tanrıya yalvarışların
Təzədən mənə də duaçı olma
Uyma xayalıma uyarçı olma

De göndər ruhunu ulu dərgaha
Mən də tənhalığa öyrənim daha
Qoşul mələklərə tay-tuşun olsun
Öz əlin, öz başın, öz xoşun olsun
Mən də tək qanadla uçmağı bilim
Bir qürub çağını uçmağı bilim.

Sən allah, ruhunu yorma bu qədər,
Dərdimin yanında durma bu qədər,
Yuxumun yanında durma bu qədər
Əzabdan çıxmısan, yat, dincəl bir az.

yanvar, 2011

Bakı

YAXŞI Kİ.....

Yaxşı ki, qış vaxtı getdin dünyadan
Qaldı qar altında xatirələrin
Bu həyət-bacada olmusan haçan?!
Hardadı məkanın, təzə yurd yerin?!

Ağ süküt içində səssizdir hər yan
Qalıb qar altında bütün ev-eşik.
Sən heç o eyvanda dayanmamısan
O dəmir körpüdən biz keçməmişik

O qaya bizə heç qucaq acmayıb
Yoxdur nam-nişanın cığırda-izdə
Heç vaxt o dağdağan yarpaq açmayıb,
Sən də olmamısan o süfrəmizdə

Vələs budağında donub ahımız
Damcılar incidir o boz tənəkdə
O şaxda acmayıb gülsabahımız
Sən də olmamısan, o gül-çiçək də

O iş otağıma yəni yolun var?
Dağadan yandırıb buz çilçirağı
Açılmış varaqdır daş stolum qar
Qanımla yazıram bu ağ varağı.

Yenə arxımıza qardı ələndi
Canımdan atəşi, odu apardı
Deyəsən sən idin arx kölgələndi
Daşda surətini yudu apardı

Səni pozan kimdi, məni yazan kim.
Sən indi ağ donlu soyuq mələksən
Dünyanın ən xoşbəxt adamısan ki,
Mənim ölməyimi görməyəcəksən

qış, 2011
Bakı-Buynuz

CÜT MİSRA

Gözüm qaldı durnaların köçündə
Yox qanadım o əvvəlki gücündə
Mən qalmışam tək bu gölün içində
Daha olmaz qoşalaşıb uçmağım
Uçub-ucub buludları qucmağım

Başım üstə göylər açıq darvaza
Uğur dedim qanadları pərvaza
Tək qanadla çıxmaq olmur pişvaza
Göylər, mənim qanadımı neylədin?
Cüt misralı bayatımı neylədin?

Durnam, məni öz gölümdə qərib say
Zambağımı su üstünə sərrib say,
Dərdlərimi ürəyimə girib say
Yan-yörəmdə göy qamışdan hörgülər
Tənha könlüm bu hörgüdə mürgülər

Yağış düşdü sahildəki daşlara
Qoy qarışsın gözdən axan yaşlara
Bir də baxım qoşa yaşılbaşlara
Göydən düşüb yerdə qalan könlüm vay!
Tənhalıq vay, ayrılıq vay, ölüm vay.

mart, 2011
Bakı

KİMSƏ GÖZLƏYİR

Mənimçün yuxudur o ölüm, itim,
Ürəyim darıxdı qoy durum gedim,
Təzədən əkilib bağımnda bitim
Məni o torpaqda kimsə gözləyir

Olmaz ki, qurumuş qarağac qala
Dağdağan dediyim o ağac qala
Altda ocaq yana, üstdə sac qala
O ocaq sahibi qalmaya, olmaz,
Məni o ocaqda kimsə gözləyir.

Bizə gələn cığır haça-haçadır,
Bir az bağça-bağdır, həyət-bacadır,
O silib, süpürüb, çarpışıb durub;
Fikrini göndərib biz tərəflərə
Özü məhəccərə yapışıb durub -
Məni o eyvanda kimsə gözləyir,
Qaranquş yuvada - kimsə gözləyir.

Yəqin tənhalıqdan bezib bu dəfə,
Axır durub keçib qonşu tərəfə -
Getdiyi yolla da dönüb gələcək
Allah mələkləri goydən endirib
O da hardan isə enib gələcək
Məni o pünhanda kimsə gözləyir.

Əzizinəm varam, əzizinəm yox,
Dərdə sinə gərən elə sinəm yox,
Mənim kimdən başqa bir kimsənəm yox
O gözlər kimindir? - kimsə gözləyir.

Bəlkə rəhmi gələ qoca yaşımə
Gəlib birdən-birə çıxə qarşıma
Kölgəsi düşəcəək qara daşıma
Məni bu yaşıməda kimsə gözləyir
O qara daşımdə kimsə gözləyir.

Xoşlanıb çəməninin çiçəkləriylə,
Bir az göy-göyerti biçib gələcək
Enib Canalının ətəkləriylə
Sonra bu körpüdən keçib gələcək

Bu körpü altında arxım axacaq,
Arxım aynasına o da baxacaq.
Məni o baxışda kimsə gözləyir
Bir xoş aldanışda kimsə gözləyir .

yaz, 2011
Bakı

GETDİLƏR

Başımı qaldırıb baxa bilmədim,
Döşdə lalələrim solub getdilər.
Qovdu bir-birini topa buludlar
Axır dərələrə dolub getdilər.

Ay Allah, nə qədər “getdilər”olar ,
Ömürdə nə qədər “bitdilər”olar
Aşıqlər kamına yetdilər ola?
Yoxsa yana-yana qalıb getdilər?!

Zərif duyğularla doldurun məni,
Əjdər Ol olanda oldurun məni,
Ayə, təzə dostlar, qaldırın məni,
“Köhnələr” mehrimi alıb getdilər.

Çox şey əfsanədir, bir az bayağı
Kəsildi qapımdan elin ayağı,
O dəstə kimdi bəs? - Şair qonağın
Cümə namazını qılıb getdilər.

yaz, 2011
Buynuz

BAŞ DAŞINA YAZI

İllərimiz necə keçdi bilmərəm ,
Gül ömrümüz bir xalçanın çeşnisi.
İndi burda bir məzardı, bir mənəm,
Əlimdə də 45 ilin heçnəsi....

NƏ DEYİM, VALLAH...

Bu sual mənimdir çətin, ya asan;
Demirəm nə küsü, nə barış üçün.
Allah eləməsin, sən olmayasan
Gətirim birisin dolanış üçün.
Necə dolanaram, evdə, eşikdə,
Bu təzə oyunum, bu təzə mərəm -
Bəlkə tələsərəm, heç tələsmərəm -
İlk dəfə pilləni necə qalxaram
İlk dəfə qapını açaram necə,
İlk dəfə o gözə necə baxaram -
İllah ki ruhun da baxa dalımca
Kimin halı olar mənim halımca?
Hansı hekayəti danışar dilim,
Hansı nəvazişi göstərər əlim?..
Səninlə çəkdiyim hesabdan sonra,
Min-min oxuduğum kitabdan sonra
Könlümdə həyəcan, çeşməyimdə tər
Gözüm əlifbaya necə öyrəşər...
İllah ki, ruhun da mənə göz qoya.
Sən gəlib yadıma düşəndə hərdən.
Doğmalarımızcün qayğılananda
Necə yayınaram o yad nəzərdən
Mən necə taparam öz qılığımı? -
İşarsa gözümdə yaşım bir gilə
Harda gizlədərəm doğmalığımı
İllah ki, ruhun da üzümə baxa,
İllah da ki, mənə yazığın gələ...
Bilmirəm nə vaxtı, necə, harada,
(Eh, əşşi, sən allah, qoy oturmuşuq)
Bir mehribançılıq olsa arada,

Eşqdən, məhəbbətdən söz düşə qəfil;
Dünyada bircəmsən , - deyim - təkçə sən
Belə uydurmalar çıxıx dilimdən,
Birdən sözüm çaşa,
Dilim dolaşa
Hec o hayladığım gəlməsin haya, -
Halım necə olar, əhvalım necə?..
İllah ki, ruhun da mənə göz qoya...
Dərdimin üstünə örtük salanda
Necə görünərəm örtüyüm üstə
O ağır calağı qarda, boranda
Necə saxlayaram kötüyüm üstə
İllah ki, ruhun da gözümə baxa...
Sən etdin ömrünü mənə sadağa,
Özümü, sözümü salıb qabağa
Həmişə dalımca gəlmisən, mənim;
O məndən qabağa düşsə neylərəm -
Yəqin el içində almaz dərsimi,
Mən necə boğaram kişi hirsimi,
Necə yumşaldaram özüm-özümü?..
İllah ki, ruhun da baxa dalımca
İllah da ki, mənə yazığın gələ,
Kimin halı olar mənim halımca?!
Mənim taleyimdə şər qarşısında
Qala bilmərəmmi bu nam-nişanda,
Görəsən mən necə təslim olaram,
Əgər sən olmasan mən kim olaram -
Ömürdü sürürük bu gün... ya sabah...
Gündü yaşayırıq, nə deyim vallah...

qış-yay, 2009
Bakı-Buynuz

BİR PAYIZ TƏNHALIĞI

Lal sükut içində səssiz keçirəm,
İlk dəfə payızdan sənsiz keçirəm
Mən də əriyərəm, mən də itərəm,
Bir xəzan yelində otdan betərəm.
Söykənim hansı bir gücə bilmirəm,
Keçirəm deyirəm, keçə bilmirəm
Məni bu payızın içindən keçirt.

Xəzəl ayağımı ayaqlar mənim
Daşqalaq eləyir yarpaqlar məni,
Əvvəl payızlarım belə deyildi,
Bu nə tənhalıqdı, bu nə qəm, kədər,
Sən Allah ruhunu dalımca göndər,
Məni bu payızın içindən keçirt.

Bir gül yarpağına - qanadı islaq -
Sığınıb durmuşam kəpənəksayaq,
Çiçəyim yarımcan, otum yarımcan,
Sən Allah bir qanad göndər dalımca
Məni bu payızın içindən keçirt.

Yarı alatoran, yarı işığam
İndi günbatana yol gedir indim
Bu xəzan içində sarı işığam ,
Qırmızı işığım yandı - gecikdim!
Məni bu payızın içindən keçirt.

Əbrüşüm belinə belim demişdim
Çinar yarpağına əlim demişdim -

O da budağından üzöldü düşdü;
Qoyma üşüməyə çilpaq əlimi,
Tut götür torpaqdan yarpaq əlimi
Məni bu payızın içindən keçirt.

Səni səsleyirəm, gələrsən haçan?-
Bəlkə son körpümdü, sonuncu keçid,
Ağ atlı bir nağıl göndər dalımca
Məni bu payızın içindən keçirt.

payız, 2011
Buynuz-Bakı

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

MÜƏLLİFDƏN5

POEMALAR

Dəyirman	15
İndi desəm nağıldır.....	33
Epiloq əvəzi	62
Un işığı	65
Köhnə dəyirmanı sözüm	81
Min ilin bir gecəsi	91
Babadağın ağ dumanı	133
Ad	173
Məhəmməd Hadinin şeir bazarı	181
Dünyanın Lələ dərdi	189
Sual	213
Bu məhəbbət yaşadar məni.....	221
Hər məktubdan bir sətir	235
Qırqovulam, təkəm mən	227
Neft Daşlarında gecəyarı	267
Qobustanda daş ömrümüz	277
Şirvan alverçisi və Nəsimi	289
Bənövşə gileyi	295
Quşların qış söhbəti	305
İki qəlb, iki dünya	315

SEÇMƏLƏR

Gördüm yol ayrıcında.....	351
Bəlkə də... ..	352

Burda...	353
Dağlar çox qərribə olur gecələr	354
Bu dünyanın qara daşı göyərməz	356
Bir yaz gecəsində	357
Beş-altı günlük	359
Gör məni hayana gətirdi bu yol	361
Payız durnam	363
Buynuza qar yağır	364
Səhra yanğısı	367
Köhnə bağlar	368
Atamın xatirəsinə	369
Ümitsiz olanda	372
Gördüm yol ayrıcında	373
Atam... atam...	374
Tərəzi	377
Alnımda ömrün yazısı	379
Uzun gecələr gəlir	380
Yurdun səhra mahnısı	383
Anamın məzarında layla	384

DÖVRÜN DƏYİRMƏNİ

Dünyanın zəmisini	388
Bir günah sənin, bir günah mənim	389
Dünya	391
Burax məni, çıxım gedim azadlığa	393
Mən heç bu dünyadan razı qalmaram	397
Birdən bu işlərə qarışan olar	399
Sapı özümüzdən olan baltalar	401
Aşkar bu günümdən dünənə baxdım	403
Səbr kasası	405
Birinin bar verir guya söyüdü	407
Karusel	409

Zülmün nağlı	411
Çətindir	414
Yandırır məni	416
Ah, bu dünya... ..	419
Hələ... ..	422
Ruhumla söhbət	425
Müxalifətəm	430
İlahi, mən hara gəlib çıxmışam	432
BMT	435
Biz hara gedirik	439
Ömür seçkisi	442
Heyf, millətim!	444
Dağdağan daş içində	446
Tamaşa	448
Çeçen tarixi	450
Xalqım	452
Darılır	454
Dəmirçixanada marş	456
Bir də görəcəyik... ..	459
Bu məddahlar	462
Günümüzün mənzərəsi	464
Quzey	466
Korinfar	468
Hara gəldi çıxdı... ..	471
Saxlamışıq	472
Çörək pulu	473
Salam dağdağanım	476
Mən kiməm... ..	478
Bir qaçqının könül üsyanı	481
Qırğın	484
Kəndir	486
Heyf... heyf... ..	489
Sevincə nə var ki... ..	491

SEVGI SƏTİRLƏRİ

Taleyin qisməti	494
Sənin pəncərəndə mənim ürəyim	496
Eləmədiklərim yandırar məni	498
Onda biləcəksən	500
Saxlayanım var	502
Qorxuram yaman	503
Çatarmı	505
Klassiklərə bənzətmə	506
Harda qalır görəsən	507
Buraxma məni	509
Bu sevgi yenidən ayıldı məni	511
Bir gözəl keçir	512
Ölürəm bir dəli sevgidən ötrü	514
Bir əsim nanə yarpağı	515
Apar məni bu ümidin dalınca	517
Ayrırma	518
Aparım səni	519

YENİ ŞEİRLƏR

Açıq qoydum qapımı ümid girsin içəri	523
Burda Yoxam	524
Yalan	526
Nə olacaq, olacaq	528
Hələ gözləmə	530
İndi yaşamaq da bir oyun olub	532
Açıq qoydum qapımı	533
Qalıb	534
Ümidin sarı qanadı	535
Bağrım başı	

Gözüm yaşı	536
Günəbaxan zəmisinin son mahnısı	538
Gedir	540
Dua	541
Pətəkdən qalmış arılar	543
Kölgələr... Təhlükələr	545
Pay bölgüsü	548
Aparır	550
Bir az xoş əhval	552

ÖMÜR YOLDAŞIM

ZÖHRƏNİN XATİRƏSİNƏ

Dərdimin yanında durma	556
Yaxşı ki... ..	558
Cüt misra	560
Kimsə gözləyir	561
Getdilər	563
Baş daşına yazı	564
Nə deyim, vallah... ..	565
Bir payız tənhalığı	567

Bədii tərtibat:
Korrektorlar:

Dizayner:

Zaur Qəriboğlu
Gülbahar Qurbanova,
Nəzakət Ələkbərova
Zaur Əliyev